UNIUNEA EUROPEANĂ
Fondul Social European

GUVERNUL ROMÂNIEI

Ministerul Administraţiei şi Internelor

Inovaţie în administraţie

Programul Operaţional "Dezvoltarea Capacităţii Administrative"

„Prevenirea corupției în educație prin informare, formare și responsabilizare”
- Proiect cofinanţat din Fondul Social European, prin Programul Operațional „Dezvoltarea Capacității Administrative”- Cod SMIS 30342

Modulul 2:

Legislaţie

AID ROMANIA
ASOCIAȚIA PENTRU IMPLEMENTAREA DEMOCRAȚIEI

MINISTERUL EDUCAȚIEI CERCETĂRII TINERETULUI ȘI SPORTULUI

Titlul cursului:
Aplicarea legislaţiei din domeniul educaţiei în fiecare unitate şcolară

Formatori:

Cârstoiu Alin Florin

Dinu Mădălina

Slavu Paraschiva Violeta

Gabriel Liviu Ispas

Titlul cursului: **APLICAREA LEGISLAŢIEI DIN DOMENIUL EDUCAŢIEI ÎN FIECARE UNITATE ŞCOLARĂ**

Grup ţintă: Directori, inspectori şcolari, cadre didactice, funcţionari publici din administraţia publică locală, cu rol în domeniul educaţiei, în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei.

Definiţia operaţională a corupţiei în proiect: Corupţia reprezintă un ansamblu de activităţi imorale, ilicite, ilegale realizate de indivizi care exercită un rol public şi care abuzează de puterea publică pe care o exercită pentru a-şi promova anumite interese personale, interese ale altora sau pentru a obţine pentru sine beneficii materiale sau financiare.

Rezumat: Cursul este necesar şi util la nivelul grupului ţintă, întrucât are în vedere informarea şi responsabilizarea resursei umane selectate din MECTS, inspectorate şcolare şi administraţia publică locală cu rol în domeniul educaţiei şi în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei. De asemenea cunoaşterea legislaţiei din domeniul educaţiei şi corecta aplicare a acesteia constituie o condiţie *sine qua non* a prevenirii faptelor de corupţie. Pornind de la această necesitate sunt prezentate dispoziţii cu caracter general (principiile procesului de învăţământ astfel cum sunt ele reglementate în Legea Educaţiei Naţionale precum şi în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului) trecându-se apoi la norme juridice aplicabile fiecărei forme de învăţământ preuniversitar şi universitar. Apoi sunt analizate aspecte privind conduita personalului didactic – factor important în prevenirea faptelor de corupţie precum şi norme deontologice aplicabile funcţionarilor publici şi personalului contractual din sistemul de învăţământ precum şi prevederile legislative referitoare la Agenţia Naţională de Integritate. Ultimul capitol tratează drepturile şi obligaţiile personalului didactic şi personalului didactic auxiliar, astfel cum sunt ele reglementate în Legea 53/3003 - Codul muncii, Legea nr.188/1999 privind statutul funcţionarului public şi Legea Educaţiei Naţionale, nr. 1/2011.

Cuvinte cheie: lege, principii, conduită, norme deontologice, integritate, incompatibilitate, drepturi, obligaţii.

Obiectivele cursului:

- Cunoaşterea legislaţiei din domeniul educaţiei;
- Aplicarea corectă a legii;
- Îmbunătăţirea legislaţiei prin măsuri de prevenire a corupţiei în sistemul de învăţământ;
- Pregătirea şi perfecţionarea cadrelor didactice în scopul prevenirii corupţiei (plagiat, conflicte de interese, etc.)
- Necesitatea adoptării de Coduri etice la nivelul fiecărei unităţi de învăţământ;
- Creşterea transparenţei în serviciile publice din domeniul învăţământului

Cuprins

I. Aspecte introductive **4**

I.1.Necesitatea cunoaşterii legislaţiei din domeniul educaţiei şi aplicarea corectă a acesteia – condiţie *sine qua non* pentru prevenirea faptelor de corupţie.....**4**

II. Organizarea generală a sistemului educaţional şi administrarea educaţiei în România.....**6**

III. Aplicarea legislaţiei din domeniul educaţiei.....**13**

IV. Principiile procesului de învăţământ.....**37**

V. Conduita personalului didactic.....**39**

VI. Norme deontologice aplicabile personalului din sistemul de învăţământ.....**41**

VII. Drepturile şi obligaţiile personalului didactic şi personalului didactic auxiliar.....**47**

Bibliografie.....**...61**

I. Aspecte introductive

I.1. Necesitatea cunoaşterii legislaţiei din domeniul educaţiei şi aplicarea corectă a acesteia – condiţie *sine qua non* ***pentru prevenirea faptelor de corupţie.***

Delimitări conceptuale:

- *Legea în sens larg şi în sens restrâns*
- *Norme juridice generale şi norme juridice speciale*
- *Realizarea şi aplicarea normelor juridice*

Legea *în sens larg* reprezintă toate actele normative a căror respectare este asigurată prin forţa de constrângere a statului.

Legea *în sens restrâns* reprezintă actele normative emise de Autoritatea legislativă din stat (Parlamentul).

Norma juridică reprezintă o regulă de conduită generală, impersonală, obligatorie, edictată de organele competente ale statului având ca scop asigurarea ordinii sociale, ce poate fi impusă, la nevoie prin forţa de constrângere a statului

În funcţie de întinderea sferei de aplicare, normele juridice se împart în norme generale şi norme speciale.

Prin **norme juridice generale** desemnăm acele norma care se aplică în toate cazurile şi în orice materie, dacă nu se prevede altfel printr-o dispoziţie legală [Gabriel Boroi, 2001, p.17].

Normele juridice speciale sunt acelea care se aplică numai la cazurile expres stabilite de lege[Gabriel Boroi, 2001, p.17].

Această clasificare prezintă importanţă practică deosebită, deoarece norma generală reprezintă situaţia de drept comun, iar norma specială constituie excepţia, astfel încât trebuie respectate două reguli :

- norma specială derogă de la norma generală - *specialia generalibus derogant ;*
- norma generală nu derogă de la norma specială - *generalia specialibus non derogant*.

Altfel spus ori de cîte ori pentru o situaţie de fapt dată devin incidente o normă generală şi o normă specială, se va aplica cu întâietate norma specială. Norma generală se aplică numai în cazul în care nu există o normă specială.

Realizarea normelor juridice reprezintă un proces complex ce constă în activitatea de înfăptuire a dispoziţiilor şi opreliştilor cuprinse în norma juridică.

Formele juridice de realizare sunt :

- respectarea şi executarea prescripţiei normei juridice de către destinatarii săi ;

aplicarea normei de către organele de stat competente [Iosif R.Urs, 2006, p.51].

Aplicarea normelor de drept constă în activitatea desfăşurată de organele de stat investite prin lege cu atribuţii şi competenţe speciale pentru transpunerea în practică a dispoziţiilor şi sancţiunilor normelor juridice [Iosif R.Urs, 2006, p.51].

Aplicarea în acest sens, intervine ori de câte ori norma juridică a fost încălcată.

Prin prisma prevenirii faptelor de corupţie în educaţie un rol important revine cunoaşterii legislaţiei din acest domeniu pe de o parte şi pe de altă parte corecta aplicare a acesteia. Prin urmare un factor decisiv în prevenirea faptelor de corupţie îl reprezintă nu doar o temeinică cunoaştere a legislaţiei în sensul că nimeni nu se poate prevala de necunoaşterea legii pentru a fi exonerat de răspundere (*nu ştiam că fapta mea contravine legii)*- respectiv prin cunoaşterea sancţiunilor aplicate în cazul încălcării unei norme juridice, presupusul faptuitor este oprit să săvârşească o faptă ce contravine legii ci şi o corectă aplicare a acesteia, pornind de la identificarea corectă a normelor juridice aplicabile la o situaţie de fapt.

II. Organizarea generală a sistemului educaţional şi administrarea educaţiei în România.

Sistemul educaţional în integralitatea sa este guvernat de anumite principii care constituie pilonii mecanismului de educaţie şi formare a individului prin intermediul instituţiei de invăţământ din care face parte. Cu alte cuvinte, întreaga activitate educativă trebuie să se desfăşoare în conformitate cu aceste principii şi să vizeze datele esenţiale privind procesele educative si experientele de invatare pe care scoala le ofera elevului, în conformitate cu legislaţia educaţională primară şi secundară în vigoare.

II.1.Principii fundamentale şi legislaţia de bază în sistemul educaţional românesc

Finalităţile pe niveluri de şcolarizare (primar, gimnazial şi liceal) sunt o concretizare a finalităţilor sistemului de învăţământ pentru diversele niveluri ale acestuia. Ele descriu specificul fiecărui nivel de şcolaritate din perspectiva politicii educaţionale, reprezentând un sistem de referinţă atât pentru elaborarea programelor şcolare, cât şi pentru orientarea demersului didactic la clasă, aceste principii fiind idei diriguitoare în întreg procesul educaţional.

Sediul materiei sub aspectul regulilor de bază ale organizării sistemului educaţional şi al procesului de învăţământ în genere îl constituie Legea Educaţiei Naţionale (Legea nr.1/2011 publicată in M.O.F. al României nr.18 din 10 ianuarie 2011), act normativ care constituie cadrul general în materie şi care se completează cu dispoziţii prevăzute în Curriculum-ul Naţional, Ordine ale Ministrului Invăţământului. De asemenea, Legea

nr.1/2011 a fost elaborată in sensul creării unei compatibilităţi între aceasta şi legislaţia europeană, mai exact cu Directiva nr.89/48/CEE privind sistemul general de recunoaştere a diplomelor din învăţământul superior acordate pentru formarea profesională cu durata minimă de 3 ani, Directiva 92/51/CEE privind cel de-al doilea sistem general de recunoaştere a formării profesionale, de completare a Directivei nr.89/48/CEE, Directiva 2005/36/CE privind recunoaşterea calificărilor profesionale, precum şi cu Protocolul de extindere la România şi Bulgaria a Acordului privind libera circulaşie a persoanelor dintre Uniunea Europeană şi Confederaţia Elveţiană, protocol care a intrat în vigoare la data de 01 iunie 2009.

Legea invăţământului are ca scop promovarea invăţământului centrat pe valori, creativitate, capacitate cognitivă şi volitivă, capacitate acţională, deziderate care necesită a fi respectate de întreg procesul educaţional. Aceste valori trebuie avute în vedere pe toate etajele de organizare şi funcţionare a sistemului de învăţământ preuniversitar şi în toate formele de predare.

Atât învăţământul preuniversitar cât şi cel superior au ca fundament o serie de principii in acord cu realităţile sociale ale timpului prezent, astfel:

1. principiul echităţii

Principiul echităţii reiterează unul dintre fundamentele dreptului constituţional şi anume faptul că accesul individului la procesul de invăţământ se realizează fără nici o discriminare.

2. principiul calităţii

Potrivit acestui principiu, activităţile ce se derulează în cadrul procesului de invăţământ au ca pion central calitatea activităţilor derulate, precum şi calitatea cadrelor didactice care direcţionează, coordonează şi evaluează activităţile didactice.

3.principiul relevanţei

Principiul relevanţei presupune că educaţia ar trebui să corespundă nevoilor de dezvoltare în zona personală şi social-economică. Sistemul naţional de educaţie trebuie să se află într-o strânsă interdependenţă şi intercondiţionare cu realităţile sociale.

4. principiul eficienţei

În raport de acest principiu**,** orice proces educaţional trebuie să asigure o folosire raţională a resurselor existente în sensul obţinerii unor rezultate educaţionale maxime prin raportare la sursele materiale disponibile într-un anumit interval de timp.

5. principiul descentralizării

Prin raportare la acest principiu, deciziile în derularea activităţii educaţionale trebuie să urmărească principiile descentralizării adinistraţiei publice. Pentru a se respecta intocmai şi

celelate principii care guvernează învăţământul preuniversitar sau universitar este foarte important ca principalele decizii să se ia la nivel local, la nivelul de bază, de către entităţile implicate în mod direct în procesul de învăţământ. În consecinţă, este dezirabil să se obţină o descentralizare a decizie prin creşterea importanţei factorului local.

6. **principiul răspunderii publice**

Învăţământul, deşi vizează beneficiar privaţi, totuşi are o puternică componentă publică, depăşind cu mult sfera interesului particular. Nu poate fi conceput un sistem de învăţământ performant fără o responsabilizare a actorlor implicaţi şi fără o răspundere publică reală în raport de performanţele sau lipsurile înregistrate pe parcursul procesului de învăţare. Responsabilitatea publică este un factor decisiv în formarea unui învăţământ performant.

7. **principiul garantării identităţii culturale a tuturor cetăţenilor români şi dialogului intercultural**

Învăţământul trebuie să fie o punte culturală între diferitele entităţi conlocuitoare ale statului român. Cultura, a fost sau poate fi un limbaj comun al tututor minorităţilor cât şi al majoităţii.

8. **principiul asumării, promovării şi păstrării identităţii naţionale şi ale valorilor culturale ale poporului român**

Valorizarea şi garantarea valorilor culturale minoritare nu trebuie privită în antiteză cu identitatea naţională şi cu vlorile culturale ale poporului român. Procesul de învăţare trebuie să-şi asume, să promoveze şi să păstreze identitatea naţională, identitate care poate fi văzută ca un liant intre diferitele grupuri minoritare ce trăiesc pe teritoriul statului român. Procesul de invăţămân are o menire necuantficabilă, şi anume aceea de a-l ajuta pe beneficar în vederea identificării cu un sistem de valori naţionale comune.

9. **principiul recunoaşterii şi garantării drepturilor persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale, dreptul la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase**

Minorităţile care trăiesc în statul român se bucură, ca şi majoritatea, de o serie de drepturi şi libertăţi fundamentale consacrate în Constituţia României. Constituţia României consacră o serie de drepturi specifice minorităţilor naţionale iar unul dintre aceste drepturi se referă întocmai la păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea indentităţilor etnice, lingvistice, culturale şi religioase. Sistemul educaţional nu poate decât să transpună în planul procesului de invăţământ respectarea acestui drept.

10. principiul asigurării egalităţii de şanse

Învăţământul vizează în mare parte realizarea unui interes naţional. Oamenii, deşi se nasc egali, au vocaţie la aceleaşi drepturi şi libertăţi, totuşi constrângerile impuse de viaţă social-economică pot atenua sau uneori restrânge această egalitate fundamentală a oamenilor.

11. principiul transparenţei

Procesul de învăţământ trebuie să asigure o transparenţă totală întrucât se adresează unei sfere largi de beneifiari.

12. principiul libertăţii de gândire şi al independenţei faţă de ideologii, dogme religioase şi doctrine politice

Învăţământul trebuie să creeze o bază, un fond la care beneficiarul să poată afăuga potrivit aptitudinilor sale. In primul rând invăţământul nu trebuie să limiteze cunoaşterea, ci să realizeze o libertate de gândire care să permită pe viitor autoperfecţionarea.

13. principiul incluziunii sociale

Scopul oricărui proces de învăţământ este crearea unui caracter sau unei tipologii care să-şi găsească locul în societate. Întreg procesul trebuie centrat pe incluziunea socială a beneficiarilor, pe integrarea lor intr-o zonă a societăţii în care trăiesc

14. principiul centrării educaţiei pe beneficiarii acesteia

Orice sistem educaţional presupune inevitabil beneficiari. Scopul final al acestui proces nu poate fi decât performanţa. Întrucât fără beneficari nu ar exista procesul în sine, întreaga activitate de invăţare trebuie să fie axată pe aceşti beneficari.

15. principiul organizării învăţământului confesional potrivit cerinţelor specifice fiecărui cult recunoscut

Atât Constituţia cât şi legislaţia în materie din România permit o manifestare liberă a oricărui cult atâta timp cât această manifestare nu intră în contradicţie cu ordinea publică şi bunele moravuri. Cetăţenii se bucură de o libertate consacrată la nivel constituţional şi anume libertatea de gândire şi opinie, libertatea de apartenenţă la un anumit grup. Cultele sunt recunoscute în România dacă îndeplinesc condiţiile legale. Odată recunoscute aceste culte, este inerent ca şi învăţământul confesional să-şi găsească locul firesc în mozaicul educaţional general. Diversitatea confesională trebuie respectată, trebuie încurajată şi trebuie valorizată prin recunoaşterea învăţământului confesional.

16. principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învăţământ

O adevărată centrare a procesului de învăţământ pe beneficiar nu se poate realiza în realitate decât în baza unui raport de reciprocitate. Cu alte cuvinte, procesul educaţional poate

fi privit ca un acord social între beneficiari şi entităţile implicate în procesul de învăţământ, cu drepturi şi obligaţii reciproce. În acest context, dreptul beneficiarului la opinie devine un corolar. Din moment ce sistemul educaţional lansează o serie de reguli de formă sau de fond adresate beneficiarului, este firesc ca beneficiarul să ofere un feed-beck cu privire la aceste provocări, şi astfel dreptul la opinie al beneficiarului este mai mult decât necesar pentru a asigura un învăţământ performant.

II.2. Învăţământul obligatoriu

În cadrul învăţământului preuniversitar, învăţământul obligatoriu este cel de 10 clase în sfera de cuprindere a căruia intră învăţământul primar şi cel gimnazial.

Potrivit dispoziţiilor din Legea 1/2011, cu titlu de noutate, învăţământul primar are o durată de 5 ani, fiind format din clasa pregătitoare şi clasele I-IV. Raţiunea instituirii clasei pregătitoare şi astfel a măririi duratei învăţământului primar rezidă în dezvoltarea personalităţii copilului prin socializarea timpurie intr-un mediu organizat. Cu alte cuvinte, prin instituirea clasei pregătitoare s-a urmărit, pe de o parte, trecerea treptată a copiilor de la educaţia preşcolară pentru aceia dintre ei care au urmat-o la educaţia şcolară, precum şi pentru familiarizarea cu mediul şcolar pentru acei copii care anterior nu au avut parte de educaţia preşcolară şi pentru care socializarea şi integrarea într-un colectiv se va realiza mai greu. Pe de altă parte, prin includerea clasei pregătitoare s-a urmărit eliminarea dezavantajelor educaţionale pentru acei copii care provin din grupuri cu deficienţe socio-economice.

Durata învăţământului gimnazial este de 5 ani, cuprinzând clasele V-IX. Prin instituirea învăţământului gimnazial de 5 clase s-a urmărit asigurarea unui parcurs educaţional continuu, în aceeaşi unitate de învăţământ şi care permite încheierea învăţământului obligatoriu odată cu încheierea gimnaziului. Avantajul instituirii învăţământului obligatoriu de 10 clase este legat de posibilitatea proiectării şi realizării unei educaţii efective. Absolvenţii învăţământului gimnazial care nu optează pentru continuarea studiilor in învăţământul liceal au posibilitatea de a finaliza până la vârsta de 18 ani un program de pregătire profesională care ii va permite dobândirea unei calificări corespunzătoare Cadrului naţional al calificărilor.

III. Aplicarea legislaţiei din domeniul educaţional. Aspecte generale

III.1. Identificarea legislaţiei din domeniul educaţiei

Cadrul legal general pentru organizarea, administrarea şi funcţionarea educaţiei în România este stabilit prin Constituţie, Legea Educaţiei Naţionale şi ordonanţe de Guvern. Procedurile şi regulamentele specifice sunt stabilite prin Hotărâri ale Guvernului şi Ordine ale Ministrului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului.

Implementarea legislaţiei, administrarea şi conducerea generală a sistemului educaţional şi de formare profesională sunt asigurate la nivel naţional de Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului. În exercitarea atribuţiilor sale specifice, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului cooperează la nivel central cu alte ministere şi structuri instituţionale subordonate Guvernului.

Universităţile şi celelalte instituţii de învăţământ superior sunt autonome şi le este garantat prin lege dreptul de a stabili propriile lor politici de dezvoltare, conform prvederilor legale în vigoare. Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului coordonează activitatea universităţilor şi a celorlalte instituţii de învăţământ superior, cu respectarea autonomiei universitare.

Instituţiile din învăţământul preuniversitar de stat (preşcolar, primar, secundar şi postsecundar non-terţiar) sunt subordonate Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului prin inspectoratele şcolare judeţene. Acestea asigură respectarea legislaţiei şi evaluarea sistemului şi procesului educaţional, precum şi implementarea la nivelul judeţului a politicilor educaţionale stabilite la nivel central.

III.2. Învăţământul preşcolar. Cadru legislativ specific

Dezvoltarea învăţământului preşcolar este urmărită în două dintre prioritătile strategice ale stadiului actual al reformei învăţământului în România.

- asigurarea accesului tuturor la educaţie şi îmbunătăţirea calităţii educaţiei;
- dezvoltarea resurselor umane pentru societatea cunoaşterii.

În scopul de a asigura oportunităţi egale de acces la educaţie de calitate, a fost lansat în anul 2008 proiectul ***„ Acces la educaţie pentru grupuri dezavantajate, cu focalizare pe populaţia Romă”***.Obiectivul general al proiectului îl constituie combaterea marginalizării şi excluderii sociale, prin îmbunătăţirea accesului la educaţie pentru grupuri dezavantajate, în special pentru populaţia Romă. În mod specific, proiectul vizează creşterea ofertei şi îmbunătăţirea condiţiilor învăţământului preşcolar pentru a stimula înscrierea timpurie şi asigurarea finalizării învăţământului obligatoriu de către copii.

Proiectul este structurat în două componente:

- Dezvoltarea capacităţii instituţionale;
- Formarea cadrelor didactice şi a mediatorilor şcolari, dezvoltarea de curriculum local, elaborarea de materiale educaţionale legate de specificul comunităţilor dezavantajate, în special Romă;

În ultimii ani, interesul şi preocuparea pentru educaţia timpurie a crescut simţitor, fapt demonstrat de existenţa unei Strategii Naţionale pentru Educaţie Timpurie, a Proiectului de

Reformă a Educaţiei Timpurii 2006-2011, a Proiectului pentru Educaţie Timpurie Incluzivă 2006-2011, precum şi a elaborării cu sprijinul UNICEF a Reperelor fundamentale privind învăţarea şi dezvoltarea timpurie a copilului de la naştere la 7 ani (2007-2009), un document de politică publică ce promovează abordarea integrată a serviciilor de educaţie, îngrijire şi protecţie a copiilor mai mici de 7 ani şi dezvoltarea globală a copilului. Toate aceste eforturi au avut ca principal scop:

- creşterea accesului la serviciile de educaţie a copiilor mai mici de 7 ani, îndeosebi al celor din mediul rural şi celor aparţinând categoriilor dezavantajate social;
- creşterea calităţii serviciilor de educaţie pentru copiii mai mici de 7 ani şi familiile acestora;
- promovarea abordării globale a dezvoltării copilului şi perspective integrate a serviciilor de educaţie, îngrijire şi protecţie.

Cadru legislativ specific general pentru organizarea şi funcţionarea învăţământului preuniversitar, inclusiv a celui preşcolar, este asigurat de Legea Educaţiei Naţionale. Aplicarea legii este asigurată prin hotărâri de guvern, prin ordine ale Ministrului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului şi a altor autorităţi publice centrale.

III.3. Învăţământul primar. Cadru legislativ specific

Învăţământul primar face parte din învăţământul obligatoriu şi poate fi organizat în şcoli de stat şi private. Conform Legii educaţiei naţionale, învăţământul primar este organizat pentru elevi cu vârsta cuprinsă între 6 şi 10 ani şi include clasele I-IV. O clasă din învăţământul primar lucrează cu un singur cadru diadactic şi cuprinde în medie 20 de elevi, dar nu mai puţin de 10 şi nu mai mult de 25. Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului poate aproba funcţionarea unor clase sub numărul minim sau peste numărul maxim de elevi pe clasă, conform condiţiilor specifice existente. Manualele şcoalre pentru învăţământul primar de stat sunt asigurate gratuit.

Dezvoltarea învăţământului primar este urmărită în două dintre prioritătile strategice ale stadiului actual al reformei învăţământului în România:

- Asigurarea accesului tuturor la educaţie şi îmbunătăţirea calităţii educaţiei;
- Dezvoltarea resurselor umane pentu societatea cunoaşterii.

Cadrul legislativ specific referitor la învăţământul primar, într-o descriere succintă, ar include:

- Legea nr. 61/1993 privind alocaţia de stat pentru copii, Hotărârea Guvernului nr. 859/1995 privind acordarea de burse şi alte facilităţi financiare şi materiale pentru copii, elevii, studenţii şi cursanţii din învîţîmântul de stat; Ordinul ministrului sănătăţii şi familiei nr.

1955/1995 pentru aprobarea Normelor de igienă privind unităţile pentru ocrotirea, educarea şi instruirea copiilor şi tinerilor; Hotărârea Guvernului nr. 445/1997 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor şi a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenţii şi cursanţii din învăţământul de stat, cursuri de zi; Legea nr. 109/1999 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului nr. 103/1998 privind modificarea structurii normei didactice în învăţământul preuniversitar; Legea nr. 196/1999 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului nr. 87/1998 privind înfiinţarea Comisiei de Evaluare şi Acreditare a Învăţământului Preuniversitar; Hotărârea Guvernului nr. 231/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Centrului Naţional pentru Curriculum şi Evaluare în Învăţământul Preuniversitar; Legea nr. 719/2001 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului nr. 138/2000 privind măsuri de susţinere a învăţământului privat; Legea nr. 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale.

Cadrul organizatoric specific pentru întreaga activitate a unităţilor de învăţîmânt preuniversitar este stabilit prin Regulamanetul de Organizare şi Funcţionare a Unităţilor de Învăţământ Preuniversitar (Ordinul ministrului educaţiei nr. 4925/2005).

A. Aplicaţie practica identificarea obiectivelor generale prevăzute de legea educaţiei naţionale care vizează dezvoltarea liberă a individualităţii umane şi dezvoltarea personalităţii autonome şi creative („ideal educaţional")

B.Aplicaţie practică. Identificati din curriculumul pentru învăţământul primar finalităţile generale ale învăţămîntului primar şi principalele tipuri de obiective educaţionale

C.Aplicaţie practică. Prezentarea obiectivelor cadru din învăţământul primar pentru fiecare disciplină.

III. 4 Învăţământul secundar şi postsecundar non-terţiar. Cadru legislativ specific

Cadrul legislativ general pentru organizarea şi funcţionarea învăţămantului secundar şi postsecundar nonterţiar, este asigurat de Legea Educaţiei Naţionale. Aplicarea legii este asigurată prin Hotărari de Guvern, prin ordine ale Ministrului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului şi ale altor autorităţi publice centrale.

O selecţie a actelor legislative referitoare lainvăţămantul secundar şi postsecundar non-terţiar ar putea include:

- Legea 61/1993 privind alocaţia de stat pentru copii (republicată pe baza Legii 261/1998); Hotărarea Guvernului 859/1995 privind acordarea de burse şi alte facilităţi financiare şi materiale pentru copii, elevii, studenţii şi cursanţii din invăţămantul de stat (republicată); Hotărarea Guvernului 525/1996 pentru aprobarea Regulamentului general de

urbanism(republicată); Hotărarea Guvernului 445/1997 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor şi a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenţii şi cursanţii din invăţămantul de stat, cursuri de zi; Hotărarea Guvernului 855/1998 privind infiinţarea Centrului Naţional pentru Dezvoltarea Invăţămantului Profesional şi Tehnic; Legea 109/1999 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului 103/1998 privind modificarea structurii normei didactice in invăţămantul preuniversitar; Hotărarea Guvernului 127/2000 privind aprobarea standardelor naţionale de evaluare a instituţiilor de invăţămant preuniversitar; Legea 719/2001 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului 138/2000 privind măsuri de susţinere a invăţămantului privat; Hotărarea Guvernului 1246/2001 privind sistemul de certificare a nivelurilor de calificare prin invăţămantul profesional, liceal – filiera tehnologică si vocaţională – şi postliceal; Hotărarea Guvernului 508/2001 privind accesul la invăţămantul obligatoriu din Romania al copiilor lucrătorilor migranţi proveniţi din statele membre ale Uniunii Europene; Legea 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale; Legea 519/2002 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului 102/1999 privind protecţia specială şi incadrarea in muncă a persoanelor cu handicap; Hotărarea Guvernului 844/2002 privind aprobarea nomenclatoarelor ocupaţiilor, meseriilor şi specializărilor pentru care se asigură pregătirea profesională prin invăţămantul preuniversitar, precum şi durata de şcolarizare; Hotărarea Guvernului 1149/2002 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării sociale; Hotărarea Guvernului 1420/2002 pentru modificarea şi completarea Hotărarii Guvernului 508/2001 privind accesul la invăţămantul obligatoriu din Romania al copiilor lucrătorilor migranţi proveniţi din statele membre ale Uniunii Europene.

A. Aplicaţie practică - învăţământul secundar – prezentarea unor date statistice

Invăţămantul Secundar Inferior-Gimnaziu

Datele statistice pentru gimnaziu în anul şcolar 2008/2009 au fost următoarele:

Numărul unităţilor şcolare şi al elevilor inscrişi

	Unităţi	**Elevi**
Urban	1337	453668
Rural	3245	429970
Total	4582	883638

Numărul elevilor inscrişi in gimnaziu in funcţie limba de predare

	Total	**%**
Romană	834481	94.4

Maghiară	44177	5.0
Germană	4474	0,5
Altă limbă*	506	0.1
Total	883638	100

*Sarbă, ucraineană, slovacă, cehă, croată, turcă, romanes

Numărul cadrelor didactice in invăţământul primar şi gimnaziu

	Cadre didactice	**Normă intreagă**		**Personal calificat**	
Urban	60130	49996	83.1%	59137	98.3%
Rural	72247	56374	78.0%	68517	94.8%
Total	132377	106370	80.4%	127654	96.4%

* in gimnaziu, revin 11 elevi la un cadru didactic

Baza materială a invăţământului primar şi gimnaziu

	Săli de clasă	**Laboratoare**	**Săli de gimnastică**	**Ateliere**
Urban	29221	3616	1259	438
Rural	47660	4529	1693	469
Total	76881	8145	2952	907

Ciclul Inferior al liceului

Datele statistice pentru intregul invăţământ liceal (ciclul inferior şi ciclul superior), in anul şcolar 2008/2009 au fost următoarele:

Numărul liceelor şi al elevilor in funcţie de filieră şi forma de organizare

Filiera	**Unităţi**	**Total**	**Elevi /Zi**	**Elevi /Seral**	**Frecvenţă redusă**
Teoretică	570	353416	302227	10626	40563
Tehnologică	691	386503	290540	38734	57229
Vocaţională	183	44442	44149	90	203
Total	1444	784361	636916	49450	97995

Numărul cadrelor didactice in funcţie de filieră

Filiera	**Cadre didactice**				
	Total	**Normă intreagă**		**Personal calificat**	
Teoretică	22175	19003	85.7%	22099	99.3%
Tehnologică	32736	28205	86.2%	32371	98.9%

Vocaţională	5736	4688	81.7%	5697	99.3%
Total	60647	51896	87.7%	60077	99.1%

Şcoala de Arte şi Meserii

Datele statistice pentru şcoala de arte şi meserii şi anul de complementare, in anul şcolar 2008/2009 au fost următoarele:

Numărul de unităţi şcolare şi al elevilor inscrişi

Total	**Total**	**Unităţi scolare Independente**	**Grupuri scolare**	**Sectii in cadrul grupurilor scolare**	**Total elevi inscrisi**
1312	147	58	89	1165	189254

Numărul de unităţi şi elevi in funcţie de forma de proprietate

Total		**Publică**		**Privată**		**Cooperatistă**	
Unităţi independente	**Elevi**	**Unităţi**	**Elevi**	**Unităţi**	**Elevi**	**Unităţi**	**Elevi**
147	189254	140	187258	3	398	4	1598

Numărul cadrelor didactice

Cadre didactice	**Normă intreagă**		**Personal calificat**	
5993	**Total**	**%**	**Total**	**%**
	4561	76.1	5598	93.4

Baza materială

Săli de clasă	**Laboratoare**	**Săli de gimnastică**	**Ateliere**
2708	353	84	669

Invăţământ Secundar Superior

Şcoala Postliceală

Datele statistice pentru şcoala postliceală, in anul şcolar 2008/2009 au fost următoarele:

Numărul de unităţi şcolare şi al elevilor inscrişi

Total	Total	Unităţi scolare Independente	Grupuri scolare	Sectii in cadrul grupurilor scolare	Total elevii nscrisi
451	79	76	3	372	55089

Numărul de unităţi şi elevi in funcţie de forma de proprietate

Total		Public + Cooperatistă		Privată	
Unităţi Independente	Cursanţi	Unităţi	Cursanţi	Unităţi	Cursanţi
79	55089	29	32559	50	22530

Numărul cadrelor didactice

Cadre didactice	Normă intreagă		Personal calificat	
	Total	%	Total	%
864	567	65.6	855	99.0

Baza materială

Săli de clasă	Laboratoare	Săli de gimnastică	Ateliere
600	185	10	35

III.5 Învăţământul superior. Cadru legislativ specific

- Hotărarea Guvernului 57/1992 privind unele măsuri pentru desfăşurarea activităţilor de cercetare ştiinţifică, proiectare, expertiză şi consultanţă in instituţiile de invăţământ superior;Legea 88/1993 privind acreditarea instituţiilor de invăţământ superior şi recunoaşterea diplomelor; Hotărarea Guvernului 528/1994 privind aprobarea regulamentelor de desfăşurare a activităţii Consiliului Naţional de Evaluare Academică şi Acreditare şi a comisiilor de evaluare (modificată şi completată prin Hotărarea Guvernului 243/1999); Hotărarea Guvernului 689/1994 privind acordarea unor burse de studii, doctorat şi

specializare, a altor forme de sprijin pentru tineri de origine etnica romană sau pentru cetăţeni romani cu domiciliul in străinătate (modificată şi completată prin Hotărarea Guvernului 630/1998 şi 968/2000); Legea 71/1995 privind dreptul absolvenţilor invăţământului privat liceal, postliceal şi superior de a susţine examenul de finalizare a studiilor la unităţi şi instituţii similare din invăţământul de stat (modificată şi completată prin Legea 64/1997, 60/2000 şi 131/2000); Hotărarea Guvernului 859/1995 privind acordarea de burse şi alte facilităţi financiare şi materiale pentru copii, elevii, studenţii şi cursanţii din invăţământul de stat (republicată); Hotărarea Guvernului 445/1997 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor şi a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenţii şi cursanţii din invăţământul de stat, cursuri de zi; Hotărarea Guvernului 997/1998 pentru infiinţarea Oficiului Naţional al Burselor de Studii in Străinătate; Hotărarea Guvernului 49/1999 privind infiinţarea Centrului Naţional de Recunoaştere şi Echivalare a Diplomelor; Hotărarea Guvernului 120/1999 privind infiinţarea Agenţiei Sociale a Studenţilor; Ordonanţa de urgenţă a Guvernului 174/2001 privind unele măsuri pentru imbunătăţirea finanţării invăţământului superior; Hotărarea Guvernului 1011/2001 privind organizarea şi funcţionarea invăţământului la distanţă şi a invăţământului cu frecvenţă redusă in instituţiile de invăţământ superior; Hotărarea Guvernului 1020/2001 privind acordarea unor burse de studii unor studenţi cu domiciliul in mediul rural; Hotărarea Guvernului 1070/2001 privind acordarea unor burse de studiu lunare tinerilor romani aflaţi la studii in străinătate; Hotărarea Guvernului 1338/2001 privind infiinţarea Agenţiei Naţionale pentru Parteneriatul Universităţilor cu Mediul Economico-Social (APART) şi participarea Romaniei la Programul TEMPUS III (modificată şi completată şi republicată pe baza Hotărarii Guvernului 1620/2003).

III.5.1 Obiective Generale

In etapa actuală a reformei invăţământului in Romania, prioritatea strategică a dezvoltării invăţământului superior este considerată "imbunătăţirea structurală a invăţământului superior". Conform "Strategiei pentru dezvoltarea invăţământului superior in perioada 2002-2010", această prioritate strategică este vizată prin următoarele obiective majore:

- *Optimizarea reţelei naţionale a instituţiilor de invăţământ superior.*
- *Consolidarea autonomiei universitare.*
- *Noi performanţe in activitatea studenţilor şi a personalului didactic.*
- *Imbunătăţirea infrastructurii universitare.*
- *Corelaţie mai bună a invăţământului superior cu piaţa forţei de muncă*
- *Reorganizarea procesului didactic.*

Aplicaţie practică învăţământul superior – prezentarea unor date statistice

Datele statistice pentru invăţămantul terţiar, in anul universitar 2008/2009 au fost următoarele:

Invăţământ superior public		**Invăţământ superior privat**	
Instituţii	**Facultăţi**	**Instituţii**	**Facultăţi**
56	420	50	197

Numărul de studenţi in anul universitar 2008/2009 comparativ cu anul universitar 2007/2008

	Invăţământ superior public		**Invăţământ superior privat**	
	2008/2009	**2007/2008**	**2008/2009**	**2007/2008**
Total	**480239**	**526844**	**410859**	**380509**
Invăţământ de zi	394102	428563	122366	127412
Invăţământ seral	138	1132	279	-
Invăţământ frecvenţă redusă	7036	20101	73334	69234
Invăţământ deschis la distanţă	37611	77048	214880	183863
Din total:				
Studenţi in colegii	573	1426	-	59

Numărul de studenţi in funcţie de domeniile de pregătire in anul universitar 2008/2009 comparativ cu anul universitar 2007/2008

	Invăţământ superior public		**Invăţământ superior privat**	
	2008/2009	**2007/2008**	**2008/2009**	**2007/2008**
Total	**480239**	**526844**	**410859**	**380509**
Tehnic	157211	148337	13373	10833
Agricol	17221	18436	855	652
Economic	102405	125795	179016	168622
Juridic	104166	93696	23233	22842
Medico-farmaceutic	42182	37251	5576	4147
Universitar	130208	165203	105435	100098

Artistic	7779	8980	2438	2461
Din care in colegii:				
Total	**573**	**1426**	**-**	**59**
Tehnic	81	304	-	-
Agricol	-	114	-	-
Economic	-	26	-	-
Medicină	492	820	-	59
Universitar	-	123	-	-
Artistic	-	39	-	-

Numărul de cadre didactice

	Cadre didactice
Invăţământ superior public	27089
Invăţământ superior privat	4884
Total	31973

Baza materială

	Amfiteatre (săli de curs)	**Săli de seminar (lucrări practice)**	**Săli de educatie fizica si sport**	**Laboratoare**	**Ateliere**
Invăţământ superior public	2565	3048	157	8008	564
Invăţământsuperior privat	667	1602	45	534	19

Sursa: Invăţământul Superior la Inceputul Anului Academic 2008/2009; Institutul Naţional de Statistică

III.6 Învăţământul particular. Cadru legislativ specific

III.6.1. Învăţământul particular în învăţământul primar

Conform prevederilor Legii Educaţiei Naţionale, agenţii economici, persoane fizice sau juridice pot infiinţa şcoli de invăţământ primar cu acordul inspectoratele şcolare judeţene, conform unei proceduri de acreditare. Unităţile de invăţământ privat acreditate fac parte din sistemul naţional de invăţământ şi pot beneficia de sprijinul statului. Invăţământul privat funcţionează potrivit legii dacă:

● Este organizat şi funcţionează pe principiul nonprofit;

● Este organizat pe principii nediscriminatorii şi respinge ideile, curentele şi atitudinile antidemocratice, xenofobe, şovine şi rasiste;

● Respectă standardele naţionale.

Criteriile de evaluare pentru invăţământul privat preuniversitar se referă la domeniile fundamentale de organizare şi de funcţionare: personal didactic, conţinut, bază materială şi activitate financiară. Standardele naţionale pentru fiecare criteriu sunt diferenţiate in funcţie de nivelul de invăţământ şi sunt stabilite de Agenţia Romană de Asigurare a Calităţii Invăţământului Preuniversitar (ARACIP). Procesul de acreditare a unităţilor de invăţământ preuniversitar cuprinde doua faze:

● Autorizarea de funcţionare provizorie, care acordă dreptul de organizare şi funcţionare provizorie a unităţii respective;

● Acreditarea, care acordă unităţii respective toate drepturile prevăzute de lege. Organizaţiile furnizoare de educaţie autorizate să funcţioneze provizoriu au obligaţia de a solicita acreditarea după incheierea unui ciclu de şcolarizare, in termen de maximum 2 ani de la data absolvirii primei promoţii, sub sancţiunea ridicării autorizaţiei de funcţionare provizorie.

La organizarea unei şcoli private de invăţământ primar, iniţiatorii trebuie să satisfacă următoarele standarde stabilite prin Legea Invăţământului (Legea 84/1995 republicată, cu modificările şi completările ulterioare):

● Numărul de elevi pe clasă nu poate depăşi limită maximă stabilită de lege (25);

● Cadrele didactice şi de conducere trebuie să fie angajate cu norma de bază in unitatea respectivă şi să indeplinească condiţiile prevăzute de Statutul personalului didactic (Legea 128/1997);

● Baza materială a instituţiilor şi unităţilor de invăţământ privat trebuie să corespundă standardelor desfăşurării unui proces instructiv-educativ de calitate: spaţii adecvate procesului de invăţământ, in proprietate sau inchiriate; laboratoare proprii, cu dotare corespunzătoare pentru un an in avans faţă de anul şcolarizat; bibliotecă dotată cu fond de carte propriu, adecvat conţinutului disciplinelor şi nivelului acestora;

● După două cicluri de şcolarizare ulterioare acreditării unitatea de invăţământ trebuie să facă dovada că deţine in proprietate cel puţin 50% din spaţiile de invăţământ şi că in toată perioada anterioară a utilizat cel puţin 25% din venituri pentru investiţii in baza materială proprie.

III.6.2. Cadru legislativ specific.

- Legea Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 75/2005 privind asigurarea calităţii educaţiei, aprobată cu modificări prin Legea nr. 87/2006; Hotărarea Guvernului nr. 1258/2005 privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare al Agenţiei Romane de Asigurare a Calităţii in Invăţământul Preuniversitar (ARACIP), cu modificările ulterioare; Hotărarea Guvernului nr. 21/2007 privind aprobarea Standardelor de autorizare de funcţionare provizorie a unităţilor de invăţământ preuniversitar, precum şi a Standardelor de acreditare şi de evaluare periodică a unităţilor de invăţământ preuniversitar; Hotărarea Guvernului nr. 22/2007 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare instituţionala in vederea autorizării, acreditării şi evaluării periodice a organizaţiilor furnizoare de educaţie

III.6.3. Invăţământ Particular în învăţământul superior

Apariţia invăţământului privat in Romania a fost posibilă incepand cu 1990. Numărul de instituţii de invăţământ superior (inclusiv cele de tip privat) şi cifrele de şcolarizare au crescut rapid, o dată cu o largă diversificare a specializărilor oferite. In urma acestei dezvoltări, in 1993 a fost stabilit cadrul legal pentru acreditarea instituţiilor de invăţământ superior şi recunoaşterea diplomelor (Legea 88/1993 revizuită şi completată prin Legea 144/1999). Cadrul legal instituie standardele naţionale de calitate pentru furnizorii de invăţământ superior, asigurand un control de calitate asupra dezvoltării rapide, atat a invăţământului superior de stat, cat şi a celui privat. Pentru a fi recunoscute ca parte a sistemului naţional de invăţământ, instituţiile de invăţământ privat trebuie să fie acreditate conform procedurilor stabilite prin lege. Infiinţarea instituţiilor de invăţământ superior de stat sau private este posibilă numai prin legi speciale. Diplomele şi certificatele emise de instituţiile de invăţământ privat acreditate produc aceleaşi efecte ca şi cele emise de instituţiile de invăţământ de stat. Organizatorii invăţământului privat sunt in intregime responsabili de administrarea şi finanţarea activităţilor, in conformitate cu prevederile legale in vigoare. Invăţământul privat funcţionează potrivit legii dacă:

● Este organizat şi funcţionează pe principiul nonprofit;

● Este organizat pe principii nediscriminatorii şi respinge ideile, curentele şi atitudinile antidemocratice, xenofobe, şovine şi rasiste;

● Respectă standardele naţionale.

Procesul de acreditare a instituţiilor de invăţământ superior cuprinde două faze:

● Autorizarea de funcţionare provizorie, care acordă dreptul de organizare a admiterii şi de desfăşurare a procesului de invăţământ. Autorizarea de funcţionare provizorie este emisă prin hotărare a Guvernului;

● Acreditarea, care acordă şi dreptul de a organiza examen de licenţă, de diplomă sau, după caz, de absolvire şi de a emite diplome recunoscute de Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Inovării. Acreditarea trebuie solicitată nu mai tarziu de 2 ani de la data absolvirii celei de-a treia promoţii, după obţinerea autorizaţiei de funcţionare provizorie. Acreditarea este emisă prin legi speciale.

Toate prevederile legii privind autorizarea, acreditarea şi evaluarea periodică se aplică in mod egal instituţiilor de invăţământ de stat şi private.

Asigurarea calităţii procesului educaţional este realizată prin evaluări periodice. Evaluarea este realizată la nivelul specializărilor universitare şi/sau la nivelul structurilor instituţionale. Evaluarea la nivelul structurilor instituţionale se desfăşoară pentru departamente, colegii, facultăţi şi/sau instituţii de invăţământ superior.

Procesul de evaluare se bazează pe evaluarea internă, realizată in cadrul fiecărei instituţii de invăţământ superior, şi pe evaluarea externă realizată de Agenţia Romană de Asigurare a Calităţii in Invăţământul Superior

Criteriile generale şi standardele de bază obligatorii sunt stabilite prin lege in timp ce criteriile specifice pe domenii de referinţă şi specializare sunt stabilite de comisiile de evaluare subordonate ARACIS

Autorizaţia pentru funcţionare provizorie este retrasă prin hotărare a Guvernului pentru acele facultăţi, colegii şi specializări care sunt considerate sub standardele naţionale in rapoartele ARACIS. Facultăţile, colegiile şi specializările respective intră in lichidare incepand cu primul an de studiu. In cazul instituţiilor de invăţământ superior acreditate, un raport negativ din partea ARACIS pentru anumite facultăţi, colegii şi specializări determină mai intai un avertisment din partea Ministerului Educaţiei, Cercetării şi Inovarii. In cazul in care după un an este emis un nou raport negativ in urma unei a doua evaluări, facultatea, colegiul sau specializarea respectivă intră prin Ordin Ministerial in procedură de lichidare incepand cu primul an de studiu.

III.7 Educaţia şi formarea continuă a tinerilor ieşiţi din sistemul educaţional precum şi a adulţilor

Conform prevederilor Legii Invăţământului (Legea 84/1995 republicată, cu modificările şi completările ulterioare), Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Inovării cooperează cu Ministerul Culturii şi Cultelor şi alte ministere interesate, precum şi cu mijloacele de

informare in masă, cultele religioase, universităţile populare, fundaţiile culturale, alte societăţi şi instituţii, pentru a facilita accesul la ştiinţă şi cultură al tuturor cetăţenilor,indiferent de varstă. Invăţarea pe parcursul intregii vieţi (referită ca "educaţie permanentă") face parte dinsistemul naţional de invăţământ şi este considerată ca o modalitate de a facilita adaptarea cetăţenilor la mutaţiile majore care survin in viaţa socială. Legea Invăţământului (Legea 84/1995 republicată, cu modificările şi completările ulterioare) stabileşte de asemenea condiţiile pentru "a doua şansă" prin educaţie, invăţământul seral, cu frecvenţă redusă şi la distanţă.

Legea 133/2000 (pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului 102/1998) stabileşte cadrul legal pentru furnizarea educaţiei şi formării adulţilor prin sistemul educaţional. Educaţia şi formarea profesională a adulţilor prin sistemul educaţional asigură completarea educaţiei de bază, formarea profesională şi educaţia civică - inclusiv educaţia pentru cetăţenie activă. Criteriile şi metodologia de acreditare a instituţiilor care furnizează educaţie şi formare profesională pentru adulţi, precum şi examenele finale, certificatele emise şi procedurile de certificare sunt stabilite de Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Inovării, Ministerul Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei şi/sau de Ministerul Culturii şi Cultelor - in funcţie de tipul de program oferit.

Formarea profesională a adulţilor este reglementată prin Legea 375/2002 pentru aprobarea Ordonanţa Guvernului 129/2000. Legea se referă la măsuri privind educaţia permanentă specifice formării profesionale continue (FPC) - cum ar fi: garantarea accesului la FPC pentru toţi salariaţii prin includerea dreptului la FPC in contractul colectiv de muncă, incurajarea angajatorilor să investească in resursele umane şi să evalueze şi să recunoască competenţele dobandite in medii de invăţare informale şi non-formale etc. Legea se concentrează in continuare asupra calităţii invăţării adulţilor, specificand tipurile de programe şi certificate, cerinţele pentru acreditarea furnizorilor de programe de FPC etc. Consiliul Naţional de Formare Profesională a Adulţilor (CNFPA), autoritate autonomă tripartită care are in componenţa sa reprezentanţi ai administraţiei publice centrale, ai organizaţiilor sindicale şi ai asociaţiilor patronale reprezentative la nivel naţional, a fost infiinţat ca organism care are rol consultativ in fundamentarea şi promovarea politicilor şi strategiilor de formare profesională a adulţilor. Pe langă acest rol acordat iniţial, CNFPA coordonează şi controlează la nivel naţional următoarele activităţi: autorizarea furnizorilor de formare profesională prin comisiile de autorizare judeţene, respectiv a municipiului Bucureşti, elaborarea standardelor ocupaţionale, evaluarea şi certificarea competenţelor profesionale

dobandite de adulţi prin formarea profesională continuă. Incepand cu anul 2004, CNFPA indeplineşte rolul de autoritate naţională pentru calificări.

Consiliul pentru Standarde Ocupaţionale şi Atestare (COSA) a fost infiinţat la mijlocul anilor 90 pentru a coordona elaborarea standardelor ocupaţionale şi acreditarea instituţiilor care pot să efectueze evaluarea competenţelor profesionale pe baza standardelor ocupaţionale. Prin Legea 253/2003, COSA a fost integrat in CNFPA - aducand astfel sarcinile legate de elaborarea standardelor ocupaţionale şi de evaluarea şi certificarea competenţelor dobandite in sistem non-formal şi informal.

Formarea profesională a şomerilor este finanţată de la bugetul asigurărilor pentru şomaj şi este organizată de Agenţia Naţională pentru Ocuparea Forţei de Muncă (ANOFM), fiind parţial furnizată prin centrele proprii acesteia. FPC pentru acest grup ţintă este in mod specific reglementată prin Legea 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru şomaj şi stimularea ocupării forţei de muncă (modificată şi completată prin Legea 107/2004). Legea acordă o importanţă mai mare măsurilor privind piaţa muncii şi intăreşte abilitatea serviciilor publice de angajare să utilizeze eficient astfel de măsuri.

Legea privind egalitatea de şanse intre femei şi bărbaţi (Legea 202/2002) subliniază dreptul egal pentru ambele sexe de a participa la programe de formare profesională, precum şi de a beneficia de consiliere şi orientare profesională. Accesul adulţilor (angajaţi sau şomeri) la formarea profesională este un drept garantat de Codul muncii (Legea 53/2003). Angajatorii trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a asigura accesul angajaţilor lor la programe de formare profesională; drepturile şi obligaţiile angajatorilor şi angajaţilor pentru perioada in care angajaţii participă la programe de formare profesională sunt stipulate in contractile colective şi/sau individuale de muncă. Codul muncii prevede de asemenea că angajatorii trebuie să consulte reprezentanţii sindicatelor sau salariaţilor pentru a elabora planuri de formare in conformitate cu programele de dezvoltare şi strategiile sectoriale şi teritoriale.

III.7.1. Obiective Generale

Educaţia şi formarea profesională a adulţilor prin sistemul educaţional este realizată prin programe specifice iniţiate şi organizate de instituţii de stat şi private in spiritul parteneriatului social şi utilizand metode care se concentrează pe o abordare multimedia: invăţământ la distanţă, video-conferinţe, instruire asistată de calculator etc. Educaţia şi formarea adulţilor prin sistemul educaţional vizează asigurarea accesului la cultură şi ştiinţă al tuturor cetăţenilor, indiferent de varstă, in scopul de a facilita adaptarea lor la schimbările majore care se produc in viaţa socială. Obiectivele generale ale educaţiei şi formării adulţilor prin sistemul educaţional sunt următoarele:

● Completarea educaţiei de bază prin invăţământ recurent sau compensatoriu (inclusiv "a doua şansă" prin educaţie) - adresat tinerilor care au părăsit prematur şcoala şi anumitor segmente de populaţie considerate in risc;

● Formarea profesională continuă prin: perfecţionarea pregătirii profesionale şi dobandirea unor noi calificări profesionale - adresată salariaţilor, persoanelor in căutarea unui loc de muncă, tineri absolvenţi fără o calificare etc.;

● Educaţia civică prin dobandirea competenţelor şi a atitudinilor necesare exercitării drepturilor şi asumării responsabilităţilor sociale ale fiecărui cetăţean - adresată intregii populaţii adulte;

● Educarea, cultivarea aptitudinilor şi a intereselor individuale ale cetăţeanului pentru indeplinirea unui rol social activ - adresată intregii populaţii adulte.

Obiectivele principale ale formării profesionale a adulţilor sunt următoarele:

● Facilitarea integrării sociale a indivizilor in concordanţă cu aspiraţiile lor profesionale şi cu necesităţile pieţei muncii;

● Pregătirea resurselor umane capabile să contribuie la creşterea competitivităţii forţei de muncă;

● Actualizarea cunoştinţelor şi perfecţionarea pregătirii profesionale in ocupaţia de bază, precum şi in ocupaţii inrudite;

● Schimbarea calificării, determinată de restructurarea economică, de mobilitatea socială sau de modificări ale capacităţii de muncă;

● Insuşirea unor cunoştinţe avansate, metode şi procedee moderne necesare pentru indeplinirea sarcinilor de serviciu.

Aplicaţie practică prezentarea unor date statistice referitoare la formarea profesională

Numărul persoanelor cuprinse in cursuri de formare continuă, in 2008.

Total persoane	**59703**
din care:	
Şomeri	50622
Au incheiat pregătirea in cursuri organizate	44490
Şomeri care au urmat cursuri finanţate din bugetul asigurărilor pentru şomaj	25241
Persoane care beneficiază de servicii gratuite de formare profesională finanţate din bugetul asigurărilor pentru şomaj	3504

Persoane care au inceput cursurile in anul anterior	11643
La cererea persoanelor fizice interesate	1513
La cererea operatorilor economici	331
Şomeri care urmează cursuri organizate din alte fonduri	2258
Persoane aflate in pregătire (cursuri in derulare)	9912
Persoane care au intrerupt cursurile	3681

IV. Principiile procesului de învăţământ

IV.1. Declaratia Universala a Drepturilor Omului

Declaraţia Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 septembrie 1948, garantează în corpusul art.26 dreptul la învăţătură al tuturor persoanelor, precizând expres faptul că *"învăţământul trebuie să fie gratuit, cel puţin în ceea ce priveşte învăţământul elementar şi general; învăţământul tehnic şi profesional trebuie să fie la îndemâna tuturor, iar învăţământul superior trebuie să fie de asemenea egal, accebil tuturora, pe bază de merit. Învăţământul trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalităţii umane şi întărirea respectului faţă de drepturile omului şi libertăţile fundamentale. El trebuie să promoveze înţelegerea, toleranţa prietenia între toate popoarele şi toate grupurile rasiale sau religioase, precum şi dezvoltarea activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru menţinerea păcii. Părinţii au dreptul de prioritate în alegerea felului de învăţământ pentru copiii lor minori*."

Ca atare din reglementarea dreptului la invăţătură, putem deduce principiile care stau la baza realizării acestui drept şi anume: educaţia trebuie să aibă ca scop dezvoltarea deplină a personalităţii umane li întărirea respectului faţă de drepturile omului şi libertăţile fundamentale; gratuitatea învăţământului, în ceea ce priveşte invăţământul primar şi gimnazial;accesul la invăţământul superior a celor care au merite deosebite; asigurarea dreptului persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale de a învăţa sau de a fi instruite în limba lor maternă; conlucrarea pe bază de înţelegere a tuturor popoarelor şi a tuturor grupurilor rasiale sau religioase-libertatea de alegere a formei de invăţământ de către părinţi pentru copiii lor. Reglementările constituţionale în România referitoare la dreptul la învăţământ şi a garanţiilor asociate acestuia sunt pe deplin armonizate cu reglementările internaţionale cuprinse în Declaraţia Universală a Drepturilor Omului.

IV.2. Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului

În conformitate cu art.2 al Protocolului nr.1 la Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului*,"nimănui nu i se poate refuza dreptul la educaţie. Statul, în exercitarea funcţiilor pe care şi le va asuma în domeniul educaţiei şi al învăţământului, va respecta dreptul părinţilor de a asigura această educaţie şi acest învăţământ conform convingerilor lor religioase şi filosofice"*

Ca atare, în sensul Convenţiei, dreptul la educaţie constă într-o diversitate de drepturi şi libertăţi ale părinţilor şi copiilor, cărora le corespund o serie de obligaţii ale statului. Dreptul la educaţie este considerat atât un drept economic, social, cultural, cât şi un drept de natură civilă şi politică. Statul are obligaţia de a asigura pluralismul în educaţie, dar poate impune unele obligaţii în sarcina instituţiilor de învăţământ sau chiar a indivizilor [Muraru & Tănăsescu, 2008, p.310].Principiile care se desprind din analiza art 2 al Protocolului se referă la: principiul accesului la instituţiile de învăţământ existente la un moment dat; principiul educaţiei efective; principiul recunoaşterii oficiale a studiilor incheiate; principiul instruirii şi formării copiilor în raport de convingerile părinţilor. În legătură cu acest ultim principiu, aceasta ar trebui nuanţat, în sensul că statul are posibilitatea de a institui în sarcina părinţilor obligaţia de a asigura instruirea copiilor lor fie intr-un mediu şcolar, fie la domiciliu, intrucât, în ipoteza în care statul nu ar avea posibilitatea de a interzice părinîilor invăîământul la domiciliu al copiilor lor, s-ar pierde controlul asupra educaîiei copiilor şi astfel, scopul statului de integrare a acestora în comunitate nu ar mai putea fi realizat. Apreciem util de menîionat faptul că, Curtea Europeană a decis ca art.2 din Protocol nu garantează părinţilor dreptul absolut de a asigura educaţia copiilor în raport de convingerile lor, ci doar dreptul la respectarea acestor convingeri. [Muraru & Tănăsescu, 2008, p.311].

V. Conduita personalului didactic

V.1. Conduita personalului didactic reglementată de Legea Educaţiei Naţionale şi Statutul personalului didactic

Corupţie înseamnă şi decădere şi deteriorare morală. Pornind de la această accepţiune se relevă importanţa normelor de conduită a căror respectare asigură prevenirea faptelor de corupţie.

Conduita semnifică modul de a se purta, manieră, ţinută, comportament.

Educaţia împotriva corupţiei poate fi realizată prin implementarea în curricula şcolară a unor discipline socio-umane, cum ar fi educaţia civică, etică etc.Atingerea acestui scop se

realizează prin promovarea unui sistem de valori şi dezvoltarea capacităţii necesare pentru a forma poziţia civică a elevilor împotriva corupţiei.

Art. 2. alin 1 din Legea Educaţiei Naţionale vine în sprijinul celor mai sus arătate în sensul promovării unui învăţământ orientat pe ***valori,*** creativitate, capacitati cognitive, capacitati volitive si capacitati acţionale, cunoştinte fundamentale şi cunostinţe competente şi abilităţi de utilitate directa, în profesie şi în societate.

Ideea este reluată şi în dispoziţiile art.4 potrivit cu care [Educaţia şi formarea profesională a copiilor, a tinerilor şi a adulţilor au ca finalitate principală formarea competenţelor, înţelese ca ansamblu multifunctional şi transferabil de cunoştinţe, deprinderi/abilitati şi aptitudini, necesare pentru:

a) împlinirea şi dezvoltarea personală, prin realizarea propriilor obiective în viaţă, conform intereselor şi aspiraţiilor fiecaruia şi dorinţei de a invaţa pe tot parcursul vieţii;

b) integrarea socială şi participarea cetăţenească activa în societate;

c) ocuparea unui loc de munca şi participarea la funcţionarea şi dezvoltarea unei economii durabile;

d) formarea unei concepţii de viaţă, bazate pe ***valorile umaniste*** şi ştiintifice, pe cultura naţională şi universală şi pe stimularea dialogului intercultural;

e) educarea în ***spiritul demnităţii***, toleranţei şi respectarii drepturilor şi libertatilor fundamentale ale omului;

f) cultivarea sensibilităţii faţă de problematica umana, faţă de ***valorile moral-civice*** şi a respectului pentru natura şi mediul înconjurator natural, social şi cultural.

(3) Idealul educaţional al şcolii româneşti constă în dezvoltarea liberă, integrală şi armonioasă a individualităţii umane, în formarea personalităţii autonome şi în asumarea ***unui sistem de valori*** care sunt necesare pentru împlinirea şi dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetăţenească activă în societate, pentru incluziune socială şi pentru angajare pe piaţa muncii].

Aplicaţiea practică. Identificaţi norme de conduită în Legea Educaţiei Naţionale şi Statutul personalului didactic.

V.2. Conduita personalului didactic reglementată de Regulamentele interne

Ordinul privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare a Consiliului naţional de etică din învăţământul preuniversitar nr.5550 din 6 octombrie 2011 prin dispoziţiile sale stabileşte:

- Constituirea Consiliului naţional de etică, organism consultativ fără personalitate juridică;

- Atribuţiile Consiliului naţional de etică, Comisiilor de etică, conducerii Consiliului naţional de etică;
- Funcţionarea comisiei de etică.

Una din atribuţiile Consiliului naţional de etică priveşte elaborarea codului de etică din învăţământul preuniversitar.

Aplicaţie practică. Ce ar trebui să cuprindă codul de etică din învăţământul preuniversitar?

VI. Norme deontologice aplicabile personalului din sistemul de învăţământ

VI.1. Norme deontologice aplicabile funcţionarilor publici şi personalului contractual din sistemul de învăţământ

Personalul care funcţionează în sistemul naţional de învăţământ este format din profesori şi personal TESSA, cu atribuţii directe în procesul de educaţie. Aceştia sunt **personal contractual**, având statut special. Alături de aceştia funcţionează, cu atribuţii organizatorice şi logistice, **funcţionari publici şi personal contractual**.

Sediul materiei pentru normele de deontologie profesională aplicabile funcţionarilor publici îl constituie Legea nr. 7/2004 privind Codul de conduită al funcţionarilor publici, republicată, iar pentru cele aplicabile personalului contractual din administraţia publică, Legea nr. 477/2004 privind Codul de conduită a personalului contractual din autorităţile şi instituţiile publice şi Legea nr. 53/2003 – Codul muncii. Apariţia Legii nr. 477/2004 a fost determinată de necesitatea ca şi alte categorii de personal să beneficieze de prevederi similare celor din Legea nr. 7/2004 privind Codul de conduită a funcţionarilor publici, având în vedere că ambele categorii de personal – funcţionari publici şi personal contractual – îşi desfăşoară activitatea în cadrul aceloraşi instituţii. Din raţiuni legate de identitate de tratament pentru ambele categorii de personal, Legea nr. 477/2004 a reluat dispoziţiile Codului de conduită a funcţionarilor publici, particularizându-le acolo unde a fost necesar.

Având în vedere aceste aspecte, secţiunile următoare detaliază dispoziţiile legilor, indicând expres acolo unde acestea sunt aplicabile numai uneia dintre categoriile de personal.

Conform dispoziţiilor legale***, principiile*** *care guvernează conduita profesională a personalului sunt următoarele*:

- ***prioritatea interesului public , asigurarea egalităţii de tratament al cetăţenilor în faţa autorităţilor şi instituţiilor publice***; ***profesionalismul***; ***imparţialitatea şi nediscriminarea***; ***integritatea morală***; ***libertatea gândirii şi a exprimării***; ***cinstea şi corectitudinea***; ***deschiderea şi transparenţa***.

VI.1.1 Domeniul de aplicare a codurilor şi principiile generale

Normele de conduită profesională prevăzute de cele două coduri de conduită sunt obligatorii, în funcţie de legea care le conţine, pe de o parte pentru persoanele care ocupă o funcţie publică în cadrul autorităţilor administrative autonome, denumite în continuare autorităţi şi instituţii publice, iar pe de altă parte pentru personalul contractual din cadrul autorităţilor şi instituţiilor publice, încadrat în baza prevederilor Legii nr. 53/2003 – Codul muncii, cu modificările şi completările ulterioare, cu excepţia persoanelor alese sau numite politic.

Obiectivele codurilor de conduită, aşa cum rezultă din lege urmăresc să asigure creşterea calităţii serviciului public, o bună administrare în realizarea interesului public, precum şi reducerea birocraţiei şi a faptelor de corupţie din administraţia publică, prin:

- Reglementarea normelor de conduită profesională necesare realizării unor raporturi sociale şi profesionale corespunzătoare creării şi menţinerii la nivel înalt a prestigiului instituţiei publice şi al personalului; Informarea publicului cu privire la conduita profesională la care este îndreptăţit să se aştepte din partea personalului în exercitarea funcţiei; Crearea unui climat de încredere şi respect reciproc între cetăţeni şi personalul din administraţia publică, pe de o parte, şi între cetăţeni şi autorităţile publice, pe de altă parte.

VI.1.2. Înţelesul legal al unor termeni

- ***funcţionar public*** - persoana numită într-o funcţie publică în condiţiile Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici;

- ***personal contractual ori angajat contractual*** - persoana numită într-o funcţie în autorităţile şi instituţiile publice în condiţiile Legii nr. 53/2003, cu modificările ulterioare;

- ***funcţie publică*** - ansamblul atribuţiilor şi responsabilităţilor stabilite de autoritatea sau instituţia publică, în temeiul legii, în scopul realizării competenţelor sale;

- ***funcţie*** - ansamblul atribuţiilor şi responsabilităţilor stabilite de autoritatea sau instituţia publică, în temeiul legii, în fişa postului;

- ***interes public*** - acel interes care implică garantarea şi respectarea de către instituţiile şi autorităţile publice a drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor legitime ale cetăţenilor, recunoscute de Constituţie, de legislaţia internă şi de tratatele internaţionale la care România este parte, precum şi îndeplinirea atribuţiilor de serviciu, cu respectarea principiilor eficienţei, eficacităţii şi economicităţii cheltuirii resurselor;

- ***interes personal*** – orce avantaj material sau de altă natură, urmărit ori obţinut, de către personal, în mod direct sau indirect, pentru sine ori pentru alţii, prin folosirea reputaţiei, influenţei, facilităţilor, relaţiilor, informaţiilor la care are acces, ca urmare a atribuţiilor funcţiei;

- ***conflict de interese*** – acea situaţie sau împrejurare în care interesul privat, direct ori indirect, al presonalului, contravine interesului public, astfel încât afectează sau ar putea afecta independenţa şi imparţialitatea sa în luarea deciziilor ori îndeplinirea la timp şi cu obiectivitate a îndatoririlor care îi revin în exercitarea funcţiei deţinute;

- ***informaţie de interes public*** – orice informaţie care priveşte activităţile sau rezultă din activităţile unei autorităţi publice ori instituţii publice indiferent de suportul ei;

- ***informaţie cu privire la date personale*** – orice informaţie privind o persoană identificată sau identificabilă. Prin persoană identificabilă înţelegem acea persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un număr de identificare sau unl ori mai multe elemente specifice identătăţii sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale.

VI.1.3. Norme generale de conduită profesională a personalului din administraţia publică şi sistemul de învăţământ

1. Asigurarea unui serviciu public de calitate.2. Respectarea Constituţiei şi a legilor. 3. Loialitatea faţă de autorităţile şi instituţiile publice 4. Libertatea opiniilor.5. Activitatea publică.6. Activitatea politică.7. Folosirea imaginii proprii.8. Cadrul relaţiilor în exercitarea atribuţiilor funcţiei.9. Conduita în cadrul relaţiilor internaţionale.10. Interdicţia privind acceptarea cadourilor, serviciilor şi avantajelor.11. Participarea la procesul de luare a deciziilor.12. Obiectivitate în evaluare.13. Folosirea abuzivă a atribuţiilor funcţiei deţinute.14. Utilizarea resurselor publice.15. Limitarea participării la achiziţii, concesionări sau închirieri.16. Norme deontologice aplicabile în sistemul de învăţământ universitar.

VI.2 Integritate şi incompatibilitate în sistemul de învăţământ – prevederi legislative referitoare la Agenţia Naţională de Integritate

O condiţie esenţială pentru o bună şi corectă activitate a administraţiei publice este cea privitoare la integritatea personalului care lucrează în acest sistem.

Integritatea, în principal, presupune conformarea faţă de dispoziţiile legale cu caracter imperativ, atât faţă de cele prohibitive *(ce impun abţinerea de la săvârşirea unei acţiuni de către funcţionarii publici)*, cât şi faţă de cele cu caracter onerativ *(ce obligă pe funcţionar să realizeze o acţiune).*

Principalele reglementări în această materie sunt prevăzute în Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, completate de dispoziţiile Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, cu modificările ulterioare.

În domeniul educaţiei au fost identificate, pe baza unei analize (Note şi chestionare transmise structurilor MECTS şi instituţiilor din subordine privind identificarea vulnerabilităţilor în domeniul specific de activitate din cadrul sistemului educaţional, Campania Naţională Anti-corupţie ”Fără Şpagă”, raport de cercetare – Centrul Educaţia 2000+ “Administrare şi practici lipsite de integritate în şcoală”, dezbateri publice cu sindicatele din educaţie, asociaţii, ONG-uri ocazionate de elaborarea pachetului legislativ privind învăţământul preuniversitar şi statutul cadrelor didactice, rapoartele corpului de control al ministrului educaţiei, cercetării şi tineretului) a nivelului corupţiei, în sistemul educaţional (atât pentru învăţământul preuniversitar cât şi pentru cel superior) o serie de **factori de risc** precum:

- instabilitate legislativă (lipsa corelării actelor normative ce reglementează acest domeniu); ineficienţa unora dintre structurile de cooperare locale şi naţionale; absenţa canalelor de informare continuă şi eficientă ; nivel scăzut al competiţiei intra şi interinstituţionale; salarizarea inadecvată; un sistem deficitar de selecţie, evaluare şi promovare a personalului; insuficienţa controalelor interne (audit, corp de control); preocupare redusă a conducerilor unităţilor de învăţământ în legătură cu procesul de achiziţii publice privind materialele didactice; insuficienţa campaniilor de prevenţie, informare şi conştientizare; lipsa unor proceduri obiective şi transparente pentru evaluarea activităţii elevilor şi studenţilor (testele naţionale).

Probleme identificate:

- administrarea deficitară a şcolilor cu referire la procesul decizional; comunicare ineficientă atât la nivelul unităţilor de învăţământ, cu beneficiarii serviciilor educaţionale precum şi între structurile reprezentative ale elevilor, profesorilor şi părinţilor şi autorităţile locale; un proces de selecţie, evaluare şi promovare viciat (evaluarea diferenţiată a resurselor umane în învăţământul preuniversitar – accentul pe decalajul rural-urban, în învăţământul superior - sistemul de evaluare şi promovare lipsit de transparenţă); proceduri şi formalităţi administrative greoaie (procesele de achiziţie publică); insuficienta fundamentare a deciziilor; necunoaşterea sau interpretarea eronată a prevederilor legale; insuficienţa datelor/informaţiilor deţinute de către cadrele didactice precum şi de beneficiarii serviciilor educaţionale; instruire deficitară pe problematicile specifice anticorupţiei.

O analiză a fenomenului corupţiei efectuată de către structurile asociative reprezentative ale administraţiei publice locale a condus la identificarea următorilor factori de risc precum şi a problemelor generate de materializarea acestora.

În contextul respectării prevederilor legii privind incompatibilităţile şi conflictele de interese, Agenţia Naţională de Integritate este instituţia căreia îi revine sarcina legală de evaluare a prezumtivelor situaţii de incompatibilitate şi conflicte de interese. Aceasta, urmare a procedurii prevăzute de Legea 176/2010, întocmeşte un raport de evaluare privind existenţa unei stări de incompatibilitate sau a unui conflict de interese, după caz.

Acest raport poate fi contestat în instanţă în termen de 15 zile, iar în caz de necontestare rămâne definitiv.

VII. Drepturile şi obligaţiile personalului didactic şi personalului didactic auxiliar

VII.1 Dispoziţii generale prevăzute în Legea 53/2003 -Codul munciii, cu modificările şi completările ulterioare şi în Legea 188/1999 privind statutul funcţionarului public, cu modificările şi completările ulterioare

A. Potrivit Legii nr. 53/2003 privind Codul muncii, republicată:

Orice salariat are dreptul de a munci la angajatori diferiţi sau la acelaşi angajator, în baza unor contracte individuale de muncă, beneficiind de salariul corespunzător pentru fiecare dintre acestea.

Drepturile şi obligaţiile privind relaţiile de muncă dintre angajator şi salariat se stabilesc potrivit legii, prin negociere, în cadrul contractelor colective de muncă şi al contractelor individuale de muncă.

Salariaţii nu pot renunţa la drepturile ce le sunt recunoscute prin lege. Orice tranzacţie prin care se urmăreşte renunţarea la drepturile recunoscute de lege salariaţilor sau limitarea acestor drepturi este lovită de nulitate.

Salariatul are, în principal, următoarele drepturi:

- dreptul la salarizare pentru munca depusă; dreptul la repaus zilnic şi săptămânal; dreptul la concediu de odihnă anual; dreptul la egalitate de şanse şi de tratament; dreptul la demnitate în muncă; dreptul la securitate şi sănătate în muncă; dreptul la acces la formarea profesională; dreptul la informare şi consultare; dreptul de a lua parte la determinarea şi ameliorarea condiţiilor de muncă şi a mediului de muncă; dreptul la protecţie în caz de concediere; dreptul la negociere colectivă şi individuală; dreptul de a participa la acţiuni colective; dreptul de a constitui sau de a adera la un sindicat; alte drepturi prevăzute de lege sau de contractele colective de muncă aplicabile.

Salariatului îi revin, în principal, următoarele obligaţii:

- obligaţia de a realiza norma de muncă sau, după caz, de a îndeplini atribuţiile ce îi revin conform fişei postului; obligaţia de a respecta disciplina muncii; obligaţia de a respecta prevederile cuprinse în regulamentul intern, în contractul colectiv de muncă aplicabil, precum şi în contractul individual de muncă; obligaţia de fidelitate faţă de angajator în executarea atribuţiilor de serviciu; obligaţia de a respecta măsurile de securitate şi sănătate a muncii în unitate; obligaţia de a respecta secretul de serviciu; alte obligaţii prevăzute de lege sau de contractele colective de muncă aplicabile.

Drepturile cuvenite salariatului detaşat se acordă de angajatorul la care s-a dispus detaşarea.

Pe durata detaşării salariatul beneficiază de drepturile care îi sunt mai favorabile, fie de drepturile de la angajatorul care a dispus detaşarea, fie de drepturile de la angajatorul la care este detaşat.

Salariaţii concediaţi pentru motive care nu ţin de persoana lor beneficiază de măsuri active de combatere a şomajului şi pot beneficia de compensaţii în condiţiile prevăzute de lege şi de contractul colectiv de muncă aplicabil.

Salariatul are dreptul de a nu motiva demisia. Salariatul poate demisiona fără preaviz dacă angajatorul nu îşi îndeplineşte obligaţiile asumate prin contractul individual de muncă.

În cazul contractul individual de muncă cu timp parţial:

Drepturile salariale se acordă proporţional cu timpul efectiv lucrat, raportat la drepturile stabilite pentru programul normal de lucru.

Munca la domiciliu:

Salariatul cu munca la domiciliu se bucură de toate drepturile recunoscute prin lege şi prin contractele colective de muncă aplicabile salariaţilor al căror loc de muncă este la sediul angajatorului.

Munca de noapte:

Salariaţii de noapte beneficiază:

- fie de program de lucru redus cu o oră faţă de durata normală a zilei de muncă, pentru zilele în care efectuează cel puţin 3 ore de muncă de noapte, fără ca aceasta să ducă la scăderea salariului de bază;
- fie de un spor pentru munca prestată în timpul nopţii de 25% din salariul de bază, dacă timpul astfel lucrat reprezintă cel puţin 3 ore de noapte din timpul normal de lucru.

Repausuri periodice:

1. Pauza de masă şi repausul zilnic;
2. Repausul săptămânal ;

Concediile:

1. Concediul de odihnă anual şi alte concedii ale salariaţilor ;

Situaţii excepţionale:

În cazul unor evenimente familiale deosebite, salariaţii au dreptul la zile libere plătite, care nu se includ în durata concediului de odihnă. Evenimentele familiale deosebite şi numărul zilelor libere plătite sunt stabilite prin lege, prin contractul colectiv de muncă aplicabil sau prin regulamentul intern.

Pentru rezolvarea unor situaţii personale salariaţii au dreptul la concedii fără plată. Durata concediului fără plată se stabileşte prin contractul colectiv de muncă aplicabil sau prin regulamentul intern.

2. Concediile pentru formare profesională ;

Salarizarea:

Pentru munca prestată în baza contractului individual de muncă fiecare salariat are dreptul la un salariu exprimat în bani.

Protecţia drepturilor salariaţilor în cazul transferului întreprinderii, al unităţii sau al unor părţi ale acesteia.

Sănătatea şi securitatea în muncă.

Protecţia salariaţilor prin servicii medicale.

Angajatorii au obligaţia să asigure accesul salariaţilor la serviciul medical de medicină a muncii.

Formarea profesională.

B. Potrivit Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcţionarilor publici:

Drepturile funcţionarilor publici

- Dreptul la opinie al funcţionarilor publici este garantat. Este interzisă orice discriminare între funcţionarii publici pe criterii politice, de apartenenţă sindicală, convingeri religioase, etnice, de sex, orientare sexuală, stare materială, origine socială sau de orice altă asemenea natură; Funcţionarul public are dreptul de a fi informat cu privire la deciziile care se iau în aplicarea prezentului statut şi care îl vizează în mod direct;Dreptul de asociere sindicală este garantat funcţionarilor publici; Funcţionarii publici pot, în mod liber, să înfiinţeze organizaţii sindicale, să adere la ele şi să exercite orice mandat în cadrul acestora.

În situaţia în care înalţii funcţionari publici sau funcţionarii publici care au calitatea de ordonatori de credite sunt aleşi în organele de conducere a organizaţiilor sindicale, aceştia au obligaţia ca în termen de 15 zile de la alegerea în organele de conducere ale organizaţiilor sindicale să opteze pentru una dintre cele două funcţii. În cazul în care funcţionarul public

optează pentru desfăşurarea activităţii în funcţia de conducere în organizaţiile sindicale, raporturile de serviciu ale acestuia se suspendă pe o perioadă egală cu cea a mandatului în funcţia de conducere din organizaţia sindicală.

Funcţionarii publici, cu excepţia celor care deţin calitatea de ordonatori de credite şi sunt aleşi în organele de conducere a organizaţiilor sindicale, pot deţine simultan funcţia publică şi funcţia în organele de conducere ale organizaţiilor sindicale, cu obligaţia respectării regimului incompatibilităţilor şi al conflictelor de interese care le este aplicabil.

- Funcţionarii publici se pot asocia în organizaţii profesionale sau în alte organizaţii având ca scop protejarea intereselor profesionale;Funcţionarilor publici le este recunoscut dreptul la grevă, în condiţiile legii. Funcţionarii publici care se află în grevă nu beneficiază de salariu şi alte drepturi salariale pe durata grevei;Pentru activitatea desfăşurată, funcţionarii publici au dreptul la un salariu compus din: **a)** salariul de bază;

b) sporul pentru vechime în muncă;

- Funcţionarii publici beneficiază de prime şi alte drepturi salariale, în condiţiile Legii ;Funcţionarii publici care, potrivit legii, sunt obligaţi să poarte uniformă în timpul serviciului o primesc gratuit ;Pentru orele lucrate din dispoziţia conducătorului autorităţii sau instituţiei publice peste durata normală a timpului de lucru sau în zilele de sărbători legale ori declarate zile nelucrătoare funcţionarii publici de execuţie au dreptul la recuperare sau la plata majorată cu un spor de 100% din salariul de bază. Numărul orelor plătite cu sporul de 100% nu poate depăşi 360 într-un an ;Funcţionarii publici pot fi aleşi sau numiţi într-o funcţie de demnitate publică, în condiţiile legii ;Înalţii funcţionari publici şi funcţionarii publici de conducere pot fi numiţi în funcţii de demnitate publică numai după încetarea, în condiţiile legii, a raporturilor de serviciu ;Înalţii funcţionari publici şi funcţionarii publici de conducere pot candida pentru funcţii de demnitate publică numai după încetarea, în condiţiile legii, a raporturilor de serviciu ;Funcţionarii publici au dreptul, în condiţiile legii, la concediu de odihnă, la concedii medicale şi la alte concedi ;În perioada concediilor de boală, a concediilor de maternitate şi a celor pentru creşterea şi îngrijirea copiilor, raporturile de serviciu nu pot înceta şi nu pot fi modificate decât din iniţiativa funcţionarului public în cauză ;Autorităţile şi instituţiile publice au obligaţia să asigure funcţionarilor publici condiţii normale de muncă şi igienă, de natură să le ocrotească sănătatea şi integritatea fizică şi psihică ;Funcţionarii publici beneficiază de asistenţă medicală, proteze şi medicamente, în condiţiile legii ;Funcţionarii publici beneficiază de pensii, precum şi de celelalte drepturi de asigurări sociale de stat, potrivit legii ;În caz de deces al funcţionarului public, membrii familiei, care au, potrivit legii, dreptul la pensie de urmaş, primesc pe o perioadă de 3 luni echivalentul salariului de bază din

ultima lună de activitate a funcţionarului public decedat ;Autoritatea sau instituţia publică este obligată să îl despăgubească pe funcţionarul public în situaţia în care acesta a suferit, din culpa autorităţii sau instituţiei publice, un prejudiciu material în timpul îndeplinirii atribuţiilor de serviciu.

Îndatoririle funcţionarilor publici

Funcţionarii publici au obligaţia :

- să îşi îndeplinească cu profesionalism, imparţialitate şi în conformitate cu legea îndatoririle de serviciu şi să se abţină de la orice faptă care ar putea aduce prejudicii persoanelor fizice sau juridice ori prestigiului corpului funcţionarilor publici.
- să sprijine propunerile şi iniţiativele motivate ale personalului din subordine, în vederea îmbunătăţirii activităţii autorităţii sau instituţiei publice în care îşi desfăşoară activitatea, precum şi a calităţii serviciilor publice oferite cetăţenilor.
- de a respecta normele de conduită profesională şi civică prevăzute de lege.

Funcţionarilor publici le este interzis să ocupe funcţii de conducere în structurile sau organele de conducere, alese sau numite, ale partidelor politice, definite conform statutului acestora, ale organizaţiilor cărora le este aplicabil acelaşi regim juridic ca şi partidelor politice sau ale fundaţiilor ori asociaţiilor care funcţionează pe lângă partidele politice.

Înalţilor funcţionari publici le este interzis să facă parte din partide politice, organizaţii cărora le este aplicabil acelaşi regim juridic ca şi partidelor politice sau din fundaţiile ori asociaţiile care funcţionează pe lângă partidele politice.

Funcţionarii publici au obligaţia ca, în exercitarea atribuţiilor ce le revin, să se abţină de la exprimarea sau manifestarea publică a convingerilor şi preferinţelor lor politice, să nu favorizeze vreun partid politic sau vreo organizaţie căreia îi este aplicabil acelaşi regim juridic ca şi partidelor politice.

Funcţionarii publici răspund, potrivit legii, de îndeplinirea atribuţiilor ce le revin din funcţia publică pe care o deţin, precum şi a atribuţiilor ce le sunt delegate.

Funcţionarul public este obligat să se conformeze dispoziţiilor primite de la superiorii ierarhici.

Funcţionarul public are dreptul să refuze, în scris şi motivat, îndeplinirea dispoziţiilor primite de la superiorul ierarhic, dacă le consideră ilegale. Dacă cel care a emis dispoziţia o formulează în scris, funcţionarul public este obligat să o execute, cu excepţia cazului în care aceasta este vădit ilegală. Funcţionarul public are îndatorirea să aducă la cunoştinţă superiorului ierarhic al persoanei care a emis dispoziţia astfel de situaţii.

Funcţionarii publici au obligaţia să păstreze secretul de stat, secretul de serviciu, precum şi confidenţialitatea în legătură cu faptele, informaţiile sau documentele de care iau cunoştinţă în exercitarea funcţiei publice, în condiţiile legii, cu excepţia informaţiilor de interes public. Funcţionarilor publici le este interzis să solicite sau să accepte, direct sau indirect, pentru ei sau pentru alţii, în considerarea funcţiei lor publice, daruri sau alte avantaje.

La numirea într-o funcţie publică, precum şi la încetarea raportului de serviciu, funcţionarii publici sunt obligaţi să prezinte, în condiţiile legii, conducătorului autorităţii sau instituţiei publice declaraţia de avere care se actualizează anual.

Funcţionarii publici au obligaţia de a rezolva, în termenele stabilite de către superiorii ierarhici, lucrările repartizate.

Funcţionarilor publici le este interzis să primească direct cereri a căror rezolvare intră în competenţa lor sau să discute direct cu petenţii, cu excepţia celor cărora le sunt stabilite asemenea atribuţii, precum şi să intervină pentru soluţionarea acestor cereri.

Funcţionarii publici au dreptul şi obligaţia de a-şi îmbunătăţi în mod continuu abilităţile şi pregătirea profesională. Funcţionarii publici care urmează forme de perfecţionare profesională, a căror durată este mai mare de 90 de zile într-un an calendaristic, organizate în ţară sau în străinătate, finanţate din bugetul de stat sau bugetul local, sunt obligaţi să se angajeze în scris că vor lucra în administraţia publică între 2 şi 5 ani de la terminarea programelor, proporţional cu numărul zilelor de perfecţionare profesională, dacă pentru programul respectiv nu este prevăzută o altă perioadă.

Funcţionarii publici care au urmat forme de perfecţionare profesională și ale căror raporturi de serviciu încetează, înainte de împlinirea termenului prevăzut sunt obligaţi să restituie contravaloarea cheltuielilor efectuate pentru perfecţionare, precum şi, după caz, drepturile salariale primite pe perioada perfecţionării, calculate în condiţiile legii proporţional cu perioada rămasă până la împlinirea termenului. În cazul în care persoanele care au urmat o formă de perfecţionare, dar nu au absolvit-o din vina lor, sunt obligate să restituie instituţiei sau autorităţii publice contravaloarea cheltuielilor efectuate pentru perfecţionare, precum şi drepturile salariale primite în perioada perfecţionării, calculate în condiţiile legii, dacă acestea au fost suportate de autoritatea sau instituţia publică.

VII.2 Dispoziţii speciale prevăzute în Legea Educaţiei Naţionale

Personalul din învăţământul preuniversitar are drepturi şi obligaţii care decurg din legislaţia în vigoare, din regulamente specifice şi din prevederile contractului individual de muncă.

- Cadrele didactice beneficiază de concediu anual cu plată, în perioada

vacanţelor şcolare, cu o durată de 62 de zile lucrătoare;

- În situaţia desfiinţării unei unităţi de învăţământ de stat, salariaţii disponibilizaţi primesc salarii compensatorii, conform legii.
- Personalul de conducere, de îndrumare şi de control din inspectoratele şcolare şi casele corpului didactic beneficiază de concediu de odihnă, conform Codului muncii.
- Dreptul la iniţiativă profesională constă în:
- Personalul didactic beneficiază de pensie în condiţiile prevăzute de legislaţia de asigurări sociale şi pensii care reglementează sistemul public de pensii.
- Personalul didactic pensionat din învăţământ beneficiază de asistenţă medicală şi de acces la casele de odihnă şi la bazele de tratament ale cadrelor didactice.
- Dreptul la securitate al personalului didactic
- Dreptul de participare la viaţa socială
- Personalul didactic beneficiază, în limita fondurilor alocate prin buget, din fonduri extrabugetare sau sponsorizări, de acoperirea integrală ori parţială a cheltuielilor de deplasare şi de participare la manifestări ştiinţifice organizate în străinătate, cu aprobarea consiliului de administraţie al unităţii de învăţământ.
- Personalului didactic din unităţile de învăţământ conexe, care nu dispune de locuinţă în localitatea unde are postul, i se decontează cheltuielile de transport, conform legii.
- Copiii personalului didactic aflat în activitate sunt scutiţi de plata taxelor de înscriere la concursurile de admitere în învăţământul superior şi beneficiază de gratuitate la cazare în cămine şi internate.
- Personalul didactic şi didactic auxiliar din învăţământ beneficiază de o compensaţie de la bugetul asigurărilor sociale de stat de 50% din valoarea cazării, mesei şi a tratamentului în bazele de odihnă şi tratament.
- Personalul didactic titular care din proprie iniţiativă solicită să se specializeze/să continue studiile are dreptul la concediu fără plată. Durata totală a acestuia nu poate depăşi 3 ani într-un interval de 7 ani. Aprobările în aceste situaţii sunt de competenţa unităţii şcolare prin consiliul de administraţie, dacă se face dovada activităţii respective.
- Personalul didactic din unităţile de învăţământ preuniversitar din sistemul militar de apărare, ordine publică şi securitate naţională are drepturile şi îndatoririle care decurg din prezenta lege şi din calitatea de cadru militar în activitate, respectiv de funcţionar public cu statut special.

Drepturi personalului didactic din învăţământul superior

- Personalul din învăţământul superior are drepturi şi îndatoriri care decurg din

Carta universitară, din Codul de etică universitară, din contractul individual de muncă, precum şi din legislaţia în vigoare.

- Protecţia drepturilor salariaţilor, precum şi a drepturilor de proprietate intelectuală asupra creaţiei ştiinţifice, culturale sau artistice este garantată şi se asigură în conformitate cu prevederile Cartei universitare şi cu legislaţia specifică în vigoare.
- Membrilor comunităţii universitare le este garantată libertatea academică. În baza acesteia, ei pot exprima liber opinii academice în spaţiul universitar şi au libertatea de predare, de cercetare şi de creaţie, în conformitate cu criteriile de calitate academică.
- Personalul didactic şi de cercetare are dreptul de a publica studii, articole, volume sau opere de artă, de a candida la obţinerea de granturi naţionale şi internaţionale, fără restricţii ale libertăţii academice.
- Personalul didactic şi de cercetare are dreptul să facă parte din asociaţii şi organizaţii sindicale, profesionale şi culturale, naţionale şi internaţionale, precum şi din organizaţii politice legal constituite.
- Cadrele didactice titulare pe un post didactic din învăţământ, alese în Parlament, numite în Guvern sau îndeplinind funcţii de specialitate specifice din aparatul Parlamentului, al Consiliului Legislativ, al Curţii Constituţionale, al Avocatului Poporului, al Administraţiei Prezidenţiale, al Guvernului sau în Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, precum şi cele alese de Parlament în organismele centrale ale statului, au drept de rezervare a postului didactic pe perioada în care îndeplinesc aceste funcţii. Pe toată durata mandatului sau a numirii, cadrele didactice pot cumula aceste funcţii cu activitatea didactică şi de cercetare.

Prevederile de mai sus se aplică şi cadrelor didactice titulare pe un post didactic din învăţământ, care îndeplinesc funcţia de prefect, subprefect, preşedinte şi vicepreşedinte al consiliului judeţean, primar, viceprimar, precum şi cadrelor didactice trecute în funcţii de conducere, de îndrumare şi de control în sistemul de învăţământ, de cultură, de tineret şi de sport. De aceleaşi drepturi beneficiază şi personalul de conducere şi de specialitate de la casa corpului didactic, precum şi cadrele didactice titulare pe un post didactic din învăţământ numite ca personal de conducere sau în funcţii de specialitate specifice din cadrul autorităţilor şi instituţiilor publice, comisiilor şi agenţiilor din subordinea Administraţiei Prezidenţiale, Parlamentului sau Guvernului.

De aceleaşi prevederi beneficiază şi personalul didactic trimis în străinătate cu misiuni de stat, cel care lucrează în organisme internaţionale, precum şi însoţitorii acestora, dacă sunt cadre didactice titulare pe un post didactic din învăţământ.

- Personalului didactic titular pe un post didactic din învăţământ, solicitat în străinătate pentru predare, cercetare, activitate artistică sau sportivă, pe bază de contract, ca urmare a unor acorduri, convenţii guvernamentale, interuniversitare sau interinstituţionale, ori trimis pentru specializare, i se rezervă postul didactic pentru perioada respectivă.
- Personalul didactic titular pe un post didactic din învăţământ, care din proprie iniţiativă solicită să se specializeze sau să participe la cercetare ştiinţifică în ţară sau în străinătate, are dreptul la concedii fără plată. Durata totală a acestora nu poate depăşi 3 ani într-un interval de 7 ani. Aprobările în aceste situaţii sunt de competenţa conducerii instituţiei de învăţământ superior sau, după caz, a consiliului de administraţie, dacă se face dovada activităţii respective.
- Personalul didactic titular pe un post didactic din învăţământ poate beneficia de concediu fără plată pe timp de un an universitar, o dată la 10 ani, cu aprobarea instituţiei de învăţământ superior, cu rezervarea catedrei pe perioada respectivă. Perioada de rezervare a postului didactic se consideră vechime în învăţământ.
- Cadrele didactice beneficiază de dreptul la concediu astfel:
- Cadrele didactice care domiciliază în alte localităţi beneficiază integral sau parţial de transport şi cazare.
- Personalul din învăţământ beneficiază de asistenţă medicală în cabinete medicale şi psihologice, în policlinici şi unităţi spitaliceşti stabilite prin protocol încheiat între Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului şi Ministerul Sănătăţii.
- Personalul didactic are dreptul la întreruperea activităţii didactice, cu rezervarea postului sau a catedrei, pentru creşterea şi îngrijirea copilului în vârstă de până la 2 ani, respectiv 3 ani în cazul copiilor cu handicap, conform prevederilor legale. De acest drept poate beneficia numai unul dintre părinţi sau susţinătorii legali.
- Cadrele didactice sunt protejate în spaţiul universitar de autorităţile responsabile cu ordinea publică.

Obligaţii

- Cadrele didactice au obligaţia morală să îşi acorde respect reciproc şi sprijin în îndeplinirea obligaţiilor profesionale.
- Personalul didactic de conducere, de îndrumare şi de control, precum şi personalul didactic auxiliar au obligaţia de a respecta atribuţiile prevăzute în fişa postului.
- Personalul didactic de conducere, de îndrumare şi de control, precum şi

personalul didactic auxiliar au obligaţia de a participa la activităţi de formare continuă, în condiţiile legii.

Întrebări de evaluare a cunoştinţelor

1. De ce necunoaşterea legii este o condiţie sine qua non pentru prevenirea faptelor de corupţie?
2. Cum se aplică în activitatea practică principiile procesului de învatamant? Există derogări de la aceste principii?
3. Care consideraţi că sunt vulnerabilităţile din sistemul educaţional românesc în ceea ce priveşte integritatea şi incompatibilitatea în sistemul de învăţământ?
4. Identificaţi drepturile prevăzute în Legea nr. 188/1999 aplicabile personalului din sistemul educaţional.
5. Care este accepţiunea pe care o daţi obligaţiei prevăzute în Codul Muncii referitoare la pastrărea secretului de serviciu?

Sistemul de evaluare: Eficienţa procesului de instruire va fi evaluată prin observarea participanţilor pe parcursul desfăşurării activităţilor în grup, evaluarea produselor activităţilor desfăşurate, feedback la finalul cursului.

Bibliografie:

- Legea Educaţiei Naţionale ;
- Legea 61/1993 privind alocaţia de stat pentru copii, republicată pe baza Legii nr. 261/1998;
- Legea nr. 109/1999 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului nr.103/1998 privind modificarea structurii normei didactice în învăţământul preuniversitar;
- Legea nr. 196/1999 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului nr. 87/1998 privind înfiinţarea Comisiei de Evaluare şi Acreditare a Învăţământului Preuniversitar;
- Legea nr. 719/2001 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului nr. 138/2000 privind măsuri de susţinere a învîţîmântului privat;
- Legea nr. 116/2002 privind prevenirea şi combaterea marginalizării Sociale;
- Legea nr. 519/2002 pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr. 102/1999 privind protecţia specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap;
- Legea 88/1993 privind acreditarea instituţiilor de invăţămant superior şi recunoaşterea diplomelor (modificată şi completată prin Legea 144/1999);

● Legea 71/1995 privind dreptul absolvenţilor invăţământului privat liceal, postliceal şi superior de a susţine examenul de finalizare a studiilor la unităţi şi instituţii similare din invăţământul de stat (modificată şi completată prin Legea 64/1997, 60/2000 şi 131/2000);

● Legea 171/1999 privind dreptul senatelor universitare de a stabili cuantumul taxelor pentru susţinerea examenelor de finalizare a studiilor de către absolvenţii invăţământului superior privat;

● Legea 193/1999 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului 105/1998 privind acordarea de credite bancare pentru studenţii din invăţământul de stat;

● Legea 150/2000 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului 62/1999 privind infiinţarea Centrului de Management pentru Finanţarea Invăţământului Superior şi a Cercetării Ştiinţifice Universitare;

● Legea 719/2001 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului 138/2000 privind măsuri de susţinere a invăţământului privat;

● Legea 50/2003 pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului 14/2002 privind constituirea şi funcţionarea parcurilor ştiinţifice şi tehnologice;

● Legea 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare;

● Legea 288/2004 privind organizarea studiilor universitare;

● Legea Nr. 346/2005 privind aprobarea Ordonanţei de Urgenţă a Guvernului Nr. 78/2005 pentru modificarea şi completarea Legii 288/2004 privind organizarea studiilor universitare;

● Legea Nr. 87/2005 pentru aprobarea Ordonanţei de Urgenţă a Guvernului Nr. 75/2005 privind asigurarea calităţii educaţiei;

- Hotărârea Guvernului nr. 360/1991 privind organizarea şi funcţionarea activităţii creşelor şi grădiniţelor şi stabilirea contribuţiei părinţilor la întreţinerea copiilor din aceste unităţi;
- Hotărârea Guvernului nr. 859/1995 privind acordarea de burse şi alte facilităţi financiare şi materiale pentru copii, elevii, studenţii şi cursanţii din învăţământul de stat, republicată;
- Hotărârea Guvernului nr. 1258/2005 privind aprobarea Regulamentului de organizare şi funcţionare al Agenţiei Române de Asigurare a Calităţii Învăţământului Preuniversitar, cu modificările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 21/2007 privind aprobarea standardelor de autorizare şi de funcţionare provizorie a unităţilor de învăţîmânt preuniversitar, precum şi a Standardelor de acreditare şi de evaluare periodică a unităţilor de învăţământ preuniversitar;

- Hotărârea Guvernului nr. 22/2007 pentru aprobarea Metodologiei de evaluare instituţională în vederea autorizării, acreditării şi evaluării periodice a organizaţiilor furnizoare de educaţie;
- Hotărârea Guvernului nr. 445/1997 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor şi a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenţii şi cursanţii din învăţământul de stat, cursuri de zi;
- Hotărârea Guvernului nr. 231/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Centrului Naţional pentru Curriculum şi Evaluare în Învăţământul Preuniversitar;

● Hotărarea Guvernului 57/1992 privind unele măsuri pentru desfăşurarea activităţilor de cercetare ştiinţifică, proiectare, expertiză şi consultanţă in instituţiile de invăţămant superior;

● Hotărarea Guvernului 528/1994 privind aprobarea regulamentelor de desfăşurare a activităţii Consiliului Naţional de Evaluare Academică şi Acreditare şi a comisiilor de evaluare (modificată şi completată prin Hotărarea Guvernului 243/1999);

● Hotărarea Guvernului 689/1994 privind acordarea unor burse de studii, doctorat şi specializare, a altor forme de sprijin pentru tineri de origine etnica romană sau pentru cetăţeni romani cu domiciliul in străinătate (modificată şi completată prin Hotărarea Guvernului 630/1998 şi 968/2000);

● Hotărarea Guvernului 859/1995 privind acordarea de burse şi alte facilităţi financiare şi materiale pentru copii, elevii, studenţii şi cursanţii din invăţămantul de stat (republicată);

● Hotărarea Guvernului 309/1996 privind acordarea de reduceri cu 50% ale tarifelor pentru transport de care beneficiază elevii şi studenţii din invăţămant (modificată şi completată prin Hotărarea Guvernului 1187/2000 şi 1367/2003);

● Hotărarea Guvernului 445/1997 privind stabilirea Criteriilor generale de acordare a burselor şi a altor forme de sprijin material pentru elevii, studenţii şi cursanţii din invăţămantul de stat, cursuri de zi;

● Hotărarea Guvernului 997/1998 pentru infiinţarea Oficiului Naţional al Burselor de Studii in Străinătate;

● Hotărarea Guvernului 49/1999 privind infiinţarea Centrului Naţional de Recunoaştere şi Echivalare a Diplomelor;

● Hotărarea Guvernului 120/1999 privind infiinţarea Agenţiei Sociale a Studenţilor;

● Hotărarea Guvernului 238/2000 privind aprobarea Normelor metodologice pentru evaluarea performanţelor profesionale individuale ale personalului didactic din invăţământul superior;

● Hotărarea Guvernului 1011/2001 privind organizarea şi funcţionarea invăţământului la distanţă şi a invăţământului cu frecvenţă redusă in instituţiile de invăţământ superior;

● Hotărarea Guvernului 1020/2001 privind acordarea unor burse de studii unor studenţi cu domiciliul in mediul rural;

● Hotărarea Guvernului 1070/2001 privind acordarea unor burse de studiu lunare tinerilor romani aflaţi la studii in străinătate;

● Hotărarea Guvernului 1338/2001 privind infiinţarea Agenţiei Naţionale pentru Parteneriatul Universităţilor cu Mediul Economico-Social (APART) şi participarea Romaniei la Programul TEMPUS III (modificată şi completată şi republicată pe baza Hotărarii Guvernului 1620/2003);

● Hotărarea de Guvern Nr. 88/2005 privind organizarea studiilor universitare de licenţă;

● Hotărarea de Guvern Nr. 567/205 privind organizarea studiilor de doctorat;

● Hotărarea de Guvern Nr. 1169/2005 pentru modificarea Hotărarii de Guvern Nr. 567/2005 privind organizarea studiilor de doctorat;

● Hotărarea de Guvern 1357/2005 privind infiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale pentru Calificări din Invăţământul Superior şi Parteneriat cu Mediul Economic şi Social – ACPART;

● Ordonanţa de urgenţă a Guvernului 174/2001 privind unele măsuri pentru imbunătăţirea finanţării invăţământului superior;

● Ordonanţa de Urgenţă Guvernamentală Nr. 75/2005 privind asigurarea calităţii educaţiei;

● Ordonanţa de Urgenţă Guvernamentală Nr. 78/2005 pentru modificarea şi completarea Legii 288/2004 privind organizarea studiilor universitare;

- Ordinul Ministrului Sănătăţii şi Familiei nr. 1955/1995 pentru aprobarea Normelor de igienă privind unităţile pentru ocrotirea, educarea şi instruirea copiilor şi tinerilor;

● Ordinul Ministrului Nr. 3617/2005 privind aplicarea generalizată a Sistemului European de Credite Transferabile;

- Ordin MECTS nr.5550/2011 privind aprobarea Regulamentului de organizare

şi funcţionare a Consiliului de etică din învăţământul preuniversitar, publicat în M.Of.Partea I nr.724/13.X.2011;

- Curricula Naţională;
- Directiva nr.89/48/CEE privind sistemul general de recunoaştere a diplomelor din învăţământul superior acordate pentru formarea profesională cu durata minimă de 3 ani;
- Directiva 92/51/CEE privind cel de-al doilea sistem general de recunoaştere a formării profesionale, de completare a Directivei nr.89/48/CEE;
- Directiva 2005/36/CE privind recunoaşterea calificărilor profesionale, precum şi cu Protocolul de extindere la România şi Bulgaria a Acordului privind libera circulaţie a persoanelor dintre Uniunea Europeană şi Confederaţia Elveţiană, protocol care a intrat în vigoare la data de 01 iunie 2009;
- Declaraţia Universală a Drepturilor Omului;
- Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului;
- *Drept civil.Teoria generală.Persoanele*, Iosif R. Urs, editura Universităţii Titu Maiorescu, Bucureşti, 2006;
- *Drept civil.Partea generală.Persoanele*, Gabriel Boroi, Editura All Beck, Bucureşti, 2001;
- *Constituţia României, Comentariu pe articole,* Coord. I.Muraru, E.S.Tănăsescu, Ed.CH Beck, Bucureşti, 2008.

Titlul cursului:

Răspunderea personalului de conducere şi îndrumare din domeniul educaţional

Formatori:

Carmen Paraschiv

Constantin Sima

Petruţa-Elena Ispas

Titlul cursului: Răspunderea personalului de conducere şi îndrumare din domeniul educaţional

Grup țintă: Directori, inspectori şcolari, cadre didactice, funcţionari publici din administraţia publică locală, cu rol în domeniul educaţiei, în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei.

Definiţia operaţională a corupţiei în proiect: Corupţia reprezintă un ansamblu de activităţi imorale, ilicite, ilegale realizate de indivizi care exercită un rol public şi care abuzează de puterea publică pe care o exercită pentru a-şi promova anumite interese personale, interese ale altora sau pentru a obţine pentru sine beneficii materiale sau financiare.

Rezumat: Educația în societatea contemporană, trebuie analizată atât din prisma recunoșterii acesteia ca factor determinant al progresului societății, cât și prin expunerea consecințelor juridice al unor acțiuni ori inacțiuni săvârșite de persoanele chemate să își aducă propria contribuție la dezvoltarea societății prin educație. Prin studiul de față se va face prezentarea succintă a funcțiilor de conducere, îndrumare și control din învățământul preuniversitar, astfel cum aceste funcții au fost reglementate prin Legea 1/2011 privind Educația națională. Totodată, vor fi expuse pe scurt condițiile în care persoanele care ocupă funcții de conducere și îndrumare răspund disciplinar, care sunt condițiile în care răspunderea civilă delictuală pentru fapta altuia se angajează față de aceste categorii de persoane. Răspunderea penală, ca cea mai gravă formă a răspunderii juridice, va fi prezentată ca o introducere pentru infracțiunile de corupție din legislația noastră penală. Prin prezentul studiu, se va analiza prin prisma dreptului procesual penal competența organelor în efectuarea urmăririi penale și competența instanțelor de judecată în soluționarea cauzelor penale având ca obiect infracțiunile de corupție, precum și aspecte generale privind Direcția Națională Anticorupție.

Cuvinte cheie: răspundere civilă delictuală, răspundere penală, infracțiuni de corupție, competența de urmărire penală, competența instanțelor de judecată.

Obiective generale: înțelegerea termenilor juridici, aplicarea corectă a normelor de drept;

Obiective specifice: înțelegerea aplicării normelor referitoare la răspunderea juridică; condițiile în care fiecare formă a răspunderii juridice se angajează, corelarea formelor răspunderii juridice.

Cuprins

Capitolul I

Secțiunea I Educația, principalul factor de progres în societatea contemporană 4
Secțiunea a II-a Statutul personalului didactic din învățământul preuniversitar.....6
Secțiunea a III-a Funcțiile de conducere din învățământul preuniversitar.....7
Secțiunea a IV-a Funcțiile de îndrumare şi control din învățământul preuniversitar.....10

Capitolul II

Secțiunea I Răspunderea disciplinară şi patrimonială a personalului didactic de conducere şi a personalului de îndrumare 12
Secțiunea a II-a Răspunderea civilă delictuală 15
Secțiunea a III-a Răspunderea penală.....24

Capitolul III

Secțiunea I Luarea de mită.....27
Secțiunea a II-a Darea de mită 39
Secțiunea a III-a Traficul de influență 48
Secțiunea a IV-a Primirea de foloase necuvenite 57

Capitolul IV

Secțiunea I Conflictul de interese 62
Secțiunea a II-a Abuzul în serviciu 68

Capitolul V

Secțiunea I Aspecte procesuale privind prevenirea şi combaterea corupției 69
Secțiunea a II-a Direcția Națională Anticorupție ..... .72
Secțiunea a III-a Studiu de caz 75
Evaluare.....78

Bibliografie.....79

Capitolul I

Secțiunea I

Educația, principalul factor de progres în societatea contemporană

Societatea contemporană este tot mai mult definită în literatura de specialitate ca fiind o societate educativă. Analizele comparative ale sistemelor educaționale actuale evidențiază convergența existentă între gradul de dezvoltare socială, economică și culturală al unei societăți și viabilitatea sistemului de învățământ pe care aceasta îl promovează. Acest fapt impune necesitatea unei cât mai bune reflectări la nivelul fenomenului educațional a schimbărilor survenite sau anticipate a surveni în sfera socio-economică și întreprinderea unor cercetări riguroase cu privire la posibilitățile de optimizare a sistemelor educaționale contemporane.

În prezent se observă tot mai mult manifestarea unui interes lărgit în direcţia analizei economice a educaţiei, odată cu recunoşterea educaţiei ca factor determinant al progresului societăţii. Analizând conceptul de educaţie, putem regăsi, pe de o parte, o latură formală identificată cu şcoala şi procesul de învăţământ şi, pe de altă parte, o latură non-formală reprezentată de educaţia dobândită în cadrul familiei, prin intermediul mass-mediei, bisericii sau altor instituţii sociale.

Educaţia este un proces de învăţare care se desfăşoară în întreaga viaţă, nu numai în şcoli, ci şi în toate celelalte sfere ale vieţii. Când copilul se joacă, sau îşi ascultă părinţii sau prietenii, sau citeşte ziarul, sau munceşte, el se educă. Învăţământul formal reprezintă numai o mică parte din procesul educaţional; el este cu adevărat potrivit numai pentru subiectele de studiu formale, în particular pentru subiectele mai avansate şi mai sistematice.

Transformarea prin educație a omului din entitate biologică în ființă culturală prezintă finalități care vizează nu doar nivelul particular al indivizilor izolați, ci și acela al societății în care aceștia își desfășoară existența. Orice ideal educațional exprimă, în esență, un anumit model cultural iar acțiunea educativă urmărește nu doar dezvoltarea culturii individuale ca ansamblu de particularități spirituale diferențiatoare ci și dezvoltarea culturii colective, specifică comunității sau societății respective. Din această perspectivă, cultura colectivă promovată prin educație reprezintă o placă turnantă ce leagă individul de comunitate și asigură acesteia consistența internă necesară evitării disoluției.

Felul în care va arăta societatea viitorului depinde în mare măsura de eficiența și calitatea acțiunii educaționale desfășurate la momentul prezent. Caracterul prospectiv al fenomenului educational presupune astfel existența unei duble acțiuni de modelare: a educației de către societate și a societății prin educație.

În fapt, anticiparea producerii unor schimbări şi pregătirea în raport cu acestea echivalează adeseori cu favorizarea mai mult sau mai putin voluntară a apariţiei lor. Concomitent cu adecvarea acţiunii educaţionale prezente la anumite condiţii, presupuse a caracteriza tendinţa de evoluţie a societăţii, are loc şi orientarea implicită a acesteia spre direcţia respectivă. Datorită caracterului său prospectiv, educaţia nu numai că se adaptează la specificul schimbărilor anticipate a se produce ci şi pregăteşte condiţiile de apariţie a acestor schimbări şi modelează prin acţiunile prezente specificul societăţii viitoare.

Secțiunea a II-a

Statutul personalului didactic din învățământul preuniversitar- art. 232 și următoarele din Legea 1/2011

Legea educației naționale nr. 1/2011 reglementează statutul personalului didactic din învățământul preuniversitar în Titlul IV.

Potrivit prevederilor legale, statutul presonalului didactic reglementează funcțiile, competențele, drepturile și obligațiile specifice personalului didactic și didactic auxiliar, precum și ale personalului de conducerea, îndrumare și control. De asemenea, statutul personalului didactic stabilește formarea inițială și continuă a personalului didactic și a personalului de conducere, îndrumare și control, condițiile și modalitățile de ocupare a posturilor și a funcțiilor didactice, a funcțiilor de conducere, de îndrumare și control, condițiile și modalitățile de eliberare din aceste funcții, de încetare a activității și de pensionare a personalului didactic, dar și condițiile în care se angajează răspunderea disciplinară a personalului didactic.

Secțiunea a III-a

Funcțiile de conducere din învățământul preuniversitar

Potrivit art. 256 alin. (1) și (2) din Legea nr. 1/2011 a educației naționale, funcțiile de conducere din unitățile de învățământ sunt funcția de director și funcția de director adjunct,

iar funcțiile de conducere din inspectoratele școlare sunt funcția de inspector școlar general și inspector școlar general adjunct.

Conform prevederilor legale, funcția de director și aceea de director adjunct se ocupă printr-un concurs public. Pentru a ocupa o funcție de conducere în învățământul preuniversitar se cere ca persoana care intenționează să ocupe această funcție să fie cadru didactic titular membru al corpului național de experți în management educațional.

În conformitate cu Metodologia din 06.10.2011, Anexă la Ordinul nr. 5549 al Ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 742/21.10.2011, calitatea de membru al corpului național de experți în management educațional se dobândește prin înscrierea în Registrul național al experților în management educațional, în urma promovării concursului de selecție organizat în conformitate cu prevederile metodologiei.

La concursul de selecție pentru dobândirea calității de membru al corpului național de experți în management educațional poate participa orice cadru didactic care îndeplinește cumulativ condițiile prevăzute de Metodologia mai sus amintită, respectiv: dacă se face dovada acumulării a 60 de credite transferabile în cadrul unor programe acreditate de formare în domeniul managementului educațional, dacă persoana care dorește să dobândească calitatea de membru al corpului național de experți în management educațional este titulară în învățământul preuniversitar sau într-o unitate de invățământ și are cel puțin gradul didactic II, dacă a obtinut calificativul "foarte bine" în ultimii 4 ani și nu a fost sancționat disciplinar în anul școlar în care dorește să participe la concursul de selecție, dacă nu a fost lipsit de dreptul de a ocupa o funcție de conducere sau de îndrumare și control în învățământ prin hotărâre judecatorească definitivă de condamnare penală, dacă nu a fost exclus, conform prevederilor art. 21 din Metodologie, din Registrul național al experților în management educațional.

Art. 21 din Metodologie stabilește faptul că în situația constatării unei situații de incompatibilitate nedeclarate de către candidat odată cu înscrierea la concurs, persoana respectivă va fi exclusă din Registrul național al experților în management educațional, fără drept de reînscriere. Aceeași sancțiune va interveni și în cazul în care persoana a fost condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni sau i-a fost interzis dreptul de a ocupa un post didactic prin hotărâre judecătorească definitivă de condamnare.

Art. 257 din Legea 1/2011 prevede modalitatea ocupării funcțiilor de conducere, respectiv prin concurs public organizat de Consiliul de administrație al unității de învățământ. Din comisia de examinare vor face parte, în mod obligatoriu, cadre didactice, un reprezentant

al inspectoratului școlar și un reprezentant al consiliului local, respectiv al consiliului județean.

Rezultatele concursului urmează a fi validate de către Consiliul de administrație al unității de învățământ, care emite și decizia de numire în funcție. Directorul va încheia un contract de management cu primarul sau primarul de sector, respectiv președintele Consiliului județean în raza căruia se află unitatea de învățământ.

Funcțiile de conducere din inspectoratele școlare se ocupă, prin concurs, de cadre didactice titulare, cu diplomă de licență, membre ale corpului național de experți în management educațional, care îndeplinesc anumite criterii de competență profesională, managerială și de prestigiu moral ce vor fi evaluate conform prevederilor art. 260 alin.(1) lit. a-e.

Concursul se organizează și se desfășoară la sediul Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului. Comisia este numită prin ordin al ministrului educației și este formată din 5 membri.

La concursul organizat pentru funcția de inspector școlar general, comisia va fi alcătuită din secretarul de stat pentru învățământul preuniversitar, care este și președintele comisiei, 3 inspectori școlari generali și un director din cadrul Ministerului Educației, care deține competențe în domeniu.

Pentru ocuparea funcției de inspector general adjunct, comisia va fi alcătuită din secretarul de stat pentru învățământul preuniversitar, care este și președintele comisiei, doi inspectori școlari din teritoriu, inspectorul școlar general al inspectoratului pentru care se organizează concursul pentru ocuparea funcției de inspector general adjunct, și un director din cadrul Ministerului Educației care are competențe în domeniu.

Atât în comisia pentru ocuparea funcției de inspector general, cât și în cea pentru ocuparea funcției de inspector general adjunct participă, cu statut de observator, reprezentații organizațiilor sindicale reprezentative la nivel de ramură a învățământului.

Secțiunea a IV-a

Funcțiile de îndrumare și control din învățământul preuniversitar

Conform art. 256 alin. (4) din Legea educației naționale, funcţiile de îndrumare şi de control din învăţământul preuniversitar sunt: la inspectoratele şcolare- inspector şcolar, iar la Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului: inspector general, inspector principal de specialitate şi alte funcţii stabilite prin hotărâre a Guvernului.

Potrivit art. 261 din Legea 1/2011, funcțiile de îndrumare și control din inspectoratele școlare se ocupă, prin concurs, de cadre didactice din cadrul corpului național de experți, iar

funcțiile de îndrumare și control din Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului se ocupă prin concurs, în timp ce funcțiile de îndrumare și control din Ministerul Educației se ocupă prin concurs.

Posturile corespunzătoare funcțiilor de îndrumare și control se vacantează, în condițiile legii, de către Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului sau, după caz, de inspectoratele școlare cu cel puțin 30 de zile înainte de organizarea concursului.

Regulile de organizare a concursului pentru funcțiile de îndrumare și control sunt stabilite în art. 261 alin.(4) din Legea 1/2011, concusrul constând în următoarele: curriculum vitae, analiza și evaluarea acestuia, inspecție specială la clasă, probă practică, constând din asistență la ore, analiză de lecții și întocmirea procesului-verbal de inspecție, interviu susținut în fața unei comisii de concurs privind managementul educațional și deontologia profesională, precum și proba scrisă în profilul postului pentru care se depune candidatura.

Comisia pentru concursul de ocupare a funcţiilor de îndrumare şi de control din inspectoratul şcolar este formată din: inspectorul şcolar general - în calitate de preşedinte; un reprezentant al Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului; un profesor sau un conferenţiar universitar din profilul postului pentru care candidează.

Comisia pentru concursul de ocupare a funcţiilor de îndrumare şi de control din Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului este formată din: secretarul de stat al departamentului în care se află postul scos la concurs - în calitate de preşedinte; directorul general din departamentul respectiv; un profesor sau un conferenţiar universitar din profilul postului, stabilit de ministrul educaţiei, cercetării, tineretului şi sportului.

Numirea personalului didactic admis la concurs, în funcţiile de îndrumare şi de control din inspectoratele şcolare, se face de către inspectorul şcolar general, cu avizul Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, iar în funcţiile de îndrumare şi control din cadrul ministerului, prin ordin al ministrului educaţiei, cercetării, tineretului şi sportului.

Inspectorii şcolari vor încheia cu inspectorul şcolar general un contract de management. Contractul de management poate fi prelungit, cu acordul părţilor, în urma evaluării performanţelor manageriale.

Capitolul II

Răspunderea personalului din domeniul educațional

Secțiunea I

Răspunderea disciplinară și patrimonială a personalului didactic de conducere și a personalului de îndrumare

Răspunderea disciplinară și patrimonială a personalului didactic din învățământul preuniversitar este reglementată în Statul personalului didactic, astfel cum a fost reglementat prin Legea 1/2011 privind educația națională, în art. 280 și următoarele din Lege.

Potrivit art. 280 din Lege, personalul de conducere și îndrumare din învățământul preuniversitar răspund disciplinar pentru încălcarea cu vinovăție a îndatoririlor stabilite în contractul individual de muncă, precum și pentru încălcarea normelor comportamentale ce vatămă interesul învățământului și prestigiul unității sau instituției de învățământ în cauză.

Cu privire la persoanele care pot sesiza săvârșirea abaterii, alin. (2) al art. 280 din Legea 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, prevede faptul că orice persoană poate sesiza unitatea de învățământ cu privire la săvârșirea unei fapte care poate constitui abatere disciplinară. Persoană care face sesizarea trebuie să o depună în scris la registratura unității sau instituției de învățământ.

La cercetarea abaterilor care sunt prezumate a fi fost săvârșite, se vor constitui comisii de cercetare disciplinară în conformitate cu prevederile legale, aceste comisii având o componență diferită, după cum este vorba de personal didactic, de personal de conducere sau de personal de îndrumare.

Pentru cercetarea abaterilor disciplinare care sunt prezumate a fi săvârșite de personalul de conducere al unităților de învățământ preuniversitar, comisia de cercetare disciplinară va fi constituită din 3-5 membri. Din comisie vor face parte: un reprezentant al salariaților, un inspector din cadrul inspectoratului școlar județean sau al municipiului București, iar ceilalți membri vor avea în mod necesar o funcție cel puțin egală cu a persoanei care este prezumată a fi săvârșit abaterea disciplinară care este supusă cercetării.

La constituirea comisiei disciplinare pentru abaterile săvârșite de personalul de îndrumare din cadrul Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, se va ține cont de prevederile legale, în sensul că din comisie vor face parte 3-5 membri. Membrii comisiei vor fi: un reprezentant al organizației sindicale din care face parte persoana cercetată disciplinar sau un reprezentant al salariaților, iar ceilalți membri vor avea funcția cel puțin egală cu a persoanei anchetate disciplinar, ca și în cazul personalului de conducere.

În privința personalului de conducere al inspectoratelor școlare județene sau al inspectoratului școlar al municipiului București, comisia de disciplină va fi formată din 3-5 membri, iar din comisie va trebui să facă parte un reprezentant al salariaților, în privința celorlalți membri cerându-se numai condiția de a avea cel puțin aceeași funcție cu persoana cercetată disciplinar.

Comisia disciplinară pentru cercetarea abaterilor săvârșite de personalul de conducere al unităților de învățământ preuniversitar va fi numită de Consiliul de administrație al respectivei unități de învățământ în cazul cercetării abaterilor săvârșite de personalul de conducere al unității de învățământ, în timp ce pentru anchetarea abaterilor săvârșite de persoanele care ocupă funcții de îndrumare în cadrul Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, precum și pentru personalul de conducere din inspectoratele județene sau al municipiului București, comisia va fi numită de ministrul Educației.

În cadrul procedurii cercetării disciplinare sunt stabilite faptele săvârșite, urmările acestora, împrejurările în care fapta a fost săvârșită, precum și dacă fapta a fost sau nu săvârșită cu vinovăție.

Cel cercetat disciplinar va fi în mod obligatoriu înștiințat despre efectuarea cercetării disciplinare și va fi chemat la audiere cu cel puțin 48 ore înainte de data și ora stabilite pentru ascultare. În cazul în care persoana cercetată disciplinar refuză să se prezinte la audiere, precum și refuzul de a da declarații scrise, vor fi consemnate într-un proces-verbal, fără a împiedica finalizarea cercetării.

Cercetarea disciplinară și comunicarea deciziei Comisiei de disciplină se efectuează în termen de maximum 30 de zile de la data constatării faptei. În cazul în care se costată că fapta nu există, persoanei nevinovate i se comunică în scris concluzia Comisiei.

Persoanele sancționate disciplinar care au funcții de conducere, respectiv de îndrumare, au posibilitatea și dreptul de a contesta decizia Comisiei de disciplină în termen de 15 zile de la comunicare la Colegiul central de disciplină al Ministerului Educației, Tineretului și Sportului.

Sancțiunile disciplinare care pot fi aplicate persoanelor care ocupă de conducere, respectiv acelora care ocupă funcții de îndrumare sunt următoarele: observația scrisă, avertismentul, diminuarea salariului de bază cu indemnizația de conducere sau, după caz, de îndrumare, cu până la 15% pe o perioadă cuprinsă între o lună și 6 luni, destituirea din funcția de conducere sau de îndrumare, după caz sau, cea mai gravă sancțiune disciplinare care poate fi aplicată, desfacerea contractului individual de muncă.

Propunerea de sancționare diferă după cum este vorba de personalul de conducere al unei unități de învățământ (caz în care propunerea se face de către Consiliul de administrație al respectivei unități de învățământ, propunerea comunicându-se prin decizie a inspectorului școlar general), de personalul de conducere din inspectoratele școlare (propunerea făcându-se în acest caz de către ministrul educației și fiind comunicată prin ordin de ministru) sau de personal de îndrumare din Ministerul Educației (propunerea se face de ministrul educației și se comunică prin ordin).

Legea nr. 1/2011 prevede faptul că răspunderea patrimonială a personalului de conducere și a personalului de îndrumare se stabilește în conformitate cu legislația muncii.

Secțiunea a II-a

Răspunderea civilă delictuală

Înainte de a trece la analizarea răspunderii civile delictuale și a răspunderii penale, se impun anumite precizări referitoare la corelația dintre cele două forme de răspundere juridică.

Răspunderea civilă delictuală se angajează ori de câte ori, prin săvârșirea unei fapte juridice ilicite de către o persoană se produce un prejudiciu unei alte persoane.

Există posibilitatea ca fapta ilicită săvârșită să fie prevăzută și de legea penală ca infracțiune, caz în care se va angaja și răspunderea penală a autorului. Răspunderea civilă și răspunderea penală, ca forme ale răspunderii juridice, nu se exclud una pe cealaltă, putând acționa în același timp, deci putând fi cumulate.

Cumulul celor două răspunderi este posibil având în vedere diferențele existente între răspunderea civilă și răspunderea penală.

Astfel, în timp ce răspunderea civilă se întemeiază pe ideea reparării unui prejudiciu cauzat, răspunderea penală se întemeiază pe ideea pedepsirii celui care a săvârșit o infracțiune. În același sens, răspunderea civilă se întemeiază pe orice faptă ilicită cauzatoare de prejudicii săvârșită, legislația civilă nefăcând o descriere concretă a unei fapte ilicite, în timp ce răspunderea penală este întemeiată pe principiul legalității incriminării, potrivit căruia această formă de răspundere se angajează numai pentru acele fapte expres prevăzute în legislația penală ca fiind infracțiuni.

Ca principiu general, ambele forme de răspundere analizate se întemeiază pe vinovăția autorului, indiferenta de forma acesteia, intenția sau culpa. În ceea ce privește răspunderea penală, forma de vinovăție cu care a fost săvârșită fapta este deosebit de importantă deoarece poate caracteriza fapta ilicită ca infracțiune dar și deoarece reprezintă un element esențial pentru individualizarea pedepsei aplicabile unui infractor.

În cadrul răspunderii civile delictuale, ca principiu, nu interesează forma de vinovăție cu care autorul a acționat, ceea ce interesează este faptul că odată prejudiciul cauzat, acesta trebuie reparat integral.

Angajarea răspunderii penale nu presupune producerea unui prejudiciu, în timp ce răspunderea civilă delictuală nu poate fi angajată dacă nu există un prejudiciu, întrucât ar lipsi un element esențial al răspunderii, în lipsa căruia aceasta nu poate opera.

În cazul în care fapta ilicită cauzatoare de prejudicii constituie, în același timp și infracțiune, pe lângă răspunderea penală și cumulativ cu aceasta va fi angajată și răspunderea civilă, însă cele două forme ale răspunderii juridice își vor păstra autonomia în sensul că răspunderea penală se va supune dispozițiilor legii penale, în timp ce răspunderea civilă va fi supusă regulilor Codului civil.

Pentru analizarea răspunderii civile delictuale, trebuie făcută referire și la dispozițiile Codului civil de la 1864, dispoziții care nu mai sunt vigoare, cu excepția cauzurilor în care fapta ilicită a fost săvârșită înainte de 01.10.2011, data intrării în vigoare a noului Cod civil român.

Răspunderea civilă delictuală reprezintă o sancțiune specifică dreptului civil aplicabilă pentru săvârșirea faptei ilicite cauzatoare de prejudicii. Cu alte cuvinte, răspunderea civilă delictuală reprezintă acea sancțiunea de drept civil cu caracter reparator, fără a avea însă și caracter de pedeapsă.

Această formă a răspunderii juridice se aplică nu atât în considerarea persoanei care săvârșește fapta ilicită, cât în considerarea patrimoniului său. Dacă autorul prejudiciului decedează înainte să îi fie stabilită întinderea reparației, obligația de dezdăunare se va transmite moștenitorilor săi. În măsura în care s-ar admite că răspunderea civilă delictuală reprezintă o pedeapsă, atunci răspunderea nu ar putea să se transmită moștenitorilor autorului faptei ilicite, din moment ce pedeapsa poate fi executată doar de condamnat [Stătescu, Bârsan, 1997, p. 117].

Având caracter de sancțiune fără a avea și caracter de pedeapsă, nu există nicio reglementare legală de natură să înlăture posibilitatea ca această sancțiune de drept civil să se asocieze cu o pedeapsă, aplicată în cazul în care fapta ilicită cauzatoare de prejudicii întrunește și elementele constitutive ale unei infracțiuni. Astfel, autorul faptei ilicite poate răspunde și în conformitate cu legea penală, dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de aceasta.

În cazul în care delictul civil reprezintă în același timp și infracțiune și înainte de condamnare inculpatul decedează, procesul penal va înceta și nu va mai fi aplicată pedeapsa prevăzută de Codul penal pentru infracțiunea săvârșită. În schimb, moartea infractorului nu va

avea nicio influență asupra judecării acțiunii civile și aplicării sancțiunii de drept civil pentru fapta ilicită săvârșită. Așa cum am arătat și mai sus, sub aspectul răspunderii civile delictuale, procesul se va desfășura în contradictoriu cu moștenitorii autorului faptei ilicite cauzatoare de prejudicii.

Răspunderea civilă delictuală îndeplinește două funcții și anume: funcția educativ-preventivă și funcția reparatorie.

Prima funcție constă în faptul că fapta ilicită cauzatoare de prejudicii nu rămâne nesancționată, ci atrage după sine obligația de dezdăunare. Astfel, obligația de dezdăunare de de natură a îndeplini o funcție educativă și o funcție socială de prevenire a producerii unor asemenea fapte.

În ceea ce privește funcția reparatorie, întrucât răspunderea civilă delictuală se concretizează într-o obligație de dezdăunare, care se stabilește în sarcina autorului faptei ilicite sau a altei persoane care, în temeiul legii răspunde de fapta altuia, aceasta își găsește justificarea tocmai în faptul că din momentul producerii faptei ilicite, autorul se poate aștepta să fie obligat la plata de despăgubiri către victima faptei ilicite. Așadar, răspunderea civilă delictuală poate fi privită ca un mijloc de apărare a drepturilor subiective civile.

Pentru a proceda la analizarea răspunderii civile delictuale pentru fapta altuia, aceasta fiind forma de răspundere ce va fi dezbătută, trebuie analizate condițiile angajării răspunderii civile delictuale în general, pentru ca ulterior să fie analizate condițiile speciale cerute pentru angajarea răspunderii delictuale pentru fapta altuia.

Așa cum am arătat, vom analiza atât dispozițiile Codului civil de la 1864 referitoare la răspunderea civilă, cât și dispozițiile noului Cod civil referitoare la condițiile angajării răspunderii civile delictuale.

În virtutea dispozițiilor Codului civil anterior, în art. 1000 alin. (4) se reglementa răspunderea institutorilor și a artizanilor pentru fapta ilicită a elevilor și ucenicilor aflați sub a lor supraveghere, pentru ca în alin. (5) al aceluiași articol să se prevadă posibilitatea exonerării de răspundere a institutorilor și a artizanilor, dacă aceștia puteau face dovada faptului că nu au putut împiedica faptul prejudiciabil.

Având în vedere terminologia vechiului Cod civil, se impune definirea anumitor termeni, respectiv institutor, artizan, elev și ucenic.

Inițial, prin noțiunea de institutor s-a avut în vedere învățătorul de la clasele primare. Odată cu dezvoltarea învățământului, sfera noțiunii de institutor s-a extins, putând fi chemat să răspundă pe tărâm delictual educatorul din învățământul preșcolar, învățătorul, profesorul

din învățământul gimnazial, liceal sau profesional, dar și pedagogii din internatele de elevi și persoanele care îi supraveghează pe elevi în taberele școlare [Urs, Todică, 2007, p. 288].

Astfel, în reglementarea Codului civil anterior, în calitate de institutor putea răspunde în temeiul răspunderii civile delictuale orice cadru didactic, indiferent de gradul deținut, cu excepția personalului didactic universitar, având în vedere faptul că studenții sunt majori, astfel încât dacă săvârșesc o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii vor răspunde în temeiul răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie. Răspunderea civilă delictuală a institutorilor se angaja ca persoană fizică, fiind exclusă răspunderea unității de învățământ, a inspectoratelor școlare sau a Ministerului Educației.

Prin termenul artizan, Codul civil anterior făcea referire la meșteșugarul care îi pregătește pe ucenicii săi în vederea învățării unei arte sau a unei meserii. Și în cazul angajării răspunderii artizanului, răspunderea se angaja pentru artizan ca persoană fizică, fiind exclusă răspunderea unității unde acesta își desfășura activitatea.

Calitatea de elev o avea, în concepția Codului civil de la 1864, orice tânăr care studia într-o unitate școlară, în timp ce ucenic era pesoana ca învăța o meserie sau o artă sun îndrumarea unui artizan.

Fundamentul juridic al răspunderii profesorilor și meșteșugarilor pentru fapta elevilor și ucenicilor săvârșită în timpul în care aceștia din urmă se aflau sub supravegherea profesorilor sau meteșugarilor îl constituie neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a îndatoririi de supraveghere a persoanelor chemate să răspundă în temeiul răspunderii civile delictuale.

În cazul în care era săvârșită o faptă ilicită de către elev sau ucenic, art. 1000 alin. (4) instituia trei prezumții [Urs, Todică, 2007, p. 290].

Prima prezumție era aceea că îndatorirea de supraveghere a profesorilor și meșteșugarilor nu a fost îndeplinită sau a fost îndeplinită în mod necorespunzător; a doua prezumție era o prezumție de culpă care consta în îndeplinirea necorespunzătoare a îndatoririi ce le revenea în virtutea atribuțiilor lor; a treia prezumție instituită de Cod era aceea a legăturii de cauzalitate între neîndeplinirea obligației profesorilor și săvârșirea faptei ilicite cauzatoare de prejudicii.

Prezumțiile enumerate mai sus puteau fi înlăturate în condițiile art. 1000 alin. (5) din Cod, prin dovedirea faptului că fapta prejudiciabilă nu putea fi împiedicată.

Pentru angajarea răspunderii profesorilor pentru fapta elevilor lor, se cer a fi îndeplinite condițiile generale ale răspunderii civile delictuale și condițiile speciale impuse de această formă a răspunderii.

Condițiile generale care trebuie îndeplinite pentru angajarea răspunderii profesorilor sunt următoarele: fapta ilicită să fi fost săvârșită de elev sau ucenic, să se fi produs un prejudiciu, precum și raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu.

În ceea ce privește condițiile speciale, în primul rând autorul prejudiciului trebuia să aibă calitatea de elev sau de ucenic și să fie minor. Asupra calității de elev nu au existat controverse doctrinare, în timp ce condiția minorității a fost amplu dezbătută. Într-o primă opinie exprimată în acest sens [Anghel, Deak, Popa, 1970, 161-162], s-a considerat că art. 1000 alin. (4) trebuie aplicat indiferent de vârsta autorului, deoarece, spre deosebire de art. 1000 alin. (2) care prevedea în mod expres că autorul trebuie să fie minor în cazul răspunderii părinților, nu se prevede vreo condiție referitoare la vârsta autorului, în concluzie prevederile art. 1000 alin. (4) ar fi trebuit să se aplice în general elevilor și ucenicilor, fără a ține cont de vârsta acestora.

A doua opinie exprimată în doctrină [C. Stătescu, C. Bîrsan, 1997, p. 221], aceasta fiind și doctrina majoritară, a fost în sensul că răspunderea profesorilor și a meșteșugarilor se angaja numai pentru fapta elevului sau ucenicului minor, cu precizarea că prezumția de răspundere a acestora se întemeiază pe obligația de supraveghere și numai minorii sunt susceptibili de a fi supravegheați. Majorii, având discernământ în majoritatea cazurilor, nu au nevoie de supraveghere.

A doua condiție specială cerută pentru a se angaja răspunderea profesorilor pentru fapta elevilor lor, este aceea ca fapta ilicită cauzatoare de prejudicii să fi fost săvârșită în timp ce elevul sau ucenicul se afla sau trebuia să se afle sub supravegherea profesorului sau a meșteșugarului.

Răspunderea profesorilor sau a meșteșugarilor urma a fi angajată, așadar, și în cazul în care elevul sau ucenicul nu se afla sub supravegherea profesorului sau a meșteșugarului ca urmare a unor împrejurări contrare îndatoririlor legale care au făcut posibilă sustragerea de sub supraveghere.

Profesorii sau meșteșugarii nu răspundeau în schimb dacă elevii sau ucenicii nu se aflau la ore sau la programul de instruire. În acest caz, profesorii urmau a fi exonerați de răspundere făcând dovada faptului că nu au putut împiedica producerea faptei ilicite deoacere, ca urmarea a lipsei elevilor, nu și-au putut exercita obligația de supraveghere a acestora.

În ceea ce privește efectele răspunderii civile delictuale în reglementarea anterioară, victima prejudiciată de fapta ilicită săvârșită de elev sau de ucenic se putea îndrepta, la alegere, fie împotriva elevului, dacă aceasta acționase cu discernământ, fie împotriva profesorului sau meșteșugarului alături de elev sau ucenic. În eventualitatea în care profesorul

plătea victimei despăgubirea stabilită, acesta avea drept de regres împotriva elevului în temeiul răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie, formă a răspunderii civile delictuale reglementată anterior în art. 998-999 Cod civil.

În ceea ce privește corelația dintre răspunderea părinților pentru copiii lor minori și răspunderea profesorilor, se punea întrebarea cine va răspunde pe tărâm delictual în eventualitatea în care copilul minor, având și calitatea de elev, săvârșește o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii în timp ce se afla sub supravegherea cadrelor didactice? Părinții, în temeiul art. 1000 alin. (2) din Codul civil anterior sau profesorii, în temeiul art. 1000 alin. (4) din același Cod?

Răspunsul la această întrebare s-a dat în doctrină [Urs, Todică, 2007, p. 294-295*]*, apreciindu-se în acest sens că răspunderea părinților avea caracter general și subsidiar față de răspunderea specială a cadrelor didactice. Datorită caracterului special, răspunderea profesorilor înlătura răspunderea părinților, bineînțeles dacă erau îndeplinite condițiile cerute de lege pentru angajarea acestei forme a răspunderii delictuale.

Noua reglementare a Codului civil intrat în vigoare la data de 01.10.2011 cu referire la răspunderea civilă delictuală pentru fapta altuia este în sensul că cel care în temeiul legii (inclusiv profesorul) este obligat să supravegheze un minor sau o persoană pusă sub interdicție, răspunde de prejudiciul cauzat altuia de către aceste din urmă persoane.

Răspunderea profesorilor va fi angajată dacă se va face dovada faptului că s-a produs un prejudiciu, a fost săvârșită o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, există raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu, minorul se afla sau trebuia să se afle sub supravegherea celui care este chemat să răspundă la data săvârșirii faptei ilicite.

În cadrul acțiunii în răspundere civilă delictuală, se vor cerceta motivele pentru care minorul care trebuia să se afle sub supravegherea profesorului nu se afla în fapt sub supraveghere, iar în cazul în care se constată o acțiune sau omisiune a celui care avea obligația de supraveghere, permițând săvârșirea faptei ilicite, răspunderea civilă delictuală pentru fapta altuia va fi angajată. În schimb, în cazul în care se va face dovada faptului că sustragerea se sub supraveghere nu este imputabilă persoanei care avea obligația de a-l supraveghe pe elev, răspunderea civilă delictuală nu va fi angajată.

Dacă nu este îndeplinită condiția specială arătată mai sus referitoare la săvârșirea faptei în timp ce minorul se afla sau trebuia să se afle sub supravegherea unei anumite persoane, va deveni incidentă răspunderea părinților pentru fapta copiilor minori, în măsura în care condițiile angajării acesteia sunt îndeplinite.

Dacă fapta ilicită a fost săvârșită în timpul în care minorul se afla sau trebuia să se afle sub o altă supraveghere decât cea a părinților, părinții vor răspunde numai cu titlu subsidiar, adică numai atunci când persoana însărcinată cu supravegherea minorului dovedește faptul că, deși a exercitat o supraveghere corespunzătoare, nu a putut împiedica săvârșirea faptei prejudiciabile.

Principiile răspunderii civile delictuale nu s-au modificat, cu toate că noua reglementare este formulată în termeni diferiți față de reglementarea Codului civil de la 1864.

În esență, răspunderea civilă delictuală se angajează față de profesori în momentul în care condițiile generale ale răspunderii delictuale dar și condițiile specifice acestei forme sunt întrunite, termenii de formulare a normelor juridice neavând vreo influență în angajarea răspunderii sau asupra exonerării de răspundere în cazurile expres prevăzute de lege.

Secțiunea a III-a
Răspunderea penală

Răspunderea penală, ca formă a răspunderii juridice, intervine din momentul săvârșirii faptei calificate drept infracțiune de legea penală, și constă în obligația celui care a săvârșit infracțiunea de a suporta consecințele penale ale comiterii infracțiunii.

Raportul juridic penal de conformare apare în momentul în care normele de drept penal care îl reglementează intră în vigoare. Atunci când legea penală cere pentru participanții la raportul juridic penal o anumită calitate, spre exemplu, calitatea de funcționar necesară în cazul infracțiunilor de serviciu, raportul juridic penal se naște în momentul în care persoana a dobândit acea calitate.

În schimb, raportul juridic penal de conflict ia naștere în momentul săvârșirii infracțiunii. Prin săvârșirea unei infracțiuni se înțelege comiterea unei fapte pe care legea o pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea unei atare fapte ca autor, instigator sau complice.

Fapta comisă, pentru a antrena răspunderea penală, trebuie să îndeplinească toate cerințele cerute de lege pentru o infracțiune, sau altfel spus trebuie să îndeplinească elementele constitutive ale unei infracțiuni. În cazul în care fapta nu constituie infracțiune, există posibilitatea angajării unei alte forme de răspundere juridică, dar nu răspunderea penală.

Răspunderea penală reprezintă instituția juridică fundamentală a dreptului penal care alături de instituția infracțiunii și instituția sancțiunilor formează pilonii oricărui sistem de drept penal.

Răspunderea penală reprezintă, așa cum am arătat și mai sus, o formă a răspunderii juridice și reprezintă consecința nesocotirii dispoziției normei juridice penale. Realizarea ordinii de drept presupune din partea tuturor destinatarilor legii, o conduită conformă cu dispozițiile acesteia, pentru normala desfășurare a relațiilor sociale.

Răspunderea penală apare ca fiind însuși raportul juridic de conflict, de constrângere, raport juridic complex, cu drepturi și obligații pentru subiectele participante.

Această formă a răspunderii juridice a fost definită în doctrina penală ca fiind raportul juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii între stat, pe de o parte, și infractor pe de altă parte, raport complex al cărui conținut îl formează dreptul statului, ca reprezentant al societății, de a-l trage la răspundere pe infractor, de a-i aplica sancțiunea prevăzută pentru infracțiunea săvârșită și de a-l constrânge să o execute, precum și obligația infractorului de a răspunde pentru fapta sa și de a se supune sancțiunii aplicate, în vederea restabilirii ordinii de drept și restaurării autorității legii [C. Mitrache, 1994, p. 240].

Răspunderea penală presupune anumite principii, respectiv: principiul legalității, infracțiunea reprezintă unicul temei al răspunderii penale, principiul umanismului, principiul răspunderii penale personale, principiul unicității răspunderii penale, principiul inevitabilității răspunderii penale, principiul individualizării răspunderii penale și principiul prescriptibilității răspunderii penale.

Capitolul III

Corupția și infracțiunile de corupție în legislația penală a României

La un moment dat in timp, cuvantul „corupţie” a insemnat decădere şi deteriorare morală. Azi, definiţia scurtă este abuzarea puterii publice pentru caştiguri personale. Corupţia a mai fost definită ca fiind „orice comportament al unui funcţionar public sau al unui individ cu statut echivalent care nu este in concordanţă cu puterea atribuită lui sau cu standardele etice sau promovarea unui astfel de comportament, incercand să obţină beneficii pentru sine sau pentru alte persoane şi astfel subminand interesele persoanelor sau ale statului.”

Există multe definiţii ale corupţiei şi ele sunt in mod constant subiect al schimbării ca urmare a percepţiilor schimbătoare asupra fenomenului. De aceea, este mai uşor să identificăm corupţia prin caracteristicile sale mai degrabă decât incercand să o definim. Compararea diverselor concepte despre corupţie ne arată că acţiunile care se califică drept corupţie în general includ următoarele elemente:

1. o persoană cu autoritatea (puterea) de a adopta decizii cu relevanţă pentru societate;
2. prevederi legale care reglementează luarea de decizii (legislaţie, principii, criterii, proceduri);

3. o persoană sau persoane care doresc o decizie favorabilă lor;
4. schimb reciproc avantajos intre persoana care ia decizia şi persoana sau persoanele care doresc decizia;
5. norme violate de luare a deciziilor, daune cauzate societăţii [Van Duyne, 2001, p. 74-76]

Cu alte cuvinte, corupţia inseamnă cumpărarea sau vânzarea de decizii care violează justiţia. Justiţia poate lua o formă legală (in cazurile in care se violează o normă scrisă) sau una morală (in cazurile in care nu există standarde de comportament insă bunul simţ sugerează că actul este nejust).

Urmând definiţiile de mai sus, deciziile corupte sunt doar acelea care se „vând" de către funcţionari publici, politicieni sau persoane cu anumite funcții, în timp ce corupţia insăşi poate fi publică sau politică. De fapt, corupţia poate să apară şi in sectorul neguvernamental şi este considerată o acţiune ilegală atunci cand afectează interesul public.

Din punct de vedere juridic, corupția reprezintă, în fapt, folosirea abuzivă a puterii încredințate, în scopul satisfacerii unor interese personale.

În cele ce urmează vom prezenta infracțiunile de corupție prevăzute și pedepsite de legea penală română, precum și alte infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul care pot fi săvârșite de personalul de conducere și îndrumare din domeniul educațional.

Secțiunea I
Luarea de mită

Concept şi caracterizare. Luarea de mită este fapta funcţionarului care – în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu, sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri — pretinde ori primeşte bani sau alte foloase necuvenite, ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge.

Această faptă constituie o manifestare antisocială; ea prezintă pericol social şi aduce atingere relaţiilor sociale a căror normală formare, desfăşurare şi dezvoltare nu sunt posibile fără apărarea bunului mers al activităţii autorităţilor publice, instituţiilor publice, persoanelor juridice de interes public, altor persoane juridice, prin asigurarea exercitării cu probitate de către funcţionari (sau alţi salariaţi) a atribuţiilor ce le sunt încredinţate şi prin combaterea faptelor de venalitate ale acestora. Această faptă este incriminată în grupul infracţiunilor care aduc atingere activităţii autorităţilor publice, instituţiilor publice, persoanelor juridice de interes public, altor persoane juridice sau altor activităţi reglementate de lege, prin dispoziţiile arfe. 254 C. pen.

Obiectul juridic şi obiectul material

Obiectul juridic generic al infracţiunii de luare de mită este constituit din relaţiile sociale care formează obiectul juridic comun al tuturor infracţiunilor care aduc atingere activităţii autorităţilor publice, instituţiilor publice, persoanelor juridice de interes public, altor persoane juridice sau altor activităţi reglementate de lege.

Obiectul juridic special al infracţiunii de luare de mită îl constituie — cum am arătat mai sus — grupul de relaţii sociale a căror normală formare, desfăşurare şi dezvoltare nu ar fi posibile fără a asigura exercitarea cu probitate de către funcţionari a atribuţiilor de serviciu încredinţate lor şi fără a combate faptele de venalitate prin care se aduce atingere bunului mers al organizaţiilor de stat şi obşteşti şi se lezează implicit interesele legale ale persoanelor particulare. Este vorba deci de o dublă garanţie, pe de o parte, prin asigurarea probităţii în comportarea funcţionarilor (sau altor salariaţi), probitate care constituie o valoare socială indispensabilă pentru bunul mers al activităţii organizaţiilor de stat şi obşteşti, iar pe de altă parte, prin apărarea intereselor legale ale persoanelor particulare.

Obiectul material. La infracţiunea de luare de mită lipseşte de regulă obiectul material, totuşi atunci când funcţionarul a efectuat actul pentru a cărui îndeplinire a primit mita, dacă acest act priveşte un obiect material acesta va fi în acelaşi timp şi obiectul material al infracţiunii (de ex. un funcţionar poştal care acordă prioritate în remiterea caietelor, celor care îi oferă mită).

De asemenea, atunci când folosul necuvenit constă în prestarea unei munci, obiectul asupra căruia se prestează munca devine obiect material al infracţiunii.

Subiecţii infracţiunii

Subiectul activ nemijlocit (autor) este calificat, neputând fi decât un funcţionar public sau un funcţionar, ori una din persoanele indicate în art. 1, 8, 8^1 din Legea nr. 78/2000.

Prin funcţionar public, în sensul legii penale – art. 147 alin. (1) C.p. se înţelege orice persoană care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum a fost învestită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în serviciul unei unităţi din cele la care se referă art. 145 C. pen.: autorităţile publice, instituţiile publice, instituţiile sau alte persoane juridice de interes public.

În dreptul penal termenul de funcţionar public are un înţeles specific, diferit de cel folosit în alte ramuri de drept.

Sunt asimilate funcţionarilor publici şi cei care îndeplinesc „în fapt” o însărcinare în serviciul unei persoane juridice de drept public. Aceeaşi soluţie se impune şi în situaţia în care

funcţionarul public a fost angajat cu încălcarea dispoziţiilor legale (nu are studii) ori urmează a fi învestit, fiind pe cale de a fi angajat.

Nu poate fi considerat funcţionar public persoana care, în mod sporadic, ţine locul unuia dintre aceştia fără consimţământul organelor de conducere, căci într-o asemenea situaţie nu există un raport de serviciu între această persoană şi unitatea în care activează[Dărângă, Lucinescu, 1977, p. 54].

Are această calitate orice persoană particulară care exercită o profesie de interes public (cum ar fi notar, avocat, medic, executor judecătoresc etc.) pentru care este nevoie de o abilitare specială a autorităţilor publice şi care este supusă controlului acestora.

În varianta agravată prevăzută de art. 254 alin. (2) C.p. şi art. 7 din Legea nr. 78/2000, subiect activ nemijlocit nu poate fi decât un funcţionar cu atribuţii de control ori de persoană care are atribuţii de constatare sau de sancţionare a contravenţiilor ori de constatare, urmărire sau judecare a infracţiunilor.

Prin sintagma „atribuţii de control" se înţelege o activitate complexă de verificare permanentă sau inopinată într-un domeniu, cu scopul de a cunoaşte realităţile şi modul cum se desfăşoară activitatea în domeniul respectiv spre a preîntâmpina sau a lichida eventuale lipsuri şi a îmbunătăţi activitatea[Dumitru, 1994, p. 61].

Directorul general al unei societăţi comerciale are calitatea de funcţionar cu atribuţii de control prevăzute de art. 254 alin. (2) [I.C.C.J., 2005, p. 806] .

Infracţiunea de luare de mită mai poate fi comisă şi de către una din persoanele indicate în art. 1 din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sancţionarea infracţiunilor de corupţie:

- care exercită o funcţie publică, indiferent de modul în care a fost învestită

- care îndeplinesc, permanent sau temporar, potrivit legii, o funcţie sau o însărcinare, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau dacă le pot influenţa, în cadrul serviciilor publice, regiilor autonome, societăţilor comerciale, companiilor naţionale, entităţilor corporatiste sau al altor agenţi economici.

- care exercită atribuţii de control potrivit legii;

- care acordă asistenţa specializată unităţilor prevăzute la lit. a) şi b) în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influenţa;

- care indiferent de calitatea lor, realizează, controlează sau acordă asistenţa specializată, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influenţa cu privire la: operaţiuni care antrenează circulaţia de capital, operaţiuni de bancă, de schimb valutar sau de credit etc.

- care deţin o funcţie de conducere într-un partid sau o formaţiune politică, într-un sindicat, într-o organizaţie patronală ori într-o asociaţie fără scop lucrativ sau fundaţie.

- alte persoane fizice decât cele prevăzute mai sus, în condiţiile prevăzute de lege.

Mai pot fi autori ai infracţiunii de luare de mită, potrivit art. 8 din Legea nr. 78/2000, managerii, directorii, administratorii, cenzorii sau alte persoane cu atribuţii de control la societăţile comerciale, companiile şi societăţile naţionale, regiile autonome şi orice alţi agenţi economice.

Infracţiunea de luare de mită mai poate fi comisă, potrivit art. 8^1 din Legea nr. 78/2000 de una din următoarele categorii de persoane:

a) funcţionarii sau persoanele care îşi desfăşoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuţii similare în cadrul unei organizaţii publice internaţionale la care România este parte;

b) membrii administraţiilor parlamentare ale organizaţiilor parlamentare internaţionale la care România este parte;

c) funcţionarii sau persoanele care îşi desfăşoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori alte persoane care exercită atribuţii similare în cadrul Comunităţilor Europene;

d) persoanele care exercită atribuţii judiciare în cadrul instanţelor naţionale;

e) funcţionarii unui stat străin;

f) membrii adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin.

Subiect activ al infracţiunii de luare de mită poate fi şi o persoană juridică. Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit, în orice mod, la săvârşirea infracţiunii de luare de mită.

Jurisprudenţa a statuat că săvârşeşte această infracţiune: cadrul didactic care primeşte o sumă de bani pentru a favoriza un candidat la examen, ori pentru a le procura elevilor proiectul de diplomă întocmite de alte persoane [T. S., 1976, p. 69; T. S., 1985, p. 185, T. S., 1982, p. 65]; revizorul contabil care se înţelege cu gestionarul să nu înregistreze plusurile, urmând să împartă între ei banii rezultaţi [T. S., 1988, p. 75]; expertul însărcinat de instanţă, care primeşte un folos pentru a întocmi un raport favorabil uneia din părţi[T.M.B., 1986, p. 78].

Conductorul de bilete CFR care pretinde şi primeşte bani pentru a nu încheia acte de contravenţie călătorilor fără bilete[T. J. Dolj, 1987, p. 61]; medicul salariat al unei instituţii sanitare care a pretins şi acceptat bani ori diferite bunuri, în şapte cazuri, pentru a-şi exercita atribuţiile de serviciu, de a acorda asistenţă medicală copiilor născuţi prematur sau

distrofici[C.S.J., 1993, p. 165-166;]; directorul unei bănci care pretinde sume de bani în scopul acordării unui credit bancar[C.S.J., 2004, p. 238-239];

Poate fi subiect activ al infracţiunii de luare de mită administratorul unei societăţi comerciale[C.S.J., 1998, p. 169]. De asemenea, persoana având calitate de asociat unic şi administrator al unei societăţi comerciale are, în sensul art. 147 alin. (2) C. pen. calitatea de funcţionar şi, deci poate fi subiect activ al infracţiunii de luare de mită[ICCJ, 2004, p. 55].

Nu poate fi subiect activ al infracţiunii de luare de mită angajatul care primeşte foloase materiale pentru a nu-şi îndeplini obligaţia generală de a asigura paza împotriva sustragerilor de la locul de muncă, obligaţie prevăzută în contractul de muncă prin care fusese angajat în funcţia de electrician[Diaconescu, Duvac, 2006, p. 373].

Nu comite infracţiunea de luare de mită paznicul unei societăţi comerciale care a participat nemijlocit la comiterea infracţiunii de furt calificat de către coinculpat, dacă banii promişi de acesta reprezenta partea ce-i revenea paznicului din valorificarea bunurilor sustrase[C.S.J., 2002, p. 498-500].

Calitatea subiectului activ trebuie să existe la momentul săvârşirii faptei.

Aşadar, la infracţiunea de luare de mită, subiectul activ nemijlocit este calificat. Fapta poate fi săvârşită de mai mulţi autori (având calitatea de funcţionari sau alţi salariaţi), care au contribuit nemijlocit în mod simultan (comisie, colectiv, echipă) sau succesiv la săvârşirea luării de mită. La săvârşirea acestei infracţiuni pot exista, însă, şi alţi subiecţi activi în afară de autori sau coautori (instigatori, complici) ; pentru aceşti subiecţi nu este necesară calitatea .de funcţionar (sau alt salariat). Cu alte cuvinte, infracţiunea de luare de mită este imputabilă instigatorilor şi complicilor chiar atunci când aceştia nu au calitatea de funcţionar (sau alt salariat); în acest caz, este vorba nu de răsfrângerea circumstanţei personale de funcţionar (sau alt salariat) la ceilalţi participanţi, ci de încadrarea contribuţiei lor în dispoziţia care prevede *erga omnes* fapta comisă de subiectul activ nemijlocit.

Menţionăm că — în sistemul Codului penal român — mituitorul nu este considerat participant la infracţiunea de luare de mită, ci este autor al unei infracţiuni de sine stătătoare, darea de mită (art. 255 C. pen.).

Subiect pasiv special este autoritatea publică, instituţia publică în al cărei serviciu se găseşte funcţionarul (sau alt salariat) care se face vinovat de luare de mită. Dacă obţinerea mitei este rezultatul constrângerii exercitate de funcţionar asupra unei persoane, aceasta este şi ea subiect pasiv special al infracţiunii de luare de mită.

Subiect pasiv general este statul ca titular al valorii sociale care este probitatea funcţionarilor şi celorlalţi salariaţi din organizaţiile de stat sau obşteşti, valoare căreia i se aduce atingere prin săvârşirea luării demită.

Structura şi conţinutul juridic al infracţiunii

În structura infracţiunii de luare de mită, deci în conţinutul ei juridic, intră ca şi componente situaţia premisă şi conţinutul constitutiv al faptei.

Situaţia premisă în structura infracţiunii de luare de mită constă în prealabila existenţă a unui serviciu funcţionând la o autoritate sau instituţie publică având competenţa de a efectua acte de felul aceluia care ocazionează săvârşirea luării de mită. în cadrul acestui serviciu care constituie situaţia premisă îşi exercită atribuţiile funcţionarul (sau alt salariat) care comite luarea de mită. Infracţiunea nu poate fi concepută fără această situaţie premisă, care se răsfrânge deci asupra calităţii făptuitorului, atribuindu-i anumite îndatoriri de serviciu.

Prin îndatorire de serviciu se înţelege tot ce cade în sarcina unui funcţionar, potrivit normelor care reglementează serviciul respectiv ori care sunt inerente naturii acelui serviciu; respectarea acestor norme de către funcţionari constituie obligaţie de serviciu.

Dacă funcţionarul (sau alt salariat) pretinde ori primeşte bani sau alte foloase (ori acceptă promisiunea sau nu o respinge) pentru îndeplinirea, neîndeplinirea ori întârzierea îndeplinirii unui act care nu intră în îndatoririle sale de serviciu, fapta nu constituie luare de mită, ci eventual altă infracţiune (trafic de influenţă, înşelăciune etc.).

Conţinutul constitutiv, constă în ceea ce ***obiectiv*** şi ***subiectiv*** trebuie să realizeze făptuitorul pentru existenţa infracţiunii.

Latura obiectivă a infracţiunii de luare de mită este alcătuită dintr-un element material însoţit de anumite cerinţe esenţiale, o urmare imediată şi o legătură de cauzalitate.

Elementul material constă în acţiunea de ***luare*** de mită care se poate realiza alternativ fie printr-o acţiune (comisiune), fie printr-o inacţiune (omisiune) şi anume: ***pretinderea*** (acţiune) sau ***primirea*** (acţiune) de către un funcţionar (ori de către alt salariat) a unei sume de bani sau a altor foloase, ***acceptarea (acţiune)*** ori ***nerespingerea (inacţiune)*** promisiunii unor astfel de foloase, în scopul îndeplinirii, neîndeplinirii sau întârzierii în îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu, ori în vederea săvârşirii unui act contrar acestor îndatoriri. Acceptarea de promisiuni şi nerespingerea acestora nu realizează elementul material al infracţiunii dacă funcţionarul denunţă de îndată celor în drept că i s-au făcut promisiuni de dare de mită.

Banii sau alte foloase pot fi pretinse sau primite de funcţionar (ori de alt salariat) atât direct, rât şi indirect, adică prin persoană interpusă (de ex. un dar făcut soţiei funcţionarului şi

nerestituit); la fel, în ceea ce priveşte acceptarea sau respingerea promisiunii de foloase. Persoana interpusă poate fi, după caz, complice sau instigator.

Pentru existenţa elementului material, al infracţiunii nu este necesar ca pretinderea 'banilor sau foloaselor, ori înţelegerea în privinţa primirii acestora să fi fost urmată de executare; este suficient faptul pretinderii sau al înţelegerii.

Acţiunea sau inacţiunea care constituie elementul material al infracţiunii de luare de mită poate privi, de asemenea alternativ, fie efectuarea unui act licit (atunci când e vorba de îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle de serviciu ale făptuitorului), fie efectuarea unor acte ilicite (atunci când e vorba de neîndeplinirea sau întârzierea în îndeplinire a unui act privitor la îndatoririle de serviciu, ori îndeplinirea unui act contrar îndatoririlor de serviciu).

Legiuitorul a aşezat nerespingerea de către funcţionar (sau alt salariat) a promisiunii de foloase necuvenite pe acelaşi plan cu acceptarea promisiunii, deoarece a considerat că nerespingerea promisiunii de foloase echivalează cu o acceptare tacită. Funcţionarul (sau alt salariat) este astfel stimulat a lua o poziţie activă (de refuz sau denunţare) faţă de persoana oare desfăşoară o activitate de corupere.

Urmarea imediată. Pentru existenţa laturii obiective este necesar ca elementul material să fie întregit de o urmare imediată. în cazul infracţiunii de luare de mită, pretinderea sau primirea de foloase necuvenite de către un funcţionar (sau alt salariat), ori acceptarea sau nerespingerea de asemenea foloase, au ca urmare imediată crearea unei stări de pericol care aduce atingere bunului mers al activităţii serviciului prin atitudinea lipsită de probitate a făptuitorului. Când elementul material constă în primirea de mită care a fost pretinsă în scopul îndeplinirii unui act licit privitor la îndatoririle de serviciu — urmarea imediată constă şi în vătămarea patrimonială adusă persoanei constrânse a da mită.

Legătura de cauzalitate. Pentru întregirea laturii obiective a infracţiunii de luare de mită este necesar să existe o legătură de cauzalitate între acţiunea sau inacţiunea care constituie elementul material şi urmarea imediată. Această legătură — în cazul infracţiunii de luare de mită — rezultă din însăşi materialitatea activităţii desfăşurate de făptuitor ***(ex re).***

Latura subiectivă. Pentru a constitui infracţiunea de luare de mită este necesar ca acţiunea sau inacţiunea care constituie elementul material să fie săvârşită cu vinovăţie, şi anume cu intenţie directă, adică făptuitorul cu voinţă să pretindă ori să primească bani sau alte foloase ori să accepte sau să nu refuze promisiunea de bani ori alte foloase, ştiind că banii sau foloasele sunt necuvenite şi au drept scop îndeplinirea sau neîndeplinirea ori întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu, sau efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri. Legea condiţionează existenţa infracţiunii de luare de milă de urmărirea

unui anumit scop; ca altare, intenţia indirectă nu este suficientă, ci este necesară o intenţie calificată.

Infracţiunea de luare de mită constituie o aşa-zisă infracţiune cu consumare anticipată, întrucât simplul act cu caracter preparator al „pretinderii" sau al „acceptării" ori „nerespingerii[4]" de promisiuni consumă infracţiunea.

De aceea legea nu prevede pedepsirea tentativei.

Modalităţile infracţiunii

a) Dispoziţiile art. 254 C. pen., referitoare la infracţiunea de luare de mită, cuprind modalităţile normative ale acestei infracţiuni.

Prima modalitate normativă constă în pretinderea ori primirea de către un funcţionar (sau alt salariat) de foloase necuvenite.

A doua modalitate normativă constă în acceptarea ori respingerea de către un funcţionar (sau alt salariat) a promisiunii de foloase,necuvenite.

b) Pe lângă modalităţile normative arătate mai sus, infracţiunea de luare de mită poate prezenţa diferite modalităţi faptice determinate de circumstanţele concrete ale faptei (de ex. cine a avut iniţiativa; comitere directă sau indirectă) sau de aspectele subiective (în special în raport cu scopul urmărit). De aceste modalităţi va trebui să se ţină seama la evaluarea gradului de pericol social al faptei şi la individualizarea pedepsei.

Sancţiuni: Infracţiunea de luare de mită este sancţionată de la 3 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi, dacă infractorul este funcţionar; dacă infractorul este funcţionar cu atribuţii de control, pedeapsa principală este de la 3 la 15 ani.

În cazul când se constată existenţa unor circumstanţe atenuante, pedeapsa se coboară sub minimul special, dar nu mai jos de 3 luni (art. 76 alin. 1 lit. c C. pen.); dacă pedeapsa principală stabilită este mai mică de 2 ani, nu se poate aplica pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi (art. 65 alin. 3 C. pen.).

Dacă se constată existenţa unor împrejurări reţinute ca circumstanţe agravante, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special (art. 78 alin. 1 C. pen.); iar dacă maximul special este neîndestulător, se poate adăuga un spor până la 5 ani. În caz de concurs între cauzele de agravare şi cauzele de atenuare, se va ţine seama de dispoziţiile art. 80 C. pen.

b) Pe lângă dispoziţia din alin. 1 care prevede pedeapsa (principală) cu închisoare şi pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, art. 254 C. pen. cuprinde o dispoziţie (alin. 2) care prevede confiscarea banilor, valorilor sau oricăror alte bunuri care au făcut obiectul luării de mită; este măsura de siguranţă a confiscării speciale (art. 118 C. pen.). în cazul când bunurile care au format obiectul luării de mită nu se găsesc, condamnatul este

obligat la plata echivalentului lor în bani; natura juridică a acestei măsuri este aceea de formă de executare a confiscării speciale. Cu alte cuvinte, de regulă, se aplică măsura confiscării bunurilor care au format obiectul luării de mită; obligarea condamnatului la plata unui echivalent în bani are loc numai dacă — datorită împrejurării că bunurile nu se găsesc — nu se poate efectua confiscarea acestora.

Dacă mita a fost obţinută prin constrângerea mituitorului de către cel care a luat mita, nu se va proceda la confiscare, ci — potrivit dispoziţiei din alin. ultim al art. 255 C. pen. — bunurile care au format obiectul luării de mită vor fi restituite persoanei care le-a dat. Dispoziţia este pe deplin justificată : confiscarea — într-o asemenea situaţie — a bunurilor care au făcut obiectul mitei ar leza patrimoniul unei persoane nevinovate.

Atunci când făptuitorul a pretins bani, valori sau alte bunuri, dar **pretenţia** sa **nu** a fost **urmată** de acceptare (şi, în consecinţă, persoana care a pretins mită nu a primit nimic)? În acest caz nu se va putea proceda la confiscare, aceasta fiind lipsită de obiect.

De asemenea, nu se va putea proceda la confiscare atunci când folosul care a format obiectul luării de mită a constat într-un avantaj nepatrimonial sau neevaluabil in bani (ex. acordarea unui titlu, unei distincţiuni, avansări); se va putea însă, când este cazul, restabili situaţia anterioară (art. 170 C. proc. pen.).

Secţiunea a II-a
Darea de mită

Concept. Darea de mită este fapta persoanei care promite, oferă sau dă bani ori alte foloase necuvenite unui funcţionar, în scopul ca acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească ori să întârzie îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu, sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri.

Obiectul juridic şi obiectul material

Obiectul juridic ***generic*** al infracţiunii de dare de mită este constituit din aceleaşi relaţii sociale care formează obiectul juridic comun al tuturor infracţiunilor care aduc atingere activităţii autorităţilor publice, instituţiilor publice sau altor activităţi reglementate de lege.

Obiectul juridic ***special*** al infracţiunii de dare de mită îl constituie — cum am arătat mai sus — mănunchiul de relaţii sociale a căror normală formare, desfăşurare şi dezvoltare nu ar fi posibile fără asigurarea în activitatea autorităţilor publice, instituţiilor publice a unei permanente probităţi din partea funcţionarilor în exercitarea atribuţiilor pe care le au şi fără combaterea acţiunilor de corupere încercate sau săvârşite de persoane rău intenţionate, acţiuni care pun în pericol bunul mers al activităţii autorităţilor publice şi instituţiilor publice.

Intimidarea şi sancţionarea corupătorilor este de natură să contribuie la micşorarea numărului ofertelor sau promisiunilor de mită, deci la o diminuare a sferei corupţiei active, iar diminuarea sferei corupţiei active atrage diminuarea şi a sferei corupţiei pasive.

Obiectul material. La infracţiunea de dare de mită lipseşte în genere obiectul material; totuşi atunci când oferirea de mită a fost respinsă banii sau foloasele care trebuiau să aibă rolul de mijloace de săvârşire a faptei devin obiecte materiale ale acesteia.

De asemenea, atunci când folosul oferit constă în prestarea unei munci, obiectul asupra căruia se efectuează munca devine obiect material al infracţiunii.

Subiecţii infracţiunii

a) ***Subiect activ*** nemijlocit (autor) al infracţiunii de dare de mită poate fi orice persoană fizică, deci chiar şi un funcţionar care corupe pe un funcţionar. Subiectul activ nemijlocit este aşadar nedeterminat. Fapta poate fi săvârşită de mai mulţi autori care au contribuit nemijlocit, în mod simultan sau succesiv la săvârşirea dării de mită.

La săvârşirea infracţiunii de dare de mită pot exista şi alţi subiecţi activi în afară de autor şi coautori (instigatori, complici).

Contribuţia mai multor persoane la constituirea obiectului de luare, respectiv dare de mită, este irelevantă, atâta timp cât a existat o singură înţelegere, iar bunurile care formau o entitate unică, au fost predate de o singură persoană, nefiind aplicabile dispoziţiile referitoare la concursul de infracţiuni[Mrejeru, Safta, Andreiu, Florescu, Safta, 2000, p. 201].

Subiect pasiv special este autoritatea publică, instituţia publică, persoana juridică de interes public sau persoana juridică privată în al cărei serviciu se găseşte funcţionarul căruia i se dă, oferă sau promite mită.

Subiect pasiv general este statul, ca titular al valorii sociale care este probitatea funcţionarilor din autorităţile publice şi instituţiile publice, valoare căreia i se aduce atingere prin săvârşirea dării de mită.

Structura şi conţinutul juridic al infracţiunii

În structura infracţiunii de dare de mită, deci în conţinutul ei juridic, intră ca componente: situaţia premisă şi conţinutul constitutiv al faptei.

Situaţia premisă în structura infracţiunii de dare de mită constă în prealabila existenţă a unui serviciu funcţionând la o autoritate publică, instituţie publică şi având competenţa de a efectua acte de felul aceluia care ocazionează săvârşirea dării de mită în cadrul acestui serviciu care constituie situaţia premisă îşi exercită atribuţiile funcţionarul faţă de care se săvârşeşte darea de mită. Infracţiunea nu poate fi concepută fără această situaţie premisă.

Conţinutul constitutiv constă în ceea ce ***obiectiv*** şi ***subiectiv*** trebuie să realizeze făptuitorul pentru existenţa infracţiunii.

Latura obiectivă a infracţiunii de dare de mită este alcătuită dintr-un element material însoţit de anumite cerinţe esenţiale, o urmare imediată şi o legătură de cauzalitate.

Elementul material constă în acţiunea de corupere (de dare de mită) care se poate realiza fie prin ***promisiunea,*** fie prin ***oferirea,*** fie prin ***darea*** către un funcţionar (sau alt salariat) a unei ***sume de bani sau a altor foloase,*** în scopul îndeplinirii, neîndeplinirii sau întârzierii în îndeplinirea unui ***act privitor la îndatoririle sale de serviciu,*** ori în vederea săvârşirii unui act contrar acestor îndatoriri. Elementul material al infracţiunii de dare de mită poate avea ca obiectiv fie efectuarea unui act licit (atunci când e vorba de îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle de serviciu ale unui funcţionar), fie efectuarea unor acte ilicite (atunci când e vorba de neîndeplinirea sau întârzierea în îndeplinire a unui act privitor la îndatoririle de serviciu, ori de îndeplinirea unui act contrar îndatoririlor de serviciu).

Pentru înţelesul expresiei „alte foloase" folosită în textul art. 255 C. pen., trimitem la explicaţiile date la infracţiunea de luare de mită.

Cerinţe esenţiale. Pentru întregirea laturii obiective a infracţiunii de dare de mită este necesară îndeplinirea anumitor cerinţe esenţiale:

1) Banii sau celelalte foloase promise, oferite sau date, să fie necuvenite, deci să aibă ***un caracter de retribuţie,*** adică să constituie plata (sau răsplata) în vederea efectuării unui act ***determinat,*** un act arătat în mod explicit. Cu alte cuvinte, promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase unui funcţionar trebuie să fie făcută fie în scopul ca acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească sau să întârzie îndeplinirea unui anumit act privitor la îndatoririle sale de serviciu, fie în scopul ca acesta să facă un anumit act contrar acestor îndatoriri.

Fapta inculpatului de a oferi unui ofiţer de poliţie un inel da aur pentru ca acesta să-i pună în libertate prietenul, constituie infracţiunea de dare de mită, fiind fără relevanţă faptul că ordonanţa de reţinere a fost întocmită de un alt ofiţer de poliţie, atâta timp cât cel căruia i s-a înmânat inelul în scopul arătat, a efectuat acte de cercetare penală în dosarul respectiv şi avea posibilitatea eliberării inculpatului [T. J. Constanţa, 1993, p. 104].

Banii sau foloasele promise, oferite ori date cu privire la un act ilicit sunt întotdeauna necuvenite.

Banii sau alte foloase pot fi promise, oferite sau date funcţionarului atât direct, cât şi indirect, adică prin persoană interpusă. Persoana interpusă poate fi, după caz, instigator sau complice.

2) Promiterea, oferirea sau darea de bani sau alte foloase trebuie să fie ***anterioară*** îndeplinirii, neîndeplinirii ori întârzierii în îndeplinirea actului determinat, altfel nu există infracţiunea de dare de mită.

Pentru existenţa infracţiunii de dare de mită este fără relevanţă faptul că organul de cercetare penală căruia inculpatul i-a oferit o sumă de bani, nu putea să dea soluţia, aşa cum pretindea mituitorul, câtă vreme putea denatura probele pentru a se ajunge la soluţia cerută de mituitor.

Dare semnifică înmânare, predare efectivă, remitere a banilor sau a oricărui alt folos celui mituit[Diaconescu, Duvac, 2006, p. 384].

Fapta de a da o sumă de bani unui funcţionar ca să falsifice un înscris oficial constituie atât dare de mită, cât şi instigare la infracţiunea de fals, în concurs ideal[Antoniu, Bulai, Stănoiu, Filipaş, Mitrache, Stănoiu, Papadopol, Filişanu, 1992, p. 220].

Darea de mită există şi în situaţia în care mituitorul este îndreptăţit să i se rezolve favorabil cererea pentru a cărei soluţionare a dat mită[T. reg. Neamţ, 1967, p. 154].

Urmarea imediată. Pentru existenţa laturii obiective este necesar ca acţiunea care constituie elementul material să fi produs o anumită urmare imediată în cazul infracţiunii de dare de mită, promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase necuvenite unui funcţionar are ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru buna desfăşurare a activităţii unei organizaţii de stat sau obşteşti prin acţiuni îndreptate împotriva acelei valori sociale speciale a ***probităţii*** pe care funcţionarii sau alţi salariaţi trebuie să o practice şi să o apere.

Legătura de cauzalitate. Pentru întregirea laturii obiective a infracţiunii de dare de mită este necesar să existe o legătură de cauzalitate între activitatea prin care a fost realizat elementul material şi urmarea imediată întrucât urmarea imediată constă în producerea unei stări de pericol, această legătură — în cazul infracţiunii de dare de mită — rezultă din însăşi materialitatea activităţii desfăşurate de făptuitor ***(ex re).***

Latura subiectivă. Pentru existenţa infracţiunii de dare de mită este necesar ca acţiunea care constituie elementul material să fie săvârşită cu vinovăţie şi anume cu intenţie directă, adică făptuitorul cu voinţă să promită, să ofere sau să dea bani ori alte foloase unui funcţionar şi să-şi fi dat seama că banii sau foloasele sunt promise, oferite ori date cu scopul ca funcţionarul să îndeplinească, să nu îndeplinească ori să întârzie îndeplinirea unui act

privitor la îndatoririle sale de serviciu, ori în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri. Scopul având caracter ilicit, urmărirea sa implică prevederea de către făptuitor a rezultatului acţiunii sale. Existenţa infracţiunii fiind condiţionată prin lege de un anumit scop, intenţia indirectă nu este suficientă: este necesară o intenţie calificată.

Lipseşte intenţia necesară pentru existenţa infracţiunii de dare de mită atunci când făptuitorul nu are conştiinţa că promite „oferă sau dă o retribuţie".

Cauză care exclude existenţa infracţiunii. Dacă promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase necuvenite unui funcţionar a avut loc din cauză că mituitorul a fost constrâns la aceasta de către cel care a luat mita, această împrejurare prevăzută în dispoziţia din alin. 2 al art. 255 C. pen. constituie o cauză de înlăturare a caracterului penal al faptei, o negaţie a existenţei infracţiunii.

Forme, modalităţi, sancţiuni

Formele infracţiunii. Infracţiunea de dare de mită este o infracţiune de acţiune (comisivă) şi instantanee, consumându-se în momentul când făptuitorul promite, oferă sau dă bani ori alte foloase necuvenite unui funcţionar (sau altui salariat). Astfel cum am arătat, nu are importanţă dacă actul privitor la îndatoririle de serviciu a fost sau nu ulterior îndeplinit, ori îndeplinit cu întârziere.

Infracţiunea de dare de mită, ca şi infracţiunea de luare de mită, este o infracţiune cu consumare anticipată, tentativa fiind asimilată faptei consumate. Oferirea şi promisiunea care: constituie în fapt un început de executare a hotărârii infracţionale sunt suficiente pentru a consuma infracţiunea.

Modalităţile infracţiunii

a) Dispoziţiile art. 255 C. pen., referitoare la infracţiunea de dare de mită, cuprind modalităţile ***normative*** ale acestei infracţiuni.

Prima modalitate: normativă constă în ***promisiunea*** de bani ori alte foloase necuvenite unui funcţionar (sau altui salariat), a doua modalitate normativă constă în ***oferirea*** de bani sau alte foloase necuvenite unui funcţionar (ori altui salariat), a treia modalitate normativă constă în ***darea*** de bani sau alte foloase necuvenite unui funcţionar (ori altui salariat).

b) Pe lângă modalităţile normative arătate mai sus, infracţiunea de dare de mită poate prezenta diferite modalităţi ***faptice*** determinate de circumstanţele concrete ale faptei (ex : calitatea celui căruia i s-a dat mită, importanţa sumei sau foloaselor, acceptarea sau refuzarea mitei) ori de aspectele subiective (felul şi importanţa scopului urmărit). De aceste modalităţi

va trebui să se ţină seama la evaluarea gradului de pericol social al faptei şi la individualizarea pedepsei.

Sancţiuni

a) Infracţiunea de dare de mită este sancţionată cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 5 ani; dacă promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase este făcută unui funcţionar, iar dacă este făcută unui alt salariat, maximul pedepsei se reduce cu o treime conform dispoziţiei art. 258 alin. 2 C. pen. în cazul când se constată existenţa vreunei circumstanţe atenuante, pedeapsa se coboară sub minimul special, până la minimul general, sau se poate aplica amenda care nu poate fi mai mică de 1000 lei (art. 76 alin. 1 lit. c) C. pen.).

Dacă se constată existenţa vreunei' împrejurări reţinute ca circumstanţă agravantă, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special (art. 78 alin. 10. pen.). Dacă maximul special este neîndestulător, se poate adăuga un spor.

În ipoteza unui concurs între cauzele de agravare şi de atenuare, la stabilirea în concret a pedepsei se va ţine seama de dispoziţiile art. 80 C. : pen.

b) Pe lângă dispoziţia din alin. 1 care prevede pedeapsa (principală) cu închisoare, art. 255 C. pen. cuprinde o dispoziţie (alin. 4) care prevede luarea măsurii de siguranţă a confiscării banilor, valorilor sau a oricăror alte bunuri care au făcut obiectul mituirii, chiar şi atunci când oferta făcută de mituitor nu a fost urmată de acceptare;

Am arătat mai sus că nu constituie infracţiune fapta de a primi, oferi sau da bani şi alte foloase necuvenite unui funcţionar, dacă mituitorul a fost constrâns la aceasta de către cel care a luat mita într-o asemenea situaţie, adică dacă mita a fost promisă, oferită sau dată ca urmare a constrângerii mituitorului, nu se va proceda la confiscare, ci — potrivit dispoziţiei din alin. ultim al art. 255 C. pen. — bunurile care au format obiectul dării de mită vor fi restituite persoanei care le-a dat. Dispoziţia este pe deplin justificată: confiscarea — în acest caz — a bunurilor care au făcut obiectul mitei ar leza patrimoniul unei persoane nevinovate.

Alin. 3 al art. 255 C. pen. prevede un caz special de impunitate : nu se pedepseşte mituitorul dacă denunţă autorităţii fapta mai înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru acea infracţiune. Impunitatea acordată autodenunţătorului faptei de dare de mită este menită să înlesnească şi să accelereze represiunea, prin prompta descoperire a faptelor de luare de mită şi identificarea persoanelor care au primit mita; în acelaşi timp, impunitatea acordată autodenunţătorului faptei de dare de mită este de natură să prevină săvârşirea infracţiunii de luare de mită prin insuflarea — pentru cel care ar fi ispitit să ia mită — a temerii de a fi denunţat.

Impunitatea de care vorbim este acordată numai autodenunţătorului. Ca atare, nu este apărat de pedeapsă mituitorul care denunţă faptele săvârşite de alte persoane, fără să menţioneze participarea sa la săvârşirea infracţiunii de dare de mită.

Autodenunţul poate fi făcut oricărei autorităţi, chiar dacă nu este competentă să efectueze urmărirea penală în această materie; bineînţeles, în acest din urmă caz autoritatea care a primit denunţul are obligaţia de a încunoştinţa de îndată organul de urmărire competent. Denunţul poate fi făcut în orice formă, esenţial fiind numai ca să fi avut loc înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat cu privire la fapta de mituire. Denunţul făcut după acest moment nu exonerează de pedeapsă; aceasta este firesc, deoarece arătările tardive nu sunt de natură să realizeze scopul urmărit de legiuitor' prin acordarea impunităţii.

Întrucât beneficiul impunităţii este — după cum am arătat — condiţionat de producerea autodenunţului înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru infracţiunea respectivă, înseamnă că mituitorul beneficiază de impunitate şi atunci când autodenunţul s-a produs în timpul în care se efectuau actele premergătoare potrivit art. 224 C. proc. pen. sau în perioada când se încheiau acte de constatare potrivit art. 214 şi 215 C. proc. pen., atât actele premergătoare, rit şi menţionatele acte de constatare fiind anterioare sesizării organelor de urmărire.

În cazul când denunţul a fost făcut în termen, el are ca efect nu numai exonerarea de pedeapsă a mituitorului, ci şi restituirea banilor, valorilor şi a celorlalte bunuri confiscate.

Secțiunea a III-a

Traficul de influență

Concept şi caracterizare. Traficul de influenţă este fapta persoanei care — având influenţă sau lăsând să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar — primeşte sau pretinde bani ori alte foloase, sau acceptă promisiuni ori daruri, direct sau indirect, pentru sine ori pentru altul, pentru a determina pe acel funcţionar să facă ori să nu facă un act ce intră în atribuţiile sale de serviciu.

Această faptă prezintă pericol social şi constituie deci o manifestare antisocială; ea aduce atingere relaţiilor sociale a căror normală formare, desfăşurare şi dezvoltare nu sunt posibile fără asigurarea bunului mers al activităţii organizaţiilor de stat şi obşteşti şi punerea acestora la adăpost de suspiciunea că funcţionarii sau alţi salariaţi aflaţi în serviciul lor ar putea acţiona sub înrâurirea intervenţiei unor persoane real sau presupus influente.

Traficul de influenţă este incriminat în grupul infracţiunilor care aduc atingere activităţii autorităţilor publice, instituţiilor publice, instituţiilor sau altor persoane juridice de interes public, prin dispoziţiile art. 257 C. pen.1.

Obiectul juridic şi obiectul material

Obiectul juridic ***generic*** al infracţiunii de trafic de influenţă este constituit din relaţiile sociale care formează obiectul juridic comun al tuturor infracţiunilor care aduc atingere activităţii autorităţilor publice, instituţiilor publice, instituţiilor şi altor persoane juridice de interes public.

Obiectul juridic ***special*** al infracţiunii de trafic de influenţă îl constituie mănunchiul de relaţii sociale a căror normală formare, desfăşurare şi dezvoltare nu ar fi posibile fără a asigura bunul mers al autorităţilor publice şi instituţiilor publice, al altor instituţii şi persoane juridice de interes public, prin combaterea oricăror acţiuni care speculând o reală sau pretinsă influenţă pe lângă un funcţionar creează suspiciuni asupra corectei activităţi a acestuia, a autorităţii sau instituţiei din care face parte.

Este vorba deci de a feri autorităţile publice şi instituţiile publice de discreditarea care poate rezulta pentru acestea, cât şi pentru un funcţionar din serviciul acestora din faptul că o persoană — care urmăreşte să-şi creeze o sursă ilicită de venituri — se laudă cu reala sau pretinsa influenţă asupra acelui funcţionar sau alt salariat, făcîndu-1 astfel să apară ca un element coruptibil sau în alt mod influenţabil. Interesul proteguit este în principal buna reputaţie a autorităţilor publice şi instituţiilor publice şi a funcţiunilor exercitate în cadrul acestora. Incriminarea traficului de influenţă apără, de asemenea, de denigrare şi suspiciune pe funcţionari, după cum — în anumite situaţii şi într-o oarecare măsură — fereşte de daune materiale persoanele credule care s-ar putea lăsa induse în eroare.

Obiectul material. La infracţiunea de trafic de influenţă lipseşte în genere obiectul material. Totuşi, atunci când folosul primit de făptuitor constă în prestarea unei munci de către cumpărătorul de influenţă (ex. repararea unui automobil, efectuarea unei instalaţii, legarea unei colecţii de cărţi) obiectul muncii prestate devine şi obiect material al infracţiunii.

Subiecţii infracţiunii, a) ***Subiectul activ*** nemijlocit (autor) al infracţiunii de trafic de influenţă poate fi orice persoană fizică, chiar şi un funcţionar. Subiectul activ nemijlocit este aşadar nedeterminat.

Cerinţa esenţială. Pentru a putea fi subiect activ nemijlocit (autor) al infracţiunii de trafic de influenţă se cere însă ca făptuitorul să aibă influenţă sau să lase să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar.

Prin expresia „lasă să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar" se înţelege în genere că o persoană se laudă că are trecere pe lângă un funcţionar (afirmând de exemplu că datorită încrederii de care se bucură sau datorită rudeniei ori relaţiilor personale pe care le întreţine cu acel funcţionar poate determina la acesta o anumită atitudine ori poate obţine o anumită rezolvare). A lăsa să se creadă că are influenţă există şi atunci când o persoană fără a se lăuda că are trecere nu dezminte afirmaţiile altora cu privire la existenţa acesteia.

Prin expresia „are influenţă" se înţelege că acea persoană se bucură în mod real de încrederea funcţionarului, ori că bunele relaţii personale cu acesta corespund realităţii.

La săvârşirea infracţiunii de trafic de influenţă pot contribui şi alţi subiecţi activi în afară de autor (instigatori, complici).

În cazul infracţiunii de cumpărare de influenţă săvârşite prin intermediar, cumpărătorul este autor iar nu instigator la infracţiune. Deşi înfăptuieşte acţiunea tipică prevăzută în textul incriminator, nu poate fi considerat decât un complice la infracţiune, deoarece a efectuat un act de înlesnire a activităţii cumpărătorului[Dobrinoiu, Conea, Romiţan, Tănăsescu, Neagu, Dobrinoiu, 2004, p. 73].

Persoana care cumpără influenţa reală sau presupusă nu este subiect activ şi deci nu răspunde penal.

Subiect pasiv special este în principal autoritatea publică ori instituţia publică în al cărei serviciu se găseşte funcţionarul pentru a cărui influenţare făptuitorul primeşte sau pretinde foloase, ori acceptă daruri; subiect pasiv special secundar este şi funcţionarul asupra căruia fapta aruncă suspiciune.

Subiect pasiv secundar este şi funcţionarul public sau funcţionarul asupra căruia fapta creează suspiciune.

Prin funcţionar public se înţelege orice persoană care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum a fost învestită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în serviciul unei unităţi din cele la care se referă art. 145 Cod penal.

Subiect pasiv general este statul ca titular al valorii sociale care este buna reputaţie a autorităţilor publice şi instituţiilor publice, valoare căreia i se aduce atingere prin săvârşirea traficului de influenţă.

Structura şi conţinutul juridic al infracţiunii

In structura infracţiunii de trafic de influenţă, deci în conţinutul ei juridic, intră ca componente: situaţia premisă şi conţinutul constitutiv al faptei.

Situaţia premisă în structura infracţiunii de trafic de influenţă constă în preexistenta unui serviciu funcţionând la o organizaţie de stat sau obştească având competenţa de a efectua acte de felul aceluia în vederea căruia se săvârşeşte traficul de influenţă; în cadrul acestui serviciu îşi exercită atribuţiile funcţionarul (sau alt salariat) asupra căruia făptuitorul are (sau lasă să se creadă că. are) influenţă; Infracţiunea nu poate fi concepută fără această situaţie premisă.

Pentru existenţa situaţiei premisă nu este necesar ca persoana funcţionarului să fie anume determinată; este suficientă precizarea actului în vederea căruia se va interveni şi deci o referire - chiar în general la un funcţionar sau de referire implicită, ori o aluzie.

Conţinutul constitutiv constă în ceea ce ***obiectiv*** şi ***subiectiv*** trebuie să realizeze făptuitorul pentru existenţa infracţiunii

Latura obiectivă a infracţiunii de trafic de influenţă este alcătuită dintr-un element material, o urmare imediată şi o legătură de cauzalitate.

Elementul material constă în acţiunea de traficare a influenţei de către o persoană (care are influenţă sau lasă sa se creadă ca are influenţă asupra unui funcţionar); acţiune care se poate realiza prin ***primirea*** sau ***pretinderea*** unei sume de bani ori a altor foloase, sau prin acceptarea ***promisiunii*** unor astfel de foloase ori ***acceptarea de daruri*** pentru a determina pe acel funcţionar să facă ori să nu facă un act ce intră în atribuţiile sale de serviciu.

Foloasele pot fi primite sau pretinse atât direct, cât şi indirect, prin persoană interpusă; de asemenea, promisiunile de foloase şi darurile pot fi acceptate direct sau indirect; persoana interpusă este instigator sau, după caz, complice.

Şi cumpărătorul de influenţă poate recurge la serviciile unei persoane interpuse, pentru a oferi sau promite daruri ori alte foloase, acest intermediar nu este însă subiect activ al infracţiunii, la fel ca şi persoana pentru care lucrează.

Pentru existenţa elementului material şi deci al infracţiunii de trafic de influenţă nu este necesar ca pretinderea banilor sau folosului, sau acceptarea promisiunii de foloase, ori a darurilor să fi fost urmată de executare, adică de satisfacerea pretenţiei sau de respectarea promisiunii, este suficient faptul pretinderii folosului sau al acceptării promisiunii de foloase. De asemenea, nu este necesar ca actul ce intră în atribuţiile funcţionarului să fi fost ori nu

efectuat; este suficient că s-au primit ori pretins foloase sau că s-au acceptat promisiuni de foloase ori daruri în vederea determinării funcţionarului sau altui salariat.

Elementul material, al infracţiunii de trafic de influenţă este realizat şi atunci când făptuitorul (care are sau lasă să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar) primeşte sau pretinde foloase, acceptă promisiuni de foloase ori acceptă daruri nu pentru sine, ci pentru altul (de ex. pentru soţul său ori pentru o rudă, sau prieten şi chiar pentru o asociaţie). Cu alte cuvinte, este subiect activ nemijlocit (autor) al infracţiunii de trafic de influenţă nu numai acela care — având trecere sau lăsând să se creadă că are trecere pe lângă un funcţionar— primeşte, pretinde sau acceptă foloase ori daruri în propriul său profit, ci şi acela oare primeşte, pretinde sau acceptă foloase ori daruri în profitul altei persoane.

Dacă persoana căreia i se promite intervenţia nu are un interes real, legitim sau nelegitim în legătură cu actul ce intră în atribuţiile de serviciu ale funcţionarului public sau privat, fapta va fi încadrată datorită lipsei unuia din elementele constitutive ale traficului de influenţă în dispoziţiile referitoare la şantaj sau înşelăciune, dacă sunt întrunite şi celelalte condiţii de incriminare prevăzute de lege[T.S., 1970, p. 159].

Nu se poate reţine infracţiunea de trafic de influenţă atunci când inculpatul a pretins banii sau foloasele după ce funcţionarul pe lângă care a intervenit a îndeplinit actul ce intră în atribuţiile sale de serviciu. Câtă vreme pretinderea nu a avut loc anterior sau concomitent cu intervenţia, elementele constitutive ale traficului de influenţă nu sunt întrunite [T.S., 1970, p. 181].

Urmarea imediată. Pentru existenţa laturii obiective este necesar ca acţiunea care constituie elementul material să aibă o anumită urmare imediată. In cazul infracţiunii de trafic de influenţă, realizarea elementului material are ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru bunul mers al activităţii autorităţilor publice şi instituţiilor publice în serviciul căreia se află funcţionarul, starea de pericol decurgând din atingerea adusă prin expunerea reputaţiei acestora la neîncredere şi suspiciuni.

Legătura de cauzalitate. Pentru întregirea laturii obiective a infracţiunii de trafic de influenţă este necesar să existe o legătură de cauzalitate între activitatea prin care s-a realizat elementul material şi urmarea imediată. Urmarea imediată constând într-o stare de pericol, legătura de cauzalitate în cazul infracţiunii de trafic de influenţă rezultă din însăşi materialitatea activităţii desfăşurate de făptuitor ***(ex re).***

Latura subiectivă. Infracţiunea de trafic de influenţă se săvârşeşte cu vinovăţie şi anume cu intenţie directă, adică este necesară voinţa făptuitorului de a săvârşi acţiunea de primire ori pretindere a unei sume de bani sau alte foloase, ori de acceptare a promisiunii unor

astfel de foloase, sau de acceptare de daruri, pentru a determina pe un funcţionar sau alt salariat să facă ori să nu facă un act ce intră în atribuţiile sale de serviciu, şi ştiinţa că prin săvârşirea acestei acţiuni aduce atingere reputaţiei organizaţiei şi salariatului respectiv, adică a prevăzut rezultatul faptei sale.

Legea condiţionează existenţa infracţiunii de urmărirea unui anumit scop; ca atare, pentru realizarea laturii subiective intenţia indirectă nu este suficientă, fiind necesară o intenţie calificată, şi este suficient să se constate că această finalitate a fost urmărită (sau măcar afirmată) de către făptuitor, pentru ca — indiferent dacă s-a realizat ori nu — să existe **intenţie** calificată şi deci să existe infracţiunea de trafic de influenţă.

Formele infracţiunii. Infracţiunea de trafic de influenţă este o infracţiune de acţiune (comisivă) şi instantanee, consumându-se în momentul când persoana (care are influenţă sau lasă să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar) primeşte ori pretinde bani sau alte foloase, ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, sau acceptă daruri, direct sau indirect, pentru sine ori pentru altul, pentru a determina pe un funcţionar să facă ori să nu facă un act ce intră in atribuţiile sale de serviciu. Pentru consumarea infracţiunii nu are importanţă dacă s-a produs ori nu intervenţia pe lângă funcţionar, dacă s-a efectuat ori nu actul ce intra în atribuţiile de serviciu ale funcţionarului sau altui salariat. De asemenea, este fără eficienţă juridică — în cazul pretinderii de foloase ori acceptării promisiunii de foloase — împrejurarea că pretenţia a fost sau nu satisfăcută, ori că promisiunea de foloase a fost sau nu respectată.

Infracţiunea de trafic de influenţă aparţine şi ea categoriei infracţiunilor cu consumare anticipată, deoarece simpla pretindere de bani sau foloase şi simpla acceptare de promisiuni, care constituie un început de punere în executare a hotărârii infracţionale, sunt totuşi suficiente pentru a consuma infracţiunea. Tentativa este deci asimilată cu fapta consumată.

Modalităţile infracţiunii, a) Potrivit dispoziţiilor art. 257 C. pen., infracţiunea de trafic de influenţă poate fi săvârşită în vreuna din următoarele modalităţi normative:

- prin primirea ori pretinderea de foloase necuvenite,
- prin acceptarea de promisiuni de foloase necuvenite,
- prin acceptarea de daruri.

b) Pe lângă modalităţile normative arătate mai sus privind latura obiectivă, infracţiunea de trafic de influenţă poate prezenta şi diferite modalităţi faptice determinate de circumstanţele concrete ale faptei (de ex. săvârşire directă sau indirectă, în profit propriu sau pentru altul, influenţă reală sau presupusă, exercitarea sau nu a influenţei), de care va trebui să se ţină seama la evaluarea gradului de pericol social al faptei şi la individualizarea pedepsei.

Sancţiuni. Infracţiunea de trafic de influenţă este sancţionată cu pedeapsa închisorii de la doi la 10 ani. În cazul când se constată existenţa vreunei circumstanţe atenuante, pedeapsa se coboară sub minimul special, până la minimul general — 15 zile (art. 76 alin. 1 lit. d C. pen.).

Dacă se constată existenţa vreunei împrejurări reţinute ca circumstanţă agravantă, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special (art. 78 alin. 1 C. pen.). Dacă maximul special este neîndestulător, se poate adăuga un spor.

În caz de concurs între cauzele de agravare şi cauzele de atenuare, se va ţine seama de dispoziţiile art. 80 C. pen.

Pe lângă dispoziţia din alin. 1 care prevede pedeapsa (principală) cu închisoare, art. 257 C. pen. cuprinde o dispoziţie (alin. 2) oare prevede confiscarea banilor, valorilor sau oricăror alte bunuri care au făcut obiectul traficului de influenţă ; trimitem, în această privinţă, la explicaţiile date mai sus Secţ. IX, nr.. 3, C. b. Această sancţiune se răsfrânge indirect şi asupra cumpărătorului de influenţă, creându-se prin aceasta un obstacol la o eventuală acţiune de restituire a banilor sau darurilor plătite traficantului de influenţă.

Secțiunea a IV-a
Primirea de foloase necuvenite

Concept. Primirea de foloase necuvenite este fapta funcţionarului care, după ce a îndeplinit un act în virtutea funcţiei sale şi la care era obligat în temeiul acestei funcţii, primeşte bani sau alte foloase care nu i se cuvin.

Obiectul juridic şi obiectul material:

a) Obiectul juridic ***generic*** al infracţiunii de primire de foloase necuvenite este constituit din relaţiile sociale care formează obiectul juridic comun al tuturor infracţiunilor care aduc atingere activităţii organizaţiilor de stat, organizaţiilor obşteşti sau altor activităţi reglementate de lege.

Obiectul juridic ***special*** al infracţiunii de primire de foloase necuvenite îl constituie — cum am arătat mai sus — grupul de relaţii sociale a căror normală formare, desfăşurare şi dezvoltare nu ar fi posibile fără a asigura în activitatea autorităţilor şi instituţiilor publice, realizarea şi menţinerea unei constante probităţi din partea funcţionarilor aflaţi în serviciul acestora.

b) ***Obiectul material.*** La infracţiunea de primire de foloase necuvenite lipseşte de regulă obiectul material. Totuşi, atunci când foloasele necuvenite constau în prestarea unor munci (ex. repararea unui imobil, zugrăvirea unor încăperi, efectuarea unei instalaţii etc.), obiectul asupra cărora se efectuează aceste prestaţii devine obiectul material al infracţiunii.

Subiecţii infracţiunii

a) ***Subiect activ*** nemijlocit (autor) al infracţiunii de primire de foloase necuvenite poate fi numai un funcţionar (art. 147 C. pen.).

Aşadar, la infracţiunea de primire de foloase necuvenite, subiectul activ nemijlocit este calificat. Fapta poate fi săvârşită de mai mulţi autori care au contribuit nemijlocit, în mod simultan (comisie, colectiv, echipă) sau succesiv la săvârşirea primirii de foloase necuvenite. La săvârşirea acestei infracţiuni pot contribui însă şi alţi subiecţi activi în afară, de autor sau coautor (instigatori, complici); pentru aceşti subiecţi nu este necesară calitatea de funcţionar; în acest caz nu este vorba de răsfrângerea circumstanţei personale de funcţionar la ceilalţi participanţi, ci de încadrarea contribuţiei lor în dispoziţia care prevede ***erga omnes*** fapta comisă de subiectul activ nemijlocit.

b) ***Subiect pasiv*** special este autoritatea publică sau instituţia publică în al cărei serviciu se găseşte funcţionarul care se face vinovat de primirea de foloase necuvenite.

Subiect pasiv general este statul ca titular al valorii sociale care este probitatea. funcţionarilor şi celorlalţi salariaţi din organizaţiile de stat sau obşteşti, valoare căreia i se aduce atingere prin săvârşirea primirii de foloase necuvenite.

Persoana care dă folosul necuvenit nu este participant la infracţiunea de primire de foloase necuvenite şi nu se pedepseşte[Gh. Diaconescu, C. Duvac, op. cit., p. 391].

Subiect activ poate fi şi o persoană juridică iar răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit în orice mod la săvârşirea infracţiunii.

Structura şi conţinutul juridic al infracţiunii

În structura infracţiunii de primire de foloase necuvenite, deci în conţinutul ei juridic, intră componentele: situaţia premisă şi conţinutul constitutiv al faptei.

Situaţia premisă în structura infracţiunii de primire de foloase necuvenite constă în preexistenta unui serviciu funcţionând la o autoritate sau instituţie publică având competenţa de a efectua acte de felul aceluia care ar putea, după îndeplinirea sa, ocaziona săvârşirea primirii de foloase necuvenite. în cadrul acestui serviciu care constituie situaţia premisă îşi exercită atribuţiile funcţionarul oare săvârşeşte primirea de foloase necuvenite. Infracţiunea nu poate fi concepută fără această situaţie premisă care se răsfrânge deci asupra calităţii făptuitorului, atribuindu-i anumite îndatoriri de serviciu.

Conţinutul constitutiv constă în ceea ce ***obiectiv*** şi ***subiectiv*** trebuie să realizeze făptuitorul pentru existenţa infracţiunii.

Latura obiectivă a infracţiunii de primire de foloase necuvenite este alcătuită dintr-un element material însoţit de unele cerinţe esenţiale, o urmare imediată şi o legătură de cauzalitate.

Elementul material constă în acţiunea de primire de către un funcţionar a unei sume de bani sau a altor foloase, după ce a îndeplinit un act în virtutea funcţiei sale şi la care era obligat în temeiul acesteia.

b) ***Cerinţe esenţiale.*** Pentru întregirea laturii obiective a infracţiunii incriminate prin art. 256 C.pen.,este necesară îndeplinirea anumitor cerinţe esenţiale.

1) Banii sau celelalte foloase primite să fie necuvenite, deci să aibă un caracter de ***retribuţie,*** adică de răsplată pentru ***un act determinat,*** un act arătat în mod explicit. Cu alte cuvinte, primirea foloaselor de către un funcţionar— deci oferirea foloaselor — este determinată de faptul că funcţionarul a îndeplinit un act privitor la îndatoririle sale de serviciu.

Banii sau alte foloase sunt necuvenite nu numai atunci când după îndeplinirea unui act gratuit se primeşte o retribuţie, ci şi atunci când după îndeplinirea unui act care nu este gratuit se primeşte mai mult decât era legalmente datorat.

Pretinderea unor foloase de către funcţionar şi primirea lor după efectuarea actului referitor la îndatoririle sale de serviciu pentru care foloasele au fost pretinse, nu constituie primire de foloase necuvenite, ci luare de mită[C.S.J., 2000, p. 410].

Banii sau alte foloase pot fi primite de funcţionar atât direct, cât şi indirect, adică prin persoană interpusă (de ex. un dar făcut soţiei funcţionarului şi nerestituit). Persoana interpusă poate fi, după caz, complice sau instigator.

2) Primirea banilor sau altor foloase să fie ***ulterioară*** îndeplinirii actului determinat şi să nu fi existat anterior o înţelegere sau o acceptare a unei promisiuni de bani sau alte foloase; dacă primirea banilor sau altor foloase este anterioară îndeplinirii actului determinat, ori dacă anterior îndeplinirii actului determinat a existat o înţelegere sau a fost acceptată o promisiune, fapta constituie infracţiunea de luare de mită, art. 254 C. pen.

Pretinderea de foloase necuvenite în cazul infracţiunii de primire de foloase necuvenite ar putea constitui o tentativă, dar tentativa la această infracţiune nu se pedepseşte; va putea, totuşi, să fie sancţionată disciplinar.

Urmarea imediată. Pentru întregirea laturii obiective este necesar ca săvârşirea acţiunii care constituie elementul material să aibă o anumită urmare imediată. In cazul infracţiunii de primire de foloase necuvenite, acţiunea de primire de către un funcţionar de asemenea foloase are ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru bunul mers al

activităţii autorităţii publice sau instituţiei publice în serviciul căreia se află făptuitorul actului de improbitate.

Legătura de cauzalitate. Pentru întregirea laturii obiective a infracţiunii de primire de foloase necuvenite este necesar să existe o legătură de cauzalitate între activitatea prin care s-a realizat elementul material şi urmarea imediată. Cum urmarea imediată constă într-o stare de pericol, legătura de cauzalitate în cazul infracţiunii de primire de foloase necuvenite rezultă din însăşi materialitatea activităţii desfăşurate de făptuitor ***(ex re).***

Latura subiectivă. Pentru existenţa infracţiunii de primire de foloase necuvenite este necesar ca acţiunea care constituie elementul material să fie săvârşită cu vinovăţie şi anume cu intenţie directă.

Formele infracţiunii. Infracţiunea de primire de foloase necuvenite este o infracţiune de acţiune (comisivă) şi instantanee, tentativa este posibilă, dar nu se pedepseşte.

Modalităţile infracţiunii. Infracţiunea de primire de foloase necuvenite poate prezenta diferite modalităţi *faptice* determinate de circumstanţele concrete ale faptei (natura şi importanţa actului îndeplinit anterior, felul şi cuantumul foloaselor, primirea directă sau indirectă etc.) de care va trebui să se ţină seama la evaluarea gradului de pericol social al faptei şi la individualizarea pedepsei.

Sancţiuni

a)Infracţiunea de primire de foloase necuvenite este sancţionată cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 5 ani.

Dacă se constată existenţa vreunei împrejurări reţinute ca circumstanţă agravantă, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special (art. 78 alin. 1 C. pen.). Dacă maximul special este neîndestulător, în cazul închisorii se poate adăuga un spor care nu poate depăşi o treime din maximul special.

În caz de concurs între cauzele de agravare şi cauzele de atenuare, se va ţine seama — la stabilirea în concret a pedepsei — de dispoziţiile art. 80 C. pen.

b) Pe lângă dispoziţia din alin. 1 care prevede pedeapsa cu închisoare sau amendă, art. 256 C; pen. cuprinde o dispoziţie (alin. 2) care prevede luarea măsurii de siguranţă a confiscării banilor, valorilor sau a oricăror alte bunuri primite de infractor.

Capitolul IV

Alte infracţiuni

Secţiunea I

Conflictul de interese

Prin **conflict de interese,** se înţelege situaţia în care persoana ce exercită o demnitate publică sau o funcţie publică are un interes personal de natură patrimonială, care ar putea influenţa îndeplinirea cu obiectivitate a atribuţiilor care îi revin potrivit Constituţiei şi altor acte normative (art. 70 din Legea nr. 161/2003).

Principiile care stau la baza prevenirii conflictului de interese în exercitarea demnităţilor şi funcţiilor publice sunt imparţialitatea, integritatea, transparenţa deciziei şi supremaţia interesului public (art. 71 din Legea nr. 161/2003).

Prin aceasta nu am făcut decât să definim obiectul juridic specific al infracţiunii de conflict de interese, respectiv protejarea relaţiilor sociale privind imparţialitatea, integritatea, transparenţa deciziei şi supremaţia interesului public în exercitarea demnităţilor şi funcţiilor publice.

Obiectul material. Infracţiunea nu are obiect material; în măsura în care actul sau dispoziţia dată de funcţionarul public se concretizează într-un înscris, acesta este produsul infracţiunii. Obiectul material al infracţiunii nu se confundă cu produsul infracţiunii, respectiv cu înscrisul care atestă un drept ori cu bunul sau bunurile care constituie folosul material realizat în urma infracţiunii.

Subiect activ al infracţiunii este **funcţionarul public,** aşa cum este el definit de art. 147 alin. 1).

Participaţia penală este posibilă sub forma complicităţii şi a instigării în măsura în care beneficiarul folosului material l-a determinat pe funcţionarul public să comită activităţile incriminate prin art. 253^1, oferindu-i bani sau alte foloase materiale, acesta este atât instigator la infracţiunea de conflict de interese, cât şi autor al infracţiunii de dare de mită, iar funcţionarul public va comite atât infracţiunea de conflict de interese prevăzută de art. 253^1, cât şi infracţiunea de luare de mită prevăzută de art. 254, dacă a primit sau nu a respins oferta ce i-a fost făcută. Soţul sau rudele apropiate care beneficiază de folosul material pot fi instigatori sau complici cu funcţionarul public, în măsura în care aceştia îl determină sau îl îndeamnă să acţioneze prin încălcarea obligaţiilor sale de serviciu.

În măsura în care această legătură subiectivă între participanţi nu este anterioară sau concomitentă cu îndeplinirea actului sau luarea deciziei, soţul şi rudele apropiate până la

gradul al II-lea, luând cunoştinţă doar ulterior de folosul material, nu sunt pedepsiţi pentru infracţiunea de tăinuire, câtă vreme ceilalţi beneficiari ai folosului material (afinii, persoanele care prestează servicii pentru funcţionar sau care au fost în raporturi comerciale cu acesta) pot fi traşi la răspundere pentru infracţiunea de tăinuire dacă folosul material este un bun şi sunt îndeplinite celelalte condiţii prevăzute de art. 221.

Subiect pasiv este autoritatea publică în care îşi desfăşoară activitatea funcţionarul care a acţionat contrar obligaţiei de a nu intra în conflict de interese, perturbând activitatea acesteia. Subiect pasiv secundar poate fi persoana fizică sau juridică prejudiciată prin actul sau decizia autorităţii publice de la care emană aceste acte, dispuse cu încălcarea obligaţiei de abţinere a funcţionarului aflat în conflict de interese.

Conţinutul constitutiv al infracţiunii

Latura obiectivă

Elementul material se poate comite în mod alternativ fie prin îndeplinirea unui act, fie prin participarea la luarea unor decizii. în ambele cazuri, acţiunile amintite trebuie să se săvârşească **în exercitarea atribuţiilor de serviciu,** ceea ce înseamnă că îndeplinirea actului sau participarea la luarea deciziei intră în competenţele funcţiei. Pentru existenţa infracţiunii este indiferent dacă funcţionarul public a depus sau nu declaraţia de interese sau de avere.

În timp ce îndeplinirea unui act este o acţiune exclusiv personală a funcţionarului public, participarea la luarea unei decizii, care este de regulă un act colectiv, este incriminată în măsura în care prin aceasta se urmăreşte obţinerea unui folos material, tocmai pentru faptul că Legea nr. 161/2003 instituie obligaţia pentru funcţionarul public ca în exerciţiul atribuţiilor sale să nu ia sau să nu participe la luarea unei decizii care produce un folos material pentru sine sau pentru soţul ori rudele sale până la gradul I**.**

Nu este suficient ca funcţionarul public în exerciţiul atribuţiilor de serviciu să îndeplinească un act ori să participe la luarea unei decizii pentru ca infracţiunea să se consume. Mai este necesar ca în urma acestor acte sau decizii să se realizeze, direct sau indirect, un folos material pentru sine sau pentru celelalte persoane enumerate în cuprinsul art. 253^1.

Folosul material poate fi orice beneficiu de natură economică, precum cumpărarea sau concesionarea unui bun la un preţ subevaluat, atribuirea în condiţii avantajoase a unor contracte pentru lucrări publice, plata unor excursii sau servicii etc. Acest folos material poate fi realizat direct de funcţionarul aflat în conflict de interese sau de persoanele enumerate în textul incriminator în calitate de complici, cunoscând existenţa conflictului de interese şi acceptând rolul de „paravan”, „de om de paie” al celor care obţin în mod real folosul material.

Raportul de cauzalitate între actul sau decizia la adoptarea căreia a luat parte funcţionarul public şi folosul material realizat trebuie să existe un raport de cauzalitate. Din acest punct de vedere, incriminarea infracţiunii ca o infracţiune de rezultat credem că va genera confuzii în practică, având în vedere că tentativa la această infracţiune nu este incriminată, iar între realizarea actului şi obţinerea folosului material poate trece uneori un interval destul de mare de timp în care actul ilicit este descoperit, dar infracţiunea nu s-a consumat, deoarece nu s-a obţinut folosul material, iar tentativa nu este pedepsită.

Folosul material trebuie sa profite, direct sau indirect, unei categorii de persoane enumerate în norma de incriminare. **Î**n primul rând, folosul material poate reveni, direct sau indirect, făptuitorului, apoi soţului său ori unei rude sau unui afin până la gradul al II-lea inclusiv, fiind incluşi astfel în această categorie doar ascendenţii (părinţii şi bunicii) acestuia şi ai soţului său.

În ce priveşte beneficiile folosului material atunci când beneficiarul este altcineva decât funcţionarul public sau soţul său, considerăm că interdicţia trebuie să privească rudele apropiate astfel cum sunt definite ele în cuprinsul art. 149, nu numai pentru a păstra caracterul unitar al reglementării penale care, referindu-se la rude, a folosit noţiunea de rude apropiate, şi nu rude în grad mai mic de gradul IV, iar, pe de altă parte, este evident că legătura de rudenie îl face interesat pe funcţionarul public în adoptarea unor acte favorabile rudelor sale apropiate, nu numai celor de gradul al II-lea.

Urmează o categorie de persoane destul de imprecis determinată, dar care se prezumă că au fost sau sunt încă în relaţii de cooperare cu funcţionarul în cauză, relaţii care ar putea influenţa luarea deciziei sau emiterea actului. în privinţa acestora, funcţionarul public nu este însă în conflict de interese potrivit art. 79 din Legea nr. 161/2003, neavând obligaţia legală de a se abţine de la rezolvarea cererii, luarea deciziei sau participarea la luarea unei decizii, deoarece legea se referă la persoanele cu care funcţionarul are relaţii patrimoniale, nu la cele cu care a avut.

În acest caz, incriminarea nu mai sancţionează încălcarea unei obligaţii de abţinere, ci pur şi simplu creează direct obligaţia de abţinere, în afara Legii nr. 161/2003.

O primă categorie o constituie persoanele cu care funcţionarul s-a aflat în raporturi comerciale sau de muncă în ultimii 5 ani. Considerăm că nu orice raporturi comerciale sau de muncă ar putea duce la un conflict de interese. Astfel, cumpărarea de produse de către funcţionar sau de o societate la care acesta, soţul său ori rudele sau afinii până la gradul al II-lea sunt acţionari majoritari nu are aceeaşi semnificaţie ca şi asocierea aceloraşi persoane în cadrul unor societăţi ori relaţiile comerciale preferenţiale.

La fel, faptul că o persoană a fost angajată a unei societăţi cu un personal numeros, fără a avea vreo atribuţie aparte în cadrul acesteia, nu are aceeaşi semnificaţie cu faptul de a face parte din organismele de conducere ale acesteia.

O altă categorie o constituie persoanele din partea cărora funcţionarul a beneficiat sau beneficiază de servicii sau foloase de orice natură. A beneficia de servicii sau foloase de orice natură înseamnă că acestea au fost oferite în mod gratuit ori la preţuri preferenţiale. Folosul de orice natură, spre deosebire de cel material cerut de legiuitor în cuprinsul aceleiaşi norme, poate fi şi moral (de exemplu, obţinerea unei funcţii, a unei demnităţi etc.).

Considerăm că ar fi fost mult mai eficientă incriminarea faptei indiferent de obţinerea folosului material, fiind suficient ca fapta funcţionarului public în exerciţiul atribuţiilor de serviciu să constea în îndeplinirea unui act sau participarea la luarea unei decizii **în scopul de a obţine, direct sau indirect, pentru sine sau pentru celelalte persoane, un folos material.**

Intenţia delictuoasă şi actul delictuos ar fi pedepsite astfel indiferent dacă s-a obţinut sau nu folosul material urmărit, funcţionarul public încălcându-şi atribuţiile de serviciu în momentul îndeplinirii actului sau participării la luarea unei decizii, deoarece, având un interes personal, trebuia să se abţină, potrivit legii.

Latura subiectivă. Infracţiunea de conflict de interese poate fi comisă atât cu **intenţie** directă, cât şi cu intenţie indirectă, făptuitorul având reprezentarea folosului material pentru sine sau persoanele arătate în textul incriminator şi urmărind realizarea lui sau acceptând acest fapt.

Tentativa şi consumarea infracţiunii. Tentativa, deşi este posibilă, nu este pedepsită. Infracţiunea se consumă doar în momentul realizării folosului material în lipsa folosului material, funcţionarul care a participat la luarea unei decizii sau a îndeplinit un act, deşi era în situaţie de conflict de interese, nu se face vinovat de săvârşirea vreunei infracţiuni (de exemplu, decizia sau actul îi sunt chiar defavorabile).

Secţiunea a II-a

Abuzul în serviciu

Art 13^2 din Legea nr. 78/2000 stabileşte că sunt fapte de corupţie infracţiunea de abuz în serviciu contra intereselor publice, infracţiunea de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor şi infracţiunea de abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi, dacă funcţionarul public a obţinut pentru sine sau pentru altul un avantaj patrimonial sau nepatrimonial.

a) Abuzul în serviciu contra intereselor persoanei – art. 246 din Codul Penal

Este fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, cu știință, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta produce o vătămare a intereselor legale ale unei persoane. (Studiu de caz: Secretarul care eliberează adeverințele echivalente diplomei de bacalaureat, refuză să elibereze o astfel de adeverință pentru unul dintre elevi.

b) Abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi - art. 247 din Codul Penal

Reprezintă fapta funcționarului public care îngrădește folosința sau exercițiul drepturilor unui cetățean, ori creează pentru acesta situații de inferioritate pe temei de naționalitate, rasă, sex sau religie. (Studiu de caz: Directorul unui liceu refuză angajarea unui paznic pe motiv că este de etnie rromă.)

c) Abuzul in serviciu contra intereselor publice - art. 248 din Codul Penal

Constă în fapta funcționarului public, care, în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu, cu știință, nu îndeplinește un act ori îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o tulburare însemnată bunului mers al unui organ sau al unei instituții de stat ori al unei alte unități din cele la care se referă art.145 Cod penal sau o pagubă patrimoniului acesteia.

Modalități juridice: îndeplinirea în mod defectuos a unui act privitor la datoriile de serviciu - îndeplinirea lui în alte condiții, împrejurări, modalități, termene decât cele reglementate de lege, neîndeplinirea unui act, în exercițiul atribuțiilor sale de serviciu - omisiunea din partea făptuitorului, rămânerea în pasivitate, neefectuarea unui act, pe care el era obligat să-l îndeplinească în virtutea îndatoririlor de serviciu.

Abuzul în serviciu contra intereselor publice, săvârșit în realizarea scopului urmărit printr-o infracțiune prevăzută de secțiunile II și III din Legea 78/2000 se asimilează de lege cu faptele de corupție și se sancționează ca atare.

Pentru ca abuzul în serviciu să poată fi asimilat infracțiunilor de corupție, este strict necesar să fie săvârșit cu intenția sau prin modalitățile descrise în legea 78/2000, în caz contrar nu poate fi vorba de o infracțiune de corupție, ci eventual de un concurs de infracțiuni cu o faptă de corupție.

Capitolul V

Secțiunea I

Aspecte procesuale privind prevenirea și combaterea corupției

În cele ce urmează, vom prezenta aspectele legate de competența de urmărire penală și judecată a infracțiunilor de corupție.

Aspecte procesuale privitoare la infracțiunea de luare de mită

a) Acţiunea penală pentru infracţiunea de luare de mită se pune în mişcare din oficiu. Urmărirea şi judecarea se fac potrivit regulilor de procedură obişnuite.

Sub raportul competenţei :

Urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror şi anume de către procurorul competent să exercite supravegherea (art. 209 alin. 4 C. proc. pen.), adică procurorul de la unitatea de parchet corespunzătoare instanţei care judecă în prima instanţă (art. 209 alin. 2 C. proc. pen.); acesta este procurorul de la unitatea de parchet corespunzătoare tribunalului;

Competenţa de a judeca în primă instanţă infracţiunea de luare de mită o are tribunalul (art. 27 pot. 1 lit. a C. proc. pen.).

b) Din punctul de vedere al dreptului procesual, situaţia persoanei mituite este independentă de situaţia persoanei mituitorului. Achitarea mituitorului nu împiedică condamnarea mituitului şi viceversa, cu excepţia cazului când achitarea a fost pronunţată pentru că fapta nu există (art. 10 alin. 1 lit. a C. proc. pen.).

Aspecte procesuale referitoare la infracțiunea de dare de mită

a) Acţiunea penală pentru infracţiunea de dare de mită se pune în mişcare din oficiu. Urmărirea şi judecarea se fac potrivit regulilor de procedură obişnuită.

În ceea ce priveşte competenţa, urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror şi anume de către procurorul competent să exercite supravegherea (art. 209 alin. 4 C. proc. pen.), adică procurorul de la unitatea de parchet corespunzătoare instanţei care judecă în primă instanţă cauza (art. 209 alin. 2 C. proc. pen.); acesta este procurorul de la unitatea de parchet corespunzătoare tribunalului judeţean;

Competenţa de a judeca în primă instanţă infracţiunea de dare de mită o are tribunalul (art. 27 pct. 1 lit. a C. proc. pen.).

b) Din punctul de vedere al dreptului procesual, situaţia persoanei mituitorului este independentă de situaţia persoanei mituite. Achitarea mituitului nu împiedică condamnarea mituitorului şi viceversa, cu excepţia cazului când achitarea a fost pronunţată pentru că fapta nu există art. 10 alin. 1 lit. a C. proc. pen.). Menţionăm că achitarea mituitorului trebuie să fie pronunţată şi în cazul când se stabileşte că acesta a fost constrâns să dea mita (art. 255 alin. 2 C. pen. comb. cu art. 10 alin. 1 lit. e şi art. 11 pct. 2 lit. a C. proc. pen.). Achitarea mituitorului, în acest caz, nu împiedică condamnarea mituitului.

Condiţionarea beneficiului impunităţii prevăzute în art. 255 alin. 3 C. pen. de producerea denunţului până la un anumit moment procesual impune o precisă constatare a momentelor desfăşurării activităţii procedurale, în sensul că din actele încheiate de către

organele judiciare trebuie să reiasă în mod precis, pe de o parte, data la care mituitorul a făcut denunţul cu privire la persoana oare a primit mita şi, pe de altă parte, data la oare a fost sesizat organul de urmărire.

Constatarea că mituitorul a denunţat fapta înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat are ca urmare fie încetarea urmăririi penale (art. 11 pct. 1 lit. c C. proc. pen.), fie încetarea procesului penal (art. 11 pct. 2 lit. b C. proc. pen.).

Aspecte procesuale referitoare la infracțiunea de trafic de influență

Acţiunea penală pentru infracţiunea de trafic de influenţă se pune în mişcare din oficiu. Urmărirea şi judecarea se fac potrivit regulilor de procedură obişnuite.

În ceea ce priveşte competenţa, urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror şi anume de către procurorul competent să exercite supravegherea (art. 209 alin. 4 C. proc. pen.), adică procurorul de la unitatea corespunzătoare instanţei care judecă în primă instanţă (art. 209 alin. 2 C. proc. pen.); acesta este procurorul de la unitatea corespunzătoare tribunalului;

Aspecte procesuale privitoare la infracțiunea de primire de foloase necuvenite.

Acţiunea penală pentru infracţiunea de primire de foloase necuvenite se pune în mişcare din oficiu. Regulile de competenţă şi de procedură sunt cele obişnuite. Competenţa de a judeca în primă instanţă infracţiunea de primire de foloase necuvenite o are judecătoria (art. 25 C. proc. pen.).

Aspecte procesuale şi regimul sancţionator în cazul infracțiunii de conflict de interese Conflictul de interese este evident o **infracţiune de corupţie,** deşi art. 5 din Legea nr. 78/2000 nu a fost corelat cu prevederile Legii nr. 278/2006, după cum nici O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie nu a fost modificată pentru a da în competenţa acestei structuri cercetarea infracţiunii, fapt pentru care se impune modificarea prevederilor legale amintite, cu atât mai mult cu cât O.U.G. nr. 60/2006 a modificat art. 209 alin. (3) C. proc. pen., dând în competenţa procurorului cercetarea acestei infracţiuni. *De lege ferenda,* se impun modificările legislative amintite.

Secțiunea a II-a
Direcția Națională Anticorupție,
structură specializată în combaterea fenomenului corupției

Direcția Națională Anticorupție este organizată ca o structură, cu personalitate juridică și buget propriu, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în baza prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.43/2002, cu modificările și completările

ulterioare. Direcția Națională Anticorupție este condusă de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție prin intermediul procurorului șef al direcției, are un colegiu de conducere și un regulament de ordine interioară, este independentă în raport cu instanțele judecătorești și cu parchetele de pe lângă acestea, precum și în relațiile cu celelalte autorități publice, exercitându-și atribuțiile numai în temeiul legii și pentru asigurarea respectării acesteia. Aceste dispoziții legale îi asigură independența efectivă, funcțională și financiară, specifică pentru exercitarea eficientă a funcției de luptă împotriva corupției. Competența materială a DNA vizează combaterea faptelor de corupție de nivel înalt și mediu, prevăzute de Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, dar și alte infracțiuni grave, considerate a fi în strânsă legătură cu corupția ca fenomen complex, precizate expres la art.13 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.43/2002.

Sfera competenței materiale a Direcției Naționale Anticorupție, după obiect, se referă în primul rând la *infracțiunile de corupție, asimilate ori în legătură directă cu corupția cuprinse în Legea nr.78/2000, considerate ca depășind nivelul corupției mici*, prin întinderea pagubei (mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro) ori prin valoarea sumei/bunului care a format obiectul faptei de corupție (mai mare decât echivalentul în lei a 10.000 euro).

De asemenea, Direcția Națională Anticorupție are competența exclusivă de cercetare a infracțiunilor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Comunităților Europene, indiferent de cuantumul prejudiciului.

În al treilea rând, competența materială a direcției vizează infracțiunile de înșelăciune, abuz în serviciu, evaziune fiscală și anumite infracțiuni din Codul vamal, dacă s-a cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro.

Sfera competenței direcției, după calitatea persoanei, vizează corupția la nivel înalt și mediu. Pentru infracțiunile prevăzute de Legea nr.78/2000, cu modificările și completările ulterioare, Direcția Națională Anticorupție este singura structură abilitată să desfășoare urmărirea penală a membrilor Parlamentului ori Guvernului și are competența de a investiga și alte persoane cu funcții importante sau cu atribuții de decizie, conducere ori control, la un anumit nivel, prevăzute expres și limitativ în Ordonanța de urgență a Guvernului nr.43/2002.

În cadrul direcției își desfășoară activitatea ofițeri și agenți de poliție, care constituie poliția judiciară a Direcției Naționale Anticorupție, precum și specialiști în domeniul

economic, financiar, bancar, vamal, informatic și în alte domenii, astfel încât se asigură desfășurarea anchetelor în echipe multidisciplinare.

Organizarea și funcționarea diferitelor compartimente din cadrul direcției sunt stabilite prin Regulamentul de ordine interioară al Direcției Naționale Anticorupție, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr.2.184/C/2006, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.852 din 17 octombrie 2006, cu modificările și completările ulterioare.

Secțiunea a III-a
Studiu de caz

a) Elevul E tocmai a terminat clasa a VIII-a. La capacitate nu a obținut o notă foarte mare motiv pentru care nu a fost distribuit la un liceu cunoscut. Cu toate acestea, părinții doresc ca E să meargă la un liceu de renume, așa că după începerea anului școlar încep să caute o soluție. Bibliotecara de la liceul de renume le solicită părinților o sumă de bani, spunându-le că în schimb va vorbi cu un inspector școlar pentru ca acesta să intervină.

În această situație, fapta săvârșită de bibliotecară poate fi calificată drept trafic de influență.

b) După câteva zile directorul liceului primește un telefon de la inspector și i se spune că trebuie să-l primească pe E în liceul respectiv. Directorul încearcă să explice că toate clasele au deja numărul maxim de elevi și că în clasa a IX-a se pot face transferuri abia în semestrul al doilea, însă domnul inspector nu se lasă convins.

Sunându-l pe directorul liceului, dl. inspector tocmai a săvârșit fapta de abuz în serviciu.

c) Peste alte câteva zile bibliotecara le spune părinților lui E că problema ar fi fost rezolvată dar domnul director nu este convins că poate aproba transferul. Părinții, dornici să rezolve cât mai repede problema, se duc la director cu un pachet voluminos. După o jumătate de oră de discuții, părinții ies din biroul acestuia cu zâmbetul pe buze, mulțumiți că au rezolvat problema, dar fără pachetul cu care au intrat.

În acest caz, părinții lui E sunt vinovați de săvârșirea faptei de dare de mită. Directorul liceului tocmai a luat mită, iar dna. bibliotecară este complice, ca urmare a faptului că darea-luarea de mită s-a săvarsit prin intermediar.

Dacă inainte de a exista alte sesizări cu privire la acest caz, părinții lui E denunță fapta, acestia nu vor fi pedepsiți.

d) O săptămână după aceea E este deja elev la liceul mult dorit. Secretara a făcut tot ce i-a stat în putere pentru a rezolva cât mai repede partea birocratică. Drept mulțumire, mama

lui E trece să o salute și la plecare îi lasă pe birou un pachețel de cafea, pe care secretara îl pune repede în geantă, mulțumind.

Doamna secretară, probabil fără să stie, a primit un folos necuvenit, întrucât nu exista înțelegere prealabilă in acest sens.

e) E nu este însă un elev suficient de silitor si curând încep să apară notele mici și absențe multe. Ca să nu afle părinții de atâtea absențe, Ionică se duce la cabinetul medical și, în schimbul unei cutii mari de bomboane, asistenta îi face rost de o scutire medicală. E o multiplică și apoi modifică datele, asa încât atunci când o prezintă dirigintei, toate absențele sunt motivate.

Aici putem vorbi de un adevărat concurs de infracțiuni: asistenta se face vinovată de luare de mită și fals intelectual, iar E de dare de mită, fals intelectual – prin multiplicarea scutirilor - și uz de fals – prin utilizarea scutirilor false.

f) La sedința cu părinții, mama lui E află că la fizică acesta nu are note prea mari, ba chiar este în situație de corigență. După ședință, mama se duce să vorbească cu domnul profesor și îi propune acestuia să facă meditații cu E, bineînțeles plătite, că poate așa va aprofunda și băiatul materia. Pentru teză, E nu a învățat nimic, însă surprinzător în catalog primește cea mai mare notă din clasă. Când să le arate elevilor lucrările, lui E îi spune că pe a lui nu o găseste. Probabil că s-a amestecat cu cele de la o altă clasă.

Mama lui E dă mită in modalitatea promiterii unor foloase materiale, iar domnul profesor ia mită în modalitatea acceptării promisiunii unor asemenea foloase.

Luarea și darea de mită au avut drept scop îndeplinirea defectuoasă a îndatoririlor de serviciu ale profesorului, respectiv aceea de evaluare obiectivă a tuturor elevilor.

g) La sfârșitul semestrului, în cadrul consiliului profesoral, se constată că E are un număr surprinzător de mare de absențe motivate medical. Când mama lui E este chemată și întrebată dacă băiatul a fost bolnav atâta timp, aceasta ridică din umeri. Concluzia firească este că scutirile au fost fabricate și nicidecum obținute pentru vreo problemă reală.

h) Se pune problema exmatriculării lui E. Dar și de această dată are noroc. Tatăl lui E vorbește cu directorul, spunându-i că lucrează la o firmă de construcții și se oferă să monteze termopane în tot liceul, numai să nu fie exmatriculat băiatul. Sigur, ca să nu poată cineva să spună că nu a fost sancționat în niciun fel, E urmează să fie mutat din clasa a IX-a H, în clasa a IX-a A (care este și cea mai bună clasă din liceu). Poate exemplul colegilor îl va determina și pe E să se apuce de învățat.

i) Se apropie bacalaureatul și E tot nu s-a apucat de învățat. Așa că părinții au o nouă problemă acum. Cum să îl ajute pe E să obțină diploma. O soluție este să îi convingă pe

ceilalți părinți să participe cu fonduri pentru a le oferi profesorilor un protocol cât mai generos, poate chiar și niste amintiri, ca să fie mai indulgenți la supraveghere. Însă marea problemă a lui E este limba italiană, la care va susține și examen oral. După multe străduințe află că soția profesorului de fizică, care îl mai ajutase pe E și cu alte ocazii, este profesoară de limba italiană și va face parte din
comisia de examinare tocmai la acest liceu. Firește, aceasta nu este doar problema lui E. Și alți părinți dornici de note mari se gândesc ce să facă. Așa că în ziua examenului doamna profesoară, președinte de comisie, primește o listă de nume. Dacă acesti elevi iau note mari, după examen doamna profesoară va merge împreună cu câțiva părinți la un magazin de bijuterii, pentru că tocmai i s-a stricat ceasul și ar avea nevoie de altul.

Acceptarea promisiunii unor cadouri reprezintă luare de mită, deoarece există o înțelegere prealabilă în acest sens. Nu poate fi deci vorba de primire de foloase necuvenite.

j) Cu tot ajutorul, la fizică E nu reușește să promoveze examenul. Însă numai peste o lună va fi admiterea la facultate și băiatul are nevoie de diplomă. Așa că merge la doamna secretară și o roagă să îl ajute. Aceasta ia la sfârșitul programului diplomele nescrise și listele cu notele fiecărui elev și până a doua zi îi pregătește lui E o diplomă, ca pentru un șef de promoție. Mulțumit de rezultat, acesta îi lasă secretarei un plic cu bani pe birou.

Cu siguranță în acest moment E este deja major, așa încât va răspunde singur pentru faptele sale. Folosirea unei diplome false constituie uz de fals. Iar secretara binevoitoare poate fi acuzată pentru trei fapte: sustragere de înscrisuri oficiale, fals și primire de foloase necuvenite.

Împotriva tuturor ipotezelor prezentate mai sus pot fi folosite mijloacele de plangere penală.

Întrebări de evaluare a cunoştinţelor

1. În ce condiții se angajează răspunderea civilă a profesorilor?
2. Apreciați asupra cumulului între răspunderea civilă și răspunderea penală.
3. Stabiliți care sunt elementele constitutive ale infracțiunilor prezentate.
4. Care credeți că este infracțiunea întâlnită cel mai des în domeniul educațional?
5. Care este competența Direcției Naționale Anticorupție?
6. Apreciați asupra incidenței diverselor infracțiuni în studiul de caz prezentat.

Sistemul de evaluare: Eficiența instruirii va fi evaluată atât printr-o grilă de evaluare cât și printr-un chestionar de feedback.

Bibliografie

1. C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor,* ed. All, Bucureşti, 1997;
2. I.R. Urs, C. Todică, *Obligaţii civile,* ed. Universităţii Titu Maiorescu, Bucureşti, 2007;
3. I.M. Anghel, F. Deak, M.F. Popa, *Răspunderea civilă,* ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1970;
4. Gh. Dărângă, D. Lucinescu în Teodor Vasiliu şi colab., *Codul penal român, comentat şi adnotat, Partea specială, vol. II*, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1977;
5. I. Dumitru, *Funcţionarul cu atribuţii de control, subiect activ calificat al infracţiunii de luare de mită,* Dreptul nr. 8/1994;
6. Cristiana Filişanu în George Antoniu, Constantin Bulai, Rodica Mihaela Stănoiu, Avram Filipaş, Constantin Mitrache, Şerban Stănoiu, Vasile Papadopol, Cristiana Filişanu, *Practica judiciară penală, partea specială, vol. III,* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1992;
7. V. Dobrinoiu, N. Conea, R. Romiţan, C. Tănăsescu, N. Neagu, M. Dobrinoiu, *Drept penal, partea specială, vol. II,* Lumina Lex, Bucureşti 2004;
8. T. Mrejeru, D. Safta, D. Andreiu, P. Florescu, M. Safta, *Infracţiunile de corupţie, aspecte teoretice şi practice,* Editura All Beck, 2000;
9. Gabriel Ionescu, Iosif Ionescu, *Probleme de drept din jurisprudenţa Curţii Supreme de Justiţie în materie penală 1990-2000,* Editura Juris Argesis 2002.
10. I.C.C.J., s.p., decizia nr. 6860/2004, *Culegere de decizii pe anul 2004,* Ed. All Beck, Bucureşti, 2005;
11. T. S., s.p., decizia nr. 372/1975, RRD nr. 2/1976, p. 69; T. S., s.p., decizia nr. 1485/1985, R III, p. 185, T. S., s.p., decizia nr. 1785/1982, RRD nr. 8/1983;
12. T. S., s.p., decizia nr. 1027/1988, RRD nr. 3/1989;
13. T. J. Dolj, d. p. nr. 370/1987, RRD nr. 2/1988 p. 61 cu note de T. Sîmbrian, II H. Diaconescu, III G. Antoniu;
14. C.S.J., C7, decizia nr. 78/1993, RDP nr. 2/1994;
15. C.S.J., s.p., decizia nr. 744/2004, Dreptul nr. 2/2005;
16. C.S.J., s.p., decizia nr. 1117/1998, RDP nr. 3/2000;
17. ICCJ, s.p., decizia nr. 6351/2004, Buletinul Casaţiei, nr. 2/2005;
18. C.S.J., s.p., decizia nr. 1266/1998, în Gh. Diaconescu, C. Duvac, Drept penal, partea specială, vol. I, Editura Fundaţiei Române de Mâine, Bucureşti, 2006, p. 373

19. C.S.J., s.p., decizia nr. 2706/2002, Buletinul Jurisprudenţei, Culegere de decizii pe anul 2002, Editura All Beck, Bucureşti, 2004, p. 498-500
20. C.A. Bacău, d.p. nr. 131/1994, cit. de T. J. Constanţa, d.p. nr. 272/1993, Dreptul nr. 1/1994;
21. T.S., s.p., d. nr. 2287/1970, RRD nr. 9/1970;
22. T.S., s.p., d. nr. 309/1970, RRD nr. 12/1970;

Titlul cursului:

Norme europene şi bune practici în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei

Formatori:

Nicolae Voiculescu

Felicia Maxim

Alexandra Mânea

Titlul cursului: Norme europene şi bune practici în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei

Grup tinta: Directori, inspectori scolari, functionari publici din administratia publica locala, cu rol in domeniul educatiei, in domeniul prevenirii si combaterii coruptiei.

Definiţia operaţională a corupţiei în proiect: Corupţia reprezintă un ansamblu de activităţi imorale, ilicite, ilegale realizate de indivizi care exercită un rol public şi care abuzează de puterea publică pe care o exercită pentru a-şi promova anumite interese personale, interese ale altora sau pentru a obţine pentru sine beneficii materiale sau financiare.

Rezumat : Întrucît impactul negativ al corupţiei în educaţie reduce în mod evident eficienţa şi calitatea serviciilor, distorsionează procesul de luare a deciziilor şi subminează valorile sociale, preocupările existente în ceea ce priveşte prevenirea şi combaterea acestui fenomen s-au intensificat în ultimul deceniu. Astfel, începând cu anii 2000, au fost elaborate o serie de principii şi norme legale, sistematizate în convenţii internaţionale şi europene relevante în abordarea problemei corupţiei în sistemul educaţional.

Primul capitol al cursului prezintă principalele convenţii internaţionale utile în stabilirea unui sistem de standarde anticorupţie la nivel european, elaborate sub auspiciile Organizaţiei Naţiunilor Unite, Consiliului Europei şi a Uniunii Europene şi analizează principiile europene de bază ale funcţionării corecte a procesului educaţional - promovarea unei bune conduite etice, nediscriminarea, educarea şi informarea publicului privind faptele de corupţie şi consecinţele acestora, evitarea conflictului de interese şi asigurarea transparenţei şi accesului la informaţiile de interes public. Al doilea capitol abordează dimensiunea pragmatică a eforturilor de prevenire şi combatere a corupţiei în sistemul educaţional prin identificarea cauzelor comportamentelor corupte pe de o parte şi, pe de altă parte, prin prezentarea unor bune-practici dezvoltate la nivel european. Născute şi promovate din dorinţa de a stabiliza societatea europeană şi de a-i asigura progresul către un spaţiu de libertate, securitate şi justiţie, bunele-practici europene sunt utile în prevenirea şi combaterea corupţiei la nivel naţional, servind ca model pentru pentru structurarea politicilor naţionale în materie.

Cuvinte cheie: ***convenţii ,principii europene, anticoruptie, bune-practici europene, educaţie.***

Obiective generale :

1. Identificarea principalelor norme internaţionale şi europene din domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei ;
2. Recunoaşterea principiilor si bunelor-practici europene relevante pentru eforturile de prevenire şi combatere a corupţiei în sistemul educaţional ;
3. Evaluarea impactului normelor şi practicilor europene în materia prevenirii corupţiei în sistemul educaţional românesc.

Obiective specifice :

1. Cunoaşterea prevederilor legale europene utile în abordarea fenomenului corupţiei în sistemul educaţional şi temeiurilor legale internaţionale şi europene eficiente pentru structurarea politicilor naţionale în materie;
2. Analizarea principiilor europene de bază ale funcţionării corecte a procesului educaţional şi lămurirea semnificaţiei acestora, precum şi a unor terminologii in materie, pentru o asimilare cât mai productivă a aspectelor teoretice din domeniul abordat ;
3. Abordarea aspectelor pragmatice în domeniul prevenirii şi combaterii fenomenului corupţiei în sistemul educaţional prin identificarea comportamentelor corupte comune

şi a cauzelor acestora pe de o parte şi, pe de altă parte, prin prezentarea unor bune-practici existente la nivel european, utile în prevenirea şi combaterea corupţiei la nivel naţional.

Cuprins

I. Norme internaţionale şi europene privind prevenirea şi combaterea corupţiei.....5

1. Convenţia Organizaţiei Naţiunilor Unite împotriva corupţiei.....5

2. Entităţi europene implicate în activitatea de prevenirea şi combatere a corupţiei……..……..14

2.1 . Consiliul Europei…….……28

2.2 . Uniunea Europeană…….……... 28

3. Principii şi clarificări terminologice din domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei…….35

3.1.Promovarea unei conduite etice pentru toate categoriile de persoane implicate în activitatea educaţională.....36

3.2.Cresterea gradului de educare şi informare a publicului privind faptele de corupţie şi consecinţele acestora.....37

3.3.Principiul nediscriminării.....41

3.4.Evitarea conflictului de interese.....45

3.5.Asigurarea transparenţei şi a accesului la informaţii de interes public în domeniul educaţional.....50

II. Bune practici europene în domeniul prevenirii corupţiei în educaţie.... ……52

1. Promovarea conştientizării efectelor negative ale fenomenului corupţiei.....52

2. Cooperarea cu ţările vecine şi ţările membre ale Uniunii Europene.....64

Bibliografie.....70

I. Norme internaţionale şi europene privind prevenirea şi combaterea corupţiei

Preocupările existente la nivel internaţional în ceea ce priveşte prevenirea şi combaterea corupţiei s-au intensificat îndeosebi începând cu anii 2000. În prezent putem constata deja existenţa unui adevărat sistem de standarde relevante şi care pot constitui temeiuri eficiente pentru structurarea politicilor naţionale în materie.

Ne propunem, în cele ce urmează să trecem în revistă aceste norme, urmând să accentăm asupra acelor prevederi utile în abordarea fenomenului corupţiei în sistemul educaţional.

1.1 Convenţia Organizaţiei Naţiunilor Unite împotriva corupţiei (2003)

Convenţia, care reprezintă este primul tratat cu vocaţie universală în domeniul combaterii corupţiei, a fost ratificată de către România prin Legea nr.365-15 septembrie 2004(publicată în M.Of. nr. 903/5.10.2004) .

În Preambulul său se reţine preocuparea pe care statele părţi o manifestă faţă de gravitatea problemelor pe care le pune corupţia şi de ameninţarea pe care aceasta o constituie pentru stabilitatea şi siguranţa societăţilor, subminând instituţiile şi valorile democratice, valorile etice şi justiţia şi compromiţând dezvoltarea durabilă şi statul de drept, preocupate în egală măsură de legăturile existente între corupţie şi celelalte forme ale criminalităţii, în special criminalitatea organizată şi criminalitatea economică, inclusiv spălarea banilor.

Se precizează totodată că fenomenul corupţiei nu mai este o problemă locală, ci un fenomen transnaţional care loveşte toate societăţile şi toate economiile, ceea ce face esenţială cooperarea internaţională, pentru a o preveni şi pentru a o opri, exprimându-se convingerea că o abordare globală şi multidisciplinară este necesară pentru a preveni şi combate eficient corupţia.

Tot în preambul se reţine ideea importantă conform căreia dobândirea ilicită a bogăţiilor personale poate fi îndeosebi dăunătoare instituţiilor democratice, economiilor naţionale şi statului de drept, prin prevederile convenţiei urmărindu-se să se prevină, să se descopere şi să se descurajeze în mod eficient transferurile internaţionale de bunuri dobândite ilicit şi să se consolideze cooperarea internaţională în recuperarea de bunuri, recunoscându-se principiile fundamentale ale respectării garanţiilor prevăzute de lege în procedurile penale şi în procedurile civile sau administrative privind recunoaşterea drepturilor de proprietate.

De aceea, statelor le revine responsabilitatea de a eradica acest flagel şi de a să coopera între ele, cu sprijinul şi participarea persoanelor şi grupurilor care nu aparţin sectorului public, cum ar fi societatea civilă, organizaţiile neguvernamentale şi comunităţile

de persoane, pentru ca eforturile lor în acest domeniu să fie eficiente, având în egală măsură conştiinţa principiilor bunei gestiuni a afacerilor publice şi a bunurilor publice, de echitate, de responsabilitate şi de egalitate în faţa legii, precum şi de necesitate a păstrării integrităţii şi favorizării unei culturi de refuz al corupţiei.

Vom observa, însă, că în textul Convenţiei nu este definit în mod expres termenul generic de "Corupţie", făcându-se însă trimitere, după cum vom vedea, la o serie de manifestări concrete ale acesteia. În schimb, la art. 2 sunt definiţi, o serie de termeni, unii având relevanţă pentru cursul nostru cum sunt:

a) prin *agent public* se înţelege: (i) orice persoană care deţine un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat parte, care a fost numită ori aleasă, cu titlu permanent sau temporar, care este remunerată ori neremunerată, şi oricare ar fi nivelul său ierarhic; (ii) orice persoană care exercită o funcţie publică, inclusiv pentru un organism public sau o întreprindere publică, ori care prestează un serviciu public, aşa cum aceşti termeni sunt definiţi în dreptul intern al statului parte şi aplicaţi în domeniul pertinent al dreptului acestui stat; (iii) orice persoană definită ca "agent public" în dreptul intern al unui stat parte. Totuşi, în scopurile anumitor măsuri specifice prevăzute în cap. II al prezentei convenţii, prin agent public se poate înţelege orice persoană care exercită o funcţie publică sau care prestează un serviciu public (*deci inclusiv personalul din sistemul de educaţie)*, aşa cum aceşti termeni sunt definiţi în dreptul intern al statului parte şi aplicaţi în domeniul pertinent al dreptului acestui stat;

b) prin *bunuri* se înţelege orice tip de bun, corporal sau incorporal, mobil ori imobil, tangibil sau intangibil, precum şi actele juridice ori documentele atestând proprietatea acestor bunuri sau drepturile referitoare la acestea;

c) prin produs al infracţiunii se înţelege orice bun provenit direct sau indirect din săvârşirea unei infracţiuni ori obţinut direct sau indirect din săvârşirea unei infracţiuni;

d) prin blocare sau sechestru se înţelege interdicţia temporară a transferului, conversiei, dispoziţiei ori circulaţiei bunurilor sau faptul de a fi asumat temporar paza ori controlul de bunuri pe baza unei hotărâri a unei instanţe judecătoreşti sau a unei alte autorităţi competente;

e) prin confiscare se înţelege deposedarea permanentă de bunuri pe baza unei hotărâri a unei instanţe judecătoreşti sau a unei alte autorităţi competente;

f) prin infracţiune principală se înţelege orice infracţiune în urma căreia rezultă un produs care este susceptibil de a deveni obiectul unei infracţiuni definite la art. 23 din prezenta convenţie;

g) prin livrare supravegheată se înţelege metoda care constă în permiterea ieşirii de pe teritoriul, trecerii prin teritoriul sau intrării pe teritoriul unuia ori mai multor state, a unor expedierii ilicite sau suspecte de a fi ilicite, sub controlul autorităţilor competente ale acestor state, în vederea anchetării unei infracţiuni şi identificării persoanelor implicate în săvârşirea acesteia.

Convenţia se aplică, în conformitate cu dispoziţiile sale, prevenirii corupţiei, anchetelor şi urmăririlor privind corupţia, precum şi blocării, sechestrului, confiscării şi restituirii produsului provenind din infracţiunile prevăzute în conformitate cu prezenta convenţie.

Nu este necesar, în afara dispoziţiilor contrare, ca infracţiunile stabilite conform acesteia să cauzeze o daună sau un prejudiciu patrimonial statului (art.3).

Articolul 5 impune structurarea unor politici şi practici coerente de prevenire a corupţiei. Astfel, fiecare stat parte elaborează şi aplică sau are în vedere, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, politici de prevenire a corupţiei eficiente şi coordonate care favorizează participarea societăţii şi care reflectă principiile de stat de drept, buna gestiune a problemelor politice şi bunurile publice, de integritate, transparenţă şi responsabilitate.

De asemenea, fiecare stat parte se străduieşte să pună la punct şi să promoveze practici eficiente pentru prevenirea corupţiei şi trebuie să evalueze periodic instrumentele juridice şi măsurile administrative pertinente pentru a determina dacă acestea sunt corespunzătoare pentru a preveni şi combate corupţia.

Referitor la aspectele specifice sectorului public, conform art. 7 fiecare stat parte se străduieşte, dacă este cazul şi conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, să adopte, să menţină şi să consolideze sisteme de recrutare, de angajare, de încurajare a fidelităţii, de promovare şi de pensionare a funcţionarilor şi, dacă este cazul, a altor agenţi publici nenumiţi, care:

a) se bazează pe principiile de eficienţă şi de transparenţă şi pe criterii obiective, precum meritul, echitatea şi aptitudinea;

b) cuprind proceduri corespunzătoare pentru a selecţiona şi pentru a forma persoanele numite să ocupe posturi publice considerate ca fiind în mod special expuse la corupţie şi, dacă este cazul, pentru a asigura o rotaţie pe aceste posturi;

c) favorizează o remuneraţie corespunzătoare şi bareme de tratament echitabil, ţinând seama de nivelul de dezvoltare economică a statului parte;

d) favorizează oferta de programe de educare şi de formare care să le permită să-şi îndeplinească corect, onorabil şi adecvat funcţiile şi să beneficieze de o formare specializată corespunzătoare care să-i sensibilizeze mai mult la riscurile corupţiei inerente exerciţiului funcţiilor lor. Aceste programe pot face referire la codurile şi normele de conduită aplicabile.

O importanţă particulară o au **Codurile de conduită ale agenţilor publici,** la care fac referire prevederile articolului 8.

În text se subliniază că pentru a lupta împotriva corupţiei, fiecare stat parte încurajează în mod special integritatea, cinstea şi răspunderea agenţilor publici, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic.

În particular, fiecare stat parte se străduieşte să aplice, în cadrul propriilor sisteme instituţionale şi juridice, coduri sau norme de conduită pentru exercitarea corectă, onorabilă şi corespunzătoare a funcţiilor publice.

Fiecare stat parte are în vedere, de asemenea, conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, să aplice măsuri şi sisteme de natură să înlesnească semnalarea prin agenţii publici ai autorităţilor competente a actelor de corupţie despre care au luat cunoştinţă în exerciţiul funcţiilor lor.

Fiecare stat parte se străduieşte, dacă este cazul şi conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, să aplice măsuri şi sisteme care să-i oblige pe agenţii publici să declare autorităţilor competente toate activităţile exterioare, orice ocupaţie, orice plasamente, orice bunuri şi orice dar sau avantaj substanţial din care ar putea rezulta un conflict de interese cu funcţiile lor de agent public.

Fiecare stat parte are în vedere să ia, conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, măsuri disciplinare sau alte măsuri care se dovedesc a fi necesare împotriva agenţilor publici care încalcă codurile ori normele instituite în baza prezentului articol.

Ţinând seama de necesitatea luptei împotriva corupţiei, fiecare stat parte ia, conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, măsurile necesare pentru a spori transparenţa administraţiei sale publice, inclusiv în ceea ce priveşte organizarea, funcţionarea şi procesele decizionale, dacă este cazul. Aceste măsuri pot include, conform art. 10, în special:

a) adoptarea de proceduri sau de reglementări care să permită publicului obţinerea, dacă este cazul, a informaţiilor asupra organizării, funcţionării şi proceselor decizionale de administraţie publică, precum şi, ţinând seama de protecţia vieţii private şi a datelor personale, asupra deciziilor şi actelor juridice care îi privesc;

b) simplificarea, dacă este cazul, a procedurilor administrative, cu scopul de a facilita accesul publicului la autorităţile de decizie competente; şi

c) publicarea informaţiilor, inclusiv a eventualelor rapoarte periodice, despre riscurile de corupţie în cadrul administraţiei publice.

Prevenirea corupţiei în **sectorul privat** este şi ea de o deosebită importanţă şi face obiectul art. 12, care statuează că:

1. Fiecare stat parte ia, conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, măsuri pentru prevenirea corupţiei implicând sectorul privat, întărirea normelor de contabilitate şi audit în sectorul privat şi, dacă este cazul, prevederea de sancţiuni civile, administrative sau penale eficiente, proporţionate şi punitive, în caz de nerespectare a acestor măsuri.

2. Măsurile care permit atingerea acestor obiective pot include, în special:

a) promovarea cooperării între serviciile de investigaţii şi de reprimare şi instituţiile private vizate;

b) promovarea elaborării de norme şi proceduri pentru apărarea integrităţii instituţiilor private vizate, inclusiv coduri de conduită pentru ca întreprinderile şi toate profesiile interesate să-şi exercite activităţile în mod corect, onorabil şi adecvat, pentru a preveni conflictele de interese şi pentru a încuraja aplicarea bunelor practici comerciale de către întreprinderi între ele, precum şi în relaţiile lor contractuale cu statul;

c) promovarea transparenţei între entităţile private, inclusiv, dacă este cazul, a măsurilor privind identitatea persoanelor fizice şi juridice implicate în înfiinţarea şi în gestiunea societăţilor;

d) prevenirea folosirii improprii a procedurilor de reglementare a entităţilor private, inclusiv a procedurilor privind subvenţiile şi licenţele acordate de către autorităţile publice pentru activităţi comerciale;

e) prevenirea conflictelor de interes prin impunerea, după caz, şi pentru o perioadă rezonabilă, de restricţii în exercitarea activităţilor profesionale de către foştii agenţi publici sau la angajarea de către sectorul privat a agenţilor publici după demisia sau pensionarea acestora, atunci când respectivele activităţi şi respectiva angajare sunt direct legate de funcţiile pe care aceşti foşti agenţi publici le exercitau sau le supervizau când erau în funcţie;

f) aplicarea la întreprinderile private, ţinând seama de structura şi de mărimea lor, de norme de audit intern suficiente pentru a facilita prevenirea şi descoperirea actelor de corupţie şi supunerea evidenţelor şi declaraţiilor financiare solicitate de aceste întreprinderi private la proceduri corespunzătoare de audit şi de certificare.

În temeiul art. 13 un stat parte la Convenţie trebuie să ia măsurile corespunzătoare, în limita mijloacelor sale şi conform principiilor fundamentale ale dreptului său intern, pentru a favoriza participarea activă a persoanelor şi a grupurilor care nu aparţin sectorului public, cum ar fi societatea civilă, organizaţiile neguvernamentale şi comunităţile de persoane, la prevenirea corupţiei şi la lupta împotriva acestui fenomen, precum şi pentru a sensibiliza mai mult publicul cu privire la existenţa, la cauzele şi la gravitatea corupţiei şi la ameninţarea pe care acest fenomen o reprezintă. Această participare ar trebui consolidată prin măsuri constând în:

a) sporirea transparenţei proceselor de decizie şi promovarea participării publicului la aceste procese;

b) asigurarea accesului efectiv al publicului la informaţie;

c) întreprinderea de activităţi de informare a publicului pentru a-l provoca să nu tolereze corupţia, precum şi de programe de educare a publicului, în special în şcoli şi universităţi;

d) respectarea, promovarea şi protejarea libertăţii de cercetare, primire, publicare şi difuzare a informaţiilor privind corupţia. Această libertate poate fi supusă la anumite restricţii, care trebuie totuşi să fie prevăzute de lege şi necesare:

(i) respectului drepturilor sau reputaţiei altuia;

(ii) protecţiei, securităţii naţionale sau a ordinii publice ori a sănătăţii sau moralei publice.

2. Fiecare stat parte ia măsurile corespunzătoare pentru a veghea ca organismele de prevenire a corupţiei, competente, menţionate în prezenta convenţie, să fie cunoscute publicului şi face ca ele să fie accesibile, astfel încât orice fapt susceptibil de a fi considerat o infracţiune, stabilită conform prezentei convenţii, să le poată fi semnalat, inclusiv sub acoperirea anonimatului.

Capitolul III al Convenţiei, intitulat Incriminare, investigare şi reprimare, enumeră şi defineşte o serie de infracţiuni corelative corupţiei, din rândul cărora reţinem: Corupţia agenţilor publici naţionali (art.15); Corupţia agenţilor publici străini şi a funcţionarilor organizaţiilor publice internaţionale (art. 16) ; Sustragerea, deturnarea sau altă folosire ilicită de bunuri de către un agent public (art. 17) ;Traficul de influenţă (art. 18) ;Abuzul de funcţii (art. 19) ; Îmbogăţirea ilicită (art. 20) ; Corupţia în sectorul privat (art. 21) ;Sustragerea de bunuri în sectorul privat (art. 22) ;Spălarea produsului infracţiunii (art. 23) ;Tăinuirea (art. 24);Obstrucţionarea bunei funcţionări a justiţiei **(**art. 25)

Capitolul IV al Convenţiei, detaliază prevederi importante referitoare la cooperarea

internaţională în materie, cu deosebire cele privind extradarea, transferul persoanelor condamntae, asitenţa judiciară şi cooperarea între serviciile de investigaţii şi de reprimare.

Capitolul V se referă la aspectele privind recuperarea de bunuri, iar Capitolul VI la asistenţa tehnică şi schimbul de informaţii.

1.2. Norme adoptate de Consiliul Europei:

- **Convenţia penală privind corupţia (1999) şi Protocolul adiţional** ; **Grupul Statelor împotriva Corupţiei (GRECO)**

Ratificată de România prin Legea nr. 27/2002, Convenţia penală privind corupţia adoptată de Consiliul Europei la 27 ianuarie 1999, preia la nivel regional tematica din convenţia corespondentă a Organizaţiei Naţiunilor Unite.

În cadrul convenţiei ţinta principală o reprezintă crearea normelor comune referitoare la anumite infracţiuni de corupţie, nici în acest document nefiind definit în mod expres termenul de corupţie, şi vizează, totodată, ameliorarea cooperării internaţionale.

Convenţia penală privind corupţia ia în considerare măsurile ce trebuie adoptate la nivel naţionala în vederea prevenirii corupţiei ce se manifestă în domenii cum sunt: Corupţia activă a agenţilor publici naţionali (art. 2);Corupţia pasivă a agenţilor publici naţionali (art. 3);Corupţia membrilor adunărilor publice naţionale (art.4); Corupţia agenţilor publici străini (art. 5); Corupţia membrilor adunărilor publice străine (art.6); Corupţia activă în sectorul privat (art. 7); Corupţia pasivă în sectorul privat (art. 8); Corupţia funcţionarilor internaţionali (art. 9); Corupţia membrilor adunărilor parlamentare internaţionale (art. 10); Corupţia judecătorilor şi a agenţilor curţilor internaţionale (art. 11); Traficul de influenţă (art. 12); Spălarea produselor obţinute din infracţiunile de corupţie Infracţiuni contabile(art. 13).

Convenţia prevede, deasemenea cooperarea consolidată internaţională (asistenţa reciprocă, extrădarea şi furnizarea de informaţii), în cadrul anchetei şi a urmăririi penale a infracţiunilor de corupţie. În legătură cu asistenţa reciprocă, aceasta prevede că părţile vor crea autorităţi centrale speciale desemnate pentru a face faţă cererilor într-un mod prompt.

Convenţia Penală privind corupţia are o serie de caracteristici ce asigură o importanţă deosebită în rîndul instrumentelor internaţionale în materie. Astfel, Conventia:

- reprezintă un acord regional privind importanţa abordării corupţiei, stabilind standarde comune pentru incriminarea acesteia;

- prevede gamă largă de infracţiuni penale, pe care le-ar putea comite agenţii publici interni, externi şi internaţionali, precum şi pe cei din sectorul privat;

- oferă un cadru regional de cooperare îmbunătăţit care prevede asistenţa reciprocă în materie de aplicare a legii, inclusiv în extrădare, investigaţii, precum şi confiscarea sumelor provenite din corupţie;

- include restricţii în ceea ce priveşte posibilitatea utilizării secretului bancar pentru a bloca cooperarea;

- solicită sancţiuni eficiente, proporţionale şi disuasive, iar pentru persoanele juridice cel puţin sancţiuni non - penale eficiente;

- cerinţe de creare a autorităţilor anticorupţie specializate;

- dispoziţii privind protecţia avertizorilor de integritate şi a martorilor;

- proces de monitorizare funcţional.

În schimb, Convenţia nu accentuează asupra necesităţii luării de măsuri preventive.

- **Protocolul adiţional la Convenţia penală a Consiliului Europei privind corupţia,** adoptat la Strasbourg la 15 mai 2003, ratificat de România prin Legea nr. 260/2004 (Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 612 din 7 iulie 2004) a adăugat dispoziţii referitoare la prevenirea actelor de corupţie din partea arbitrilor naţionali şi străini. În context (art.1), termenul *arbitru* este înţeles prin referire la dreptul naţional al statului parte la protocol, dar în orice caz trebuie să includă o persoană care, având în vedere un acord de arbitraj, este chemată să ia o decizie care obligă din punct de vedere juridic cu privire la un litigiu care îi este prezentat chiar de către părţile acestui acord.

În mod complementar, termenul *acord de arbitraj* înseamnă un acord recunoscut de dreptul naţional şi prin care părţile convin să supună un litigiu unui arbitru pentru a decide.

- **Grupul de State împotriva Corupţiei (GRECO)**

Articolul 24 al *Convenţiei Penale privind corupţia* prevede că Grupul Statelor împotriva Corupţiei (GRECO) asigură urmărirea punerii în aplicare a acesteia de către părţile contractante.

GRECO are rolul de a controla prin intermediul unui mecanism dinamic de evaluări şi presiuni reciproce, aplicarea în practică a instrumentelor juridice ale Consiliului Europei. GRECO funcţionează în cicluri sau runde de evaluare, fiecare acoperind teme specifice. Până în acest moment s-au desfăşurat 3 runde de evalure pe diferite teme.

Prima rundă de evaluare GRECO, desfăşurată în perioada 2000-2002, s-a ocupat de trei principii din cadrul Celor 20 de principii directoare privind lupta împotriva corupţiei: asigurarea independenţei, promovarea specializării şi furnizarea de mijloace adecvate

autorităţilor cu atribuţii în combaterea corupţiei, limitarea imunităţii privind ancheta, urmărirea sau judecarea privind infracţiunile de corupţie.

A doua rundă de evaluare desfăşurată în perioada 2003-2006, s-a axat pe monitorizarea reglementărilor şi procedurilor legate de identificarea, sechestrarea şi confiscarea sumelor rezultate corupţiei, prevenirea şi detectarea corupţiei în administraţia publică şi prevenirea posibilităţii ca persoanele juridice (societăţi, companii etc.) să fie folosite ca scuturi pentru corupţie.

Rundă a treia de evaluare, desfăşurată în perioada 2007-2011, a avut în vedere incriminările prevăzute în Convenţia penală privind corupţia şi transparenţa finanţării partidelor.

A patra rundă de evaluare, începută la 1 ianuarie 2012, este dedicată corupţiei parlamentarilor, judecătorilor şi procurorilor.

- **Convenţia civilă privind corupţia (1999)**

Adoptată la 4 noiembrie 1999 şi ratificată de către România prin Legea nr. /23.04.2002 (M.Of. /), Convenţia civilă privind corupţia are ca scop ca fiecare parte la convenţie să prevadă în dreptul său intern căile de atac eficiente pentru persoanele, fizice sau juridice, care au suferit un prejudiciu ca urmare a corupţiei, în scopul de a le permite acestora să-şi apere drepturile şi interesele lor, inclusiv posibilitatea de a obţine repararea prejudiciului.

În acest document vom găsi o definiţie a corupţiei, înţeleasă ca fiind faptul de a solicita, de a oferi, de a da sau de a accepta, direct ori indirect, un comision ilicit sau un alt avantaj necuvenit ori promisiunea unui astfel de avantaj necuvenit care afectează exerciţiul normal al unei funcţiuni sau comportamentul cerut beneficiarului comisionului ilicit sau avantajului necuvenit ori promisiunii unui astfel de avantaj necuvenit (art.2).

Referitor la repararea prejudiciilor, fiecare parte trebuie să prevadă că în dreptul său intern că persoanele care au suferit un prejudiciu rezultând dintr-un act de corupţie dispun de o acţiune în vederea obţinerii reparaţiei integrale a acestui prejudiciu.

Această reparaţie se poate referi la pagubele patrimoniale deja suferite, câştigul nerealizat şi prejudiciile nepatrimoniale. “Pagubele patrimoniale deja produse *(damnum emergens)* reprezintă degradarea efectivă a situaţiei economice a persoanei lezate. “Pierderea profiturilor” *(lucrum cessans)* reprezintă beneficiul pe care ea ar fi putut în mod rezonabil să-l obţină, dar care nu a fost obţinut ca urmare a actului de corupţie. În sfârşit, “prejudiciile nepatrimoniale” reprezintă pierderi care nu pot fi calculate imediat, deoarece ele nu reprezintă o pierdere economică tangibilă sau materială. Cel mai frecvent caz de pierdere nepecuniară

este atingerea adusă reputaţiei unui concurent care poate fi despăgubit financiar sau prin publicarea unei decizii judecătoreşti pe cheltuiala pârâtului.

Responsabilitatea este antrenată în condiţiile art. 4. Astfel, pentru ca prejudiciul să poată fi reparat trebuie să fie îndeplinite următoarele condiţii:

I. pârâtul a săvârşit sau a autorizat actul de corupţie ori a omis să ia măsurile potrivite pentru prevenirea actului de corupţie;

II. reclamantul a suferit o pagubă; şi

III. există o legătură de cauzalitate între actul de corupţie şi prejudiciu.

Responsabilitatea statului constă în obligativitatea de a se include în dreptul intern proceduri corespunzătoare care să permită persoanelor care au suferit un prejudiciu rezultând dintr-un act de corupţie comis de unul dintre funcţionarii săi publici în exerciţiul funcţiilor sale să ceară să fie despăgubiţi de către stat sau, în cazul în care partea nu este un stat, de către autorităţile competente ale acestei părţi (art.5).

Fiecare parte prevede în dreptul său intern că acţiunea în repararea prejudiciului se prescrie la expirarea unui *termen* de cel puţin 3 ani socotiţi din ziua în care persoana care a suferit un prejudiciu a avut cunoştinţă sau ar fi trebuit în mod normal să aibă cunoştinţă de prejudiciu ori de actul de corupţie sau de identitatea persoanei responsabile. Totuşi această acţiune nu va putea fi exercitată după expirarea unui termen de cel puţin 10 ani socotiţi de la data la care actul de corupţie a fost comis(art.7).

Referitor la valabilitatea contractelor, art.8 statuează obligaţia ca fiecare parte să prevadă în dreptul său intern că orice contract sau orice clauză a unui contract al cărui obiect este un act de corupţie este lovită de nulitate.

De asemenea, trebuie să se prevadă în dreptul intern că orice contractant al cărui consimţământ a fost viciat de un act de corupţie poate cere tribunalului anularea acestui contract, fără prejudicierea dreptului său de a cere daune-interese.

O *protecţie* adecvată împotriva oricărei sancţiuni nejustificate faţă de salariaţii care, de bună-credinţă şi pe bază de suspiciuni legitime, denunţă faptele de corupţie persoanelor sau autorităţilor responsabile trebuie asigurată în condiţiile art. 9. În ce priveşte măsurile de protecţie ce trebuie luate în conformitate cu articolul 9, dreptul intern ar putea să prevadă, de exemplu, că un angajator poate fi condamnat la plata unor despăgubiri în favoarea angajatului său care a fost victima unor sancţiuni nejustificate.

"Protecţia adecvată împotriva oricărei sancţiuni nejustificate" implică, în virtutea acestei Convenţii, că orice sancţiune împotriva angajaţilor bazată pe faptul că aceştia au raportat persoanelor sau autorităţilor competente să primească informaţiile referitoare la un

asemenea act, nu va fi justificată. În schimb, raportarea actelor de corupţie nu va fi considerată în sine ca o violare a obligaţiei de confidenţialitate. Aceste sancţiuni nejustificate pot include, de exemplu, concedierea sau retrogradarea, ca şi orice altă măsură care prejudiciază evoluţia carierei angajatului.

Fiecare parte prevede în dreptul său intern proceduri eficace pentru culegerea de probe în cadrul unei proceduri civile consecutive unui act de corupţie (art.11). Corupţia este, prin natura sa, disimulată, iar reclamanţii pot întâlni dificultăţi mari pentru a obţine probele necesare susţinerii acţiunii lor. Diferite mijloace pot fi utilizate pentru rezolvarea acestei dificultăţi. De exemplu, anumite sisteme juridice prevăd sesizarea tribunalului pentru o procedură de obţinere a documentelor, pe când în altele judecătorul poate desemna o persoană particulară pentru obţinerea informaţiilor necesare.

Măsurile conservatorii

Fiecare parte prevede în dreptul său intern măsuri judiciare conservatorii în vederea apărării drepturilor şi intereselor părţilor în cursul procedurii civile consecutive unui act de corupţie(art.12). Articolul solicită statelor să permită particularilor să sesizeze tribunalele pentru ca acestea să ia măsurile necesare de conservare pentru păstrarea drepturilor şi intereselor (de exemplu conservarea sau custodia unei proprietăţi în timpul procedurii civile) fie ale reclamantului, fie ale pârâtului. Este vorba de păstrarea situaţiei părţilor în aşteptarea ca justiţia să se pronunţe în afacerea în cauză. Este la latitudinea statelor să decidă maniera de atingere a acestui obiectiv. Ele ar putea să prevadă posibilitatea de a adopta măsuri conservatoare înainte ca procedura să fie antamată în mod formal, la începutul sau în timpul derulării procedurii sau, în fine, combinând aceste posibilităţi.

Statele părţi cooperează eficace în problemele referitoare la procedurile civile în cauzele de corupţie, mai ales în ceea ce priveşte notificarea actelor, obţinerea de probe în străinătate, competenţa, recunoaşterea şi executarea hotărârilor străine şi cheltuielile, în conformitate cu dispoziţiile instrumentelor internaţionale pertinente referitoare la cooperarea internaţională în materie civilă şi comercială la care ele sunt părţi, precum şi cu cele din dreptul lor intern. De fapt, articolul 13 solicită statelor părţi să coopereze, când acest lucru este posibil, conform instrumentelor juridice internaţionale existente şi aplicabile în aceste domenii, cum ar fi: Convenţia de la Bruxelles şi de la Lugano privind competenţa judiciară şi executarea hotărârilor judecătoreşti în materie civilă şi comercială din anul 1968 şi respectiv 1988, Convenţia de la Haga din 1965 referitoare la semnificaţia şi notificarea în străinătate a actelor judiciare şi extrajudiciare în materie civilă sau comercială , Convenţia de la Haga din

1970 privind obţinerea de probe în străinătate în materie civilă şi comercială, Convenţiile de la Haga privind procedura civilă din 1954 şi 1980 ş.a.

Grupul de state împotriva corupţiei (GRECO) este desemnat şi în cazul acestei Convenţii să asigure continuitatea punerii în aplicare de către părţi.

- **Cele 20 principii directoare privind corupţia (Rezoluţia (97) 24)**

Adoptată de către Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei la 6 noiembrie 1997, Rezoluţia (97) 24 a Comitetului de Miniştri privind cele 20 de principii directoare pentru lupta împotriva corupţiei s-a constituit într-un document la pus dispoziţia statelor europene înaintea convenţiilor cu putere obligatorie prin care acestea au putut încă de la momentul respectiv să-şi adapteze legislaţia şi practicile pentru prevenirea şi limitarea efectelor corupţiei.Aceste principii constituie un vademecum ce trebuie luat în considerare de toate instituţiile şi de toţi actorii implicaţi în diminuarea fenemenului corupţiei. Cele **20 de principii** sunt formulate astfel :

1. să luăm măsurile cele mai efective pentru prevenirea corupţiei şi, în acest sens, să contribuim la educaţia publică şi la promovarea bunei conduite (etice);
2. să asigurăm o incriminare adecvată a corupţiei naţionale şi internaţionale;
3. să asigurăm ca toţi cei responsabili de prevenirea, investigarea, urmărirea şi adjudecarea cazurilor de corupţie să se bucure de gradul necesar de autonomie şi independenţă, pentru a-şi putea îndeplini funcţiile lor corespunzătoare, vor fi feriţi de orice imixtiuni şi influenţe nepotrivite şi vor avea la dispoziţie mijloace efective pentru colectarea probelor necesare, protejând persoanele care vor ajuta autorităţilor în vederea combaterii corupţiei şi păstrării confidenţialităţii investigaţiilor;
4. vor asigura măsuri potrivite pentru identificarea şi confiscarea produselor actelor de corupţie;
5. vor asigura măsuri adecvate pentru prevenirea utilizării persoanelor juridice în scopul acoperirii contravenţiilor legate de corupţie;
6. vor limita imunitatea, în cazul investigaţiilor iniţiate, urmărirea ori adjudecarea contravenţiilor legate de corupţie până la nivelul considerat a fi drept minim pentru o societate democratică;
7. vor promova specializarea persoanelor sau a organelor responsabile de lupta împotriva corupţiei şi le vor asigura cu mijloacele adecvate şi instruirea corespunzătoare, pentru a-şi îndeplini sarcinile statutare;

8. vor asigura ca legislaţia fiscală şi autorităţile responsabile de implementarea acesteia să contribuie la combaterea corupţiei într-un mod cât mai eficient şi coordonat, în special prin neacordarea facilităţilor fiscale, prin legi sau practici administrative, care ar putea fi utilizate pentru extragerea de mită şi alte avantaje neloiale şi contravenţionale;
9. vor asigura ca organizarea, funcţionarea şi procesul de luare a deciziilor în administraţia publică să ţină cont de necesitatea stringentă a combaterii corupţiei, în special prin stabilirea unei cât mai mari transparenţe consistente cu nevoia de a asigura mai multă eficienţă instituţională;
10. vor asigura ca regulamentele care privesc drepturile şi responsabilităţile funcţionarilor publici să se inspire şi să ia în consideraţie cerinţele generale cunoscute pentru lupta împotriva corupţiei, asigurând o serie de măsuri disciplinare adecvate şi efective; vor promova o dezvoltare a încadrărilor juridice foarte specifice în ceea ce priveşte comportamentul care se aşteaptă din partea funcţionarilor publici prin mijloacele cele mai potrivite, după cum ar fi Codurile de conduită;
11. vor asigura folosirea pe scară largă a procedurilor corespunzătoare de audit, aplicabile tuturor activităţilor din domeniul administraţiei publice şi al sec torului public;
12. vor susţine rolul esenţial pe care-1 au procedurile de audit în ceea ce priveşte prevenirea şi depistarea corupţiei în afara organelor administraţiei publice;
13. vor asigura ca sistemul răspunderii publice sau de responsabilitate a funcţionarilor publici să ţină cont de consecinţele comportamentului corupt al oficialilor publici;
14. vor adopta procedurile cele mai potrivite pentru asigurarea transparenţei procedurilor la achiziţiile publice, necesare să asigure o concurenţă cât mai cinstită şi să prevină tentaţia pentru corupţie;
15. vor încuraja adoptarea, de către reprezentaţii aleşi, a diferitor coduri de conduită şi vor promova reguli stricte pentru finanţarea partidelor politice şi de organizare a campaniilor electorale, care să prevină corupţia;
16. vor asigura ca presa să aibă libertatea de a obţine şi de a difuza informaţie relevantă asupra chestiunilor legate de corupţie în societate, fiind pasibilă de anumite restricţii sau limitări numai în cazurile care sunt acceptabile pentru o societate democratică;
17. vor asigura ca legislaţia civilă să ia în consideraţie necesitatea luptei împotriva corupţiei şi, în particular să ofere remedii eficiente pentru a proteja drepturile şi interesele care sunt afectate de corupţie;
18. vor încuraja cercetarea fenomenului corupţiei;

19. vor asigura ca în orice aspect al luptei împotriva corupţiei, orice conexiuni posibile cu crima organizată şi spălarea de bani să fie luate în consideraţie;
20. vor dezvolta cât mai mult posibil cooperarea internaţională în toate domeniile care au tangenţă cu obiectivele de luptă împotriva corupţiei.

- **Recomandarea privind codurile de conduită privind agenţii publici (nr.2000(10))**

Documentul recomandă guvernelor statelor membre ale Consiliului Europei să promoveze, respectând legislaţia naţională şi principiile de dirijare a administrării publice, adoptarea codurilor naţionale de conduită pentru agenţii publici inspirându-se dintr-un Codul model de conduită pentru agenţii publici anexat la acestuia.

Scopul acestui cod este de a preciza normele în materie de integritate şi de conduită cărora agenţii publici trebuie să se conformeze, să-i ajute să respecte aceste norme şi să informeze publicul despre conduita care este în drept să o aştepte din partea agenţilor publici.

Agentul public trebuie să evite ca interesele proprii să intre în conflict cu funcţiile sale publice. Agentul public are responsabilitatea sa evite asemenea conflicte fie că sunt reale, potenţiale sau susceptibile să apară. În nici un caz, agentul public nu trebuie să obţină în interesul personal vreun avantaj datorită poziţiei sale oficial (art. 8 din Codul model). Agentul public care consideră că i se cere să acţioneze ilegal, contrar legii sau eticii, fapt care ar duce la înfăptuirea unor crime sau să acţioneze contrar prezentului cod, trebuie să semnaleze despre aceasta conform legii.

Conform legii, agentul public trebuie să semnaleze agenţilor competenţi orice încălcare a codului de către alţi agenţi publici despre care el sau ea ştie.

Agentul public care a semnalat, în conformitate cu legea, un caz prevăzut mai sus, şi care consideră că nu a fost primit un răspuns satisfăcător, poate informa în scris despre aceasta şeful competent de funcţia publică.

Dacă un caz nu poate fi reglementat într-un mod acceptabil pentru agentul vizat de către procedurile şi căile de recurs prevăzute în legislaţia privind funcţia publică, agentul trebuie să execute instrucţiunile legale pe care el sau ea le-a primit.

Agentul public trebuie să semnaleze autorităţilor competente orice dovadă, alegaţie sau bănuială de activitate ilegală sau criminală referitoare la funcţia publică pe care el sau ea o cunoaşte în exerciţiul sau cu ocazia exercitării funcţiilor sale publice. Anchetarea faptelor raportate revine autorităţilor competente .

Administraţia publică trebuie să vegheze ca agentul public care semnalează un caz prevăzut mai sus în baza unor bănuieli rezonabile şi de bună credinţă să nu sufere nici un prejudiciu (art. 12 din Codul model).

Modelul de Cod de conduită mai conţine dispoziţii utile cum ar cele referitoare la:

Conflictele de interese. Un conflict de interese apare dintr-o situaţie în care un agent public are un interes personal de natură să influenţeze sau să pară că influenţează asupra exercitării imparţiale şi obiective a funcţiilor sale oficiale.

Interesul personal al agentului public include orice avantaj pentru el-însuşi sau ea-însăşi fie în favoarea familiei sale, părinţilor, prietenilor sau persoanelor apropiate, fie persoanelor sau organizaţiilor cu care el sau ea are sau a avut relaţii de afaceri sau politice. El include de asemenea orice obligaţie financiară sau civilă la care agentul public este constrâns.

Atunci când i se cere, agentul public trebuie să declare dacă el sau ea are sau nu are un conflict de interese.

Orice conflict de interese declarat de un candidat al administraţiei sau la un nou post în funcţia publică trebuie să fie rezolvat înainte de numire (art.13).

Reacţia faţă de ofertele de avantaje nedatorate. Dacă agentului public i s-a propus un avantaj nedatorat, pentru a-şi asigura protecţia sa, el sau ea trebuie să întreprindă următoarele măsuri(art.19):

-să refuze avantajul nedatorat; nu este necesar să-l accepte pentru a-l folosi ca dovadă;

-să încerce să identifice persoana care a făcut oferta;

-să evite contactele îndelungate, deşi cunoaşterea motivului ofertei poate fi utilizată la o depoziţie;

-în cazul când cadoul nu poate fi nici refuzat, nici întors expeditorului, el trebuie păstrat fiind manipulat cât mai puţin posibil;

-să încerce să aibă martori, de exemplu, colegii de lucru din preajmă;

-să alcătuiască în termeni optimi un proces verbal scris privind această tentativă, de preferinţă într-un registru oficial;

-cât mai repede să semnaleze această tentativa superiorului său ierarhic sau direct autorităţii competente pentru a aplica legea;

-să continuie să lucreze normal, în special asupra cazului în care i-a fost oferit avantajul nedatorat.

Abuzul de poziţie oficială. Agentul public nu trebuie să ofere avantaje ce decurg din situaţia de agent public, cel puţin din situaţia autorizată legal.

Agentul public nu trebuie să încerce să influenţeze în scopuri private vreo persoană sau entitate oricare nu ar fi, inclusiv alţi agenţi publici, servindu-se de poziţia sa oficială, sau propunându-le avantaje personale (art.21).

Responsabilitatea superiorilor ierarhici (art.25) Agentul public împuternicit să controleze sau să dirijeze alţi agenţi publici trebuie s-o facă în conformitate cu politicile şi obiectivele autorităţii publice de care el sau ea depinde. El sau ea va trebui să răspundă pentru acţiunile sau omisiunile personalului său contrare acestor politici şi obiective dacă el sau ea n-a luat măsurile cu promtitudinea firească cerută de la o persoană în poziţia sa pentru a împiedica asemenea acţiuni sau omisiuni.

Agentul public împuternicit să controleze sau să dirigeze alţi agenţi publici trebuie să ia măsurile necesare pentru a împiedica personalul său de a se implica în acte de corupţie legate de locul său de lucru. Aceste măsuri pot fi: de a atrage atenţia şi a aplica legile şi regulamentele, de a asigura o instruire adecvată împotriva corupţiei, de a fi atent la dificultăţile financiare sau altele pe care le poate întâlni personalul său şi de a demonstra, datorită comportamentului său personal, un exemplu de integritate.

Trebuie să amintim că prin Legea nr. 7 din 18 februarie 2004 privind Codul de conduită a funcţionarilor publici, republicată în M.Of. nr. 525/2 aug. 2007, a fost adoptat în dreptul intern un document inspirat din standardul Consiliului Europei.

1.3. Standarde ale Uniunii Europene

- **Principalele linii directoare dezvoltate de Uniunea Europeană în domeniul anticorupţie**

Practic, obiectivul politicii Uniunii Europene împotriva corupţiei este acela de a stabili o abordare comună, la nivel european, care să cuprindă diferite aspecte precum comerţul internaţional şi concurenţa, cheltuielile externe ale UE, resursele UE şi dezvoltarea cooperării.

La data de 10 decembrie 2009, Consiliul European a adoptat Programul Stockholm – O Europă mai deschisă şi mai sigură, în serviciul şi pentru protecţia cetăţeanului. În cuprinsul acestuia, Consiliul European invită Comisia să stabilească indicatori, pe baza sistemelor existente şi criteriilor comune, cu scopul de a măsura eforturile anticorupţie (în special în aria acquis-ului - achiziţiilor publice, controlul financiar, etc.) şi să elaboreze o politică anticorupţie cuprinzătoare, în cooperare cu GRECO. De asemenea, Comisia trebuie să elaboreze un raport privind modalitatea în care Uniunea Europeană poate deveni membru al GRECO.

1.3.1 Cadrul normativ pentru protejarea intereselor financiare ale Comunităţilor Europene

- **Convenţia pentru protejarea intereselor financiare ale Comunităţilor Europene din 26 iulie 1995 (Jurnalul Oficial C 316 din 27.11.1995).**

Prin acest act, Consiliul Uniunii Europene a elaborat o convenţie pentru a combate frauda care aduce atingere intereselor financiare ale Comunităţilor Europene. În temeiul convenţiei, frauda în materie de cheltuieli şi venituritrebuie să fie pasibilă de sancţiuni penale efective, proporţionale şi disuasive în fiecare ţară a Uniunii Europene.

În baza convenţiei, fiecare stat membru trebuie să ia măsurile necesare pentru a se asigura că astfel de acţiuni, precum şi participarea, instigarea sau tentativa de comitere a unor astfel de acţiuni sunt pasibile de sancţiuni penale efective, proporţionale şi disuasive. În caz de fraudare gravă, aceste sancţiuni penale trebuie să includă pedepse privative de libertate care pot duce la extrădare.

De asemenea, fiecare ţară a UE trebuie să ia măsurile necesare pentru a permite ca conducătorii de întreprinderi sau orice persoană care are putere de decizie sau de control în cadrul unei întreprinderi să poată fi declaraţi răspunzători în temeiul dreptului penal, în conformitate cu principiile definite de dreptul intern, în cazul unor fraude care afectează interesele financiare ale Comunităţilor Europene.

Ulterior, două Protocoale au completat textul de bază.

- ***Primul Protocol la Convenţia privind protecţia intereselor financiare ale Comunităţilor Europene*** a fost adoptat în 1996, ca un instrument suplimentar pentru completarea Convenţiei şi pentru sporirea protecţiei intereselor financiare ale Comunităţii. Protocolul are ca scop prevenirea şi combaterea actelor de corupţie care implică funcţionarii naţionali sau ai comunităţii şi prejudiciile susceptibile a atinge interesele financiare ale Comunităţilor Europene.

- ***Al doilea Protocol la Convenţia pentru Protecţia intereselor financiare ale Comunităţilor Europene*** adoptat în 1997, este direcţionat în special pe responsabilizarea persoanelor juridice, spălarea banilor, confiscarea bunurilor provenite din fapte de corupţie şi cooperarea între Statele Membre şi Comisia Comunităţilor Europene cu scopul de a proteja interesele financiare ale Comunităţilor Europene şi pentru protecţia informaţiilor cu caracter personal aferente.

- **Convenţia cu privire la lupta împotriva corupţiei în care sunt implicaţi oficiali ai Comunităţilor Europene sau oficiali ai statelor membre UE**

Prin Decizia din 26 mai 1997, Consiliul European instituie o Convenţie concepută pentru a lupta împotriva corupţiei care implică funcţionari europeni sau funcţionari naţionali ale statelor membre ai Uniunii Europene (UE), care a intrat în vigoare la 28 septembrie 2005. Convenţia a fost adoptată pentru a asigura incriminarea conduitei corupte a oficialilor comunitari din ţările membre. Convenţia sancţionează corupţia activă şi pasivă a oficialilor comunitari şi naţionali, precum şi participaţia şi instigarea la astfel de acte.România aderat la această Convenţie prin Decizia 2007/751/CE a Consiliului din 8 noiembrie 2007.

- **Decizia cadru nr. 2003/568/JAI a Consiliului Uniunii Europene referitoare la combaterea corupţiei în sectorul privat**

Consiliul Uniunii Europene a adoptat Decizia-cadru nr. 2003/568/JAI din 22 iulie 2003 privind combaterea corupţiei în sectorul privat pentru a se asigura că atât corupţia activă, cât şi cea pasivă din sectorul privat sunt infracţiuni penale în toate statele membre, că persoanele juridice pot fi, de asemenea, responsabile pentru astfel de infracţiuni, şi că aceste infracţiuni determină sancţiuni eficiente, proporţionale şi disuasive.

Statele membre sunt obligate să incrimineze actele efectuate cu intenţie în cadrul activităţilor profesionale: coruperea unei persoane: să promită, să dea sau să ofere, direct sau prin intermediul unei terţe persoane, unei persoane care exercită o funcţie de conducere sau o activitate pentru o entitate din sectorul privat, un avantaj pentru persoana sa sau pentru un terţ, în scopul de faptul că persoana să facă sau să se abţină să îndeplinească un act încălcându-şi obligaţiile sale solicitarea unui avantaj: o persoană solicită sau primeşte, în exerciţiul unei funcţii de conducere sau al unei activităţi pentru o entitate din sectorul privat, direct sau prin intermediul unei unei terţe persoane, un avantaj pentru persoana sa sau pentru un terţ, sau acceptând o promisiune în acest sens, cu scopul ca ea să facă sau să se abţină să îndeplinească un act încălcându-şi obligaţiile sale.

În ceea ce priveşte răspunderea persoanelor fizice, statele membre se asigură că documentele menţionate sunt supuse unor sancţiuni penale. Actele trebuie să fie pasibile de o pedeapsă maximă de cel puţin unu la trei ani de închisoare. Dreptul de a practica poate fi suspendat temporar.Faptul de a instiga la comiterea unuia din actele de corupţie menţionate sau complicitatea la producerea acestora constituie de asemenea o infracţiune.

Persoanele juridice pot fi răspunzătoare pentru acte de corupţie, dacă sunt comise în beneficiul lor de orice persoană fizică, acţionând fie individual, fie ca parte a unui organism al societăţii, în următoarele condiţii: să aibă o putere de reprezentare a persoanei juridice; să aibă autoritatea de a lua decizii în numele persoanei juridice; să aibă autoritatea de a exercita un control intern.

Sancţiunile pentru persoanele juridice pot include amenzi penale sau administrative. În plus, statele membre pot lua în considerare măsuri de excludere de la avantaja sau ajutoare publice, măsuri de interdicţie temporară sau permanentă de a exercita activităţi comerciale,etc.

- **Comunicarea Comisiei din 28 mai 2003 privind o politică globală a UE împotriva corupţiei [COM (2003) 317 finală - nepublicată în Jurnalul Oficial]**

Documentul foloseşte definiţia de corupţie cuprinsă în programul mondial împotriva corupţiei, al ONU care o defineşte ca un "abuz de putere în favoarea unui câştig personal." În concluzia sa, se conturează elementele cheie ale unei politici viitoare a UE împotriva corupţiei, şi anume:

• un puternic angajament politic la cel mai înalt nivel;

• monitorizarea şi consolidarea punerii în aplicare a instrumentelor anti-corupţie.Comisia recomandă Comunităţii Europene (CE), să adere la Convenţia împotriva Corupţiei a Consiliului Europei şi de a participa la Grupul de state împotriva corupţiei (GRECO);

• dezvoltarea şi îmbunătăţirea instrumentelor de investigaţie şi alocarea de mai mult personal de specialitate;

• eforturi sporite în lupta împotriva corupţiei care aduce atingere intereselor financiare ale CE;

• elaborarea unor standarde comune de integritate pentru administraţiile publice;

• sprijinirea sectorului privat pentru consolidarea integrităţii şi a responsabilităţii;

• consolidarea luptei împotriva corupţiei politice şi finanţarea ilicită a partenerilor sociali şi a altor grupuri de interese;

• abordarea problemelor legate de corupţie în dialogurile cu ţările terţe, aderente şi candidate;

• menţinerea luptei împotriva corupţiei, ca parte a politicii externe şi comerciale a UE

Pentru Comisie, cu toate acestea, principala problemă continuă să fie punerea în aplicare a legislaţiei, deoarece ar trebui să se acorde mai multă importanţă în prevenirea, investigarea, urmărirea penală şi judecarea actelor de corupţie. De aceea Comisia a făcut un apel la statele membre să introducă standarde comune pentru colectarea de probe, confiscarea de produse, tehnici speciale de investigaţie şi protecţie a avertizorilor, victimelor şi martorilor. În plus, invită statele membre să introducă, dacă este cazul, linii directoare clare pentru personalul din administraţiile publice.

În scopul de a spori integritatea în sectorul privat, Comisia invită asociaţiile profesionale ale notarilor, avocaţilor, contabililor, auditorilor si consultanţilor fiscali să continue să-şi consolideze regimurilor lor deontologice. În plus, în scopul de a consolida, de

asemenea, responsabilitatea corporativă, fie victima sau autorul de faptei de corupţie, companiile sunt încurajate , pe de o parte, să pună în aplicare standarde moderne de contabilitate şi să adopte sisteme interne de audit şi codurile de conduită corespunzătoare, şi pe de altă parte, de a avea norme clare de denunţare. Gradul de conştientizare trebuie să fie crescut în sectorul privat, iar Comisia înţelege să continue să stimuleze dialogul între sectoarele public şi privat, prin intermediul unor iniţiative, cum ar fi Forumul European privind prevenirea criminalităţii organizate.

- **Reţeaua Europeană a punctelor de contact anticorupţie**

Reţeaua Europeană a Punctelor de Contact Anticorupţie a fost creată prin *Decizia Consiliului European nr. 852/JHA/24.10.2008.* Reţeaua este alcătuită din autorităţi şi agenţii cu atribuţii în prevenirea şi combaterea corupţiei din cadrul statelor membre Uniunii Europene.

Fiecare stat membru desemnează una până la trei organizaţii în calitate de membri ai reţelei. De asemenea, Comisia participă la activităţile legate de reţea şi numeşte proprii săi reprezentanţi. Totodată, Europol şi Eurojust pot participa la activităţile reţelei.

Reţeaua are în special, următoarele sarcini:

- constituie un forum pentru realizarea schimbului de informaţii despre măsurile efective şi experienţa în prevenirea şi combaterea corupţiei în cadrul Uniunii Europene;
- facilitează stabilirea şi menţinerea activă a contactelor dintre membrii săi.

- **Oficiul European de luptă Antifraudă - OLAF**

Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) a fost creat în 1999 şi are competenţă în protejarea intereselor financiare ale Uniunii Europene, în lupta împotriva fraudei, corupţiei şi a altor activităţi ilegale, incluzând comportamentul ne-etic al instituţiilor europene. OLAF are practic trei misiuni principale: desfăşurarea de investigaţii, coordonarea şi asistenţa acordată autorităţilor naţionale, iniţiativă şi contribuţie privind elaborarea cadrului legislativ. Investigaţiile administrative sunt de două categorii investigaţii externe referitoare la operatorii economici şi investigaţii interne referitoare la problemele din cadrul instituţiilor comunitare.

Ţările au fost încurajate de către Comisia Europeană să desemneze la nivel naţional, servicii de coordonare a luptei antifraudă (Antifraud Coordination Service – AFCOS), structuri administrative care au rolul de a asigura protecţia intereselor financiare ale Uniunii Europene şi de a facilita investigaţiile efectuate de Oficiul European de Luptă Antifraudă, astfel încât să fie asigurate pârghiile politicii comunitare antifraudă. În general, activitatea de

investigare a OLAF a crescut de la an la an, mărindu-se proporţional şi urmările acesteia la nivel judiciar şi disciplinar, dar şi recuperarea sumelor utilizate fraudulos.

Având în vedere că fraudarea intereselor financiare ale Uniunii Europene este strâns legată de fenomenul corupţiei, activitatea OLAF ca agenţie cu compentenţe transnaţionale este foarte importantă în descoperirea faptelor de corupţie. Se poate spune că la nivel european OLAF reprezintă un model de agenţie de succes în ceea ce priveşte rezultatele concrete obţinute în domeniul combaterii fraudei şi corupţiei.

- ***Comunicarea Comisiei Europene catre Parlamentul European, Consiliul European si Comitetul Economic si Social European privind Combaterea corupţiei în UE din 6 iunie 2011***

Evidenţiază nevoia de stimulare a voinţei politice în ceea ce priveşte combaterea corupţiei şi de creştere a coerenţei politicilor şi acţiunilor anticorupţie întreprinse de către statele membre

Comisia va elabora un nou mecanism, respectiv *Raportul anticorupţie al UE*, pentru monitorizarea şi evaluarea eforturilor statelor în lupta împotriva corupţiei şi pentru încurajarea angajamentului politic al acestora.

Comisia va propune, în 2011, in special norme UE moderne privind confiscarea activelor provenite din săvârşirea de infracţiuni, în 2012, o strategie pentru îmbunătăţirea investigaţiilor în domeniul criminalităţii financiare în statele membre, iar în 2011 va adopta un Plan de acţiune privind modul de îmbunătăţire a datelor statistice în materie de infracţionalitate.

3. Principii identificate în activitatea de prevenire şi combatere a corupţiei în educaţie la nivel european

Consideraţii generale

În vederea identificării principiilor aplicabile în domeniul corupţiei în educaţie vor fi luate în considerare toate normele europene existente în domeniu, dar şi studiile efectuate. Nu putem trece la stabilirea principiilor care trebuie avute în vedere, fără să face referire în primul rând la Rezoluţia nr. (97) din 24.11.1997 adoptată în cadrul Consiliului Europei care a convenit să adopte cele 20 de principii directoare în lupta împotriva corupţiei, elaborate de către Grupul Multidiscipinar privind corupţia, fiind recunoscută ca un punct de reper de către toate statele europene.

Pornind de la principiile adoptate în cadrul Consiliului Europei, de la reglementările adoptate de Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Europeană şi de la măsurile adoptate de instituţiile Uniunii Europene, precum şi de la studiile efectuate de organizaţiile neguvernamentale şi analizele doctrinei în domeniu putem afirma că în *domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei în educaţie pot fi luate în considerare următoarele* **principii: *promovarea unei conduite etice pentru toate categoriile de persoane implicate în activitatea educaţională; creşterea gradului de educare şi informare a publicului privind faptele de corupţie şi consecinţele acestora; principiul nediscriminării; evitarea conflictului de interese; asigurarea transparenţei şi a accesului la informaţii de interes public în domeniul educaţional.***

3.1.Promovarea unei conduite etice pentru toate categoriile de persoane implicate în activitatea educaţională.

Invocând primul principiu recomandat statelor europene de către Consiliul Europei prin Rezoluţia nr. (97) din 24.11.1997, şi anume necesitatea adoptării de măsuri efective pentru prevenirea corupţiei care să aibă în vedere educaţia publică şi promovarea unei bune conduite etice, nu facem decât să întărim rolul codurilor de conduită.

Promovarea unei conduite etice trebuie să aibă în vedere toate categoriile de persoane implicate în procesul educaţional, în acest sens avem în vedere categoria cadrelor didactice, dar şi a persoanele angajate în structurile administrative cu atribuţii în domeniul educaţional ale statelor.

Codurile de conduită elaborate pentru cadrele didactice au fost şi sunt considerate un mijloc util pentru prevenirea corupţiei în educaţie. Având în vedere acest aspect, „*Educational International*" a elaborat în anul 2001 Declaraţia internaţională referitoare la etica profesională prin care s-a recunoscut amploarea responsabilităţilor inerente în procesul de predare şi responsabilitatea de a atinge şi de a menţine cel mai înalt grad de conduită etică faţă de profesie, de elevi, colegi, părinţi şi comunitate. Cu toate acestea, eficacitatea acestora depinde foarte mult de mecanismele adoptate de fiecare stat în parte în vederea punerii în aplicarea şi de controlul respectării lor.

În ceea ce priveşte funcţionarii publici indicăm exemplificativ instrumentele adoptate în vederea stabilirii standardelor privind etica profesională:

- Codul internaţional de conduită pentru funcţionarii publici adoptat de Adunarea Generală ONU în anul 1996;
- Consiliul Europei: Codul model de conduită pentru funcţionarii publici .

3.2. Cresterea gradului de educare şi informare a publicului privind faptele de corupţie şi consecinţele acestora

Conform articolului 13 din Convenţia Naţiunilor Unite împotriva corupţiei (UNCAC), statele părţi se angajează să promoveze participarea activă a persoanelor şi a grupurilor din afara sectorului public în activitatea de prevenire a corupţiei şi să informeze cu privire la existenţa, cauzele, gravitatea şi ameninţarea reprezentată de corupţie.

Discutarea publică a corupţiei, iniţierea de campanii de sensibilizare a opiniei publice, precum şi elaborarea şi punerea în aplicare a programelor educaţionale care vizează crearea unei culturi anticorupţie trebuie incluse în planurile naţionale de acţiune contra corupţiei. Prin campaniile de informare şi educare se urmăreşte creşterea gradului de înţelegere a mecanismelor corupţiei şi stimularea unei atitudini civice anticorupţie cetăţenilor.

Educaţia civică este un proces continuu ce poate fi efectuat pe următoarele căi:

- prin intermediul sistemului şcolar;
- prin intermediul societăţii civile;
- prin intermediul organelor de stat, dar şi
- prin intermediul mijloacelor publice de comunicare.

Prin intermediul sistemului şcolar – este dificil să te adresezi copiiilor şi adolescenţilor în problema corupţiei şi să le prezenţi necesitatea de a participa la procesul de prevenire şi combatere a corupţiei, în cazul în care mediul educaţional în care-şi desfăşoară activitatea este corupt. De aceea se recomandă o abordare integrată, începând cu instruirea din partea profesorilor şi continuând cu implicarea autorităţilor educaţionale şi a reprezentanţi părinţilor. Din studiile efectuate rezultă că în statele europene s-au luat măsuri în vederea introducerii atât în învăţământul preuniversitar, dar şi universitar de programe având ca scop principal familiarizarea elevilor cu metodele de prevenire şi combatere a corupţie. Având în vedere categoria de persoane la care ne adresăm, se recomandă utilizarea anumitor metode de implementare:utilizarea serviciilor de consultanţă privind introducerea de module de prevenire a corupţiei şi anticorupţie în educaţie în domeniul de formare a cadrelor didactice; instruirea adecvată a persoanelor care se vor adresa elevilor; consultarea şi cooperarea cu organizaţii cu experienţă în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei în educaţie; elaborarea materialelor de predare şi instruire conform standardelor pedagogice; elaborarea şi promovarea codurilor de conduita destinate persoanelor implicate în procesul educaţional, precum şi promovarea schimbului de experienţă între şcoli şi universităţi

(*Conform, Preventing Corruption in the Educational System.A Practical Guide, Eschborn 2004*).

Prin intermediul societăţii civile - Promovarea unui învăţământ de calitate implică participarea părinţilor, a organizaţiilor societăţii civile, a membrilor comunităţii consideraţi beneficiarii sistemului educaţional. Când părinţii şi / sau organizaţiile societăţii civile îşi asumă monitorizare funcţiilor (referitoare la numirea profesorilor, administrare de fonduri, etc), puterea lor creşte şi în acelaşi timp există o creştere a transparenţei şi a gradului de responsabilitate ceea ce ar determina identificarea sau reducerea cazurilor de corupţie.

Pentru a putea realiza corespunzător implicarea părinţilor şi societăţii civile în procesul de prevenire şi combatere a corupţiei, se recomandă următorii paşi: **analiza la nivel local a şcolii şi societăţii civile; analiza posibilelor forme de participare; identificarea părţilor interesate şi evaluarea competenţelor lor; coordonarea procesului, asigurarea participării şi a schimbului de informaţii.**

Dacă sunt selectate ONG-urile ca parteneri, statele europene cu experienţă în domeniul cercetat recomandă îndeplinirea de către acestea a următoarelor condiţii: **să fie aproape de grupul ţintă; să fie democratic structurate; să aibă structuri financiare transparente şi mecanisme de control; să aibă experienţă în sectorul educaţiei şi în cooperare cu organele de stat şi organizaţii relevante, şi în relaţiile cu mass-media; să se verifice ca în viitor să nu determine apariţia conflictelor de interese.** [*Conform, Preventing Corruption in the Educational System.A Practical Guide, Eschborn 2004*].

Prin intermediul organelor de stat - organele de stat, în special cele cu atribuţii în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei, au un rol major în prezentarea societăţii civile a nivelului şi formelor corupţiei, arătând totodată măsurile şi metodele implementate în vederea combaterii.Organizarea de dezbateri, conferinţe, seminarii, grupuri de lucru sau întâlniri restrânse la care sunt invitate persoanele implicate în sistemul educaţional, dar şi persoane aparţinând societăţii civile constituie metode de dialog interpersonal care pot fi utilizate pentru a genera anumite convingeri, pentru a consolida încrederea şi reputaţia. Informarea asupra modalităţilor de sesizare, dar şi garantarea protecţiei persoanelor care cooperează oferă membrilor societăţii civile încredere şi dorinţă de colaborare.

Prin intermediul mijloacelor publice de comunicare - existenţa unei prese libere constituie baza unei societăţi democratice, de aceea mass-media poate fi considerată elementul central al luptei împotriva corupţiei.

Statele participante OSCE (Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa) au recunoscut, prin adoptatea în 1975 a Actului Final de la Helsinki, o mass- medie

independentă, statuând astfel un principiu considerat parte integrantă a tuturor documentelor OSCE în ceea ce priveşte libertatea de exprimare din 1975 până în prezent.

Totodată trebuie menţionat articolul 10 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului din 1950 prin care se consacră libertatea de exprimare.

Existenţa limitelor nu aduce atingere libertăţii de exprimare şi nici caracterului de presă independentă, prin urmare jurnalismul de investigaţie desfăşurat conform condiţiilor legale poate fi considerat una din armele principale prin care publicul poate descoperii practicile corupte.Se susţine că junalismul de investigaţie îndeplinit cu profesionalism trebuie încurajat, astfel jurnaliştii trebuie să respecte codurile de conduită existente în profesia lor(*A se vedea Best Practices in Combating Corruption, OSCE*).

3.3. Principiul nediscriminării

Conform Art. 26 din *Declaraţia Universală a Drepturilor Omului* din 1948 orice persoană are dreptul la educaţie. Educaţia trebuie să fie gratuită, cel puţin în ce priveşte învăţământul elementar şi de bază. Învăţământul elementar este obligatoriu. Învăţământul tehnic şi profesional trebuie să fie accesibil tuturor; accesul la studii superioare trebuie să fie deschis tuturor pe baza deplinei egalităţi, în funcţie de merit. Educaţia trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalităţii umane şi întărirea respectului pentru drepturile omului şi pentru libertăţile fundamentale. Ea trebuie să stimuleze înţelegerea, toleranţa şi prietenia între toate popoarele şi între toate grupurile rasiale sau religioase, precum şi dezvoltarea activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru menţinerea păcii.

Prin *Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale*, statele părţi recunosc dreptul pe care îl are orice persoană la educaţie angajzându-se să garanteze exercitarea acestuia fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, avere, naştere sau orice altă împrejurare (adoptat de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite la 16 decembrie 1966 şi intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976).

Principiul nediscriminării este prevăzut în Constituţia UNESCO (Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie Ştiinţă şi Cultură), dar şi în *Convenţia împotriva Discriminării în educaţie* adoptată în anul 1960 de către aceeaşi organizaţie.

Conform Convenţiei invocate prin ***termenul discriminare*** se are în vedere orice diferenţiere, excludere, limitare sau preferinţă care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socialã, situaţie economicã sau naştere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalitãţii de tratament în ceea ce priveşte învãţãmântul şi mai ales:înlãturarea unei persoane sau unui grup de la accesul

la diversele tipuri sau grade de învãţãmânt; limitarea la un nivel inferior a educaţiei unei persoane sau a unui grup;instituirea sau menţinerea unor sisteme sau instituţii de învăţământ separate pentru persoane sau grupuri sau plasarea unei persoane sau unui grup într-o situaţie incompatibilă cu demnitatea umanã.

Cuvântul "învăţământ" se referă la diverse tipuri şi diferite grade de învăţământ şi cuprinde accesul la învãţãmânt, nivelul şi calitatea sa, precum şi condiţiile în care este predat.

Un alt instrument internaţional de importanţă majoră este *Convenţia cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, care în articolul 2 stabileşte angajamentul statelor părţi de a respecta şi garanta drepturile stabilite în convenţie tuturor copiilor din jurisdicţia lor, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naţionalitate, apartenenţă etnică sau originea socială, de situaţia materială, incapacitatea fizică, de statutul la naştere sau de statutul dobândit al copilului ori al părinţilor sau al reprezentantilor legali ai acestuia. De asemenea, statele părţi vor lua toate măsurile de protejare a copilului împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancţionare pe considerente ţinând de situaţia juridică, activităţile, opiniile declarate sau convingerile părintilor, ale reprezentanţilor săi legali sau ale membrilor familiei sale.

Conform dispoziţiilor art.14 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului prin care se stabilesc următoarele : *„Exercitarea drepturilor şi libertăţilor recunoscute de prezenta Convenţie trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine naţională sau socială, apartenenţă la o minoritate naţională, avere, naştere sau orice altă situaţie*. La acestea adăugăm prevederile *art. 2 din Protocolul nr.1 la Convenţie în care se arată că :„Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcţiilor pe care şi le va asuma în domeniul educaţiei şi al învăţământului, va respecta dreptul părinţilor de a asigura acestă educaţie şi acest învăţământ conform convingerilor lor religioase şi filosofice.*

Prin Protocolul nr.12 la Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale adoptată în 1950 se interzice discriminarea în legătură cu exercitarea oricărui drept prevăzut prin lege stabilindu-se un domeniu de aplicare mai extins decât în articolul 14 care se referă numai la drepturile garantate prin Convenţie (Manualului de drept european privind nediscriminarea, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Consiliul Europei, 2010, p.70). Discriminarea pe motive de educaţie în temeiul CEDO a constituit subiectul cauzei D.H. şi alţii/Republica Cehă (D.H. şi alţii/Republica Cehă [GC]

(57325/00), 13 noiembrie 2007) şi al cauzei Oršuš şi alţii/Croaţia (Oršuš şi alţii/Croaţia [GC] (15766/03), 16 martie 2010).

Uneori, actele de discriminare pot fi rezultatul actelor de corupţie. De multe ori, în şcoli, selectarea instituţiei de învăţământ de către părinţi, precum şi repartizarea copiilor în clase (la începutul clasei întâi sau în clasa a-V-a sau chiar la liceu) se realizează avându-se în vedere anumite criterii care pot determina discriminarea. Astfel, cadrele didactice în urma unor intervenţii sau fiind determinaţi de posibilitatea dobândirii unor foloase materiale pot decide sau influenţa formarea de clase din care să nu facă parte anumite categorii de copii. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis în cauza Oršuš şi alţii/Croaţia că plasarea pentru o perioadă de timp a reclamanţilor în clase special create pentru copii rromi pe perioada şcolarizării lor în ciclul primar de învăţământ încalcă prevederile art. 14 coroborat cu art. 2 din Protocolul nr. 1 din Convenţie (Alexandra LĂNCRĂNJAN, Hotărâri ale Curţii Europene a Drepturilor Omului martie 2010, în THEMIS -Revista Institutului Naţional al Magistraturii nr.1/2010, p.121).

În literatura de specialitate, instigarea la discriminare a persoanelor este considerată o formă de discriminare. De exemplu, directorul unei şcoli îi sfătuieşte pe părinţi să ameninţe cu retragerea copiilor lor dacă Inspectoratul şcolar hotărăşte înscrierea unor elevi rromi (Gabriel Andreescu, Combaterea Discriminării-Seminar de Formare, Bucureşti, 2011, p.5).

Corupţia în educaţie poate determina şi cazuri de discriminare directă atunci când o parte din elevi sunt trataţi mai puţin favorabil decât o altă parte din elevi în special pe criterii de origine socială, avere etc. De exemplu, elevii care nu au o situaţie socială bună pot fi trataţi în mod necorespunzător.

O altă cauză a corupţiei poate fi determinată de un comportament indezirabil care are ca obiectiv sau ca efect lezarea demnităţii unei persoane şi crearea unui mediu ostil sau umilitor.

În altă ordine de idei, corupţia poate fi determinată de situaţiile în care părinţii unor elevi, care ar putea fi obiectul discriminării, iau ,,măsuri preventive'' pentru a înlătura posibilitatea discriminării, existenţa unui mediu ostil sau umilitor.

Referitor la domeniul de aplicare al directivelor UE privind nediscriminarea interdicţia discriminării este de sine stătătoare, dar se limitează la anumite contexte, cum ar fi încadrarea în muncă, sistemul de asistenţă socială, bunuri şi servicii.

Protecţia împotriva discriminării în domeniul încadrării în muncă cuprinde toate criteriile protejate (sexul, orientarea sexuală, handicapul, vârsta, rasa, originea etnică, naţionalitatea şi religia sau convingerile) prevăzute de directivele privind nediscriminarea.Aşa cum corupţia poate fi o cauză a dicriminării, dar şi o consecinţă a acesteia în cazul elevilor,

aceasta poate fi determinată şi de modul în care se asigură încadrarea în muncă sau promovarea cadrelor didactice.Corupţia în educaţie poate apărea în cazul în care o persoană care presupune că ar putea fi discriminată la încadrarea sau promovare apeleză la anumite mijloace pentru a elimina această posibilitate. În consecinţă, indiferent de forma de manifestare, şi anume :

- discriminare directă (atunci când o persoană este tratată mai puţin favorabil decât este, a fost sau ar fi o altă persoană, într-o situaţie comparabilă, pe baza rasei sau originii etnice),
- discriminare indirectă (atunci când o dispoziţie, un criteriu sau o practică aparent neutră pune o persoană de o anumită rasă sau origine etnică într-o situaţie specială dezavantajoasă, în comparaţie cu alte persoane),
- hărţuire şi instigare la discriminare, sau indiferent de persoanele la care facem referire, cum ar fi : elevi; cadre didactice ; persoane din structurile administrative de învăţământ,

discriminarea poate constitui o cauză, dar şi o consecinţă a corupţiei în educaţie.

3.4. Evitarea conflictului de interese

Servirea interesului public este misiunea fundamentală a unui guvern şi a instituţiilor sale publice. Cetăţenii au dreptul să se aştepte ca angajaţii organelor de stat să-şi îndeplinească îndatoririle cu integritate şi în mod imparţial. Funcţionarii publici care urmăresc realizarea intereselor private constituie o ameninţare pentru asigurarea dreptului fundamental la educaţie, prin urmare conflictele de interese determină lipsa încrederii cetăţenilor în instituţiile statale (*A se vedea Best Practices in Combating Corruption, OSCE, 2003*).

Prezentarea principiului impune clarificarea noţiunii de **„conflict de interese”**, aspect care a constituit obiect al preocupărilor organizaţiilor internaţionale şi regionale în momentul elaborării şi adoptării reglementărilor în domeniul corupţiei.

Se susţine că toţi agenţii publici pot avea un interes legitim care derivă din capacitatea lor de persoane private, dar trebuie să fie identificate clar cazurile ce pot fi incluse în categoria conflictelor de interese ce pot determina corupţia. De aceea, ***conflictul de interese trebuie: definit,identificat şi eliminat.***

În anul 1996, Adunarea Generală O.N.U. preocupată de la gravitatea problemelor ridicate de corupţie, care pot pune în pericol stabilitatea şi siguranţa societăţilor, subminează valorile

democraţie şi moralitate şi pun în pericol dezvoltarea socială, economică şi politică, a adoptat

rezoluţia privind acţiunea împotriva corupţiei, însoţită de o anexă ce conţine *Codul internaţional de conduită pentru agenţii publici.* În capitolul II al Codului, numit Conflictul de interese şi Descalificarea se stabiliesc următoarele:

- Funcţionarii publici nu trebuie să-şi utilizeze autoritatea în vederea avansării lor sau pentru a obţine un avantaj pentru familia lor sau realizarea unor interese financiare.Aceştia nu trebuie să se angajeze în nici o tranzacţie, să deţină o poziţie sau să aibă vreun interes comercial, fimanciar sau de altă natură care să fie incompatibile cu funcţiile şi îndatoririle lor oficiale;
- În vederea exercitării unei funcţii publice, în acord cu dispoziţiile legale, funcţionarii publici trebuie să declare toate aspectele, activităţile care ulterior ar putea determina un conflict de interese. În cazul în care există posibilitatea ivirii unui conflict între interesele private şi îndatoririle publice se vor lua măsurile mecesare pentru eliminarea acestuia;
- Se interzice utilizarea în mod necorespunzător a banilor publici, a bunurilor aflate în proprietatea statului, precum şi a serviciilor şi datelor oficiale în vederea obţinerii de avantaje pentru sine sau pentru alţii;
- Nu este permis persoanelor care deţin o funcţie publică să creeze, în timpul exercitării acesteia, condiţii în vederea obţinerii de foloase în momentul părăsirii funcţiei în cauză.

Totodată, statele părţi ale *Convenţiei Naţiunilor Unite împotriva corupţiei*, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, consideră necesar să adopte, să menţină şi să consolideze sisteme care să favorizeze transparenţa şi să prevină conflictele de interese (art.7 pct.4). Prin urmare, pentru a lupta împotriva corupţiei, fiecare stat parte încurajează în mod special integritatea, cinstea şi răspunderea agenţilor publici, conform principiilor fundamentale ale sistemului sau juridic, străduindu-se, dacă este cazul şi conform principiilor fundamentale ale dreptului sau intern, să aplice măsuri şi sisteme care să-i oblige pe agenţii publici să declare autorităţilor competente toate activităţile exterioare, orice ocupaţie, plasamente, bunuri şi orice dar sau avantaj substanţial din care ar putea rezulta un conflict de interese cu funcţiile lor.

Consiliul Europei indică faptul că avem conflict de interese în cazul în care un agent public are un interes privat, care este de natură să influenţeze executarea imparţială şi obiectivă a atribuţiilor sale.

Organizaţia pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare oferă o descriere similară prezentând conflictul de interese după cum urmează: *„un conflict între datoria publică şi interesele private ale unui oficial, situaţie care ar putea influenţa performanţa muncii sale şi responsabilităţile asumate."*

Conform Ghidului OECD privind administrarea conflictului de interese în serviciile publice, noţiunea de interese private ale unui oficial are un conţinut cuprinzător incluzând:

- interese private de afaceri determinate de existenţa unor parteneriate, investiţii sau alocarea de contracte guvernamentale;
- afilierea funcţionarului la diferite organizaţii (de exemplu, un oficial de rang înalt are o anumită calitate în structurile unei organizaţii non-profit care primeşte finanţare de la autoritatea în care îşi desfăşoară activitatea agentul respectiv);
- deţinerea de către o persoană a unei poziţii-cheie într-o agenţie guvernamentală care desfăşoară relaţii comerciale cu o societate comercială la care persoana respectivă ocupase anterior o funcţie de conducere (OECD Guidelines for Managing Conflict of Interest in the Public Service, 2005).

Însă interesele private nu se pot limita doar la cele care determină obţinerea unor avantaje pecuniare, fiind incluse şi avantajele profesionale pentru sine sau pentru membrii de familie; facilităţi pentru prieteni sau avantajarea clientelei politice.

Raportându-ne la sfera corupţiei în educaţie în categoria situaţiilor care ar putea genera conflicte de interese putem include:

- susţinerea angajării sau promovării persoanelor care nu întrunesc standardele necesare asigurării unui învăţământ de calitate;
- acordare de avantaje copiilor pe baza legăturilor de rudenie sau de prietenie –note mai bune sau promovarea unor examene mult mai uşor;
- facilitarea încheierii de contracte de către membrii de familie sau prieteni în vederea asigurării de servicii instituţiilor de învăţământ în scopul obţinerii de avantaje financiare.

Având în vedere situaţiile prezentate şi conform unui studiu elaborat de OECD, **nepotismul** este considerat un caz particular ce declanşează conflict de interese. Deşi expresia tinde să fie utilizată pe scară largă, se aplică strict la o situaţie în care o persoană îşi foloseşte puterea publică pentru a obţine o favoare- de foarte multe ori un loc de muncă - pentru un membru al familiei sale.

Relaţiile de prietenie sunt considerate oarecum asemănătoare nepotismului, dar având o sferă mult mai largă de acţiune. În Marea Britanie, relaţiile de prietenie sunt indicate prin expresiile „old school tie" sau „old boys club".

Dintre statele europene, Croaţia poate fi dată ca exemplu de stat cu o legislaţie bogată în domeniul identificării şi înlăturării conflictelor de interese (*A se vedea Best Practices in Combating Corruption, OSCE, 2003*).

În vederea gestionării şi eliminării conflictelor de interese OECD a formulat următoarele **recomandări:**

1. **Identificarea situaţiilor care pot determina conflictul de interese**-în acest sens, se va asigura o descriere clară şi realistă a circumstanţelor şi relaţiilor ce pot duce la o situaţie de conflict de interese;
2. **Stabilirea procedurilor pentru identificarea, gestionarea şi soluţionarea conflictelor de interese** - statele trebuie să se asigure că funcţionarii publici cunosc dispoziţiile legale privind identificarea şi declararea conflictelor de interese;
3. **Exercitarea corespunzătoare de către organele de conducere a atribuţiilor privind gestionarea conflictelor de interese**-organele de conducere trebui să-şi asume responsabilitatea pentru aplicarea efectivă a politicii privind conflictele de interese prin stabilirea unui proces decizional coerent, luarea deciziilor pe baza acestui model, în cazuri individuale, monitorizarea şi evaluarea eficacităţii politicilor şi, în cazul în care este necesar, îmbunătăţirea sau modificarea politicilor pentru a face mai eficiente;
4. **Crearea unui parteneriat cu angajaţii**-asigurarea nivelului de publicare, de sensibilizare şi de înţelegere a politicii de conflict de interes, prin instruire şi consiliere;
5. **Punerea în aplicare a politicii privind conflictul de interese**-identificarea faptelor ce pot constitui infracţiuni în cazul conflictului de interese, precum şi a consecinţele săvârşirii acestora, inclusiv a sancţiunilor disciplinare;
6. **Iniţierea de parteneriate cu mediul de afaceri şi organismele non-profit**-implicarea mediului de afaceri şi a organismelor non-profit în elaborarea şi promovarea politicii privind conflictul de interese determină anticiparea situaţiilor generatoare de conflict de interese (*OECD Guidelines for Managing Conflict of Interest in the Public Service).*

3. 5 Asigurarea transparenţei şi a accesului la informaţii de interes public în domeniul educaţional

În Rezoluţia (97) 24 adoptată în cadrul Consiliului Europei, privind cele 20 de principii directoare pentru lupta împotriva corupţiei, statele stabilesc că se vor asigura ca organizarea, funcţionarea şi procesul de luare a deciziilor în administraţia publică să ţină cont de necesitatea stringentă a combaterii corupţiei, în special prin stabilirea unei cât mai mari transparenţe consistente cu nevoia de a asigura mai multă eficienţă instituţională.

Principalele aspecte care trebuiesc avute în vedere pentru a se asigura transparenţa în domeniul educaţional sunt: alocarea şi administrarea resurselor financiare, burse şcolare, conducerea şcolii, comportamentul personalului şcolii şi achiziţiile.

Corupţia poate fi redusă dacă managementul resurselor materiale, umane şi financiare este transparent pentru toate grupurile interesate. Cazurile de corupţie apar prin încălcarea dispoziţiilor legale, creându-se de fapt aparenţa respectării acestora. Lipsa de transparenţă determină necunoaşterea dispoziţiilor legale aplicabile de către societatea civilă, în consecinţă imposibilitatea de a acţiona în activitatea de prevenire şi combatere a corupţiei.

În scopul de a îmbunătăţi transparenţa, pentru factorii de decizie este indispensabilă revizuirea diferitelor standarde aplicate în sfera financiară, umană, a resurselor materiale şi de gestionare a a acestora. Un nivel ridicat de transparenţă, automatizare, şi informatizarea în tranzacţiile administrative şi financiare sunt esenţiale pentru reducerea corupţiei în învăţământ. Un aspect cheie al luptei împotriva corupţiei se află în consolidarea capacităţilor instituţionale şi individuale în domenii, cum ar fi contabilitate, management financiar, educaţie de urmărire a cheltuielilor, de producţie, publicare, şi interpretarea de informaţii, mecanisme de supraveghere, de verificare şi audit, proceduri de achiziţii publice, şi utilizarea de tehnologii noi de management (*Corruption and education, Muriel Poisson,2010*).

Factorii de decizie trebuie să aibă în vedere: simplificarea normelor care reglementează alocarea resurselor în domenii care sunt cunoscute a fi în special expuse la corupţie; completarea cadrului legislativ privitor la transparenţa în structurile implicate în activităţile educaţionale; respectarea drepturilor cetăţeneşti privind participarea la luarea decizie, în special a celor care sunt implicaţi în domeniul specificat; asigurarea accesului la informaţia de interes public.

II. Bune practici europene în domeniul prevenirii corupţiei în educaţie

1. Promovarea conştientizării efectelor negative ale fenomenului corupţiei

S-a constatat că fenomenul corupţiei reduce eficienţa şi calitatea serviciilor, distorsionează procesul de luare a deciziilor şi subminează valorile sociale.

Corupţia în educaţie afectează mai mulţi oameni decât corupţia în alte sectoare. Consecinţele sale sunt deosebit de dureroase pentru cei săraci, care, fără acces la educaţie sau la alternative la educaţia de calitate scăzută, au puţine şanse de a scăpa de o viaţă de sărăcie.

O analiză empirică a FMI arată că ratele de abandon şcolar în ţările cu un grad înalt de corupţie sunt de cinci ori mai mari decât în ţările care înregistrează o rată diminuată a corupţiei.

Deşi o evaluare cu precizie a amplorii coruţiei din domeniul educaţiei este dificilă, numeroase rapoarte recente, efectuate atât la nivel naţional cât şi internaţional, arată că aceasta nu este nicidecum marginală.

Fenomenele de corupţie în sistemul de învăţământ au manifestări asemănătoare cu cele din alte sectoare, prezentand totodată şi manifestări care le particularizează având în vedere specificul activităţii.

În literatura de specialitate sunt decelate o serie de surse ale corupţiei în educaţie (David Chapman, *Corruption and the education sector*, Management systems international, 2002, Washington, p. 3-6). Astfel, au fost reţinute fenomene cum sunt:

1. *Acte ilegale de luare de mită sau de fraudă*

Există exemple flagrante de fraudă şi luare de mită, în care oficialii de la toate nivelurile de învăţământ cer o formă de câştig pentru ei înşişi, familie, sau prieteni, în schimbul ajutorului lor în în încheierea unor contracte, punerea în aplicare a unor decizii implementare, funcţionarea sistemelor de distribuţie, etc. Aceste fapte constituie peste tot infracţiuni şi sunt tratate de atare în legislaţiile diferitelor state.

2. *Factorii economici - surse ale corupţiei.*

Dat fiind că salariile în sistemul de învăţământ sunt insuficiente, sunt primite în mod neregulat sau cu întârzieri mari, cadrele didactice caută surse de venit suplimentare. Atunci când profesorii acordă contra cost note sau cer elevilor sau studenţilor să plătească pentru meditaţii particulare, în scopul de a trece un examen, se apreciază aceste manifestări ca forme ale corupţiei. Acest comportament tinde să fie tolerat, deoarece aproape toţi observatorii recunosc faptul că profesorii puţine căi alternative de a a-şi asigura cele necesare existenţei. Ca urmare, in multe ţări mai puţin dezvoltate astfel de soluţii sunt trecute cu vederea sau chiar acceptate.

Aceste practici sunt însă de natură să mărească inegalităţile sociale, cu deosebire atunci când profesorii nu predau decât o parte din programa obligatorile la orele de curs determinându-i pe elevi să plătească lecţii particulare pentru a recupera materia nepredată.

Fenomenul "meditaţiilor" este larg răspândit şi în România. Pe când existenţa sa ca atare a fost se pare acceptată de autorităţile responsabile, efectele sale asupra calităţii învăţământului naţional au fost mai puţin analizate. Singura preocupare a constat în manierea de impozitare a veniturilor cadrelor didactice obţinute pe această cale.

3. *Diferenţe în tradiţiile culturale*

În unele culturi se obişnuieste şi se aşteapta să se acorde daruri în schimbul unor mici favoruri. În timp ce cadourile simbolice cu valoare monetară simbolică îndeplinesc de multe ori aşteptările culturale, practica se poate transforma în extorcare de fonduri pe scară largă.

4. *Fenomene ce rezultă din incompetenţă*

Ceea ce apare uneori ca fiind corupţie este, de fapt, numai incompetenţa actorilor-cheie sau a deficienţei de infrastructură în care acestia lucrează. Atunci când sistemele de gestiune sunt ineficiente sau inexistente, personalul cheie acordă puţină importanţă în ceea ce priveşte controlul cheltuielilor. În aceste condiţii este de multe ori dificil de ştiut dacă incapacitatea oficialilor din învăţământ reflectă acte înşelăciune sau practici necorespunzătoare de management.

❖ Specialiştii în materie au exemplificat **fapte de corupţie** specifice domeniului educaţiei,

precum:

- Colectarea ilegală de taxe de înscriere atunci când astfel de taxe nu sunt prevăzute.
- "Adjudecarea" de locuri şcolare celui mai mare ofertant.
- Favorizarea admiterii copiilor în unele comunităţi în timp ce altele sunt obligaţi să plătească o taxă suplimentară.
- Mituirea funcţionarilor publici sau a cadrelor didactice pentru obţinerea note bune sau admiterea la examene.
- Publicarea rezultatelor testelor condiţionate de plata unei sume de bani.
- Eşecul la examene fără consecinţe, studenţii fiind (re-) admişi sub un nume fals.
- Deturnarea de fonduri destinate pentru materiale didactice, clădiri şcolare, etc.
- Achiziţionarea de materiale pedagogice de proastă calitate din cauza mituirii de către producători.

• Monopolul anumitor şcoli asupra cantinelor şcolare şi uniformelor, de unde rezultă proasta calitate şi preţurile ridicate ale serviciilor.

• Cursuri particulare plătite impuse în afara orelor decurs, ducând la o scădere a motivării a cadrelor didactice în cadrul cursurilor, în detrimentul elevilor care nu au mijloacele de a plăti astfel de cursuri.

• Utilizarea de facilităţilor şcolare în scopuri comerciale private.

• Exploatarea sau relele tratamente (fizice, sexuale, etc) ale elevilor

• Recrutarea de cadre didactice şi trimiterea în misiuni condiţionate de acordarea de mita sau favoruri sexuale.

• Vanzarea în avans a subiectelor de examene.

• „Profesorii fantomă": plăţi salariale pentru foşti membri ai personalului (sau care nu au fost niciodată angajaţi)

• Absenteism ridicat având un impact grav asupra proporţiei de elevi pe profesor.

• Obţinerea ilicită, prin mituire, a permiselor şi licenţelor de predare.

• Raportarea exagerată a numărului de elevi înscrişi (inclusiv elevii cu nevoi speciale), pentru a obţine mai multe fonduri.

• Coruperea controlorilor de conturi pentru a-i împiedica să divulge deturnarea de fonduri.

• Deturnarea de fonduri colectate de ONG-uri locale sau de asociaţii de părinţi.

In condiţiile date, educaţia pare să fie afectată negativ de activităţile de corupţie prin două modalităţi principale:

a. pe de o parte, prin presiunea pe care o exercită asupra resurselor publice şi, în consecinţă, asupra bugetului alocat educaţiei la nivel central şi pe unităţi;

b. pe de altă parte, prin impactul asupra serviciilor de învăţământ, afectând volumul acestora şi mai ales calitatea lor.

Practica europeană a identificat, dupa cum am aratat, o diversitate de cauze ale comportamentelor corupte, printre care elemente culturale sau istorice, venituri financiare scăzute, interese personale nepatrimoniale, etc; totodată însă, au fost identificate şi o serie de bune practici, născute şi promovate din dorinţa de a stabiliza societatea naţională şi europeană şi de a-i asigura progresul către un spaţiu de libertate, securitate şi justiţie:

A. Sesiuni de formare a funcţionarilor în vederea unei schimbări culturale cu privire corupţie şi a responsabilităţii acestora în prevenirea şi combaterea fenomenului;

B. Campanii de informare a cetăţenilor cu privire la drepturile şi obligaţiile fiecăruia în prevenirea şi combaterea fenomenului;

C. Constituirea unor organizaţii cu activitate specifică de prevenire şi combatere a corupţiei în sistemul educaţional.

A. Schimbare culturală

Alături de alte ţări europene în curs de dezvoltare, România a introdus în 2001 o lege privind liberul acces la informaţiile de interes public, acest pas fiind unul major înspre o societate deschisă. Deşi beneficiile unei societăţi deschise sunt evidente, cetăţeanul de rând cu drept de acces la diferite informaţii apare ca o sursă de îngrijorare şi ameninţare pentru funcţionarul obişnuit ca actele întocmite de el să fie la adăpost de ochiul iscoditor al publicului.

După 11 ani de la adoptarea legii privind accesul liber la informaţii şi după 5 ani de la intrarea României în Uniunea Europeană, funcţionarul încă mai pare deranjat atunci când i se solicită informaţii legate de activitatea profesională desfăşurată în interes public, iar cetăţeanul este încă oarecum jenat şi supus unui efort suplimentar când acţionează conform principiilor unei societăţi deschise.

În asemenea situaţii, prezente şi în alte ţări europene în curs de dezvoltare şi nu numai, s-a identificat nevoia de o schimbare culturală – începând cu cel mai nou angajat din sistemul educaţional şi până la ministrul de resort. Procesul de schimbare culturală are loc prin cursuri de formare şi prin exemple ale celor de la conducere, prin care funcţionarii să înţeleagă că politicile de acces la informaţiile publice şi îndeplinirea cu conştiinciozitate a atribuţiilor de serviciu cresc demonstrabil calitatea serviciilor, de care avem cu toţii nevoie, inclusiv funcţionarii la rândul lor.

Tradiţiile administrative variază în funcţie de fondul cultural al ţării, dar sunt, în general, comune în ceea ce priveşte modul în care funcţionarii trebuie să îsi îndeplinească atribuţiile - corect, onest şi eficient. Cu toate acestea, aceste valori pot uşor intra în conflict cu alte aşteptări. De exemplu, membrii de familie sau alte persoane cunoscute se pot simţi îndreptăţiţi să facă presiuni asupra funcţionarului în vederea obţinerii unor beneficii precum locuri de muncă, încheierea unor contracte sau pur şi simplu favoruri. Decizia corectă nu e atât de simplu de luat cum poate pare din afară; de foarte multe ori, dificultatea apare în identificarea dilemei etice şi în înfrângerea concepţiei de genul “oricum toată lumea face”.

În acest punct devine esenţial ca, prin sesiuni de formare şi training-uri în cadrul instituţiei din care fac parte şi nu numai, funcţionarii să înţeleagă că majoritatea dintre ei se confruntă cu situaţii şi dileme similare:

- *ar trebui să aplic legea întocmai în acest caz chiar dacă aceasta va costa mai mult instituţia?*

- *ar trebui să mă retrag de la negocierea/renegocierea acestui contract, avand in vedere legatura de rudenie cu contractorul?*
- *trebuie să fac cum îmi cere ministerul/autoritatea superioara chiar daca legea nu imi permite sa fac ceea ce am fost rugat sa fac?*
- *ar trebui sa fac ceva in cazul in care am observat un caz minor/major de coruptie in unitatea in care lucrez?*
- *ar trebui să mă asigur că beneficiarii serviciilor mele obtin toata asistenta necesara la care au dreptul? sau trec cu vederea si incerc sa economisesc resurse de timp si bani ale unitatii?*
- *ar trebui sa favorizez o persoana apropiata doar pentru ca are aceasta calitate, pentru ca "oricum toţi o fac cand au ocazia"?*

❖ Prin intermediul sesiunilor şi seminariilor anticoruptie organizate de instituţia în care aceştia îşi desfăşoară activitatea sau de către minister, funcţionarii conştientizează:

- diversitatea formelor pe care le poate lua un comportament corupt, înţelegând limitele uneori sensibile ale unor fapte;
- semnalele care avertizeză asupra unor situaţii la care trebuie să fie atenţi pentru a nu fi implicaţi în activităţi corupte;
- efectele nocive ale corupţiei, care afectează atât instituţia în care lucrează, cât şi societatea din care fac parte, pe termen scurt şi lung;
- pericolele şi sancţiunile asociate unui comportament corupt, care pot varia de la aplicarea unei sancţiuni disciplinare şi până la aplicarea unor pedepse penale;
- modalităţile de sesizare a conducerii unităţii sau, în cazuri mai grave, a organelor judiciare cu privire la săvârşirea unui act de corupţie;
- responsabilitatea şi puterea fiecăruia de a contribui la o societate mai bună pentru toţi;
- că majoritatea se află sub aceeaşi presiune neplacută;

❖ Funcţionarii trebuie, de asemenea, informaţi cu precizie asupra faptului că există numeroase instrumente legale care îi protejează în cazul în care se hotărăsc să denunţe comportamente corupte din cadrul instituţiei în care lucrează.

✓ Beneficiile unor astfel de politici sunt numeroase şi valoroase atât din punct de vedere al serviciilor oferite ulterior de funcţionari, cât şi al situaţiei profesionale şi personale a funcţionarilor, întrucât acestea:

- promovează o etică a serviciilor publice;

- responsabilizează funcţionarul cu privire la importanţa pentru societate în intregul ei a modului în care acesta îşi desfăşoară activitatea
- sporesc satisfacţia la locul de muncă;
- oferă o siguranţă mai mare a locului de muncă, protejând împotriva tentaţiei comiterii unor fapte sau acte circumscrise abaterii disciplinare sau a unor infracţiuni cu consecinţele aferente;
- cresc sentimentul de stimă publică pentru tagma funcţionarilor în societatea în care aceştia muncesc şi trăiesc în viaţa de zi cu zi;

În orice caz, pentru rezultate eficiente în sensul prevenirii şi combaterii corupţiei în sistemul educaţional şi nu numai, procesul de schimbare culturală trebuie efectuat pe două coordonate, ţinând cont de principiul corelării cererii şi ofertei: acolo unde se primeşte, este cineva care oferă.

B. Campanii de informare

Alături de formarea funcţionarilor în sensul asumării valorilor fundamentale ale integrităţii, transparenţei şi răspunderii în desfăşurarea activităţilor profesionale, o altă practică eficientă în prevenirea şi combaterea corupţiei constă în sensibilizarea cetăţenilor, a celor care oferă, mai mult sau mai puţin de bunăvoie, anumite avantaje pentru a obţine un anumit rezultat.

Elementul-cheie constă în conştientizarea drepturilor şi obligaţiilor fiecărui cetăţean cu privire îndeplinirea rolului de individ aparţinând unei societăţi.

Tacitus afirma cinic: „*într-un stat în care corupţia abundă, legile sunt numeroase*". Corelând citatul de acum 2000 de ani cu unul mai recent, al faimosului lider politic Woodrow Wilson care observa „*că libertatea nu vine şi nu va veni niciodată de la Guvern, libertatea vine de la subiecţii acestuia*", ajungem să înţelegem că cel mai frecvent complice al corupţiei este propria indiferenţă, complacerea sau ignoranţa cetăţenilor.

O abordare fragmentară a reformei nu este fiabilă. Strategia de informare şi formare asupra efectelor nocive ale corupţiei pe termen scurt si lung trebuie să cuprindă atât funcţionarii din unităţile cu responsabilităţi în domeniul educaţiei, cât şi elevii, studenţii, părinţii, rudele acestora, ajungând la fiecare persoană componentă a societăţii.

Reforma cu privire la reducerea (eradicarea) corupţiei trebuie să cuprindă campanii publice de sensibilizare şi programe de informare a publicului cu privire la:

❖ **drepturile fiecărui cetăţean**:

- de a avea acces la informaţiile de interes public, fără eforturi suplimentare de "îmbunare" a celui responsabil a le furniza;

- de a beneficia de servicii de calitate, în termen rezonabil;

- de a depune plângere la autorităţile judiciare în cazul furnizării unor servicii de proastă calitate sau a solicitării unor foloase necuvenite de către functionar pentru îndeplinirea unor atribuţii de serviciu;

- de a participa la procesul de elaborare a actelor normative si la procesul de luare a deciziilor,

- dreptul la educaţie şi la un sistem educaţional eficient, integru, transparent şi echitabil;

- dreptul la o societate democratică, la un mediu curat care să asigure progresul şi egalitatea în faţa autorităţilor publice;

❖ **obligaţiile fiecărui cetăţean**:

- de a respecta legea;

- de a nu oferi bani sau alte foloase functionarilor însărcinaţi cu o anumită activitate, pentru a-i determina să facă sau să nu facă ceva;

- de a denunţa orice refuz de îndeplinire a unei sarcini legale de către un funcţionar aflat în exerciţiul funcţiei;

- de a nu contribui la perpetuarea fenomenului corupţiei prin nici un mijloc

- de a înţelege că autorităţile au nevoie de sprijinul fiecăruia şi de a contribui la efortul acestora de identificare a faptelor de corupţie;

- de a avea aşteptări realiste, înţelegând că reducerea sau eradicarea corupţiei sistemice este un proces pe termen lung;

❖ **riscurile** implicării în activităţi corupte:

- sancţiuni penale: cazier, amendă, închisoare;

- afectarea negativă a propriilor şanse din punct de vedere al egalităţii într o altă situaţie;

- pătarea imaginii personale;

- exemplu negativ pentru cei din jur;

- contribuirea la perpetuarea unui fenomen imoral şi distructiv al societăţii.

Aceste campanii trebuie promovate atât la nivel naţional, cât mai ales local, la nivel de unitate. În majoritatea ţărilor europene în care au fost indentificate astfel de campanii, acestea au fost susţinute de organizaţii non-profit sau instituţii internaţionale, dar motivaţia a fost cultivată în interior. În unele state (ex: Franţa, Marea Britanie, Suedia) au avut loc campanii de presă în scopul informării publicului cu privire la efectele negative ale corupţiei, precum şi a responsabilităţii cetăţeanului în reducerea acestui fenomen.

În ţări precum Lituania, Slovacia şi Cehia au fost organizate seminarii anticorupţie în cadrul unităţilor de învăţământ pre-universitar şi universitar, deschis tuturor, inclusiv elevilor, studenţilor, părinţilor şi cadrelor didactice.

De asemenea, în Franţa, Cehia, Danemarca, Germania şi alte ţări europene, au fost introduse ore de educaţie anticorupţie în ciclul şcolar gimnazial. În 2004, guvernul bulgar a introdus ore de educaţie anticorupţie în planul oficial de învăţământ gimnazial. Până la sfârşitul anului, anticorupţia a reprezentat o materie separată în majoritatea şcolilor din Bulgaria, în restul şcolilor fiind predată în cadrul orelor de dirigenţie.

În Italia, programele de etică se concretizează prin organizarea de seminarii în şcoli şi universităţi. Prin angajarea ca formatori a unor "eroi" locali, organizaţiile captează interesul elevilor prin ilustrarea unor situaţii cotidiene. Aceste organizaţii sunt susţinute de către asociaţiile de părinţi, iar programele desfăşurate sunt acreditate de Minisiterul Educaţiei. Cursurile îşi propun să stimuleze capacitatea de analiză a elevilor şi studenţilor, să dezvolte o gândire independentă şi să consolideze abilitatea de a lua decizii morale. Costurile sunt acoperite prin donaţii ale administraţiei publice locale şi a unor sponsori din sectorul privat.

În Austria, campaniile de informare s-au concretizat prin postere afişate şi broşuri împărţite în diverse locaţii, în timp ce în Letonia a fost organizată o campanie de sensibilizare cu privire la problema corupţiei cu sloganul " corupţia este prostituţia puterii ". În plus, au fost organizate diverse evenimente pentru promovarea anticorupţiei precum un concurs de desene realizate de elevi pe tema anticorupţiei (Letonia), prezentări de publicaţii în domeniul anticorupţiei (Austria), publicarea de sondaje anuale privind corupţia (Slovenia).

Când vine vorba de limitarea corupţiei, nu există soluţii rapide, ci doar posibilitatea cultivării unei educaţii cu privire, pe de o parte la daunele pe care aceasta le provoacă pe termen lung, iar pe de altă parte la beneficiile unei societăţi deschise şi caracterizată de integritate.

- ✓ **Factorii care vor determina succesul sistemului de învăţământ** sunt următorii :
  - Existenţa unor administraţii independente din punct de vedere politic
  - Reguli şi proceduri de gestiune bine definite
  - Standarde şi norme clare de recrutare şi promovare a cadrelor didactice, în baza meritelor profesionale
  - Criterii de admitere a studenţilor şi de derulare a examenelor în mod clar definite
  - Redactarea de Coduri de conduită
  - Sisteme de monitorizare a conformităţii cu normele şi aplicarea de sancţiuni în cazul încălcării lor

• Adoptarea de normele privind conflictul de interese

• Structurarea unor organisme independente de analiză

• Implicarea părinţilor, profesorilor şi a societăţii civile în planificarea şi administrarea activităţii instituţiilor de învăţământ

• Accesul facil la informaţii

• Existenţa unor mecanismele de reclamaţii disponibile pentru toate părţile interesate (precum şi asigurarea unor drepturile pentru persoanele care raportează acte de corupţie)

• Proceduri de control intern şi extern al comisiilor de acreditare a instituţiilor de învăţământ private.

C. Organizaţii cu activitate specifică de prevenire şi combatere a corupţiei în sistemul educaţional

Un alt exemplu din practica europeană, în vederea conştientizării şi prevenirii efectelor negative ale comportamentelor corupte în sistemul educaţional îl reprezintă constituirea de Asociaţii (organizaţii) având ca membri cadre didactice, inspectori şcolari şi angajaţi ai ministerului de resort, asociaţii în cadrul cărora să se discute în mod activ modalităţile de prevenire a corupţiei, precum şi de îmbunătăţire a calităţii serviciilor din domeniul educaţiei, domeniu de bază şi de maximă importanţă în orice societate.

Aceste asociaţii creează un forum de discuţii şi iniţiative privind lupta împotriva corupţiei în învăţământ. Numeroase organizaţii pun la dispoziţia membrilor o varietate de programe, integrând problema corupţiei şi evaluând standardele profesionale şi de etică profesională. Analizând activitatea acestor organizaţii la nivel european, s-a constatat importanţa explorării diferitelor tipuri de acţiuni care pot fi eficiente în lupta împotriva corupţiei. În general, au fost identificate trei modalităţi:

- promovarea eticii profesionale prin coduri de conduită la nivel de unitate;
- organizarea şi sprijinirea activităţilor de formare profesională;
- exercitarea unei presiuni pentru includerea educaţiei anticorupţie în curriculum.

2. Cooperarea cu ţările membre ale Uniunii Europene şi alte organizaţii internaţionale

Înfiinţarea unor puncte de contact între statele care luptă împotriva corupţiei la nivel european contribuie semnificativ la eforturile comune asumate de statele membre în scopul reducerii şi stopării fenomenului corupţiei, odată cu aderarea la Uniunea Europeană.

A. Prin mecanismele de cooperare ale autorităţilor unor ţări europene, precum **instrumentele juridice sub forma tratatelor** şi întrunirilor pentru negocieri şi mai apoi pentru strategii de implementare, au fost identificate modalităţile principale prin care sectorul educaţiei poate fi sprijinit în lupta împotriva fenomenului corupţiei de diferite componente ale societăţii, atît guvernamentale cât şi civile:

- Oficialii guvernamentali, decidenţii politici şi funcţionarii publici pot contribui la lupta împotriva corupţiei investind şi protejând fondurile pentru educaţie. Asigurarea că fondurile destinate educaţiei sunt administrate într-un mod corect, echitabil şi transparent, protejează cea mai valoros activ al unei ţări: copiii.
- Organizaţiile non-guvernamentale şi societatea civilă pot sprijini lupta împotriva corupţiei în educaţie prin implicarea tinerilor în discuţii şi dezbateri privind elementele componente ale unui comportament etic, înţelesul fenomenului corupţiei, a modalităţilor de combatere a acestuia, precum şi prin încurajarea tinerilor de a solicita respectarea dreptului la educaţie. Asigurarea că viitoarele generaţii de cetăţeni sunt aduse într-un punct în care să se aştepte la o ţară şi uniune de ţări fără corupţie, reprezintă unul dintre cele mai bune instrumente de pregătire a unui viitor mai luminos.
- Presa poate promova combaterea corupţiei prin parteneriate cu organizaţiile non-profit active în domeniul educaţional prin activităţi de "pază" şi de informare a publicului. Aceste două componente ale societăţii pot combina informaţiile deţinute şi accesul la public pentru a asigura transparenţa proiectelor educaţionale şi a destinaţiei fondurilor.
- Sectorul privat poate susţine lupta împotriva corupţiei în sistemul educaţional prin finanţarea unor programe şi supravegherea administrării acestora. Sprijinirea unui sistem de învăţământ solid prin donaţii reprezintă o investiţie bună pentru viitor.
- Sindicatele pot lupta împotriva corupţiei prin monitorizarea integrităţii sistemului educaţional. Profesorii şi orice alt participant trebuie să protejeze integritatea şi onoarea sistemului care pregateşte tinerii pentru viitor.
- Oricine poate şi trebuie să participe la lupta împotriva corupţiei în educaţie acţionând conform principiului inacceptabilităţii corupţiei, promovând valoarea integrităţii şi refuzând orice act sau fapt de corupţie.

B. Academia Internaţională Anticorupţie (IACA)

În septembrie 2010 a fost înfiinţată Academia Internaţională Anticorupţie, acţionând ca organizaţie internaţională din martie 2011 şi având ca scop promovarea prevenirii si combaterii eficace si eficiente a coruptiei prin

- oferirea educaţiei şi pregătirii profesionale anticorupţie;
- initierea si facilitarea cercetării privind toate aspectele corupţiei;
- oferirea altor forme relevante de asistenţă tehnica în lupta împotriva corupţiei;
- încurajarea cooperării internaţionale şi a reţelelor în lupta împotriva corupţiei.

Activităţile Academiei respectă principiul libertăţii academice, îndeplinesc cele mai înalte standarde academice şi profesionale şi abordează fenomenul corupţiei într-o manieră comprehensivă şi interdisciplinară, ţinând cont în mod corespunzător de diversitatea culturală, egalitatea de gen, precum şi de recentele evoluţii în domeniul corupţiei, la nivel global şi regional.

România este unul dintre membrii fondatori ai organizaţiei iniţiate de către Naţiunile Unite (UNDOC), Austria şi Biroul European Antifraudă (OLAF). În conformitate cu abordarea holistică interdisciplinară a problemei corupţiei, IACA oferă programe, training-uri personalizate şi oportunităţi de cercetare, toate orientate către o gamă largă de domenii si profesii, atât din domeniul public cât şi privat, inclusiv privind prevenirea şi combaterea corupţiei în educaţie.

Academia oferă sesiuni de instruire şi formare adaptate specific nevoilor dintr-un anumit sector, instituţie sau grup de persoane. Aşadar, cei implicaţi în procesul educaţional, începând cu cu funcţionari ai ministerului educaţiei, persoane implicate în conducerea unităţilor de învăţământ, profesori de la oricare nivel al sistemului educaţional, precum şi studenţi interesaţi în prevenirea şi combaterea corupţiei sunt încurajaţi să solicite participarea la programele organizate de IACA. Aceste programe sunt moderate de academicieni şi practicieni recunoscuţi internaţional pentru activitatea profesională anticorupţie.

În plus faţă de cunoştinţele practice diseminate de către formatori, IACA oferă o platformă excelentă pentru schimburi de exprienţă şi cooperare dincolo de frontierele politice.

C. Organizaţii cu activitate specifică de prevenire şi combatere a corupţiei în sistemul educaţional

Prin intermediul acestor organizaţii, regăsite si în cadrul subcapitolului referitor la practici de promovare a conştientizării efectelor nocive ale corupţiei, se pot realiza mult mai uşor întruniri la nivel european şi intercontinental, la care să participe funcţionari din mai multe state, pentru discuţii, evaluări de rezultate şi schimb de bune practici, asigurându-se astfel o cooperare extrem de valoroasă în contextul procesului de globalizare aflat în plină desfăşurare.

D. Participarea la mecanisme de monitorizare anticorupţie.

Preocupată de necesitatea diminuării fenomenului corupţiei, Comisia Uniunii Europene a propus un set de măsuri pentru combaterea cu mai multă fermitate a prejudiciilor grave cauzate de corupție în plan economic, social și politic în rândul societăților europene. Reacţia Comisiei a fost determinată de o serie de statistici relevante date publicităţii în ultimul an. Astfel, patru din cinci cetățeni ai Uniunii Europene consideră corupția drept o problemă majoră în statul membru din care fac parte. Conform estimărilor, corupția produce economiei UE un prejudiciu anual de 120 de miliarde EUR. Această cifră reprezintă 1% din PIB-ul UE, ceea ce înseamnă o sumă doar cu puțin mai mică decât bugetul anual al Uniunii Europene.

Un prim pas l-a constituit unui nou mecanism, şi anume *Raportul anticorupție al UE*, pentru a monitoriza și a evalua eforturile statelor membre de combatere a corupției și, de asemenea, pentru a încuraja un angajament politic mai susținut al statelor membre. Acest mecanism va ajuta statele membre să îmbunătățească procesul de punere în aplicare a legislației, să implementeze pe deplin angajamentele internaționale pe care și le-au asumat și să consolideze coerența politicilor și acțiunilor pe care le întreprind pentru combaterea corupției.

Raportul anticorupție al UE va identifica tendințele și punctele slabe care necesită o soluție și, în același timp, va stimula schimbul de experiență *inter partes* și schimbul de cele mai bune practici. Raportul va fi emis de Comisie la fiecare doi ani, începând din 2013, și se va întemeia pe informațiile primite din diferite surse, inclusiv prin intermediul mecanismelor actuale de monitorizare (de către Consiliul Europei, OCDE şi Organizația Națiunilor Unite), de la experți independenți, părți interesate și societatea civilă. În paralel, UE ar trebui să negocieze participarea sa în cadrul Grupului de state împotriva corupției al Consiliului Europei (GRECO), pentru crearea de sinergii între ambele mecanisme.

Pentru abordarea cu mai multă eficiență a problemelor corupției, statele membre ar trebui să îmbunătățească modul de implementare a instrumentelor juridice de combatere a corupției existente la nivel european și internațional. De asemenea, în toate politicile sale relevante, atât interne, cât şi externe, UE ar trebui să pună un accent mai mare pe aspectele corupției.

Prin urmare, Comisia va propune norme modernizate ale UE privind confiscarea activelor obținute din criminalitate, a unei strategii de ameliorare a investigațiilor în domeniul infracționalității financiare în statele membre în anul 2012, precum și a unui plan de acțiune pentru ameliorarea datelor statistice privind criminalitatea. Comisia, împreună cu agențiile UE, cum ar fi Europol, Eurojust, CEPOL și OLAF, va intensifica acțiunile de cooperare judiciară și polițienească și va îmbunătăți formarea funcționarilor care au răspunderea

aplicării legii. Comisia va acționa pentru modernizarea normelor UE privind achizițiile publice, a standardelor contabile și a normelor de audit pentru întreprinderile din UE. De asemenea, în 2011, Comisia va adopta o strategie pentru combaterea fraudei care afectează interesele financiare ale UE. În paralel, Comisia va pune un accent mai puternic pe aspectele luptei anticorupție în cadrul procesului de extindere a UE și, împreună cu Înaltul Reprezentant, în cadrul politicii de vecinătate.

Participarea tuturor statelor membre este încurajată, întrucât fiecare raport privind combaterea corupţiei în UE se va focaliza pe o serie de probleme transversale cu relevanţă deosebită la nivelul UE, precum şi pe anumite probleme specifice fiecărui stat membru; de asemenea, evaluarea acestora se va face conform mai multor indicatori, pe baza standardelor existente în domeniile respective, inclusiv al educaţiei, şi pe baza celor dezvoltate în decursul procesului de întocmire a raportului.

Întrebări de evaluare a cunoştinţelor

1. Care sunt principalele convenţii europene relevante în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei?
2. Precizati cateva dintre cele 20 principii directoare privind corupţia elaborate de Consiliul de Ministri al Consiliului Europei.
3. Enumeraţi principiile europene de bază în funcţionarea corectă a procesului educaţional.
4. Care sunt factorii considerati determinanti pentru succesul sistemului de învăţământ?
5. Care sunt modalităţile principale prin care sectorul educaţiei poate fi sprijinit în lupta împotriva fenomenului corupţiei de diferite componente ale societăţii?

Sistemul de evaluare:

Eficienta instruirii va fi evaluata atat printr-o grila de evaluare cat si printr-un chestionar de feedback.

Bibliografie

Studii, rapoarte, lucrări

- Explanatory Report to the Convention on the protection of the European Communities' financial interests, Text approved by the Council on 19 December 1997, Official Journal**,** no. 11 of 15 January 1998;
- **Explanatory Report on the Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union (text approved by the Council on 3 December 1998), Official Journal no. 391 of 15 December 1998;**
- Explanatory Report to the second Convention on the protection of the European Communities' financial interests (Text approved on the 12 March 1999), Official Journal, no. 91 of 31 March 1999;
- Consiliului Europei, Consiliul Europei şi lupta împotriva corupţiei, Convenţia penală privind corupţia şi raportul explicativ, Convenţia civilă privind corupţia şi raportul explicativ, Editura Consiliului Europei, Bucuresti, 2001;
- Council of Europe, Explanatory Report on the Criminal Law Convention on Corruption, 2002;
- David Chapman, *Corruption and the education sector*, Management systems international, Washington, 2002;

- Preventing Corruption in the Educational System.A Practical Guide, Eschborn 2004
- **United Nations Office on Drugs and Crime, Compendium of international legal instruments on corruption, (Second edition), New York, 2005;**
- OECD, Fighting Corruption in Eastern Europe and Central Asia, OECD Publishing, 2006;
- Best Practices in Combating Corruption OSCE;
- Managing Conflict of Interest-Frameworks,Tools and Instruments for Preventing, Detecting and Managing Conflict of interest, ADB/OECD Anti-Corruption Initiative for Asia and the Pacific, 2007)
- *Manualul de drept european privind nediscriminarea*, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Consiliul Europei, 2010 ;
- Alexandra Lăncrănjean, *Hotărâri ale Curţii Europene a Drepturilor Omului martie 2010*, în THEMIS -Revista Institutului Naţional al Magistraturii nr.1/2010 ;
- Gabriel Andreescu, *Combaterea Discriminării-Seminar de Formare*, Bucureşti, 2011.

Cadrul juridic internaţional şi regional

- The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) is a multilateral treaty adopted by the United Nations General Assembly on 16 December 1966, and in force from 23 March 1976.
- The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) is a multilateral treaty adopted by the United Nations General Assembly on 16 December 1966, and in force from 23 March 1976.
- Convention on the protection of the European Communities' financial interests, Official Journal, No. 316, 27 November 1995.
- Protocol to the Convention on the protection of the European Communities' financial interests, Official Journal, no. 313 of 23 October 1996.
- The second Protocol to the Convention on the protection of the European Communities' financial interests, Official Journal**,** no. 221 of 19 July 1997.
- Council of Europe, Resolution (97) 24 on The Twenty Guiding Principles for the Fight against Corruption, adopted by the Committee of Ministers on 6 November 1997.
- Council of Europe, Resolution (98) 7 authorising the partial and enlarged agreement establishing the "Group of states against corruption – GRECO, adtopted by the Committee of Ministers on 5 May 1998.
- Criminal Law Convention on Corruption adopted by the Council of Europe in Strasbourg, 27 January 1999.

- Civil Law Convention adopted by the Council of Europe in Strasbourg. 4 november 1999
- Council of Europe, Resolution (99) 5 establishing The "Group of States Against Corruption - GRECO adopted by the Committee of Ministers on 1 May 1999.
- Commission Decision 1999/352/EC, of 28 April 1999 establishing the European Anti-Fraud Office (OLAF), Official Journal, no.136/1999.
- United Nations Convention against Corruption adopted by the United Nations General Assembly by resolution 58/4 of 31 October 2003.

Titlul cursului:

Norme de cooperare între Administraţia Centrală, Autorităţile Administraţiei Publice Locale, Părinţi şi Cadre Didactice pentru folosul comunităţii

Formatori:

Gabriela Răducan

Carolina Maria Niţă

Teodoara Oana Mateescu

Titlul cursului: Norme de cooperare între Administraţia Centrală, Autorităţile Administraţiei Publice Locale, Părinţi şi Cadre Didactice pentru folosul comunităţii

Grup ţintă: Directori, inspectori şcolari, funcţionari publici din administraţia publică locală, cu rol în domeniul educaţiei, în domeniul prevenirii şi combaterii corupţiei.

Definiţia operaţională a corupţiei în proiect: Corupţia reprezintă un ansamblu de activităţi imorale, ilicite, ilegale realizate de indivizi care exercită un rol public şi care abuzează de puterea publică pe care o exercită pentru a-şi promova anumite interese personale, interese ale altora sau pentru a obţine pentru sine beneficii materiale sau financiare.

Rezumat: Cursul de faţă analizează, în cadrul a patru capitole centrale, aspectele relevante în materia normelor de cooperare între administraţia centrală, autorităţile administraţiei publice locale, părinţi şi cadre didactice pentru folosul comunităţii.

Capitolul 1 este dedicat principiilor fundamentale ale învăţământului preuniversitar şi superior: principiul descentralizării, principiul răspunderii publice şi principiul transparenţei.

Dintre acestea, o analiză amănunţită s-a impus în cazul descentralizării, aceasta manifestându-se în nenumărate domenii, printre acestea numărându-se: curriculumul, resursele umane, conducerea şi administrarea la nivelul unităţilor şcolare, finanţarea educaţiei etc. Descentralizarea veritabilă, aptă să creeze efectele dorite, implică un proces etapizat al cărui succes este garantat de îmbunătăţirea capacităţii instituţionale la toate nivelurile, pentru exercitarea corectă a funcţiilor ce decurg din noile competenţe atribuite factorilor implicaţi în educaţie.

Capitolul al doilea acordă o importanţă deosebită parteneriatelor în învăţământ, cu analiza regimului lor juridic. Acestea se manifestă în următoarele forme: **parteneriat: unitate de învăţământ - comunitate locală** (avându-si legitimitatea în tendinţa de extindere a câmpului educaţional de la instituţiile şcolare către ceilalţi agenţi educaţionali, iar ca deziderat îmbunătăţirea relaţiilor în vederea creşterii calităţii educaţiei oferite elevilor, cu luarea în considerare a cunoaşterii profilului general al comunităţii locale, problemelor specifice ale comunităţii şi, în particular, problemelor din domeniul educaţiei, stabilirii gradului de implicare a şcolii în viaţa comunităţii locale şi rolul pe care şcoala îl are în procesul de dezvoltare comunitară, identificării formelor şi domeniilor parteneriatului în acord cu specificul proiectelor şcolii şi cu particularităţile partenerilor din comunitate, care pot sprijini elaborarea şi implementarea proiectului, stabilirii direcţiilor de acţiune prin care se poate asigura atragerea partenerilor comunitari pe fondul ameliorării relaţiilor dintre şcoală şi comunitate), **parteneriat: instituţia de învăţământ – familie** (acesta contribuind la creşterea factorilor de educaţie în familiei, prin conştinetizarea rolului pe care părinţii îl au în educaţia copiilor lor şi implicând de multe ori un proces educaţional complex al părinţilor, pe parcursul căruia aceştia să conştientizeze şi să îşi asume rolul pe care îl pot juca în procesul

educaţional), **parteneriat: şcoala - autorităţile locale** (acestea asigurând, în condiţiile legii, buna desfăşurare a învăţământului preuniversitar în localităţile în care acestea îşi exercită autoritatea, neîndeplinirea obligaţiilor ce le revin în organizarea şi funcţionarea învăţământului preuniversitar urmând a fi sancţionată conform legii), **parteneriat: instituţia de învăţământ - poliţie** (în domenii ca asigurarea integrităţii personale a elevilor, cadrelor didactice, a locuitorilor comunităţii în general; prevenirea delincvenţei juvenile şi a criminalităţii; violenţa în familie, stradală, în cadrul şcolii; prevenirea consumului, a traficului de droguri; educaţia rutieră; prevenirea prostituţie/proxenetism, pedofiliei; prevenirea cerşetoriei; prevenirea exploatării prin muncă a copiilor; promovarea respectului faţă de lege; promovarea drepturilor omului şi ale copilului; promovarea unui comportamnet civilizat în societate; promovarea imaginii pozitive ale Poliţiei în comunitate şi creşterea încrederii în instituţie; culegerea de informaţii şi date de interes în cazuri speciale; menţinerea ordinii şi liniştii publice în unităţile de învăţământ, în afara acestora, în comunitate; realizarea/proiectarea unor programe/proiecte de parteneriat; stabilirea identităţii persoanelor şi educarea copiilor pentru utilizarea actelor care atestă identitatea; recrutarea viitoarelor cadre ale instituţiei.)

Capitolul al treilea urmăreşte analiza normativă a prevenirii corupţiei în educaţie, o atenţie deosebită fiind acordată definiţiilor propuse în diverse acte normative, programe, planuri ori alte documente emise la nivel naţional ori internaţional, dar şi diverselor infracţiuni de corupţie reglementate în legislaţia naţională, precum: darea de mită, luarea de mită, primirea de foloase necuvenite, traficul de influenţă. Normele relevante în materie vizează cele două funcţii ale sistemului de învăţământ şi ale unităţilor şcolare: investiţia în capitalul uman şi creşterea productivităţii muncii.

În sprijinul prevenirii activităţilor de corupţie se încadrează obligativitatea adoptării *codului etic universitar* (contract moral între studenţi, profesori, personal administrative şi comunitatea universitară ca întreg, dar şi un document obligatoriu care întregeşte Carta universităţii, contribuind la coeziunea membrilor universităţii, la formarea unui climat universitar bazat pe cooperare şi competiţie după reguli corecte şi la creşterea prestigiului universităţii), înfiinţarea unei *comisii de etică universitară,* constituirea *consiliul de etică universitară* etc. Aceste demersuri trebuie însă susţinute prin conturarea tot mai accentuată a unui sistem viabil de luptă împotriva corupţiei, prin obligativitatea realizării unui cod de conduită şcolară, asemenător celui propus la nivel universitar, adoptarea unor criterii şi proceduri clare de recrutare şi promovare a cadrelor didactice, dar şi a elevilor ori studenţilor în diferitele organisme şcolare sau univesitare, inclusiv în Consiliul şcolii sau în alte organisme de conducere, prin elaborarea unor proceduri clare (şi transparente) de luare a deciziilor relevante pentru unităţile de învăţământ şi actorii acestora care se bazează pe

imparţialitate şi care urmăresc bunăstarea tuturor cetăţenilor, prin separarea posturilor de sistemul politic, prin interzicerea ca profesorii să fie reprezentanţi ai unor partide politice, prin dezvoltarea unor coduri de conduită pentru cadrele didactice şi pentru elevi şi studenţi în completarea sistemului legal, prin suplimentarea legislaţiei cu definiţii clare ale actelor de corupţie, prin elaborarea de norme suplimentare care să explice toate aceste aspecte şi care să sancţioneze corespunzător faptele ilicite, prin autorizarea deciziilor adoptate de autorităţile în domeniu la nivel central şi local şi stabilirea cerinţei ca deciziile foarte importante să se ia prin aprobare comună.

În susţinerea aceloraşi eforturi de combaterea a fenomenului corupţiei, capitolul 4 este dedicat analizei rolului administratiei publice locale in procesul de educatie - *redistribuirea responsabilităţilor, a autorităţii decizionale şi a răspunderii publice* pentru funcţii educaţionale specifice, de la nivel central către nivelul local; *participarea* factorilor non-administrativi, a reprezentanţilor societăţii civile, la procesul de luare a deciziilor (părinţi, ONG, mediul de afaceri, asociaţii profesionale, parteneri sociali etc); *transferul competenţelor decizionale* de la nivelurile centrale către cele locale şi/sau organizaţionale, pentru a putea apropia decizia de beneficiarii serviciului public de educaţie, toate acestea cu implicarea primarului, viceprimarului, secretarului unităţii administrativ-teritoriale şi aparatului de specialitate al primarului, familiei, dar şi profesorilor (aceşti ultimi doi participanţi putând fi antrenaţi în combaterea acestui fenomen al corupţiei prin organizarea de prezentări, de studii de caz, de jocuri de roluri, formarea de opinii şi ajutarea la luarea deciziilor potrivite în situaţiile de corupţie, campanii publice, conferinţe ale elevilor şi alte evenimente)

Sub un ultim aspect, cursul de faţă analizează sarcinile educaţiei împotriva corupţiei : introducerea fenomenului corupţiei: esenţa, cauzele şi consecinţele; promovarea intoleranţei faţă de corupţie; demonstrarea posibilităţilor de combatere a corupţiei; contribuţia la atingerea standardelor deja incluse în curriculumul naţional.

Cuvinte cheie: descentralizare, transparenţă, răspundere publică, parteneriat, prevenirea corupţiei, abuz de putere, fraudă, favoritism, exercitarea puterii în domeniul privatizării sau al achiziţiilor publice, dare de mită, luare de mită, foloase necuvenite, cod de etică universitară, familie, educaţie, unitate de învăţământ, redistribuire responsabilităţi, transfer de competenţe decizionale, colaborare şi dialog.

Obiective generale: Într-o abordare sintetică şi integrată, cursul îşi propune să evidenţieze câteva din aspectele normative ce constituie actualmente o bază juridică stabilă în reglementarea cooperării între autorităţile administraţiei publice centrale şi locale, cadre didactice şi părinţii, pentru asigurarea şi dezvoltarea intereselor comune la nivel de comunitate.

Din această perspectivă, cursul trebuie privit ca o platformă ce poate fi permanent revizuită şi perfecţionată, adresându-se în egală măsură tuturor factorilor implicaţi în deciziile privind activitatea educaţională la nivel local dar şi o sursă utilă de informare pentru cei care doresc să afle mai multe informaţii despre pârghiile legislative prin care se pot realiza parteneriatele în colaborare cu unităţile de învăţământ dar şi rolul pe care acestea urmează să şi le asume.

Obiective specifice: În rândul obiectivelor specifice ale cursului se înscriu următoarele:

-înţelegerea principiilor fundamentale ale învăţământului preuniversitar, dar şi universitar (principiul descentralizării, principiul răspunderii publice şi principiul transparenţei);

-însuşirea domeniilor ăn care principiile fundamentale se manifestă;

-posibilitatea exemplificării tipurilor de parteneriate în învăţământ şi însuşirea regimului lor juridic;

-însuşirea aspectelor normative existente în legislaţia naţională şi înţelegerea principalelor infracţiuni de corupţie reglementate în sistemul de drept românesc;

-asimilarea de diferite exemple în privinţa strategiilor de combatere a corupţiei;

-posibilitatea formulării de propuneri de lege ferenda în materia prevenirii fenomenului de corupţie;

-înţelegerea rolului administraţiei centrale şi locale şi a posibilităţilor de cooperare dintre acestea şi ceilalţi participanţi ai sistemului de educaţie;

-posibilitatea de exemplificare a sarcinilor educaţiei cu analiza acestora.

CUPRINS

Capitolul I - Scurtă introducere în principiile fundamentale ale invatamantului preuniversitar si superior 8

1. Principiul descentralizării

2. Principiul răspunderii publice

3. Principiul transparenţei

Capitolul II – Parteneriatele în învăţământ şi regimul lor juridic.....23

A. Parteneriat: Unitate de învăţământ – Comunitate locală

B. Parteneriatul instituţie de învăţământ – Familie

C. Parteneriat Şcoală – Autorităţile locale

D. Parteneriat Instituţie de învăţământ – Poliţie

Capitolul III - Activitatea normativă de prevenire a corupţiei în educaţie.....35

A. Norme relevante privind explicitarea faptelor de corupţie

B. Norme relevante şi propuneri privind prevenirea şi combaterea corupţiei în educaţie

C. Propuneri de lege ferenda în scopul prevenirii corupţiei în educaţie

Capitolul IV - Rolul administratiei publice locale in procesul de educatie. administratia centrala – garantul unui sistem de invatamant de calitate. implicarea autoritatilor locale si a scolii in rezolvarea problemelor copiilor 74

A. Rolul familiei în educaţia privind prevenirea corupţiei în educaţie – cooperare cu unitatea de învăţământ şi cu administraţia publică locală

B. Rolul administraţiei publice locale în prevenirea şi combaterea corupţiei în educaţie

Capitolul I - *SCURTĂ INTRODUCERE ÎN PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE INVATAMANTULUI PREUNIVERSITAR SI SUPERIOR*

1. Principiul descentralizării

Noţiune: Conform "**Strategiei de descentralizare a învăţământului preuniversitar**", elaborata de MECTS, "*Descentralizarea învăţământului preuniversitar reprezintă transferul de autoritate, responsabilitate şi resurse în privinţa luării deciziilor şi a managementului general şi financiar către unităţile de învăţământ şi comunitatea locală*."

Descentralizarea instituită ca principiu conform art. 3 lit. c) din Legea nr. 1/2011 presupune:

- redistribuirea responsabilităţilor, a autorităţii decizionale şi a răspunderii publice pentru funcţii educaţionale specifice, de la nivel central către nivelul local.

- participarea factorilor non-administrativi, a reprezentanţilor societăţii civile, la procesul de luare a deciziilor (părinţi, ONG, mediul de afaceri, asociaţii profesionale, parteneri sociali, etc.).

- transferul competenţelor decizionale de la nivelurile centrale către cele locale şi/sau organizaţionale.

Procesul de descentralizare este fundamentat pe ideea că autorităţile locale, în special cele din administraţie, dar şi comunităţile locale sunt mai bine poziţionate în procesul de guvernare a şcolilor iar urmărirea intereselor directe ale parinţilor şi ale altor decidenţi locali pot conduce la o mai bună administrare a acestora.

Scopul descentralizării: Este acela de a a crea un sistem de învăţământ organizat, administrat şi finanţat în conformitate cu cerinţele Uniunii Europene în domeniul asigurării calităţii procesului instructiv-educativ, sistem de învăţământ care să fie apt a asigura accesul liber, egal şi deplin al tuturor copiilor şi tinerilor la actul educaţional şi care să aibă capacitatea de a adecva oferta educaţională la interesele şi nevoile beneficiarilor direcţi şi indirecţi ai acesteia. Potrivit art. 79 din (1) din Legea nr.1/2011, *beneficiarii primari* ai învăţământului preuniversitar sunt antepreşcolarii, preşcolarii şi elevii, *beneficiarii secundari* sunt familiile antepreşcolarilor, ale preşcolarilor şi ale elevilor, iar comunitatea locală şi societatea, în general, sunt *beneficiari terţiari* ai învăţământului preuniversitar. ***Învăţământul preuniversitar este centrat pe beneficiari***, toate deciziile majore urmând a fi luate prin consultarea reprezentanţilor beneficiarilor primari, respectiv a Consiliului Naţional al Elevilor sau a altor asociaţii reprezentative ale elevilor, şi prin *consultarea obligatorie* a reprezentanţilor beneficiarilor secundari şi terţiari, respectiv a structurilor asociative reprezentative ale părinţilor, a reprezentanţilor mediului de afaceri, a autorităţilor administraţiei publice locale şi a societăţii civile. În acest scop, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, împreună cu Consiliul Naţional al Elevilor şi organizaţiile guvernamentale şi nonguvernamentale reprezentative, urmează a elabora un statut în care sunt prevăzute drepturile şi îndatoririle elevilor, care se aprobă

prin ordin al ministrului educaţiei, cercetării, tineretului şi sportului. **<u>În baza acestui statut, fiecare unitate de învăţământ îşi va elabora regulamentul şcolar propriu.</u>**

Realizarea procesului de descentralizare acoperă toate domeniile sistemului de învăţământ: curriculum, resurse umane, conducere şi administrare, finanţare etc şi are ca obiective:

i **<u>Eficientizarea activităţii şi creşterea performanţelor instituţiilor educaţionale</u>**

a) *la nivel central,* prin degrevarea Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului de sarcinile administraţiei curente. Rolul ministerului este conform art. 94 alin. 2 lit. a) din Legea nr.1/2011 acela de a elabora, aplica, monitoriza şi evalua politicile educaţionale naţionale;

b) *la nivel local* prin creşterea gradului de responsabilizare a comunităţii locale şi a şcolii;

c) la *nivelul unităţii de învăţământ*, prin consolidarea autonomiei şi a capacităţii de a gestiona resursele financiare şi umane.

ii **<u>Asigurarea transparenţei în luarea deciziilor şi în gestionarea fondurilor publice destinate educaţiei;</u>**

iii **<u>Democratizarea sistemului educaţional</u>** prin consultarea şi implicarea comunităţii şi a celorlalţi beneficiari ai actului educativ în luarea deciziilor şi în asigurarea calităţii bazată pe autoevaluare, evaluare externă şi responsabilitate publică;

iv **<u>Asigurarea accesului şi a echităţii în educaţie</u>** pe de o parte prin alocarea fondurilor pe baza costurilor pe elev, iar pe de altă parte, prin finanţarea programelor orientate către acoperirea nevoilor educaţionale diferite ale elevilor*;*

v **<u>Creşterea relevanţei ofertei de servicii educaţionale</u>** pentru toate categoriile de copii şi elevi, prin asigurarea unei mai bune corelări cu nevoile locale, cu diversele situaţii şi probleme ale comunităţilor, cu nevoile şi interesele individuale ale elevilor;

vi **<u>Stimularea inovaţiei, a responsabilităţii profesionale</u>** <u>şi</u> **<u>a răspunderii publice la nivelul cadrelor didactice, al managerilor şcolari şi al elevilor</u>** prin transferul la nivel de şcoală a puterii de decizie cu privire la execuţia bugetară şi politicile de personal, dar şi prin creşterea ponderii curriculumului la decizia şcolii.

<u>Exemple</u>: Modalitaţi de realizare a procesului de descentralizare

1. În domeniul curriculum-ului

Curriculum naţional este elaborat în conformitate cu nevoile specifice dezvoltării personale şi cu nevoile pieţei forţei de muncă şi ale fiecărei comunităţi, în baza principiului subsidiarităţii şi are două componente: trunchiul comun din planurile de învăţământ şi curriculum la decizia şcolii (ce cuprinde disciplinele/domeniile de studiu/modulele de pregătire opţionale). Descentralizarea în privinţa curriculumului, potrivit noii legi a învăţământului se realizează astfel: în cadrul planurilor cadru disciplinele obligatorii au o pondere de 80% la nivelul învăţământului obligatoriu şi de 70% la

nivelul liceului, iar cele opţionale reprezintă 20% la nivelul învăţământului obligatoriu şi 30% la nivelul liceului. ***Disciplinele opţionale*** **astfel repartizate în cadrul planului cadru vor fi decise la nivelul fiecărei şcoli de către Consiliul de administraţie al unităţii de învăţământ, în urma consultării elevilor, părinţilor şi pe baza resurselor disponibile şi se vor constitui ca şi curriculum la decizia şcolii.** Curriculum la decizia şcolii se constituie atât din pachete disciplinare opţionale ofertate la nivel naţional, regional şi local, cât şi din pachete disciplinare opţionale ofertate la nivelui unităţii de învăţământ.

De asemenea, descentralizarea vizează şi fiecare disciplină şi domeniu de studiu. În acest caz, programa şcolară acoperă doar 75% din numărul orelor de predare şi evaluare, lăsând la dispoziţia cadrului didactic 25% din numărul orelor alocat disciplinei respective. Acest procent de 25% din timpul alocat disciplinei va fi folosit de către profesorul disciplinei în funcţie de caracteristicile elevilor şi de strategia şcolii din care face parte, fie pentru învăţare remedială în cazul copiilor cu probleme speciale, fie pentru consolidarea cunoştinţelor sau pentru stimularea elevilor capabili de performanţe superioare, conform planurilor individuale de învăţare elaborate pentru fiecare elev.

Programele şcolare pentru disciplinele/domeniile de studiu, respectiv modulele de pregătire opţionale se elaborează la nivelul unităţilor de învăţământ, cu consultarea consiliului profesoral, consiliului consultativ al elevilor, structurii asociative a părinţilor, precum şi reprezentanţilor comunităţii locale şi, după caz, a operatorilor economici cu care unitatea de învăţământ are relaţii pentru pregătirea practică a elevilor. Programele şcolare sunt aprobate de consiliul de administraţie al unităţii de învăţământ.

Factorii locali au mai multă libertate în structurarea ofertei curriculare, ţinând seama de: *nevoia locală de calificare a forţei de muncă*, *potenţialul de dezvoltare a zonei şi a şcolii*, *resursele materiale şi umane existente la dispoziţia şcolii*, *nevoile şi interesele elevilor*, *realizarea de parteneriate educaţionale (şcoală/mediul de afaceri/comunitate) pentru asigurarea instruirii practice a elevilor în condiţii reale*, *diversitatea culturală a comunităţii locale.*

2. În domeniul resurselor umane

Efectele procesului de învăţământ sunt date, în măsură covârşitoare, de calităţile profesionale ale personalului didactic, de gradul de angajare al acestora în îndeplinirea responsabilităţilor privind educarea elevilor. Comunitatea locală şi conducerea şcolii sunt primele interesate de calitatea şi efectele procesului educativ din şcoală. Este aşadar prioritară o abordare coerentă a resursei umane în educaţie, bazată pe necesitatea existenţei unui cadru didactic cu un înalt nivel de pregătire profesională şi psihopedagogică egal pentru toate tipurile şi formele de învăţământ preuniversitar, atât pentru învăţământul primar, cât şi pentru cel gimnazial şi liceal. Titulatura pe care o vor avea toate cadrele didactice este aceea de profesor.

Conform noilor reglementări, următoarele funcţii se vor exercita descentralizat la nivelul unităţilor de învăţământ:

a) ***asigurarea resurselor umane*****:** personalul din învăţământul preuniversitar este format din personal didactic, personal didactic auxiliar şi personal administrativ sau nedidactic. De asemenea, în învăţământul preuniversitar poate funcţiona personal didactic asociat.

Planificarea resurselor umane la nivelul şcolii se realizează prin intermediul planului de încadrare personal didactic şi didactic auxiliar, precum şi a schemei de personal nedidactic şi a statului de funcţii. Planul de încadrare şi schema de personal nedidactic sunt elaborate de către directorul şcolii, cu sprijinul şefilor de catedre şi se aprobă de consiliul de administraţie.

Posturile didactice (atât cele vacante cât şi cele rezervate) se ocupă prin *concurs organizat la nivelul unităţii de învăţământ cu personalitate juridică,* conform unei metodologii-cadru elaborate de Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului.

Concursurile pentru ocuparea posturilor didactice au caracter deschis, putându-se prezenta orice persoană care îndeplineşte condiţiile prevăzute de legislaţia în vigoare.

Angajarea personalului didactic în unităţile de învăţământ cu personalitate juridică se realizează prin *încheierea contractului individual de muncă de către directorul unităţii, cu aprobarea consiliului de administraţie*.

Organizarea şi desfăşurarea concursului de ocupare a posturilor didactice auxiliare şi administrative se realizează de asemenea direct la nivelul unităţii de învăţământ sub coordonarea directorului. Consiliul de administraţie al unităţii de învăţământ aprobă comisiile de concurs şi validează rezultatele concursului. Angajarea prin încheierea contractului individual de muncă a personalului didactic auxiliar şi administrativ în unităţile de învăţământ cu personalitate juridică se face de către directorul unităţii, cu aprobarea consiliului de administraţie

Hotărârile privind *răspunderea disciplinară* şi *disponibilizarea personalului didactic* se iau la nivelul unităţii de învăţământ de către consiliul de administraţie. Încetarea relaţiilor de muncă stabilite între personalul didactic şi şcoli se realizează, în condiţiile legii, prin decizie a directorului, aprobată de consiliul de administraţie.

Directorul şcolii este cel care răspunde de selecţia, angajarea, evaluarea periodică, formarea, motivarea şi încetarea raporturilor de muncă ale personalului din unitatea de învăţământ;

b) ***motivarea, acordarea de stimulente financiare, sancţionarea, îndrumarea, monitorizarea şi evaluarea internă a performanţelor profesionale***.

La nivelul unităţii de învăţământ se realizează anual *evaluarea activităţii personalului didactic şi didactic auxiliar* în baza unei metodologii de evaluare stabilită prin ordin al ministrului educaţiei,

cercetării, tineretului şi sportului. Rezultatele evaluării stau la baza deciziei consiliului de administraţie privind acordarea calificativului anual şi a gradaţiei de merit.

c) ***formarea şi dezvoltarea resurselor umane***: formarea continuă, dezvoltarea profesională, administrarea carierei, promovarea

Formarea iniţială a cadrelor didactice se realizează prin studii de specialitate realizată prin universităţi, în cadrul unor programe acreditate potrivit legii, prin parcurgerea unui master didactic cu durata de 2 ani precum şi prin efectuarea unui stagiu practic cu durata de un an şcolar, realizat într-o unitate de învăţământ, sub coordonarea unui profesor mentor. Prin excepţie, formarea personalului din educaţia antepreşcolară se realizează prin liceele pedagogice.

Formarea continuă cuprinde dezvoltarea profesională şi evoluţia în carieră şi se realizează conform unei metodologii stabilite la nivel naţional, care va avea în vedere *acumularea recunoaşterea şi echivalarea de credite profesionale transferabile*, ca urmare a parcurgerii programelor de formare continuă acreditate de Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, prin direcţiile de specialitate. Formarea continuă (inclusiv perfecţionarea la 5 ani) are *două componente*: una naţională (centralizată) care vizează susţinerea strategiilor şi politicilor de reformă ale Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, prin programe de formare adecvate şi îmbunătăţirea continuă a competenţelor profesionale ale personalului didactic, specificate în standardele naţionale. Structura şi conţinutul acestor programe sunt reglementate la nivel central. O a doua componentă este cea care se bazează pe nevoile de formare şi dezvoltare profesională, inclusiv conversie profesională, identificate la nivelul şcolii şi pe baza cărora şcoala va dezvolta propriul program de formare/conversie a resurselor umane, utilizând în principal programele de formare acreditate. Acreditarea şi evaluarea periodică a furnizorilor de formare continuă şi a programelor de formare oferite de aceştia, metodologia-cadru de organizare şi desfăşurare a formării continue sunt realizate de Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, prin direcţiile de specialitate. Casele corpului didactic sunt centre de resurse şi asistenţă educaţională şi managerială pentru cadrele didactice şi didactice auxiliare şi se pot acredita ca furnizori de formare continuă.

La nivel naţional, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului înfiinţează ***corpul naţional de experţi în management educaţional***, constituit în urma selecţiei, prin concurs specific, a cadrelor didactice care fac dovada absolvirii unui program acreditat de formare în domeniul managementului educaţional, cu minimum 60 de credite transferabile. Procedura şi criteriile de selecţie se stabilesc prin metodologie aprobată prin ordin al ministrului educaţiei, cercetării, tineretului şi sportului. Pot ocupa funcţii de conducere, de îndrumare şi de control în unităţile de învăţământ şi inspectoratele şcolare numai *cadrele didactice membre ale corpului naţional de experţi în management educaţional*.

d) ***menţinerea resurselor umane în sistem***: disciplina, securitatea şi sănătatea, consilierea sunt funcţii exercitate exclusiv de unităţile de învăţământ.

3. În domeniul conducere şi administrării

Descentralizarea în sistemul de învăţământ presupune în ceea ce priveşte conducerea şi administrarea, în primul rând o bună pregătire managerială a factorilor cu putere de decizie, dar şi un cumul de alte elemente esenţiale: eficienta cooperare şi coordonare între organele de conducere a şcolilor şi ceilalţi factori decidenţi de la nivel local (consilii locale, primari, etc), buna cunoaştere a fenomenului descentralizării, compatibilitatea între măsurile propuse şi resursele disponibile, înlăturarea mentalităţilor conservatoare, a subiectivismul şi intereselor particulare, inclusiv a potenţialilor factori de corupţie.

Conducerea şi administrarea la nivelul unităţilor şcolare presupune o creştere a gradului de participare şi implicare în viaţa şcolii a părinţilor, elevilor, autorităţilor locale şi a mediului economic.

Elevii în calitate de beneficiari direcţi sunt implicaţi în decizia privind curriculum-ul la dispoziţia şcolii şi în alegerea traseului educaţional personalizat.

Părinţii sunt prezenţi în viaţa şcolii, fiind reprezentaţi în consiliile de administraţie ale acestora, putând influenţa astfel decizia comunităţii educaţionale, în favoarea intereselor elevului.

Conform art. 96 din Legea nr.1/2011, organul de conducere al unităţii de învăţământ este **consiliu de administraţie** care are în componenţă, cadre didactice, inclusiv directorul, reprezentanţi ai administraţiei locale (reprezentanţi ai consiliului local şi primarului) şi reprezentanţi ai părinţilor. La şedinţele consiliului de administraţie participă, de regulă, şi un reprezentant al elevilor, cu statut de observator. După constituire, membrii consiliului de administraţie prin vot secret aleg cu majoritate, un preşedinte de şedinţă din rândul cadrelor didactice, ales pentru o perioadă de cel mult un an. Preşedinte de şedinţă, conduce şedinţele consiliului de administraţie şi semnează hotărârile adoptate în această perioadă. Consiliul de administraţie are următoarele atribuţii principale: *adoptă proiectul de buget şi avizează execuţia bugetară la nivelul unităţii de învăţământ*; *aprobă planul de dezvoltare instituţională elaborat de directorul unităţii de învăţământ*; *aprobă curriculumul la decizia şcolii, la propunerea consiliului profesoral*; *stabileşte poziţia şcolii în relaţiile cu terţi*; *organizează concursul de ocupare a funcţiilor de director şi de director adjunct*; *aprobă planul de încadrare cu personal didactic şi didactic auxiliar, precum şi schema de personal nedidactic*; *aprobă programe de dezvoltare profesională a cadrelor didactice, la propunerea consiliului profesoral*; *sancţionează abaterile disciplinare, etice sau profesionale ale cadrelor didactice, conform legii*; *aprobă comisiile de concurs şi validează rezultatul concursurilor*; *aprobă orarul unităţii de învăţământ*; *îşi asumă răspunderea publică pentru performanţele unităţii de învăţământ, alături de director*; *îndeplineşte orice alte atribuţii stabilite prin ordine şi metodologii ale ministrului educaţiei,*

cercetării, tineretului şi sportului, respectiv ale Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului.

Administraţia publică locală este implicată în activitatea de gestionare şi dezvoltare a patrimoniului unităţilor de învăţământ. Terenurile şi clădirile unităţilor de învăţământ înfiinţate de stat, *fac parte din domeniul public local şi sunt administrate de către consiliile locale*.

Celelalte componente ale bazei materiale se află în mod direct în proprietatea unităţilor de învăţământ şi sunt administrate de către consiliile de administraţie, conform legislaţiei în vigoare.

Terenurile şi clădirile în care îşi desfăşoară activitatea unităţile de învăţământ special de stat şi centrele judeţene de resurse şi asistenţă educaţională *fac parte din domeniul public judeţean, respectiv al municipiului Bucureşti*, şi *sunt în administrarea consiliului judeţean, respectiv a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului Bucureşti*, în a căror rază teritorială îşi desfăşoară activitatea, prin consiliile de administraţie ale unităţilor de învăţământ respective.

Celelalte componente ale bazei materiale a unităţilor de învăţământ special de stat, ale cluburilor sportive şcolare, ale palatelor şi cluburilor copiilor şi elevilor, precum şi ale centrelor judeţene de resurse şi asistenţă educaţională sunt de drept proprietatea acestora şi sunt administrate de către consiliile de administraţie ale acestora.

Schimbarea destinaţiei bazei materiale a instituţiilor şi unităţilor de învăţământ preuniversitar de stat se poate face de către autorităţile administraţiei publice locale, numai cu avizul conform al ministrului educaţiei, cercetării, tineretului şi sportului. În caz contrar, actele de schimbare a destinaţiei bazei materiale sunt nule de drept, iar fapta constituie infracţiune şi se pedepseşte conform legii penale.

4. În domeniul finanţării educaţiei:

Finanţarea este concepută în scopul eficientizării cheltuirii banului public şi a stimulării performanţei individuale (elev – profesor), cât şi instituţionale (şcoală – liceu – programe de studii). *Legea precizează în art. 101 alin.(2) că finanţarea învăţământului preuniversitar se realizează în baza şi în limitele costului standard per elev sau preşcolar şi impune principiul "finanţarea urmează elevul"*. Se mai precizează faptul că Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului *are drept de iniţiativă* în domeniile politicii financiare şi resurselor umane din domeniul educaţiei şi colaborează cu alte ministere, cu autorităţi locale, structuri asociative reprezentative ale autorităţilor administraţiei publice locale, cu asociaţii reprezentative ale părinţilor, asociaţii reprezentative profesionale ale cadrelor didactice, precum şi cu sindicatele reprezentative iar *consiliile locale şi consiliul judeţean, respectiv consiliile locale ale sectoarelor municipiului Bucureşti pot contribui din bugetele proprii la finanţarea de bază şi complementară a unităţilor de învăţământ preuniversitar de stat.*

Finanţarea învăţământului se realiză, în principal, din trei surse:

▪ **bugetul de stat** – care asigură în totalitate fonduri pentru finanţarea de bază: cheltuielile cu salariile, sporurile, indemnizaţiile şi alte drepturi salariale în bani, stabilite prin lege, precum şi contribuţiile aferente acestora, cheltuielile cu formarea continuă şi evaluarea personalului, cheltuielile cu evaluarea periodică internă a elevilor, cheltuielile materiale şi pentru servicii, cheltuielile cu întreţinerea curentă De asemenea, bugetul de stat susţine finanţarea unor programe anuale şi multianuale de investiţii în învăţământ, precum şi a unor programe de sprijin social al elevilor.

▪ **bugetele locale ale unităţilor administrativ – teritoriale** de care aparţin unităţile de învăţământ preuniversitar, ce susţine finanţarea complementară ce asigură *cheltuielile de capital, cheltuielile sociale şi alte cheltuieli asociate procesului de învăţământ preuniversitar de stat*. Finanţarea complementară se aprobă anual prin legea bugetului de stat şi se repartizează pe comune, oraşe, municipii şi sectoare ale municipiului Bucureşti de către direcţiile generale ale finanţelor publice judeţene, respectiv a municipiului Bucureşti şi cu asistenţa tehnică a inspectoratelor şcolare judeţene, respectiv al municipiului Bucureşti.

Finanţarea complementară include următoarele categorii de cheltuieli: *investiţii, reparaţii capitale, consolidări, subvenţii pentru internate şi cantine, cheltuieli pentru evaluarea periodică naţională a elevilor, cheltuieli cu bursele elevilor, cheltuieli pentru transportul elevilor, conform prevederilor legale [art. 84 alin. (1) din legea 1/2011], cheltuieli pentru naveta cadrelor didactice, conform legii, cheltuieli pentru examinarea medicală obligatorie periodică a salariaţilor din învăţământul preuniversitar, cu excepţia celor care, potrivit legii, se efectuează gratuit, cheltuieli pentru concursuri şcolare şi activităţi educative extraşcolare organizate în cadrul sistemului de învăţământ, cheltuieli pentru asigurarea securităţii şi sănătăţii în muncă, pentru personalul angajat, preşcolari şi elevi, gestionarea situaţiilor de urgenţă, cheltuieli pentru participarea în proiecte europene de cooperare în domeniul educaţiei şi formării profesionale.*

Suplimentar, autorităţile administraţiei publice locale pot finanţa cluburile sportive şcolare, precum şi palatele şi cluburile copiilor.

De asemenea, consiliile locale, respectiv consiliile locale ale sectoarelor municipiului Bucureşti şi consiliile judeţene, respectiv Consiliul General al Municipiului Bucureşti, contribuie şi la *finanţarea suplimentară,* acordând granturi unităţilor de învăţământ, în baza unei metodologii proprii. Finanţarea suplimentară se acordă ca sumă globală fixă din bugetul Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului pentru premierea unităţilor de învăţământ preuniversitar de stat cu rezultate deosebite în domeniul incluziunii sau în domeniul performanţelor şcolare şi se realizează pe bază unui contract încheiat între unitatea şcolară şi finanţator.

Atât finanţarea de bază cât şi finanţarea complementară se realizează pe baza **contractului de management** încheiat între *directorul unităţii de învăţământ preuniversitar* şi *primarul localităţii/primarul de sector în a cărei rază teritorială se află unitatea de învăţământ*, respectiv cu *preşedintele consiliului judeţean/primarul de sector*, în cazul şcolilor speciale.

La nivelul consiliilor locale, *descentralizarea în domeniul finanţării educaţiei* va avea impact asupra implicării reale şi efective în funcţionarea şi dezvoltarea serviciului educaţional; asumarea de către autorităţile locale a responsabilităţii privind furnizarea de servicii educaţionale; dezvoltarea comunităţii prin transformarea şcolii în centru de informare şi dezvoltare pentru comunitate. Descentralizarea vizează dreptul de decizie al consiliului local cu privire la: *aprobarea proiectului de buget propus de şcoală*; *alocarea către şcoli a fondurilor necesare, ca sumă globală, care să asigure acoperirea costului/elev pentru cheltuielile de bază, asigurarea fondurilor şi executarea bugetului pentru finanţarea complementară şi realizarea activităţilor de investiţii, reparaţii şi modernizări*.

- **bugetul unităţii de învăţământ preuniversitar de stat** constituit din venituri proprii obţinute prin din activităţi specifice, conform legii, din donaţii, sponsorizări sau din alte surse legal constituite. Veniturile proprii nu diminuează finanţarea de bază, complementară sau suplimentară şi *sunt utilizate conform deciziilor consiliului de administraţie*. La sfârşitul anului bugetar, sumele necheltuite rămân în contul unităţii de învăţământ care le-a realizat şi se reportează pentru bugetul anual următor.

Descentralizarea la nivelul unităţilor de învăţământ vizează acordarea capacităţii depline de decizie a conducerii şcolii cu privire la: *întocmirea bugetului*, *execuţia bugetului*, cu excepţia investiţiilor, *dezvoltarea surselor de venituri proprii ale şcolii şi utilizarea independentă a acestora*. Procesul de descentralizare este orientat la acest nivel spre democratizarea vieţii şcolii, inovaţie şi diversificare a ofertei şcolare, asumarea responsabilă a deciziilor privind calitatea procesului instructiv-educativ şi a condiţiilor de realizare a acestuia.

La nivelul comunităţii locale descentralizarea în domeniul finanţării educaţiei asigură o corelarea mai bună dintre oferta şi cererea pe piaţa muncii, integrarea socială prin diferenţiere a absolvenţilor, în funcţie de competenţe şi opţiuni precum şi promovarea valorilor autentice şi a tradiţiilor specifice.

Concluzie: O descentralizare autentică, care să aibă efectele estimate, implică un proces etapizat al cărui succes este garantat de îmbunătăţirea capacităţii instituţionale la toate nivelurile, pentru exercitarea corectă a funcţiilor ce decurg din noile competenţe atribuite factorilor implicaţi în educaţie. Este un proces care nu poate fi decretat din exterior (în mod autoritar), care nu poate fi atins de toate şcolile în acelaşi timp şi în acelaşi fel si care necesită stabilitate, coerenţă, reguli clare, respect pentru individualitate, interes pentru dezvoltare, sprijin şi cooperare.

2. Principiul răspunderii publice

Noţiune: Persoanele sau organele sistemului de învăţământ preuniversitar care participă la realizarea serviciilor educaţionale, indiferent de statutul lor juridic, sunt răspunzătoare*, în mod public,* pentru calitatea serviciilor educaţionale oferite, în raport cu funcţiile şi responsabilităţile care le revin.

Răspunderea publică este instituită la nivel de principiu prin art. 3 lit. f) din Legea 1/2011 unde se arată că unităţile şi instituţiile de învăţământ răspund public de performanţele lor, iar potrivit art. 96 lit. k) şi art. 97 lit. c) în sistemul de învăţământ preuniversitar, directorul alături de consiliul de administraţie îşi asumă răspunderea publică pentru performanţele şcolii.

Conţinutul răspunderii publice înglobează atât o răspundere de natură civică cât şi răspunderea civilă patrimonială ori după caz, chiar penală atunci când în joc sunt fapte de corupţie.

3. Principiul transparenţei

Principiul transparenţei se concretizează în asigurarea vizibilităţii totale a deciziei şi a rezultatelor, prin comunicarea periodică şi adecvată a acestora.

Una dintre cauzele cele mai importante ale apariţiei şi întreţinerii fenomenului de corupţie inclusiv în sistemul educaţional îl constituie lipsa de transparenţă în adoptarea deciziilor, măsurilor şi rezultatelor din sistem.

În ultimii ani, în domeniul educaţiei, au fost identificaţi o serie de factori de risc precum: *instabilitate legislativă, ineficienţa unora dintre structurile de cooperare locale şi naţionale*; *absenţa canalelor de informare continuă şi eficientă, un nivel scăzut al competiţiei intra şi interinstituţional*; *salarizarea inadecvată*; *sistem deficitar de selecţie, evaluare şi promovare a personalului*; *insuficienţa controalelor interne (audit, corp de control); preocupare redusă a conducerilor unităţilor de învăţământ în legătură cu procesul de achiziţii publice privind materialele didactice*; *insuficienţa campaniilor de prevenţie, informare şi conştientizare; lipsa unor proceduri obiective şi transparente pentru evaluarea activităţii elevilor şi studenţilor* (testele naţionale).

Probleme constatate au fost:

- administrarea deficitară a şcolilor cu referire la procesul decizional;
- comunicare ineficientă atât la nivelul unităţilor de învăţământ, cu beneficiarii serviciilor educaţionale precum şi între structurile reprezentative ale elevilor, profesorilor şi părinţilor şi autorităţile locale;
- un proces de selecţie, evaluare şi promovare viciat (evaluarea diferenţiată a resurselor umane în învăţământul preuniversitar – accentul pe decalajul rural-urban);
- proceduri şi formalităţi administrative greoaie (procesele de achiziţie publică);
- insuficienta fundamentare a deciziilor;
- necunoaşterea sau interpretarea eronată a prevederilor legale;

- insuficienţa datelor/informaţiilor deţinute de către cadrele didactice precum şi de beneficiarii serviciilor educaţionale;
- instruire deficitară pe problematicile specifice anticorupţiei.

Capitolul II – Parteneriatele în învăţământ şi regimul lor juridic

A. Parteneriat: Unitate de învăţământ - Comunitate locală

Parteneriatul instituţie de învăţământ - comunitate

Şcoala este una dintre instituţiile ce ocupă un loc esenţial în comunitate, funcţiile sale manifestându-se integral în contextul specific al comunităţii în care ea funcţionează. Privind din perspectiva rolului socio - educativ al şcolii, urmează a identifica punctele comune în valorile pe care şcoala şi comunitatea le transmit, precum şi punctele comune de dezvoltare, în vederea creşterii gradului de educaţie al actorilor comunităţii (elevi, părinţi, diverse categorii sociale etc.).

Parteneriatul şcoală - comunitate locală îşi găseşte legitimitatea în tendinţa de *extindere câmpului educaţional de la instituţiile şcolare către ceilalţi agenţi educaţionali*. Şcoala funcţionează într-o comunitate alcătuită din mai mulţi factori cu rol în educaţie: familie, autorităţi, organizaţii guvernamentale şi neguvernamentale, agenţi economici etc. Fiecare dintre aceştia au la rândul lor o ofertă educaţională explicită şi/sau implicită. În acest context, şcoala este inerent supusă presiunii unor factori multipli (grupuri ideologice locale, sisteme politice, condiţiile economice şi diversele tendinţe manifestate în societate) ce exercită influenţe de ordin economic, politic, cultural şi ideologic. Şcolile depind de mediul în care funcţionează în ceea ce priveşte obţinerea resurselor materiale, umane, financiare, informaţionale etc.

Prin parteneriat se înţelege modalitatea, formală sau informală, prin care două sau mai multe părţi decid să acţioneze împreună pentru atingerea unui scop comun.

Din punct de vedere juridic, conceptul de **parteneriat** exprimă o *modalitate de cooperare între două părţi, pentru realizarea unui proiect care produce efecte pozitive în dezvoltarea unor servicii economice sau sociale*. Din punct de vedere al beneficiilor pe care le aduce, parteneriatul poate fi definit ca o *modalitate eficientă în realizarea reformei managementului* fie prin schimbarea practicilor manageriale, fie prin schimbarea modului în care sunt abordate problemele publice, astfel încât soluţionarea lor să devină fezabilă prin parteneriat. Parteneriatul poate fi o soluţie pentru alocarea şi folosirea resurselor locale la nivel comunitar, pentru atragerea altor resurse externe pentru rezolvarea problemelor comunitare.

Ideea de parteneriat între şcoală şi comunitate trebuie să se bazeze pe principiul complementarităţii serviciilor sociale oferite de către diversele organizaţii care activează în

comunitate. Construirea parteneriatului este un proces deliberat ce implică aptitudini specifice, strategii şi cunoştinţe pe care părţile implicate trebuie să le cunoască şi să le folosească. Succesul parteneriatului şcoală – comunitate locală este bazat pe legătura permanentă, constantă între agenţii comunitari şi reprezentanţii şcolii. Se realizează astfel un echilibru între schimbare şi continuitate, între specific şi global, între împlinirea individuală şi exigenţele de ordin social.

Şcoala ca şi organizaţie, pentru a-şi atinge obiectivele, are nevoie de un sistem managerial adecvat definit prin funcţii specifice: proiectare, decizie, organizare, coordonare, evaluare etc. Managementul şcolii trebuie să asigure funcţionarea şi dezvoltarea şcolii ca sistem deschis, aflat în relaţie permanentă cu mediul său exterior, cu comunitatea în care funcţionează şi nu numai. Pentru a-şi realiza obiectivele propuse şcoala este nevoită să atragă, aloce, folosească o gamă diversă de resurse: materiale, financiare, umane, informaţionale şi de timp.

Parteneriatul dintre şcoală şi comunitate are ca deziderat îmbunătăţirea relaţiilor în vederea creşterii calităţii educaţiei oferite elevilor. Politicile şi proiectele de dezvoltare comunitară (dezvoltarea comunitară fiind un proces în care membrii ai comunităţilor locale, mediul de afaceri, structuri/instituţii guvernamentale, organizaţii nonguvernamentale etc acţionează împreună pentru bunăstarea/întărirea unei comunităţi locale) implementate în ultimii ani au demonstrat importanţa dezvoltării capacităţii comunităţilor de a-şi rezolva propriile probleme sociale, economice, educaţionale şi de mediu, prin acţiunea comună, partenerială a tuturor factorilor comunitari interesaţi.

Elaborarea şi implementarea proiectelor în condiţii de succes poate avea loc numai dacă fiecare şcoală îşi atrage parteneri din comunitatea în care este amplasată. Parteneriatul produce efecte benefice atât pentru şcoală, copii, familii dar şi pentru comunitate. Şcolile care au acces la mai multe resurse ale comunităţii (umane, materiale, informaţionale, tehnologice) pot dezvolta forme de manifestare ale parteneriatului şcoală – comunitate diverse şi centrate pe nevoile comunităţii. Pe de altă parte, gestionarea optimă a problemelor educaţionale şi sociale identificate de către şcoală este dependentă de gradul în care şcoala este responsabilă de propriul management. Prin descentralizarea unităţilor de învăţământ se încearcă sporirea ariei de responsabilitate a şcolii în privinţa propriului management. Cu cât şcoala are responsabilităţi mai mari în ceea ce priveşte propriul management, cu atât parteneriatul este mai posibil.

Realizarea unui parteneriat viabil cu comunitatea impune însă *cunoaşterea profilului general al comunităţii locale*, *cunoaşterea problemelor specifice ale comunităţii şi, în particular, problemele din domeniul educaţiei*, *stabilirea gradului de implicare a şcolii în viaţa comunităţii locale şi rolul pe care şcoala îl are în procesul de dezvoltare comunitară*, *identificarea formelor şi domeniilor parteneriatului în acord cu specificul proiectelor şcolii şi cu particularităţile partenerilor din*

comunitate, care pot sprijini elaborarea şi implementarea proiectului; *stabilirea direcţiilor de acţiune prin care se poate asigura atragerea partenerilor comunitari pe fondul ameliorării relaţiilor dintre şcoală şi comunitate*.

Pentru realizarea unui parteneriat şcoală – comunitate, este în primul rând necesar să existe o deschidere reală a şcolii către comunitate, concretizată în:

- identificarea persoanelor sau instituţiilor din comunitate interesate în dezvoltarea educaţiei;
- câştigarea interesului unui număr cât mai mare de membri ai comunităţii;
- comunicarea între membrii comunităţii şcolare (profesori şi elevi) şi membrii comunităţii locale;
- dezvoltarea unui demers de învăţare prin servicii în sprijinul comunităţii în cadrul unor proiecte de acţiune civică legate de ecologie, tradiţii, cunoaşterea comunităţii, caritate (învăţarea prin servicii în sprijinul comunităţii = o metodă de învăţare prin intermediul căreia elevii îşi dezvoltă abilităţi şi atitudini participind activ la organizarea şi desfăşurarea unor activităţi în beneficiul comunităţii din care fac parte);
- dezvoltarea unui curriculum la decizia şcolii care să corespundă nevoilor comunităţii şi să folosească resurse ale acesteia;
- folosirea resurselor şi facilităţilor comunităţii pentru parcurgerea curriculumului obligatoriu; identificarea problemelor din comunitate care s-ar putea rezolva prin activităţi ale şcolii;
- organizarea unor activităţi pentru membrii comunităţii; dezvoltarea şcolii ca ofertant de servicii către comunitate şi iniţiator de proiecte în parteneriat;

Esenţial în dezvoltarea unui parteneriat şcoală – comunitate este faptul că pentru adaptarea la o lume în permanentă schimbare, instituţiile din comunităţile locale trebuie să coopereze şi să iniţieze procese de planificare participativă (planificarea participativă fiind un proces de identificare a problemelor, soluţiilor şi strategiilor prin participarea directă şi activă a celor interesaţi/afectaţi şi presupunând implicarea mai largă a comunităţii pentru a fi consultată sau atrasă în luarea deciziilor). Rolurile ambelor instituţii comunitare sunt interdependente. În cadrul procesului educaţional, şcoala funcţionează ca un centru de legătură şi sprijin pentru alte instituţii de la nivel local sau central, ei revenindu-i rolul de «organizator social» al comunităţii şi nu numai. Tot şcoala este cea care are rolul de a susţine o cultură locală a dezvoltării şi de a oferi un suport pentru rezolvarea unor probleme cu care comunitatea se confruntă.

Şcoala este o componentă de bază a comunităţii, aptă să acţioneze ca un agent al inovaţiei, schimbării şi dezvoltării locale pentru că: este o instituţie cheie în comunitate prin rolul esenţial pe care îl are în pregătirea unor generaţii de viitori cetăţeni; dispune de spaţii şi resurse materiale care fac posibil demersul educaţional; are resursele umane ce deţin competenţe specifice şi sunt extrem de

valoroase; intră în contact, prin natura activităţii sale, cu numeroşi membri ai comunităţii pe care îi poate antrena în identificarea de probleme, resurse şi soluţii.

Parteneriatul şcoală - comunitate se poate concretiza printr-o serie de măsuri concrete precum:

- creşterea ofertei de materii opţionale şi alternative educaţionale (ex: servicii educaţionale dezvoltate în şcoală) şi diversificarea acestora în scopul de a sprijini manifestarea talentelor şi aptitudinilor elevilor;
- oferirea de şanse reale pentru fiecare unitate de învăţământ în a-şi determina propriul curriculum (prin curriculum la decizia şcolii);
- descongestionarea programelor de învăţământ şi a materiei de studiu;
- introducerea unor discipline sau capitole care să vizeze viaţa comunităţii în care şcoala îşi desfăşoară activitatea şi care să abordeze aspecte ce ţin de dezvoltarea comunităii, istoricul acestei, valorizatea aspectelor pozitive ale comunităţii etc.;
- utilizarea în mod flexibil a programei care nu este obligatorie, în funcţie de nevoile locale de educaţie şi formare.

Relaţia şcoală comunitate locală este influenţată de o multitudine de factori printre care pot fi enumeraţi mediul social al comunităţii (rural, urban, etc.), gradul de cultură, nivelul studiilor populaţiei care îşi trăieşte viaţa în comunitate – influenţeză şi viaţa şcolii, modelul social al profesiilor de succes şi modelele oferite de către cei apropiaţi copiilor care le influenţează gradul acestora de aspiraţii; dezvoltarea economică şi tehnologică a comunităţii; reprezentările sociale, mentalităţile şi atitudinile privind educaţia copiilor, nivelul aspiraţiilor familiilor faţă de educaţia copiilor; valoarea acordată studiilor şi profesiilor; percepţia privind misiunea şcolii în comunitate; componenţa demografică a comunităţii: ritmul creşterii demografice, structura pe vârste a populaţiei, tipul de familii, structura ocupaţională a locuitorilor etc.

Comunităţile se dezvoltă diferit, au caracteristici care le diferenţiază, şcoala, ca instituţie centrală a comunităţii locale, dezvoltându-se şi ea conform unor direcţii locale.

Programele educative ce pot fi abordate în parteneriatul dintre instituţia de învăţământ şi comunitate au o arie destul de vastă. Astfel, şcoala şi comunitatea locală pot coopera în scopul *şcolarizării copiilor de etnie rromă*. În generale, familiile acestor copii nu acordă o importanţă deosebită educaţiei, fapt pentru care abandonul şcolar în rândul acestor copii este foarte mare. În acest caz, parteneriatul şcoală – comunitate are caz rolul de a identifica soluţii viabile pentru motivarea populaţiei rrome să îşi şcolarizeze copii.

Desfăşurarea unor activităţi extraşcolare şi extracuriculare, prin organizarea de manifestări de cultură organizaţională cum ar fi: spectacole folclorice sau de alt gen, expoziţii cu lucrări, urări de sărbători etc.

În ce ceea ce priveşte cadrele didactice, pentru personalul navetist, parteneriatul se poate concretiza accesul facil în localitate, prezenţa mijloacelor de transport în comun, a căilor de acces adecvate, apropierea de oraş a localităţii (la 14 km. de oraşul Râmnicu Sărat) fac însă ca naveta cadrelor didactice să fie uşoară, şcoala să fie atractivă pentru cadrele didactice din afara şcolii.

În contextul în care mulţi părinţi sunt plecaţi la muncă în străinătate parteneriatul şcoală – comunitate se poate materializa în programe care să aibă ca scop urmărirea mai îndeaproape copiilor celor plecaţi la muncă în străinătate, sesizarea situaţiilor problematice ce pot apărea, către unităţile de asistenţă socială precum şi consilierea şi informarea părinţilor cu privire la drepturile şi obligaţiile pe care le au faţă de copii.

Organizarea unor clase specifice, de artă şi meserii, în programul extracuricular, în care elevii să fie pregătiţi cu sprijinul unor reprezentanţi ai comunităţii, în meserii cerute pe piaţa locală de forţă de muncă: zidar, tâmplar, fierar, croitor etc.

Pentru întărirea imaginii şcolii şi marcarea specificului acesteia în comunitate şi regiune şcoala poate să adopte un nume care să o diferenţieze de alte şcoli, precum şi o zi a şcolii în care să fie organizate acţiuni comune împreună cu membrii comunităţii.

B. Parteneriatul instituţia de învăţământ - familie

Termenul de familie are origini latine, provenind de la „famulus - sclav de casă”. Din perspectivă sociologică, familia este instituţia fundamentală în toate societăţile cunoscută ca fiind un "grup social relativ permanent de indivizi legaţi între ei prin origine, căsătorie sau adopţiune".

Funcţiile sociale elementare ale familiei sunt: *funcţia de socializare şi educare,* ce contribuie la formarea capacităţii de adaptare şi motivare în convieţuirea socială, *funcţia economică,* prin care se realizează asigurarea materială şi protejarea copiilor faţă de lipsuri şi boli şi funcţia politică, care asigură copiilor o poziţie legitimă în societatea existentă.

Familia este matricea de viaţă fundamentală pentru existenţa şi formarea personalităţii elevului, ca mediu educativ determinant, ca sursă de adaptare şcolară şi de comportament. Familia exercită poate cea mai importantă influenţă asupra copiilor având un rol formator şi educativ fundamental pentru copii, dezvoltarea fizică, morală, educaţională, estetică, emoţională, etc fiind asigurată în mai mare parte în mediul familial.

Parteneriatul şcoală – familie contribuie la creşterea factorilor de educaţie în familiei, prin conştinetizarea rolului pe care părinţii o au în educaţia copiilor lor. Implicarea familiei în parteneriatul şcolii este determinat însă de interesul pe care familia îl manifestă faţă de şcoală. Cu cât şcoala reprezintă o valoarea mai mare pentru familiei, cu atât şi gradul ei de implicarea creşte exponenţial. Familia are o influenţă directă asupra interesului copiilor faă de şcoală. Copii care sunt sprijiniţi şi încurajaţi de părinţi în activitatea şcolară, obţin performanţe şcolare ridicate şi au un grad

de aspiraţie ridicat faţă de nivelul de şcolarizare pe care doresc să-l atingă. Atitudinea familiei faţă de şcoală se transferă şi copiilor şi se manifestă în gradul de interes faţă de activităţile şcolii, faţă de teme, faţă de rezultatele evaluării, faţă de aprecierile cadrelor didactice etc.

Pentru realizarea parteneriatului cu părinţii este esenţial ca:

- părinţii să fie priviţi ca şi participanţi activi, care pot aduce o contribuţie reală şi valoroasă la educarea copiilor lor;
- părinţii să fie parte la adoptarea deciziilor privitoare la copii;
- să se recunoască şi să se aprecieze informaţiile date de părinţi referitoarela copiii lor;
- să se valorifice aceste informaţii şi să se utilizeze în completarea informaţiilor profesionale;
- responsabilitatea să fie împărţită între părinţi şi profesori.

Relaţia dintre părinţi şi profesori implică ieşirea din frontierele şcolii şi determină o altă abordare a profesiei didactice. În pedagogia tradiţională această temă era tratată sub denumirea de „*colaborarea dintre şcoală şi familie*”. Actualmente, dimensiunile acestei relaţii sunt mult mai cuprinzătoare datorită lărgirii conceptului de colaborare spre cel de comunicare prin cooperare şi, mai nou, prin conceptul de parteneriat care le cuprinde pe toate şi, în plus, exprimă şi o anumită abordare pozitivă şi democratică a relaţiilor educative.

Familia joacă un rol important în fundamentarea şi aplicarea strategiilor naţionale în domeniul educaţiei. Astfel spre exemplu, asociaţiile de părinţi cu personalitate juridică pot participa în mod activ la procesul educaţional şi la luarea deciziilor ce privesc învăţământul românesc preuniversitar. Asociaţiile se pot implica în diferitele proiecte educaţionale, pot deveni organe consultative în analiza şi dezbaterea proiectelor de legi, a regulamentelor, a reglementărilor care privesc decizia în actul de învăţământ, au capacitatea de a coaliza interesele părinţilor, cadrelor didactice şi elevilor în a concepe şi promova iniţiative legislative, care pot contribui în mod eficient la creşterea nivelului calitativ şi la modernizarea învăţământului preuniversitar, în concordanţă cu standardele Uniunii Europene.

Scopurile pe care organizaţiile de părinţi le pot urmări în legătură strategiile naţionale în domeniul educaţie sunt: modernizarea învăţământului şi a managementului acestuia (inclusiv prin introducerii tehnologiei didactice asistate de calculator şi multimedia) în scopul creşterii calităţii actului educaţional; asigurarea unui mediu educaţional necesar pentru un învăţământ performant prin legatura permanentă cu administraţiile centrale şi locale; susţinerea şi promovarea intereselor lor, a părinţilor şi copiilor în relaţiile cu ministerele de resort, inspectoratele judeţene, administraţiile centrale şi locale, unităţile de învăţământ, sindicate, alte organizaţii naţionale şi internaţionale şi societatea civilă; susţinerea proiectelor de legi si a altor reglementari în domeniul educaţiei; realizarea

unei mai mari interconectivităţi între şcoală şi mediul economic, comunitatea locală, societatea civilă, organizaţiile nonguvernamentale şi guvernamentale şi mass-media, în vederea creşterii calităţii educaţiei civice a parinţilor şi copiilor; sprijinirea iniţiativelor şi proiectelor părinţilor şi copiilor, inclusiv cele care privesc imprimarea caracterului practic aplicativ şi valorificarea pregătirii şi inteligenţei lor; protejarea tinerelor valori; conlucrarea cu organismele nonguvernamentale şi guvernamentale, inclusiv cu comisiile de ocrotire şi autoritate tutelara în vederea respectării drepturilor părinţilor şi copiilor şi integrării lor în şcoală şi societate; realizarea unor parteneriate cu ministerele de resort şi reprezentanţii lor, la nivel central şi în teritoriu, în scopul modernizării, eficientizării, creşterii eficacităţii şi calităţii precum şi îmbunătăţirii continue a procesului educaţional, în concordanţă cu standardele Uniunii Europene etc.

Cooperarea familie - şcoală este fundamentată pe dispoziţii legale care legitimează aceste forme de parteneriat şi le reglementează forma de organizare şi funcţiile.

Cea mai importantă reglementare ce legitimează parteneriatul dintre instituţiile de învăţământ şi familie o constituie **Legea nr. 1/2011 a educaţiei naţionale**, care în art. 96 *prevede participarea în cadrul consiliului de administraţie al şcolii a unui număr de 2 respectiv 3 reprezentanţi ai părinţilor*. Actuala reglementare conferă părinţiilor un rol deliberativ, alături de profesorii, consilieri locali şi reprezentantul primarului. Ei capătă astfel puterea de a hotărî, în egală măsură despre chestiuni privitoare la gestionarea bugetului şi execuţia bugetară, până la evaluarea performanţelor profesionale ale cadrelor didactice, organizarea concursurilor de ocupare a posturilor şi sancţionarea abaterilor disciplinare ale profesorilor, directorilor şi ale personalului didactic şi auxiliar.

Părinţii se pot organiza în *asociaţii cu personalitate juridică*, în temeiul dreptului de asociere prevăzut de **Constituţia Romaniei**, **Ordonanţa Guvernului nr.26/2000** (modificată) cu privire la asociaţii şi fundaţii, precum şi a dispoziţiilor noului **Cod civil**, în baza unui Statut propriu de organizare şi funcţionare. Scopurile unor astfel de asociaţii pot fi: implicarea în procesul de învăţământ, sprijinind material unitatea şcolară în adoptarea unor noi discipline care sa se studieze prin curriculumul la decizia şcolii; sprijinirea financiară a unor activităţi extraşcolare; identificarea de surse de finantare extrabugetare şi implicarea directă în imbunătăţirea, modernizarea şi întreţinerea bazei materiale a şcolii; sprijinirea parteneriatelor educaţionale dintre unităţile de învăţământ şi instituţiile cu rol educativ pe plan intern şi internaţional; acordarea de burse şcolare şi extraşcolare elevilor; susţinerea unor activităţi ale elevilor cu caracter social, cultural, profesional, economic şi sportiv; gestionarea fondurilor provenite din cotizaţii şi alte surse; acordarea de sprijin financiar sau material copiilor care provin din familii cu situaţie materială precară; prevenirea abandonului şcolar prin derularea unor programe cu acest scop împreuna cu profesorii scolii; derularea unor programe

educative pe diverse teme: drogurile si consumul lor în randul copiilor, violenţa în familie, ocrotirea minorilor prin intermediul şcolii; etc.

Crearea unor parteneriate viabile între părinţi şi şcoli implică de multe ori un proces educaţional complex al părinţilor, pe parcursul căruia aceştia să conştientizeze şi să îşi asume rolul pe care îl pot juca în procesul educaţional. Părinţii trebuie să informaţi asupra importanţei implicării lor în procesul de şcolarizare a copiilor, care presupune, cel puţin, cunoaşterea obligaţiile legale privind educaţia copilului, drepturile de care dispune în acest sens, importanţa atitudinii lui pentru reuşita şcolară a copilului precum şi metodele de colaborare cu şcoala.

C. Parteneriat Şcoala - autorităţile locale

Rolul autorităţilor locale în sistemul educaţiei naţionale.

Reprezentanţii autorităţilor locale, respectiv primarul şi consiliul local sunt cei care asigură funcţionarea serviciilor specializate destinate cetăţenilor, gestionează fondurile la nivel local, sunt răspunzători de patrimioniul local, etc.

Analiza legislaţiei în vigoare indică direcţiile de acţiune ale colaborării dintre autorităţile centrale, judeţene şi locale cu atribuţii în domeniul educaţiei astfel:

- în realizarea demersurilor pentru participarea copiilor la învăţământul preşcolar şi învăţământul obligatoriu;
- dezvoltarea unor programe de educaţie pentru părinţii tineri, organizarea unor cursuri de pregătire pentru copiii ce nu pot răspunde cerinţelor programei naţionale şi celor care au abandonat şcoala, în vederea reintegrării lor şcolare;
- organizarea şi dezvoltarea unor posibilităţi adecvate de petrecere a timpului liber şi odihnă;
- realizarea sau iniţierea demersurilor necesare pentru prevenirea abandonului şcolar din motive economice.

Conform noi legi a educaţiei, autorităţile administraţiei publice locale asigură, în condiţiile legii, buna desfăşurare a învăţământului preuniversitar în localităţile în care acestea îşi exercită autoritatea, neîndeplinirea obligaţiilor ce le revin în organizarea şi funcţionarea învăţământului preuniversitar urmând a fi sancţionată conform legii.

D. Parteneriat instituţia de învăţământ - Poliţie

În comunitate, Poliţia reprezintă o instituţie de referinţă pentru locuitorii săi. Rolurile Poliţiei în domeniul educaţional pot fi împărţite în două mari categorii: preventive si de intervenţie în situaţii speciale.

Parteneriatul dintre şcoală şi poliţie are la bază îndeplinirea obiectivelor comune. În comunităţi, întâlnim practici ale parteneriatului diferite de la o şcoală la alta. În esenţă, *domeniile* în care întâlnim parteneriatul şcoală – poliţie sunt următoarele: asigurarea integrităţii personale a elevilor, cadrelor

didactice, a locuitorilor comunităţii în general; prevenirea delincvenţei juvenile şi a criminalităţii; violenţa în familie, stradală, în cadrul şcolii; prevenirea consumului, a traficului de droguri; educaţia rutieră; prevenirea prostituţie/proxenetism, pedofiliei; prevenirea cerşetoriei; prevenirea exploatării prin muncă a copiilor; promovarea respectului faţă de lege; promovarea drepturilor omului şi ale copilului; promovarea unui comportamnet civilizat în societate; promovarea imaginii pozitive ale Poliţiei în comunitate şi creşterea încrederii în instituţie; culegerea de informaţii şi date de interes în cazuri speciale; menţinerea ordinii şi liniştii publice în unităţile de învăţământ, în afara acestora (perimetrul şcolii, traseul de la şcoală – acasă al elevilor), în comunitate; realizarea/proiectarea unor programe/proiecte de parteneriat; stabilirea identităţii persoanelor şi educarea copiilor pentru utilizarea actelor care atestă identitatea; recrutarea viitoarelor cadre ale instituţiei.

Şcoala, prin reprezentanţii săi, cadre didactice, elevi, personal administrativ trebuie să identifice problemele de comportament ale elevilor, să colaboreze cu poliţia în cazul copiilor infractori sau potenţial infractori. Desigur, nu numai şcoala şi poliţia trebuie să se implice în aceste situaţii, se impune o colaborare cu reprezentanţii serviciilor sociale, cu asistenţii sociali, cu familia elevilor.

Pregătirea elevilor trebuie să îmbrace forme diferite, în funcţie de nivelul de vârstă, de înţelegere al acestora, de potenţialele riscuri ale grupelor de vârstă. Formele de parteneriat sunt multiple şi implică nu numai şcoala şi poliţia, ci şi alţi actori comunitari cu rol educaţional: părinţii, organizaţiile neguvernamentale, autorităţile etc.

Capitolul III : ACTIVITATEA NORMATIVĂ DE PREVENIRE A CORUPŢIEI ÎN EDUCAŢIE

A. NORME relevante privind explicitarea faptelor de corupţie

Corupţia este privită ca o problemă de importanţă majoră în ţările fost comuniste comparativ cu statele occidentale. Sistemele comuniste au fost, în plan fundamental, *bazate pe corupţie,* fenomen care acţiona ca o forţă de consolidare într-un stat clientelar şi autoritarist, dând posibilitatea anumitor persoane să îşi impună dominanţa prin metode vădit nelegale, dar şi lipsite de etică.

Şi în prezent, unul din cele mai mari obstacole în implementarea reformelor politice, economice şi sociale şi în crearea unui progres palpabil în România îl reprezintă răspândirea corupţiei la nivelul tuturor sferelor de activitate. **Corupţia este *acţiunea de obţinere a unor avantaje, beneficii nemeritate prin desfăşurarea de acţiuni ilicite***. Aceasta favorizează interesele individuale, personale şi le afectează, în consecinţă, pe cele colective, prin ignorarea normelor legale, dar şi morale, folosirea, însuşirea şi sustragerea de foloase necuvenite, ocuparea de funcţii publice prin relaţii preferenţiale, apelul la cunoştinţe sus-poziţionate în soluţionarea cererilor proprii, obţinerea de

avantaje prin utilizarea unor forme de constrângere ca şantajul, înşelăciunea, darea şi luarea de mită, intimidarea, cumpărarea de influenţă etc.

Compararea diverselor concepte despre corupţie ne arată că acţiunile care se califică drept corupţie includ următoarea structură, elementele sale fiind întâlnite în situaţii din cele mai diferite care trădează intenţia coruperii:

1. o persoană cu autoritatea (puterea) de a adopta decizii cu relevanţă pentru societate în gneral sau pentru un grup mai restrâns de persoane;

2. existenţa unor prevederi legale care reglementează luarea de decizii (legislaţie de orice tip, principii, criterii, proceduri);

3. o persoană sau mai multe persoane care doresc obţinerea unei decizii favorabile lor;

4. existenţa unui schimb reciproc avantajos între persoana care ia decizia şi persoana sau persoanele care doresc decizia;

5. norme şi proceduri de luare a deciziilor încălcate în mod vădit, cu prejudicii aduse societăţii.

Putem considera o acţiune a unui funcţionar public/agent al statului ca fiind coruptă în situaţia în care acesta *abuzează de puterea publică pe care o exercită* pentru a-şi promova anumite interese personale, interese ale altora sau pentru a obţine pentru sine beneficii materiale sau financiare.

Orice act al unei instituţii sau autorităţi care are drept consecinţă provocarea unei daune interesului public, în scopul de a promova un interes/profit personal sau de grup poate fi calificat drept „corupt". Nu este însă obligatoriu să exite un prejudiciu (concret sau material) al interesului public pentru a putea identifica o faptă de corupţie.

Cauzele principale ale apariţiei fenomenului corupţiei, aşa cum au fost relevate în urma unui studiu condus de Compania de Cercetare Sociologică şi Branding în aprilie 2010, sunt **natura umană şi fragilitatea sistemului instituţional**. Corupţia însă poate fi încurajată şi menţinută de o serie de factori sociali şi economici, precum **economia slabă, şomajul, slaba administrare a bugetului de stat, lipsa abilităţilor de conducere şi de administrare a unor persoane, intervenţia unor state şi a unor corporaţii puternice**. De exemplu, funcţionarii publici pot fi demoralizaţi de salariile scăzute, de maniera în care sunt portretizaţi în mass-media, dar şi la nivelul relaţiilor interumane, de modelele de promovare care nu presupun ca raţiune calitatea muncii prestate, ci relaţiile de influenţă şi consens ilegal şi imoral, de scopurile neclare ale organizaţiei şi de clientelismul stabilit între persoanele din poziţii de conducere şi subordonaţii lor.

În mod normal prin corupţie înţelegem orice abatere de la moralitate, de la cinste şi de la datorie, care aduce atingere interesului unei persoane sau interesului public, în favoarea interesului unei alte entităţi bine determinate, de regulă privată.

La nivel internaţional, tema corupţiei a rămas multă vreme *tabu,* însă acesta a fost spulberat când liderii Americii de Nord şi de Sud s-au întâlnit la *Summit*-ul celor două Americi din decembrie 1994. Grupul Multidisciplinar privind Corupţia, înfiinţat de Comitetul Miniştrilor al Consiliului Europei în anul 1994, a adoptat provizoriu următoarea definiţie: „Corupţia cu care are legătură activitatea GMC al Consiliului Europei cuprinde comisioanele oculte şi toate celelalte demersuri care implică persoane învestite cu funcţii publice sau private, care şi-au încălcat obligaţiile care decurg din calitatea lor de funcţionar public, de angajat privat, de agent independent sau dintr-o altă relaţie de acest gen, în vederea obţinerii de avantaje ilicite, indiferent de ce natură, pentru ele însele sau pentru alţii."

Convenţia penală a Consiliului Europei privind corupţia, semnată de România la data de 27 ianuarie 1999, defineşte corupţia în cele două modalităţi de săvârşire, *activă* şi *pasivă.*

Corupţia activă: „*promisiunea, oferirea sau darea, cu intenţie, de către orice persoană, direct sau indirect, a oricărui folos necuvenit, către un funcţionar public, pentru sine ori pentru altul, în vederea îndeplinirii ori abţinerii de la a îndeplini un act în exerciţiul funcţiilor sale*".

Corupţia pasivă: „*solicitarea ori primirea, cu intenţie, de către un funcţionar public, direct sau indirect, a unui folos necuvenit, pentru sine ori pentru altul, sau acceptarea unei oferte sau promisiuni a unui astfel de folos, în vederea îndeplinirii ori abţinerii de la a îndeplini un act în exerciţiul funcţiilor sale".*

Potrivit convenţiei, aceste fapte constituie corupţie dacă sunt săvârşite de funcţionari publici naţionali, funcţionari publici străini, parlamentari naţionali, străini şi ai adunărilor parlamentare internaţionale, funcţionari internaţionali, precum şi de persoane care reprezintă organizaţii internaţionale. De asemenea, corupţia priveşte atât sectorul public, cât şi cel privat.

La nivelul Uniunii Europene, ***Comisia***, prin ***Comunicarea (2003) 317 final către Consiliu, Parlamentul European şi Comitetul Economic şi Social***, a adoptat definiţia corupţiei folosită de *Programul Global împotriva Corupţiei, al Organizaţiei Naţiunilor Unite*, potrivit căreia corupţia reprezintă **abuzul de putere pentru obţinerea unor beneficii private**. Definirea corupţiei adoptată la nivel comunitar este reflectată în legislaţia românească într-un sens mai restrâns, fiind incluse sub titulatura de fapte de corupţie infracţiunile clasice de ***dare şi luare de mită, trafic de influenţă, primire de foloase necuvenite, abuzul în serviciu,*** dacă este cauza obţinerii unor beneficii pentru sine sau pentru altul şi infracţiunile asimilare.

În accepţiunea *Programului naţional de prevenire a corupţiei* şi a *Planului naţional de acţiune împotriva corupţiei 3 din 2001*, corupţia implică utilizarea abuzivă a puterii publice în scopul obţinerii, pentru sine ori pentru altul, a unui câştig necuvenit:

- **abuzul de putere în exercitarea atribuţiilor de serviciu;**

 frauda (*înşelăciunea şi prejudicierea unei alte persoane sau entităţi*);

 utilizarea fondurilor ilicite în finanţarea partidelor politice şi a campaniilor electorale;

 favoritismul;

 instituirea unui mecanism arbitrar de exercitare a puterii în domeniul privatizării sau al achiziţiilor publice;

 conflictul de interese (*prin angajarea în tranzacţii sau dobândirea unei poziţii ori a unui interes comercialcare nu este compatibil cu rolul şi îndatoririle oficiale*).

Corupţia a fost definită în expunerea de motive a Legii nr. 161/2003, ca fiind expresia unor manifestări de descompunere morală, de degradare spirituală sau, ca fenomen juridic, fiind cel mai mare duşman al statului de drept, al democraţiei.

Principalele infracţiuni prevăzute în legislaţia română:

DAREA DE MITĂ

Potrivit art. 255 Cod penal, darea de mită constă în promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase unui funcţionar public, direct sau indirect, în scopul determinarii acestuia să îndeplinească ori să nu îndeplinească un act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri sau de a întarzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle de serviciu. Sancţiunea prevăzută de lege este închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

Obiectul juridic constă în relaţiile sociale referitoare la activitatea de serviciu, activitate a cărei bună desfăşurare este incompatibilă cu săvârşirea unor fapte de corupere asupra funcţionarilor. Darea de mită este o infracţiune în legătură cu serviciul şi are caracter autonom, existând şi fără o luare de mită, atunci când funcţionarul respinge oferta care i se face. Infracţiunea este lipsită, de regulă, de un obiect material. Totuşi, dacă acţiunea făptuitorului se referă la un anumit bun, infracţiunea are şi un astfel de obiect, constând în acel bun.

Cel ce da mită - mituitorul - este autorul unei infracţiuni de sine stătătoare - dare de mita - şi nu participant la infracţiunea de luare de mită. Darea de mită, spre deosebire de luarea de mită, nu constituie o infracţiune de serviciu, ci o infracţiune în legatură cu serviciul; ea se caracterizează printr- o acţiune de corupere exercitată de un particular asupra unui functionar. În cazul dării de mită, subiectul activ nemijlocit este nedeterminat. Prin urmare el poate fi orice persoana fizică, chiar un funcţionar care corupe pe un alt funcţionar. De asemenea, fapta poate fi săvârşita de mai mulţi autori, dacă fiecare a contribuit nemijlocit - în mod simultan sau succesiv - la consumarea activităţii infracţionale. Totodată, la săvârşirea acestei infracţiuni pot exista şi alţi participanţi în calitate de instigatori sau complici.

Pentru întregirea laturii obiective a infracţiunii de dare de mită este necesară îndeplinirea unor condiţii concomitente :

▪ promisiunea, oferirea sau darea să aibă obiect bani sau alte foloase;

▪ banii sau foloasele promise, oferite sau date să fie necuvenite, să nu fie datorate potrivit legii, deci să aiba caracter de retribuţie, adică să constituie plată sau răsplată în vederea efectuării unui act determinat, arătat în mod explicit. Foloasele sunt necuvenite şi atunci când se promite, se oferă sau se dă peste ceea ce este datorat în mod legal; cu alte cuvinte, banii sau foloasele nu trebuie să aibă o justificare legală;

▪ a treia condiţie constă în anterioritatea promiterii, obţinerii sau dării de bani ori alte foloase raportat la îndeplinirea de către funcţionar a actului în vederea căruia mituitorul a acţionat; cel târziu se acceptă ca moment concomitenţa cu timpul îndeplinirii îndatoririlor de serviciu. În cazul promisiunii - ca modalitate de realizare a elementului material al infracţiunii - darea efectiva a mitei poate avea loc şi după îndeplinirea actului de serviciu solicitat, deoarece infracţiunea s-a consumat odată cu formularea promisiunii;

▪ ultima cerinţă este aceea ca actul pentru a cărui îndeplinire sau neîndeplinire subiectul activ - mituitorul - promite, oferă sau dă bani ori alte foloase să fie un act privitor la îndatoririle de serviciu ale funcţionarului ori un act contrar acestor îndatoriri.

Promisiunea se referă la avantajul pe care îl va avea funcţionarul dacă va acţiona în sensul dorit de către mituitor. În această modalitate, fapta constituie infracţiune chiar dacă funcţionarul nu acceptă promisiunea făcută.

Oferirea presupune prezentarea folosului pe care funcţionarul urmează să-l primească. Şi în această modalitate, fapta constituie infracţiune, chiar dacă funcţionarul nu acceptă oferta făcută.

Darea de bani sau alte foloase presupune actul corelativ al primirii.

Fapta trebuie să fie anterioară, concomitentă sau imediat după îndeplinirea, neîndeplinirea etc. actului avut în vedere de mituitor, în caz contrar nefiind întrunite elementele constitutive ale infracţiunii de dare de mită [C.A. Bucureşti, Secţia a II-a penală, decizia nr. 129/1994, R.D.P. nr. 2/1995, p. 143]. Dacă există însă oferta de mituire, nu are relevanţă că banii sau foloasele au fost date după îndeplinirea actului [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 5258/1971, R.R.D. nr. 3/1972, p. 165].

În toate cazurile, este necesar ca actul pentru a cărui îndeplinire, neîndeplinire etc. mituitorul promite, oferă sau dă funcţionarului banii sau foloasele să fie un act privitor la îndatoririle de serviciu ale acestuia din urmă. În acest sens, în practica judiciară s-a reţinut ca dare de mită fapta celui care, având asupra sa bunuri sustrase dintr-o întreprindere, îi oferă o sumă de bani paznicului acesteia pentru a nu-l preda organelor de poliţie, deoarece şi paznicul are ca îndatorire de serviciu descoperirea faptelor de sustragere şi denunţarea lor celor în dreptb [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 1710/1970, C.D., 1970, p. 408].

Evident, pentru existenţa laturii obiective este necesar ca acţiunea ce formează elementul material al infracţiunii - promisiunea, oferirea, darea de bani sau alte foloase - să producă o urmare imediată, respectiv crearea stării de pericol pentru buna desfaşurare a activităţii unităţilor publice şi private, prin lezarea valorilor sociale privind probitatea de care trebuie sa dea dovadă funcţionarii în exercitarea atribuţiilor de serviciu. Legătura de cauzalitate - care întregeşte latura obiectiva - rezultă din însăşi materialitatea acţiunilor întreprinse de făptuitor.

Cat priveşte latura subiectivă, investigarea trebuie să dovedească faptul că acţiunea făptuitorului a fost săvâşită cu vinovăţie - intenţie directă. Stabilirea intenţiei de a da mită este absolut obligatorie, atât pentru dovedirea existenţei infracţiunii, cât - mai ales - pentru a stabili dacă în cauză mituirea s-a facut în condiţii de constrângere a mituitorului - caz ce exclude existenţa faptei - ori făptuitorul se bucură de cauza de impunitate prevăzută de lege, dacă a denunţat autorităţii fapta mai înainte ca organele de urmarire penala sa fi fost sesizate despre această acţiune.

Confiscarea specială- potrivit alin. (4), banii, valorile sau orice alte bunuri care au făcut obiectul dării de mită se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani. Confiscarea specială are loc chiar dacă oferta nu a fost urmată de acceptare. Confiscarea are loc în temeiul art. 255 alin. (4) raportat la art. 254 alin. (3) C. pen., şi nu în temeiul art. 118 lit. b) C. pen., deoarece dispoziţiile art. 255 alin. (4) raportat la art. 255 C. pen. au un caracter special, derogatoriu, iar aplicarea lor este obligatorie.

Exemplu. Un cetaţean din Buzau a oferit suma de **4.000** Euro unui poliţist din cadrul IPJ Buzău cu scopul de a da o soluţie favorabilă într-un dosar în care era cercetat tatăl său. Persoana era învinuită de săvârşirea infracţiunii de fnşelăciune, prejudiciul cauzat în urma activităţilor ilegale întreprinse de acesta fiind stabilit la suma de 10.000. Cetăţeanul a săvârşit infracţiunea de dare de mită.

Fapta prevăzută în alineatul precedent nu constituie infracţiune atunci când mituitorul a fost constrâns prin orice mijloace de către cel care a luat mită. Legiuitorul a consacrat o cauză specială de înlăturare a caracterul penal al faptei, care se întemeiază pe lipsa de vinovăţie a făptuitorului.

Dispoziţiile art. 255 alin. (2) C. pen. nu sunt aplicabile în situaţia în care iniţiativa dării de mită a aparţinut mituitorului, chiar dacă ulterior, funcţionarul care a primit mita a stăruit pe lângă cel dintâi să-i aducă bunurile oferite. Nu există, de asemenea, constrângere şi dispoziţiile art. 255 alin. (2) C. pen. nu sunt aplicabile dacă mita a fost dată din dorinţa mituitorului de a fi încadrat în muncă cu prioritate. Mai mult, mituitorul nu se pedepseşte dacă denunţă autorităţii fapta mai înainte ca organul de urmărire să fi fost sesizat pentru acea infracţiune. Cauza specială de nepedepsire este aplicabilă dacă sunt îndeplinite, în mod cumulativ, următoarele trei condiţii:

– mituitorul trebuie să denunţa fapta. Fapta se consideră denunţată, de exemplu, şi în cazul în care mituitorul, fiind urmărit pentru o altă infracţiune, face o declaraţie prin care aduce la cunoştinţă organului de urmărire penală fapta sa de dare de mită, precum şi fapta funcţionarului care a primit mita [Trib. jud. Mureş, Secţia penală, decizia nr. 169/1968, R.R.D. nr. 2/1969, p. 174]. Nu constituie însă o denunţare, în sensul dispoziţiilor art. 255 alin. (3) C. pen., recunoaşterea făcută de făptuitor în faţa organului de urmărire penală care a constatat săvârşirea infracţiunii [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 417/1970, R.R.D. nr. 4/1971, p. 138].

– denunţarea trebuie făcută unei autorităţi. În lipsa unei precizări a legii, denunţarea poate fi făcută şi unei autorităţi necompetente a efectua urmărirea penală în această materie. Desigur, într-un asemenea caz, autoritatea care a primit denunţul va sesiza de îndată organul de urmărire competent.

LUAREA DE MITĂ

Luarea de mită este fapta funcţionarului care, direct sau indirect, pretinde ori primeşte bani sau alte foloase care nu i se cuvin, ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întarzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri- art 254 Cod penal.

În prezent, sediul materiei infracţiunii de luare de mită se afla în Codul Penal art. 254 şi art. 6-8 din Legea nr. 78/2000, astfel cum a fost modificată de Legea nr. I6I/2003. Potrivit articolului 254 alin. (I) Codul Penal, fapta funcţionarului care, direct sau indirect, pretinde ori primeşte bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi. Fapta se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi .

Obiectul juridic constă în relaţiile sociale referitoare la buna desfăşurare a activităţii de serviciu, relaţii care sunt incompatibile cu faptele funcţionarilor de a condiţiona îndeplinirea atribuţiunilor de serviciu de primirea unor sume de bani, bunuri etc. Luarea de mită este lipsită, de regulă, de un obiect material. Totuşi, dacă acţiunea făptuitorului priveşte în mod direct un bun, infracţiunea are şi un asemenea obiect, constând în bunul respectiv. Potrivit unei opinii, obiectul material al luării de mită este constituit din prestaţiunea mituitorului. Dacă prin obiectul material al unei infracţiuni se înţelege bunul asupra căruia se exercită acţiunea incriminată, atunci nu prestaţiunea mituitorului, ci numai bunul la care se referă acţiunea celui care ia mită poate constitui obiect material al luării de mită. Potrivit altei opinii, atunci când făptuitorul efectuează actul pentru a cărui

îndeplinire a primit mită, dacă acel act priveşte un bun material, acesta va fi în acelaşi timp şi obiect material al infracţiunii.

Elementul material al laturii obiective se poate realiza fie printr-o acţiune, fie printr-o inacţiune.

Acţiunea se realizează prin una dintre următoarele trei modalităţi alternative:

– pretinderea;

– primirea de bani sau alte foloase ce nu i se cuvin făptuitorului ori

– acceptarea promisiunii unor astfel de foloase.

A pretinde ceva, înseamnă a cere ceva, a formula o pretenţie. În această modalitate de săvârşire a infracţiunii, iniţiativa aparţine făptuitorului. Nu este necesar ca pretenţia formulată de acesta să fie satisfăcută. În practica judiciară s-a considerat că infracţiunea se realizează prin: fapta administratorului unei societăţi comerciale având ca obiect de activitate şi desfăşurarea de jocuri de întrajutorare de a pretinde ori primi sume de bani pentru a asigura premierea anticipată a unor persoane [C.S.J., decizia nr. 1117/1998, Dreptul nr.10/1999, p. 160] fapta unui funcţionar de a solicita o sumă de bani cu titlu de împrumut, în scopul de a face un act contrar îndatoririlor sale de serviciu, deoarece întrebuinţarea banilor pentru o perioadă de timp este de natură să asigure un beneficiu împrumutatului [C.S.J., Secţia penală, decizia nr. 1431/1998, Dreptul nr. 12/1999, p. 171] iar împrumutul constituie un folos în sensul dispoziţiilor art. 254 C. pen. [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 2596/1971, R.R.D. nr. 6/1972, p. 169]; etc.

A primi ceva, înseamnă a prelua, a lua ceva în posesie. În acest caz, iniţiativa îi aparţine mituitorului, iar primirea are ca situaţie premisă remiterea bunului.

A accepta o promisiune, înseamnă a-şi exprima acordul cu privire la promisiunea făcută de cineva.

Inacţiunea presupune nerespingerea promisiunii unor astfel de foloase. Nerespingerea unei promisiuni nu poate fi nici ea concepută fără o promisiune făcută de o altă persoană.

Sfera noţiunii de foloase este largă, incluzând orice avantaj de natură patrimonială. Banii, valorile sau orice alte bunuri care au făcut obiectul luării de mită se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani.

Acţiunea sau inacţiunea făptuitorului trebuie să fie anterioară îndeplinirii, neîndeplinirii etc. actului pentru a cărui îndeplinire, neîndeplinire etc. făptuitorul pretinde sau primeşte banii sau foloasele. Dacă făptuitorul primeşte bani sau alte foloase după îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu şi la care era obligat în temeiul acestora, fapta nu constituie luare de mită, ci infracţiunea de primire de foloase necuvenite, art. 256 C. pen.. Fapta constituie luare de mită atunci când făptuitorul primeşte banii sau foloasele în timpul îndeplinirii actului [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 191/1971, C.D. 1971, p. 357], dar şi atunci când funcţionarul primeşte banii sau

foloasele după îndeplinirea actului, dar pe baza unei înţelegeri anterioare [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 5258/1972, R.R.D. nr. 3/1972, p. 165]. De asemenea, sunt întrunite elementele infracţiunii de luare de mită când funcţionarul pretinde şi primeşte un folos necuvenit, după îndeplinirea în parte a unei îndatoriri de serviciu, dar înainte de finalizarea ei [CSJ, Secţia penală, decizia nr. 473/1996, R.D.P. 4/1996, p. 151-152]. Luarea de mită se săvârşeşte şi prin fapta inculpatului care, în calitate de medic primar, şef de secţie în cadrul spitalului de obstetrică-ginecologie, primeşte de la mai multe persoane bani şi bunuri pentru a acorda o îngrijire deosebită unor copii născuţi premature [C.S.J., Secţia penală, decizia nr. 983/1996, Dreptul 8/1997, p. 123-124]; în calitate de medic la dispensarul comunal, a condiţionat actul medical de primirea de bani şi bunuri [C.S.J., Secţia penală, decizia nr. 4055/2000, Dreptul nr. 3/2002, p. 164-165]; în calitate de medic ginecolog, a pretins de la o pacientă o sumă de bani pentru a o asista la naştere, care era iminentă, iar după naştere a insistat ca pacienta să-i plătească suma pretinsă [C.S.J., Secţia penală, decizia nr. 2343/2000, Dreptul nr. 3/2002, p. 165]. Acesta deoarece medicii încadraţi în unităţile medico-sanitare din reţeaua publică sunt funcţionari în sensul legii penale şi îşi exercită sarcinile de serviciu în cadrul unei instituţii de stat.

Actul pentru a cărui îndeplinire, neîndeplinire etc. funcţionarul pretinde, primeşte etc. bani sau foloase trebuie să facă parte din sfera atribuţiilor de serviciu ale acestuia, adică să fie un act privitor la îndatoririle sale de serviciu. În acest sens, în practica judiciară s-a considerat că infracţiunea se săvârşeşte prin fapta poliţistului de a primi foloase pentru a nu întocmi acte de cercetare penală privind o infracţiune rutieră şi de a nu consemna în raportul de activitate că l-a oprit pe conducătorul autovehiculului pentru control [C.S.J., Secţia penală, decizia nr. 3952/2001, Dreptul nr. 2/2003, p. 262]. În caz contrar, dacă actul pentru care se pretind foloasele nu face parte din sfera atribuţiunilor de serviciu ale funcţionarului, fapta constituie, eventual, o altă infracţiune. De exemplu, fapta constituie infracţiunea de înşelăciune dacă funcţionarul, deşi nu are competenţa îndeplinirii actului, l-a făcut să creadă pe cel care i-a dat banii sau foloasele că îndeplinirea acestui act intră în atribuţiile sale de serviciu [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 5846/1970, C.D., 1970, p. 401]. În sarcina funcţionarului se va reţine infracţiunea de trafic de influenţă prevăzută de art. 257 C. pen., dacă acesta, prevalându-se de o trecere reală sau imaginară la funcţionarul competent să îndeplinească actul, primeşte banii sau foloasele pentru intervenţia pe care o va face la acest funcţionar.

Urmarea imediată constă într-o încălcare a atribuţiunilor de serviciu, iar raportul de cauzalitate trebuie să existe.

Latura subiectivă presupune vinovăţia făptuitorului sub forma intenţiei directe. Făptuitorul săvârşeşte fapta incriminată (constând în pretinderea ori primirea de bani sau alte foloase, acceptarea unor astfel de promisiuni sau nerespingerea acestora), angajându-se ca în schimbul lor să

îndeplinească, să nu îndeplinească, să întârzîie îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau să efectueze un act contrar acestor îndatoriri. Existenţa dubiului cu privire la titlul ilicit cu care inculpatul ar fi primit sumele de bani ori foloasele de la anumite persoane, are drept consecinţă lipsa unuia dintre elementele constitutive ale infracţiunii de luare de mită

Potrivit alin. (2), infracţiunea este mai gravă *dacă fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârşită de un funcţionar cu atribuţii de control.* Agravanta ia în considerare calitatea specială a făptuitorului, care este un funcţionar cu atribuţii de control. Legiuitorul nu arată ce trebuie să se înţeleagă printr-o funcţie cu atribuţii de control, deşi expresia este folosită şi în cazul altor infracţiuni, cum ar fi de exemplu la omisiunea sesizării organelor judiciare, art. 263 alin. (2) C. pen.

Fapta de luare de mită este considerată de către legiuitor mai gravă dacă funcţionarul sau persoana publică ce o comite are atribuţii de control ori are atribuţii de constatare sau de sancţionare a contravenţiilor, urmărire sau judecare a infracţiunilor şi se pedepseşte cu închisoare de 3 la 15 ani şi interzicerea unor drepturi.

Funcţionar cu atribuţii de control este orice funcţionar care are printre atribuţiile sale şi pe aceea de a efectua controale sau verificări, prevăzute de lege sau stabilie în contractul de angajare [Curtea Suprema de Justitie, secţia penală, decizia nr.566/1999, www.scj.ro]. Prin *„funcţionar cu atribuţii de control"* în accepţiunea art. 254 alin. (2) Codul penal, se înţelege, în primul rând, dar nu numai, salariatul căruia îi revine îndatorirea de a realiza o activitate complexă de verificare şi analiză a unor situaţii, în vederea urmăririi evoluţiei acestora şi propunerii sau luării de măsuri pentru remediere.

Exemplu: Directorul general al unei societăţi comerciale are calitatea de funcţionar cu atribuţii de control în sensul art. 254 alin. (2) Codul penal şi, prin urmare, poate fi subiect activ al infracţiunii de luare de mită în variantă agravată.

În schimb, gardianul public nu poate fi considerat *„funcţionar cu atribuţii de control",* deoarece prin expresia *„atribuţii de control",* al cărui conţinut nu este explicat în Codul penal, trebuie înţeleasă, potrivit sensului acceptat al unor cuvinte uzuale, ca o activitate complexă de verificare şi analiză a unei situaţii, în vederea urmăririi evoluţiei acesteia şi propunerii sau luării de eventuale măsuri de remediere, iar nu doar surprinderea, constatarea ori împiedicarea unor acte de nerespectare a regulilor impuse de bunul mers al serviciului într-o unitate, în raport cu atribuţiile ce reveneau făptuitorului.

Potrivit art. 7 din Legea nr. 78/2000, fapta de luare de mită, prevăzută la art. 254 din Codul penal, dacă a fost săvârşita de o persoană care, potrivit legii, are atribuţii de constatare sau de sancţionare a contravenţiilor, urmărire sau judecare a infracţiunilor, se sancţionează cu pedeapsa prevăzută la art. 254 alin. (2) din Codul penal privind săvârşirea infracţiunii de catre un funcţionar cu

atribuţii de control. De asemenea, conform art. 8 din legea nr.78/2000, constituie infracţiunea prevăzuta la art. 254 din Codul penal şi faptele incriminate în acest text săvârşite de manageri, directori, administratori, cenzori sau alte persoane cu atribuţii de control la societăţile comerciale, companiile şi societăţile naţionale, regiile autonome şi la orice alţi agenţi economici.

Potrivit art. 6 alin (2) din Legea 78/2000, făptuitorul nu se pedepseşte dacă denunţă autorităţii fapta înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat pentru acea fapta [Legea 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sanfionarea faptelor de corupţie].

Exemplu: Un profesor care este membru al comisiei de bacalaureat, primeşte sume de bani pentru a asigura succesul unui tânăr la un anumit examen. Acesta a săvârşit infracţunea de luare de mită.

PRIMIREA DE FOLOASE NECUVENITE

La fel ca infracţiunea de luare de mită, primirea de foloase necuvenite este o infracţiune de corupţie. Potrivit art. 256 alin. (I) Codul penal, primirea de către un funcţionar, direct sau indirect, de bani ori de alte foloase, dupa ce a îndeplinit un act în virtutea funcţiei sale şi la care era obligat în temeiul acesteia constituie infracţiunea de „primire de foloase necuvenite". Pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 5 ani, iar art. 256 alin. (2) Codul penal prevede ca banii, valorile sau orice alte bunuri primite se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, făptuitorul este obligat ia plata echivalentului lor în bani.

În urma analizelor textelor legale care incrimineaza primirea de foloase necuvenite, s-a constatat faptul că acest tip de infracţiune nu este altceva decât o varianta de specie a infracţiunii de luare de mită.

Obiectul juridic constă în relaţiile sociale referitoare la activitatea de serviciu, la corectitudinea funcţionarilor în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu. Deşi, de regulă, lipsită de un obiect material, infracţiunea poate avea, în unele cazuri, şi un astfel de obiect. Se observă că banii şi foloasele primite, pretinse, oferite sau date constituie obiectul foloaselor (mitei), şi nu obiectul material al infracţiunii de primire de foloase necuvenite, deoarece prin incriminarea faptei de luare de mită, legea penală nu ocroteşte bunurile ce constituie obiect al primirii sau drepturile cu privire la acestea, ci relaţiile sociale referitoare la activitatea de serviciu, la corectitudinea funcţionarilor în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu. Dacă primirea de foloase necuvenite este făcută prin intermediar, la rândul său funcţionar, acesta va fi, după caz , autor sau complice, răspunzând penal corespunzător.

Elementul material al laturii obiective constă în acţiunea făptuitorului de a primi bani sau alte foloase. Această acţiune trebuie să aibă loc după îndeplinirea de către făptuitor a unui act. Dacă făptuitorul primeşte banii sau foloasele înainte de îndeplinirea actului, fapta constituie infracţiunea de luare de mită, şi nu infracţiunea de primire de foloase necuvenite. De asemenea, fapta constituie luare

de mită, şi nu infracţiunea de primire de foloase necuvenite, dacă banii sau foloasele se primesc după îndeplinirea actului, dar pe baza unei înţelegeri prealabile [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 1505/1979, R.R.D. nr. 3/1980, p. 72].

Actul după a cărui îndeplinire făptuitorul primeşte banii sau foloasele trebuie să fie un act îndeplinit în virtutea funcţiei şi, în acelaşi timp, un act la care făptuitorul era obligat în temeiul acesteia. Actul nu poate fi decât un act licit, spre deosebire de luarea de mită, în cazul căreia actul poate fi şi illicit [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 427/1974, *V. Papadopol, M. Popovici*, p. 334.]. Dacă făptuitorul a îndeplinit actul cu încălcarea îndatoririlor sale de serviciu, fapta nu constituie infracţiunea de primire de foloase necuvenite, ci, după caz, infracţiunea de neglijenţă sau abuz în serviciu, art. 249 C. pen., ori infracţiunea de luare de mită, art. 254 C. pen., dacă pentru îndeplinirea actului incorect, făptuitorul a primit bani sau alte foloase.

Funcţionarul poate primi banii sau foloasele fie direct fie indirect, prin intermediar.

Intermediarul va răspunde, după caz, pentru instigare sau complicitate.

Ca şi celelalte infracţiuni de serviciu, primirea de foloase necuvenite nu poate fi săvârşita decât de un funcţionar, manager, director, administrator, cenzor sau alte persoane cu atribuţii de control, atât în companiile şi societăţile naţionale, cât şi în societăţile comerciale.

Cel care dă sau promite înainte de a se efectua actul o face din nevoie, pentru ca actul funcţionarului să fie aşa cum şi-l doreşte. Cel care dă după ce actul a fost efectuat, o face din mulţumire, de buna voie. Înainte de efectuarea actului exista un fel de constrangere, dupa efectuare, o totala libertate.

În cazul infracţiunii de primire de foloase necuvenite, de altfel, ca şi în cazul infracţiunii de luare de mită, obiectul protecţiei penale este lezat de fapte comise de persoane care activează în interiorul instituţiilor/structurilor publice, în timp ce la faptele de trafic de influenţă, cumpărare de influenţă şi dare de mită, obiectul infracţiunii este săvârşit de către persoane din afara instituţiilor/structurilor în cauză. De aceea, luarea de mită şi primirea de foloase necuvenite fac parte din categoria corupţiei pasive.

Considerăm că în cazul infracţiunii de primire de foloase necuvenite sumele de bani sau celelalte foloase, când constau în bunuri (bani, titluri de valoare etc.), constituie practic bunuri dobândite prin săvârşirea infracţiunii.

Conform art. 8 din Legea 78/2000, prevederile art. 256 din Codul penal se aplică în mod corespunzător şi următoarelor persoane:

- funcţionarilor sau persoanelor care îşi desfăşoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuţii similare în cadrul unei organizaţii publice internaţionale la care Romania face parte;

▪ membrilor adunării parlamentare ale organizaţiilor internaţionale la care Romania este parte;

▪ funcţionarilor sau persoanelor care îşi desfăşoară activitatea în baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuţii similare în cadrul Comunităţilor Europene;

▪ persoanelor care exercită funcţii judiciare în cadrul instanţelor internaţionale a căror competenţă este acceptată de România, precum şi funcţionarilor de la grefele acestor instanţe;

▪ funcţionarilor unui stat străin;

▪ membrilor adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin.

▪

Pentru delimitarea infracţiunii de primire de foloase necuvenite de infracţiunea de luare de mită trebuie luate în considerare două criterii: momentul primirii folosului şi existenţa unei activităţi anterioare primirii folosului. Fapta va fi considerată infracţiune de primire de foloase necuvenite dacă: folosul a fost primit după executarea unui act privitor la îndeplinirea îndatoririlor de serviciu ale funcţionarului; folosul să nu fi fost pretins anterior executării actului; obţinerea folosului să nu fie consecinţa unei înţelegeri sau constrângeri anterioare [CA, Oradea, decizia penală nr. 192/2002, RDP nr. 2/2005, p. 148].

TRAFICUL DE INFLUENŢĂ

Primirea ori pretinderea de bani sau alte foloase ori acceptarea de promisiuni, de daruri, direct sau indirect, pentru sine ori pentru altul, săvârşită de către o persoană care are influenţă sau lasă să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar pentru a-l determina să facă ori să nu faca un act ce intra în atribuţiile sale de serviciu- art. 267 Cod penal. Pedeapsa prevăzută este închisoarea de la 2 la 10 ani.

Obiectul juridic special constă în relaţiile sociale referitoare la activitatea de serviciu, relaţii care sunt incompatibile cu orice intervenţie, reală sau imaginară, de natură a-i ştirbi prestigiul şi a-i perturba normala desfăşurare.

De regulă, infracţiunea este lipsită de obiect material. Dacă făptuitorul primeşte un bun, va exista şi un obiect material, constând în bunul respectiv.

Autor al faptei poate fi însa orice persoană fizică, chiar şi un funcţionar, legea necondiţionând existenţa infracţiunii de vreo calitate anume pe care trebuie să o aibă subiectul activ nemijlocit.

Dar, pentru a putea fi autor al traficului de influenţă, trebuie îndeplinita o cerinţă esenţială şi anume ca aceasta sa aiba influenţă ori să lase să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar.

Elementul material din cuprinsul laturii obiective constă într-o acţiune de traficare a influenţei - de către o persoană ce are sau lasă să se creadă că are influenţă - asupra unui funcţionar, acţiune ce se poate materializa prin mai multe modalităţi alternative, de genul:

■ primirea sau pretinderea de bani sau alte foloase;

■ acceptarea promisiunii unor sume de bani ori foloase;

■ acceptarea de daruri.

Elementul material al laturii obiective poate fi realizat prin oricare dintre următoarele trei modalităţi alternative:

– primirea;

– pretinderea de bani sau alte foloase, ori

– acceptarea de promisiuni de daruri.

Primirea de bani sau alte foloase presupune preluarea de către făptuitor a unei sume de bani, a unui bun sau altor foloase.

Pretinderea de bani sau alte foloase înseamnă formularea de către făptuitor, în mod expres sau tacit, a cererii ca să i se dea o sumă de bani, un bun etc. În practica judiciară s-a considerat că există trafic de influenţă şi atunci când făptuitorul a pretins o sumă de bani cu împrumut, pentru a interveni pe lângă un funcţionar ca să se rezolve cererea solicitantului.

Acceptarea de promisiuni de daruri presupune manifestarea acordului cu privire la promisiunile făcute sau darurile oferite. În situaţia în care traficul de influenţă s-a săvârşit atât prin pretinderea unei sume de bani, cât şi prin primirea ulterioară a sumei pretinse, nu sunt aplicabile dispoziţiile art. 41 C. pen., referitoare la infracţiunea continuată.

Este necesar ca făptuitorul să aibă influenţă sau să lase să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar. Cerinţa legii este îndeplinită şi atunci când făptuitorul nu dezminte afirmaţiile făcute de o altă persoană că ar avea influenţă asupra funcţionarului. Nu interesează dacă făptuitorul a precizat sau nu numele funcţionarului asupra căruia are sau a lăsat să se creadă că are influenţă, fiind suficient să-l fi determinat numai prin calitatea acesteia [Trib. Suprem, Secţia penală, decizia nr. 19/1973, C.D., 1973, p. 428]. Ceea ce interesează este ca influenţa reală sau presupusă a făptuitorului să fi constituit pentru persoana interesată motivul determinant al tranzacţiei.

Făptuitorul trebuie să promită că va interveni la acel funcţionar pentru a-l determina să facă ori să nu facă un act ce intră în atribuţiile sale de serviciu. Dacă actul pentru care se promite intervenţia nu face parte din atribuţiile de serviciu ale funcţionarului, fapta constituie infracţiunea de înşelăciune, art. 215 C. pen.

Infracţiunea există indiferent dacă intervenţia promisă a avut sau nu loc şi indiferent dacă s-a urmărit efectuarea unui act legal sau ilegal. Dacă făptuitorul face în mod efectiv intervenţia pe care a promis-o pentru a-l determina pe funcţionar la o acţiune sau inacţiune ilicită, răspunderea sa penală se stabileşte atât pentru infracţiunea de trafic de influenţă, cât şi pentru instigare la abuz în serviciu, iar

dacă făptuitorul cumpără favoarea funcţionarului, răspunderea sa penală se stabileşte pentru infracţiunea de trafic de influenţă şi pentru infracţiunea de dare de mită.

Primirea, pretinderea de bani sau alte foloase ori acceptarea de promisiuni, de daruri trebuie să aibă loc mai înainte ca funcţionarul asupra căruia are sau a lăsat să se creadă că are influenţă să fi îndeplinit respectivul act. Dacă făptuitorul pretinde sau primeşte banii sau foloasele după ce funcţionarul a îndeplinit actul, fapta nu constituie infracţiunea de trafic de influenţă, ci, eventual, infracţiunea de înşelăciune. Dacă autorul primeşte foloasele pentru funcţionar, nu are loc o vânzare de influenţă deoarece, plătind suma de bani sau remiţând folosul, persoana interesată nu cumpără influenţa autorului, ci serviciul solicitat de la funcţionar. Există infracţiunea de trafic de influenţă – de exemplu – dacă făptuitorul a pretins şi a primit o sumă de bani pentru a interveni în vederea angajării unei persoane [Trib. jud. Prahova, Secţia penală, decizia nr. 162/1969, R.R.D. nr. 12/1969, p. 166].

Urmarea imediată constă într-o atingere adusa prestigiului funcţiei şi funcţionarului public, iar raportul de cauzalitate trebuie să existe.

Fiind o infracţiune comisivă şi instantanee, traficul de influenţă se consumă în momentul în care persoană care are influenţă ori lasă să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar primeşte, pretinde ori acceptă promisiunea de bani sau alte foloase. În mod similar, când făptuitorul acceptă daruri, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, pentru a determina pe un funcţionar să facă sau să nu facă un act ce intra în atribuţiile sale de serviciu.

În accepţiunea legii penale, prin expresia *"lasă să se creadă că are influenţă asupra unui funcţionar"* se înţelege - în general - că o persoană se laudă că are trecere pe lângă un funcţionar şi în virtutea încrederii etc., de care se bucură, a gradului de rudenie ori a relaţiilor personale şi poate determina pe acesta la o anumită atitudine sau poate obţine o anumită rezolvare a unei probleme. Tot astfel, sunt îndeplinite condiţiile legale şi în situaţia în care făptuitorul - fără a se lăuda - nu dezminte afirmaţiile făcute de alte persoane referitoare la influenţa pe care el ar avea-o pe lânga funcţionarul respectiv. Prin analogie, expresia *"are influenţă"* trebuie înţeleasă în sensul că persoana în cauză se bucură în mod real de încrederea funcţionarului ori că bunele relaţii personale cu acesta corespund realităţii. Implicit rezultă că, stabilind modalităţile concrete de săvârşire, organul de cercetare penală trebuie să lămurească şi problema naturii relaţiilor - de ordin profesional, de rudenie, de prietenie - existente între funcţionarul respectiv şi cel care a afirmat ori a lăsat să se înţeleagă că are influenţă asupra sa. După cum nu este lipsit de interes, pentru conturarea infracţiunii, să se stabilească modalităţile în care făptuitorul a făcut afirmaţiile legate de influenţa sau pretinsa lui influenţă pe lângă funcţionarul în cauză.

În acelaşi sens, faţă de redactarea textului incriminator, rezulta ca şi un împrumut de bani, atunci când a fost cerut şi primit în scopul determinării funcţionarului să facă ori să nu facă un act ce intra în atribuţiile sale de serviciu, poate constitui *"folos"* în sensul legii.

De asemenea, dacă inculpatul a pretins sau a primit o sumă de bani - pentru a determina un funcţionar să faca sau sa nu faca un act ce intra în atribuţiile sale - el a comis infracţiunea de trafic de influenţă atunci când a pretins banii, cât şi în momentul în care i-a primit, într-un asemenea caz, infracţiunea este unică, nefiind aplicabile dispoziţiile legale privind infracţiunea continuată.

Pretinderea unei sume de bani de la o persoana şi alte sume de bani de la altă persoană, în scopul intervenţiei pe lângă un funcţionar, constituie fapte distincte, şi nu o fapta unică, din moment ce atât într-un caz, cât şi în celalalt inculpatul a desfăşurat activităţi materiale specifice infracţiunii de trafic de influenţă ale cărei trăsături caracteristice sunt întrunite în fiecare faptă în parte.

Pentru a exista infracţiunea pe care o analizăm este necesar ca influenţa de care a făcut uz o persoană să se refere la *"un act ce intră în atribuţiile de serviciu ale funcţionarului"*, iar persoana căreia i se promite intervenţia să aibă un interes real - legitim sau nelegitim - în legatură cu actul ce intra în atribuţiile de serviciu ale funcţionarului. In consecinţă, dacă acest interes nu există - sau este imaginar - lipseşte obiectul intervenţiei implicate în săvârşirea traficului de influenţă, fapta constituind fie infracţiunea de înşelăciune, fie aceea de şantaj, în funcţie de metodele folosite de autor în scopul folosului de material injust.

În altă ordine de idei, lămurirea acestei probleme este imperios necesară, fie pentru delimitarea infracţiunii de trafic de influenţă de infracţiunea de înşelăciune, fie pentru stabilirea existenţei concursului de infracţiuni. Legat de acest aspect, literatura de specialitate specifică faptul că infracţiunea de trafic de influenţă serveşte uneori ca mijloc pentru comiterea altei infracţiuni şi anume ca mijloc de amăgire pentru săvârşirea înşelăciunii. În această situaţie amăgirea constituie prin ea însăşi o infracţiune de în şelaciune, iar traficul de influenţă a servit ca mijloc fraudulos pentru realizarea amăgirii existând deci, concurs de infracţiuni. De asemenea, dându-se drept intermediar al unei alte persoane - real sau presupus - primeşte bani sau daruri pentru aceasta în vederea intervenţiei pe care o va face, în final constatându-se că pretinsul intermediar era un simplu escroc.

În raport cu împrejurările concrete în care s-a săvârşit fapta, pot aparea situaţii în care nu este necesară nominalizarea funcţionarului. Astfel, fapta persoanei de a pretinde că are influenţă pe lângă comisia de examinare a unei şcoli, asigurând părinţilor unor tineri că aceştia vor promova examenul de admitere şi cerându-le în acest scop sume de bani, sub pretextul că le da preşedintelui şi unor membrii din comisie, constituie infracţiunea de trafic de influenţă.

Împrejurarea că nu a precizat pe lânga care funcţionar îşi va exercita influenţa, nearătând numele acestuia, nu poate înlatura incidenţa textului care incrimineaza traficul de influenţă, întrucât

pentru existenţa acestei infracţiuni nu sunt necesare astfel de precizari, în speţă fiind suficientă numai referirea la persoana preşedintelui şi a unor membri din comisie. Totodată, pentru existenţa infracţiunii de trafic de influenţă nu interesează nici dacă făptuitorul a atribuit sau nu vreun nume funcţionarului pe lângă care s-a prevalat că are trecere sau influenţă reală sau presupusă şi nici daca numele atribuit este real sau fictiv.

Potrivit alin. (2), dispoziţiile art. 256 alin. (2) se aplică în mod corespunzător. Banii, valorile sau orice alte bunuri primite se confiscă, iar dacă acestea nu se găsesc, condamnatul este obligat la plata echivalentului lor în bani. Foloasele se confiscă de la orice persoană la care s-ar găsi, inclusiv de la cel care le-a dat, dacă i-au fost restituite de făptuitor [Trib. Bucureşti, Secţia a II-a, decizia nr. 723/1977,*V.Papadopol,M.Popovici,* p. 382.]. Această sancţiune se răsfrânge indirect şi asupra celor care au dat valorile pentru a profita de traficul de influenţă, acestea nerestituindu-i-se, deoarece legea nu prevede o asemenea restituire [C.S.J., Secţia penală, decizia nr. 576/1997, R.D.P. 2/1998, p. 139-140].

Dacă cumpărătorul de influenţă a denunţat fapta organului de urmărire penală mai înainte ca acesta să fi fost sesizat, foloasele i se restituie, nemaifiind aplicabile dispoziţiile referitoare la confis-care [Trib. Suprem, decizia de îndrumare nr. 3/1973, R.R.D. nr. 6/1973, p. 97]. Tot astfel, suma de bani pretinsă de inculpat nu este supusă confiscării dacă a fost folosită pentru prinderea în flagrant delict a inculpatului şi, ulterior, este restituită denunţătorului, fapta fiind denunţată organului de urmărire penală înainte de sesizarea acestuia cu privire la săvârşirea infracţiunii de trafic de influenţă [I.C.C.J., Secţia penală, decizia nr. 2083/2005, *Buletinul jurisprudenţei. Culegere de decizii pe anul 2005*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2006, p. 923 – 924]. Dispoziţiile art. 257 alin. (2) C. pen., constituind reglementarea specială, au prioritate faţă de cele prevăzute în art. 118 lit. d) C. pen. [Trib. Suprem, decizia de îndrumare nr. 3/1973, R.R.D. nr. 6/1973, p. 97].

Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie, publicată în Monitorul Oficial nr. 219 din 18 mai 2000 instituie măsuri de prevenire, descoperire şi sancţionare a faptelor de corupţie şi se aplică, potrivit art. 1 din lege, persoanelor:

a) care exercită o funcţie publică, indiferent de modul în care au fost învestite, în cadrul autorităţilor publice sau instituţiilor publice;

b) care îndeplinesc, permanent sau temporar, potrivit legii, o funcţie sau o însărcinare, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influenţa, în cadrul serviciilor publice, regiilor autonome, societăţilor comerciale, companiilor naţionale, societăţilor naţionale, unităţilor cooperatiste sau al altor agenţi economici;

c) care exercită atribuţii de control, potrivit legii;

d) care acordă asistenţă specializată unităţilor prevăzute la lit. a) şi b), în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influenţa;

e) care, indiferent de calitatea lor, realizează, controlează sau acordă asistenţă specializată, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influenţa, cu privire la: operaţiuni care antrenează circulaţia de capital, operaţiuni de bancă, de schimb valutar sau de credit, operaţiuni de plasament, în burse, în asigurări, în plasament mutual ori privitor la conturile bancare şi cele asimilate acestora, tranzacţii comerciale interne şi internaţionale;

f) care deţin o funcţie de conducere într-un partid sau într-o formaţiune politică, într-un sindicat, într-o organizaţie patronală ori într-o asociaţie fără scop lucrativ sau fundaţie;

g) alte persoane fizice decât cele prevăzute la lit. a)-f), în condiţiile prevăzute de lege.

Articolul 2 din lege instituie normele de comportament legal pentru persoanele prevăzute mai sus, stipulând că persoanele prevăzute la art. 1 sunt obligate să îndeplinească îndatoririle ce le revin din exercitarea funcţiilor, atribuţiilor sau însărcinărilor încredinţate, **cu respectarea strictă a legilor şi a normelor de conduită profesională**, şi să asigure ocrotirea şi realizarea drepturilor şi intereselor legitime ale cetăţenilor**, fără să se folosească de funcţiile, atribuţiile ori însărcinările primite, pentru dobândirea pentru ele sau pentru alte persoane de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite.**

Articolul 5 reglementează categoriile de infracţiuni de corupţie, prin numirea lor expresă. Astfel, sunt infracţiuni de corupţie infracţiunile prevăzute la art. **254-257 din Codul penal, la art. 61 şi 82 din prezenta lege**, precum şi infracţiunile prevăzute în legi speciale, ca modalităţi specifice ale infracţiunilor prevăzute la art. 254-257 din Codul penal, şi la art. 61 şi 82 din prezenta lege.

(2) În înţelesul prezentei legi, sunt infracţiuni asimilate infracţiunilor de corupţie infracţiunile prevăzute la **art. 10-13** (stabilirea, cu intenţie, a unei valori diminuate, faţă de valoarea comercială reală, a bunurilor aparţinând operatorilor economici la care statul sau o autoritate a administraţiei publice locale este acţionar, comisă în cadrul acţiunii de privatizare ori de executare silită, de reorganizare sau lichidare judiciară ori cu ocazia unei operaţiuni comerciale, ori a bunurilor aparţinând autorităţii publice sau instituţiilor publice, în cadrul unei acţiuni de vânzare a acestora sau de executare silită, săvârşită de cei care au atribuţii de conducere, de administrare, de gestionare, de executare silită, de reorganizare ori lichidare judiciară; îndeplinirea pentru un agent economic privat a vreunei însărcinări, intermedierea sau înlesnirea efectuării unor operaţiuni comerciale sau financiare de către agentul economic privat ori participarea cu capital la un asemenea agent economic, dacă fapta este de natură a-i aduce direct sau indirect foloase necuvenite, săvârşită de persoana care, în virtutea funcţiei, a atribuţiei ori a însărcinării primite, are sarcina de a supraveghea, de a controla sau de a lichida un agent economic privat; efectuarea de operaţiuni financiare, ca acte de comerţ,

incompatibile cu funcţia, atribuţia sau însărcinarea pe care o îndeplineşte o persoană ori încheierea de tranzacţii financiare, utilizând informaţiile obţinute în virtutea funcţiei, atribuţiei sau însărcinării sale ori folosirea, în orice mod, direct sau indirect, de informaţii ce nu sunt destinate publicităţii ori permiterea accesului unor persoane neautorizate la aceste informaţii dacă sunt săvârşite în scopul obţinerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite;, folosirea de influenţă ori autoritate în scopul obţinerii pentru sine ori pentru altul de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite, dacă fapta este săvârşită de o persoană care îndeplineşte o funcţie de conducere într-un partid, într-un sindicat sau patronat ori în cadrul unei persoane juridice fără scop patrimonial)

b) acordarea de subvenţii cu încălcarea legii, neurmărirea, conform legii, a destinaţiilor subvenţiilor;

c) utilizarea subvenţiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, precum şi utilizarea în alte scopuri a creditelor garantate din fonduri publice sau care urmează să fie rambursate din fonduri publice.

(3) Prevederile prezentei legi sunt aplicabile şi infracţiunilor menţionate la **art. 17 (**a) **tăinuirea bunurilor** provenite din săvârşirea unei infracţiuni prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a, precum şi favorizarea persoanelor care au comis o astfel de infracţiune; b) **asocierea în vederea săvârşirii unei infracţiuni** prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a sau la lit. a) din prezentul articol; c) **falsul şi uzul de fals** săvârşite în scopul de a ascunde comiterea uneia dintre infracţiunile prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a sau săvârşite în realizarea scopului urmărit printr-o asemenea infracţiune; d) **abuzul în serviciu** contra intereselor publice, abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor şi abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi, săvârşite în realizarea scopului urmărit, printr-o infracţiune prevăzută în secţiunile a 2-a şi a 3-a; d[1]) **şantajul**, săvârşit în legătură cu infracţiunile prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a; e) **infracţiunile de spălare a banilor**, prevăzute în Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, atunci când banii, bunurile sau alte valori provin din săvârşirea unei infracţiuni prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a; f) **contrabanda cu bunuri** provenite din săvârşirea unei infracţiuni prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a sau săvârşită în realizarea scopului urmărit printr-o asemenea infracţiune; g) **infracţiunile prevăzute în Legea nr. 87/1994** pentru combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare, săvârşite în legătură cu infracţiunile prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a; h) **infracţiunea de bancrută frauduloasă** şi celelalte infracţiuni prevăzute în Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, săvârşite în legătură cu infracţiunile prevăzute în secţiunile a 2-a şi a 3-a; i) **traficul de droguri, traficul de substanţe toxice şi nerespectarea regimului armelor de foc şi al muniţiilor**, săvârşite în legătură cu o infracţiune prevăzută în secţiunile a 2-a şi a 3-a; j) **infracţiunile de trafic de persoane**, prevăzute în Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi

combaterea traficului de persoane, săvârşite în legătură cu o infracţiune prevăzută în secţiunile a 2-a şi a 3-a; k) **infracţiunea prevăzută în Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 159/2001** pentru prevenirea şi combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanţării de acte de terorism, aprobată prin Legea nr. 466/2002, săvârşită în legătură cu o infracţiune prevăzută în secţiunile a 2-a şi a 3-a) , care sunt în legătură directă cu infracţiunile de corupţie sau cu cele asimilate acestora.

(4) Dispoziţiile prezentei legi sunt aplicabile şi infracţiunilor împotriva intereselor financiare ale Comunităţilor Europene prevăzute la **art. 18^1-18^5 (folosirea sau prezentarea de documente ori declaraţii false, inexacte sau incomplete,** care are ca rezultat obţinerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Comunităţilor Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor; **omisiunea de a furniza, cu ştiinţă, datele cerute potrivit legii** pentru obţinerea de fonduri din bugetul general al Comunităţilor Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor, dacă fapta are ca rezultat obţinerea pe nedrept a acestor fonduri; **schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinaţiei fondurilor obţinute** din bugetul general al Comunităţilor Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor; **schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinaţiei unui folos legal obţinut**, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Comunităţilor Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor; **folosirea sau prezentarea de documente ori declaraţii false, inexacte sau incomplete**, care are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Comunităţilor Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor; **omisiunea de a furniza, cu ştiinţă, datele cerute potrivit legii**, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Comunităţilor Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor) prin sancţionarea cărora se asigură protecţia fondurilor şi a resurselor Comunităţilor Europene.

B. Norme relevante şi propuneri privind prevenirea şi combaterea corupţiei în educaţie

Corupţia în sistemul de învăţământ nu poate fi privită izolat, fiind considerată o parte dintr-un întreg. Corupţia a debutat în alte domenii şi a atins, chiar dacă într-o mai mică măsură, şi sistemul de învăţământ.

Educaţia reprezintă unul dintre domeniile prioritate ale societăţii, dar, în acelaşi timp, şi una din sferele cele mai costisitoare de activitate ale statului, de aceea, prezenta corupţiei în sistemul educaţiei are consecinţe deosebit de grave, care se răsfrâng negativ asupra bunăstării statului în general. În afară de formele de corupţie constatate în mod frecvent la nivelul învăţământului (mită sau favoruri la concursuri, lucrări, teze,examene de promovare şi de absolvire, vânzare/procurare impusă a manualelor, copiat şi plagiat etc.), fenomenul corupţiei în învăţământ este prezent şi prin forme mai puţin evidente, cum ar fi: utilizarea bunurilor instituţiei de învăţământ în scopuri

comerciale private, munca neremunerată a studenţilor/elevilor în folosul profesorilor, ore particulare contra plată cu studenţii/elevii (fapt care duce nemijlocit la scăderea motivaţiei profesorului pentru orele obişnuite în detrimentul studenţilor/elevilor care nu merg la astfel de ore adiţionale sau nu doresc să plătească) etc

Fenomenul de corupţie în educaţie este îmbrăţişat de două categorii de persoane: cele care, din comoditate, necunoscând efectele, **acceptă fenomenul corupţiei**, în scopul rezolvării facile a problemelor şi cele care, inconştient, îmbrăţişează corupţia, pentru că aceasta este regula în societate şi, **consecinţă a efectului de tur**mă, şi ele acceptă să se integreze într-un tipar prestabilit. De cele mai multe ori, aceste personae primesc indicaţii de la persoanele cu autoritate să încalce anumite norme şi sp mascheze hotarul dintre corectitudine şi corupţie (de exemplu, profesorii supraveghtori primesc indicaţii la examene să sugereze copiilor răspunsurile sau să îi lase să vorbească etc).

Orice propunere de lege ferenda în domeniul prevenirii şi sancţionării corupţiei în educaţie trebuie să pornească de la relaţiile dintre diferiţi participanţi între care pot apărea manifestări ale corupţiei, cu oferirea de exemple practice.

Astfel, **relaţia dintre profesori şi elevi** la nivelul învăţământului preuniversitar este guvernată de tipurile de comportament care caracterizează relaţia professor-elev, tipuri ce influenţează negative percepţia elevului despre corupţie şi getermină perepetuarea unor activităţi nelegale. Astfel, influenţaţ de anturaj, elevul acceptă să mituiască profesorul (de la oferire de cadouri simbolice până la oferirea de sume considerabile), acesta din urmă se complace în acesată poziţie dat fiind nivelul extreme de scăzut al remuneraţiilor salariale şi alveniturilor profesorilor.Profesorul deci alterează comportamentul tinerilor prin acceptarea mitei în scopul rezolvării problemelor. Profesorii, dat fiind statusul lor inferior în societate, simt nevoia sprijinului unor personae influente astfel că acceptă beneficiile unor părinţi şi elevi influenţi pentru evaluarea preferenţială a copiilor.

O altă formă de mnifestare a corupţiei şi de afectare negativă a caracterelor elevilor este condiţionarea notelor primite de efectuare de meditaţii cu profesorul respectiv. Profesorii dau note mici elevilor păentru ca aceşltia să fie motivaţi să urmeze pregătirile particulare şi să poată obţine note de trecere.

Pe de altă parte, relaţia professor-elev este influenţată şi de mediul de viaţă al elevului, de cercul de prieteni care urmează deja calea corupţiei .şi îi determină şi pe ceilalţi să facă la fel.

Şi **relaţia dintre profesori şi părinţi** afectează percepţia asupra corupţiei. Părinţii sunt cei care vin personal pentru a ruga profesorul să le acepte copiii la meditaţii dacă au impresia ca aceştia sunt trataţi nefavorabil sau au note mici şi nu par a se descurca. Tot din dorinţa de a asigura un viitor copiilor lor,părinţii deseori aleg să cumpere notele la examenel importante şi chiar eventualele locuri de muncă.

În **relaţia dintre cadrele didactice şi conducerea unităţilor de învăţământ**, corupţia se manifestă prin accesul la posturi pe baza apartenenţei politice, dar şi pe baza cumpărării notelor la examenele de titularizare sau de promovare. În relaţia cu inspectoratele şcolare, corupţia apare prin condiţionarea promovării , obşinerii de grade şi de salarii de merit sau de gradaţie de rata de success a elevilor, cu analiza notelor obţinute de aceştia în şcoală şi la diferite concursuri şi olimpiade.Profesorii sunt tentaţi să modifice rezultatele elevilor tocmai pentru a-şi asigura accesul la o poziţie superioară.

Fenomenul corupţiei poate fi analizat şi în **relaţia dintre şcoală şi administraţia locală**, prin distribuirea inegală a bugetului între unităţile şcolare din acelaşi judeţ, în funcţie de interesul pentru o şcoală sau de activitatea cadrelor de acolo de susţinere a unuia sau unora dintre membrii inspectoratului.

Şi în mediul universitar, manifestarea fenomenului corupţiei poate fi analizată în **relaţia dintre profesori şi studenţi** (obligarea studenţilor de a se prezenta la reexaminări după plata în prealabil a taxei către facultate şi posibil a taxei către professor, cumpărarea lucrărilor de licenţă, profesorii redacxtând lucrările contra unor sume de bani, obligativitatea cumpărării cursurilor tipărite ale profesorilor de curs şi respingerea altor cărţi etc). Corupţia se manifestă şi în r**elaţiile dintre studenţi şi sistemul administrative- secretariatul facultăţilor**, unde regula este prezentarea cu diverse cadouri pentru obţuinerea de informaţii, acte sau orice altceva.

Alte exemple de fapte de corupţie în educaţie:

1. Un profesor pretinde o sumă de bani sau alte foloase pentru a-i da note mai mari unuia dintre elevi.

2. Profesorul obligă elevii să cumpere revista editată de dânsul sau cartea al cărei autor este pentru a avea puncte în plus la notă. Mai evident, acesta îi obligă să cumpere revista sau cartea la un preţ mai mare decât cel înscris pe copertă pentru a nu fi sancţionaţi la note.

3. Profesorul sugerează părintelui unui elev mai slab la învăţătură că pentru a nu rămâne corigent la materia respectivă ar fi bine să facă pregătire suplimentară cu dânsul, contra cost.

4. Secretara primeşte un cadou pentru a elibera adeverinţa echivalentă diplomei de bacalaureat mai repede sau în mai multe exemplare.

5. Directorul unui liceu acceptă promisiunea unei sume de bani pentru a aproba transferul unui elev în acel liceu, deşi acesta nu îndeplinea condiţiile necesare de medie sau clasele aveau deja numărul maxim de elevi admis de lege şi, în mod normal, nu se mai puteau admite noi elevi în clasă.

Corupţia apare şi se manifestă distinct la trei niveluri: politic, administrativ (central şi local) şi la nivel (pre)universitar.

La nivel de politici:

a) corupţia afectează alocarea resurselor pentru sectorul educaţional, lăsându-l subfinanţat ; cu fiecare an, bugetul pentru educaţie este tot mai mic ;

b) persoanele cu funcţii înalte de răspundere preferă alocări de ordinul achiziţiilor şi construcţiilor, în locul sumelor ce ar fi destinate cheltuielilor pentru salarii sau întreţinere a universităţilor, din considerentul că primele sunt mai uşor de corupt. Sunt cunoscute licitaţiile nelegale care se organizează în sistemul românesc şi afectează negativ cheltuielile destinate.

La nivel ministerial/administrativ:

a) corupţia se manifestă în procesul de acreditare a universităţilor, facultăţilor – ce are impact negativ asupra calităţii învăţământului.

La nivel (pre) universitar :

a) corupţie la recrutarea cadrelor didactice;

b) mită pentru obţinerea unor note mai bune şi favoruri la nivel administrativ

(cameră în căminele studenţeşti, admitere);

c) plagiat şi copiat

d) admiterea în diferite şcoli a unor copii pe criterii financiare şi pe baza donaţiilor făcute de părinţi în interesul şcolii etc.

Una dintre cele mai răspândite forme ale corupţiei, inclusiv în instituţiile de învăţământ superior, este mita. Exista diferite metode/căi prin care poate fi oferită/obţinută mita în cadrul sistemului de învăţământ. În cazul achiziţiilor şi acreditării „cumpărătorul" este instituţia de învăţământ, iar „vânzătorul" este de obicei guvernul, adică Ministerul Educaţiei şi comisiile de acreditare. În cazul înmatriculării ilegale a studentului sau al taxelor ilegale pentru servicii educaţionale (cazare, proceduri administrative) „cumpărătorul" este studentul, iar „vânzătorul" este fi e un cadru didactic, fi e un membru al administraţiei. Agenţii, într-o clasifi care mai generală, pot fi : profesorii, rectorii, funcţionari din administraţie sau din Ministerul Educaţiei.

Sistemul de învăţământ, prin unităţile sale, realizează două funcţii. În primul rând – investiţia în capitalul uman şi creşterea productivităţii muncii. În această ordine de idei, este de aşteptat ca persoana să-şi poată mări veniturile cu fiecare an absolvit în şcoală, din considerentul că el acumulează noi cunoştinţe şi abilităţi necesare pieţii muncii, este pregătit mai bine şi poate face faţă provocărilor crescute în mod mai eficient. A doua funcţie majoră a universităţii este să-şi ajusteze programul educaţional la necesităţile pieţei, să asigure o calitate înaltă şi o evaluare obiectivă a produsului final. Dacă şcolile şi universităţile reuşesc să dea dovadă de flexibilitate în raport cu cerinţele pieţei forţei de muncă, atunci şi investitorii pot vedea avantaje în alocarea de investiţii în sectorul educaţional. Corupţia afectează ambele funcţii ale universităţii în raport cu piaţa muncii.

Dacă o persoană îşi poate cumpăra notele, atunci scade direct dorinţa şi motivaţia acestuia de a studia. Dacă este să continuăm lanţul, atunci dezvoltarea persoanei are din ce în ce mai mare legătură cu creşterea veniturilor pentru a putea cumpăra notele decât cu acumularea de cunoştinţe şi abilităţi profesionale. Cu cât este mai coruptă administraţia şi comunitatea universitară, cu atât scade motivaţia de ajustare a programelor universitare la necesităţile pieţei.

Inevitabil, credibilitatea şcolilor şi în special a universităţilor scade, cu cât aceastea sunt mai corupte. Angajatorul nu are cum să ştie dacă reuşita unui student a fost determinată de eforturile sale, în mod obiectiv şi imparţial sau dacă acesta şi-a obţinut notele prin recurgerea la subterfugii ilegale şi imorale, prin cumpărarea notelor. Chiar şi în cazul când un tânăr a obţinut notele binemeritat, prin eforturi proprii şi deţine un bagaj considerabil de cunoştinţe şi abilităţi practice, dar şi de experienţă formată în practica şcolară, dar este licenţiat al unei instituţii cu o reputaţie aflată sub însemnul corupţie, probabilitatea ca acesta să obţină un post de lucru bine plătit descreşte. Un angajator, pentru a se proteja de lucrători slab calificaţi, neavând de unde să ştie în primă fază care sunt adevăratele lor calităţi, poate exclude din concurs absolvenţii universităţilor cu reputaţie pătată, angajând doar studenţi din instituţiile prestigioase. Chiar dacă un student dintr-o instituţie coruptă sau ipotetic coruptă este angajat, acesta va fi nevoit să accepte un salariu considerabil mai mic, să facă faţă lipsei de respect din partea celorlalţi şi să demonstreze angajatorului valoarea sa adevărată pe parcursul unei perioade de încercare.

Studenţii care sunt predispuşi să plătească par să fie cei care nu au rezultate de succes la învăţătură şi care au o sursă de venit, personală sau a părinţilor – factori ce le coboară studiile în universitate în lista priorităţilor. de cealaltă parte, profesorii care acceptă mita sunt, de regulă, cei care au fost admişi pe post după criterii obscure, deloc corecte sau care primesc un salariu mult mai mic decât în cazul când ar lucra în afara şcolii ori universităţii sau care nu corespund cerinţelor de cadru preuniversitar sau universitar. Dacă un profesor reuşeşte să pregătească specialişti de calitate pentru piaţa muncii, aceasta înseamnă că prin nivelul său de pregătire profesională, cadrul didactic respectiv este competitiv şi pentru sectorul privat, şi prin urmare poate obţine venituri suplimentare din contracte sau granturi. Un profesor ce nu deţine astfel de cunoştinţe şi abilităţi nu prezintă interes pentru piaţa muncii din afara universităţii şi cere mită pentru a-şi compensa veniturile pe care altfel le-ar fi obţinut datorită abilităţilor. Această ecuaţie reuşeşte lesne să ne demonstreze legătura directă dintre calitatea învăţământului şi corupţie. Mai mult decât atât, prezenţa fenomenului corupţiei într-o anumită universitate arată, în ultimă instanţă, că aceasta nu poate avea un produs competitiv pe piaţa muncii .

Prin Ordinul nr. 4492/2005 privind promovarea eticii profesionale în universităţi, Ministerul Educaţiei şi Cercetării a prevăzut obligaţia că toate instituţiile de învăţământ superior acreditate sau

autorizate să funcţioneze provizoriu au obligaţia de a elabora, dezbate şi adopta până la data de 20 decembrie 2005 propriul COD DE ETICĂ UNIVERSITARĂ.

Codul de etică universitară prevede explicit idealurile, principiile şi normele morale pe care consimt să le respecte şi să le urmeze membrii comunităţii academice în activitatea lor profesională. Acesta stabileşte standardele de etică profesională pe care o comunitate universitară trebuie să le urmeze, în mod nuanţat în funcţie de universitate şi penalizările care se pot aplica în cazul încălcării acestora.

Natura juridică a acestui cod poate fi interpretată drept un contract moral între studenţi, profesori, personal administrative şi comunitatea universitară ca întreg, fiind şi un document obligatoriu care întregeşte Carta universităţii, contribuind la coeziunea membrilor universităţii, la formarea unui climat universitar bazat pe cooperare şi competiţie după reguli corecte şi la creşterea prestigiului universităţii.

Prin acelaşi ordin, înfiinţarea unei COMISII DE ETICĂ UNIVERSITARĂ a devenit obligatorie, aceasta fiind subordonată senatului universitar.

Comisia de etică universitară are ca principale atribuţii:

. elaborarea Codului de etică universitară;

. analiza şi soluţionarea reclamaţiilor şi sesizărilor referitoare la abaterile de la etica universitară;

. prezentarea unui raport anual în faţa senatului universitar.

. Comisia de etică universitară este formată din 5-9 membri cu prestigiu profesional şi autoritate morală, reprezentând, în părţi relativ egale, cadrele didactice, studenţii şi personalul nedidactic.

Reprezentantul Compartimentului juridic al instituţiei de învăţământ superior face parte de drept din Comisia de etică universitară.

Comisia de etică universitară este propusă şi aprobată de senatul universitar. Nu pot fi membri în Comisia de etică universitară persoanele care ocupă funcţii de conducere în instituţia de învăţământ superior, la nivel de universitate sau facultate.

La nivelul Ministerului Educaţiei şi Cercetării se constituie CONSILIUL DE ETICĂ UNIVERSITARĂ, format din 9-11 membri cu prestigiu profesional şi autoritate morală, cuprinzând reprezentanţi, în părţi relativ egale, ai cadrelor didactice şi studenţilor. Reprezentantul Oficiului juridic al Ministerului Educaţiei şi Cercetării, precum şi reprezentantul sindicatului universitar fac parte de drept din Consiliul de etică universitară.

Consiliul de etică universitară are ca principale atribuţii:

*oferirea de consultanţă şi monitorizarea modului de aplicare a codurilor de etică universitară din instituţiile de învăţământ superior acreditate şi autorizate să funcţioneze provizoriu;

*diseminarea bunelor practici de elaborare şi aplicare a codurilor de etică universitară;

*instanţă de recurs pentru cazurile nesoluţionate adecvat la nivel de universitate;

*sesizarea din oficiu în legătură cu cazurile de încălcare a eticii universitare în situaţia în care instituţiile deînvăţământ superior nu se sesizează din proprie iniţiativă;

* prezentarea unui raport anual privind etica universitară, adresat Ministerului Educaţiei şi Cercetării şi Conferinţei Naţionale a Rectorilor, cu caracter public.

De lege ferenda, codurile universitare ar trebui să propună:

- promovarea schimbului liber de idei între personalul didactic şi studenţi;

-protejarea caracterului confidenţial al unor informaţii; tratarea corespunzătoare a membrilor universitari, fără discriminare sau lipsă de echitate;

-promovarea egalităţii de şanse şi de tratament;

-luarea de poziţii ferme în cazul sesizării faptelor de nesubordonare, indisciplină ori corupţie;

-considerarea binelui ştiinţific mai presus de interese individuale sau de grup; sancţionarea conflictelor de interese;

-eliminarea relaţiilor de natură financiară între profesori, studenţi şi alte persoane cu excepţia celor strict utile interesului universităţii la nivel general;

-sancţionarea clară a faptelor de corupţie, cu exemplificare lor:

*fraudarea examenelor,

*solicitarea de bani şi cadouri;

*adunarea de fonduri din partea studenţilor pentru suportarea meselor şi protocolului în timpul examenelor,

* evaluarea parţială a unor studenţi,

*solicitarea de favoruri,

*folosirea resurselor universităţi în scopuri personale etc

Un alt element esenţial al analizei de faţă îl constituie şi sublinierea importanţei conceptului de integritate, a personalului care lucrează în învăţâmânt, dar şi a restului de actori pe scena acestuia, condiţie esenţială a unei activităţi corecte a educaţiei româneşti. Integritatea presupune conformarea faţă de dispoziţiile legale cu caracter imperativ, atât faţă de cele prohibitive (ce impun abţinerea de la săvârşirea unei acţiuni de către anumite persoane), cât şi faţă de cele cu caracter onerativ (ce obligă anumite persoane să realizeze o acţiune determinată).

Reglementări în această materie sunt prevăzute în Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, completate de dispoziţiile Legii nr. 144/2007 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Agenţiei Naţionale de Integritate, cu modificările ulterioare, însă acestea nu trebuie să rămână singulare. Este de datoria noastră promovarea integrităţii la toate nivelurile posibile şi în toate formele ei de manifestare. Existenţa clară a integrităţii determină reducerea şi chiar eradicarea fenomenului corupţiei prin schimbarea viziunii generale şi impunerea unei alte scări de valori.

C. Propuneri *de lege ferenda* în scopul prevenirii corupţiei în educaţie

Deşi este dificil de a estima gradul de răspândire a corupţiei în sistemul de învăţământ naţional, un lucru este cert – situaţia din acest domeniu este deosebit de gravă şi pare să se înrăutăţească chiar cu fiecare lună în parte. În acelaşi timp, este esenţial ca societatea să fie informată şi lămurită în privinţa răului pe care îl poate cauza corupţia.

În cazul ţării noastre, unde sistemul educaţional este vădit corupt şi posibilitatea de corupere a acestuia este deosebit de mare, unde nu sunt stipulate standardele şi criteriile de promovare atât a elevilor şi studenţilor, cât şi a cadrelor didactice, unde nu există mecanisme clare de acreditare a instituţiilor de învăţământ şi de stabilire a curriculei nu se poate vorbi nici despre calitatea învăţământului şi nici despre credibilitatea de care s-ar putea bucura acestea din partea societăţii. Mai mult ca atât, costurile pe care le suportăm din cauza fenomenului corupţiei în învăţământ sunt tot mai evidente, iar odată cu timpul acestea se vor manifesta din ce în ce mai complex şi mai dureros.

Un cod de conduită şcolară, urmând exemplul codurilor de etică universitară, are menirea nu numai de a interzice actele de corupţie, dar şi de a prevedea şi aplica sancţiuni de competenţă unităţii de învăţământ. Legislaţia trebuie să prevadă mecanismele şi instrumentele care să asigur punerea în aplicare corespunzătoare a normelor legale menite să lupte împotriva fenomenului corupţiei. Instituţiile de învăţământ, pe lângă faptul că reprezintă un bun public, mai au şi o misiune publică de a pregăti o societate corectă, tolerantă şi pe principii de egalitate, iar prezenţa corupţiei diminuează acest rol al educaţiei, afectând coeziunea socială [S.P. Heyneman, *Defining the influence of education on social cohesion* , „International Journal of Educational Policy, Research and Practice", Vol. 3, p. 73-97, 2002]. Din considerentul că învăţământul serveşte drept instrument de modelare a unui comportament corect al elevilor, studenţilor, tinerilor, fenomenul corupţiei din acest sistem poate avea consecinţe mult mai costisitoare decât cel din serviciile vamale sau poliţie, or, unul din scopurile fundamentale ale unei instituţii de învăţământ este de a educa tinerii cum să se comporte în viitor, iar

dacă acest sistem este corupt, ne putem aştepta ca viitorii cetăţeni să fi e şi ei, la rândul lor, coruptibili sau corupţi şi susceptibili să corupă.

Strategiile de combatere a corupţiei pot include o serie de măsuri, cum ar fi:

• adoptarea unor criterii şi proceduri clare de recrutare şi promovare a cadrelor didactice, dar şi a elevilor ori studenţilor în diferitele organisme şcolare sau univesitare, inclusiv în Consiliul şcolii sau în alte organisme de conducere;

• elaborarea unor proceduri clare (şi transparente) de luare a deciziilor relevante pentru unităţile de învăţământ şi actorii acestora care se bazează pe imparţialitate şi care urmăresc bunăstarea tuturor cetăţenilor;

• separarea posturilor de sistemul politic; interzicerea ca profesorii să fie reprezentanţi ai unor partide politice;

• dezvoltarea unor coduri de conduită pentru cadrele didactice şi pentru elevi şi studenţi în completarea sistemului legal;

• suplimentarea legislaţiei cu definiţii clare ale actelor de corupţie; elaborarea de norme suplimentare care să explice toate aceste aspecte şi care să sancţioneze corespunzător faptele ilicite ;

• autorizarea deciziilor adoptate de autorităţile în domeniu la nivel central şi local şi stabilirea cerinţei ca deciziile foarte importante să se ia prin aprobare comună.

Capitolul IV : ROLUL ADMINISTRATIEI PUBLICE LOCALE IN PROCESUL DE EDUCATIE. ADMINISTRATIA CENTRALA – GARANTUL UNUI SISTEM DE INVATAMANT DE CALITATE. IMPLICAREA AUTORITATILOR LOCALE SI A SCOLII IN REZOLVAREA PROBLEMELOR COPIILOR

A. Rolul familiei în educaţia privind prevenirea corupţiei în educaţie- cooperare cu unitatea de învăţământ şi cu administraţia publică locală

Orice încercare de a stopa evoluţia fenomenului corupţiei trebuie să pornească în familie, ca prim cerc de manifestare a societăţii şi de influenţă a persoanelor. Noile generaţii trebuie ferite de impactul cu corupţia prin încercărioe părinţilor de a renunţa la atitudinea de până acum de promovare a propriilor copiiprin orice mijloace. Puterea exemplului este esenţială. Părinţii, profesorii, continuatori ai primilor şi ceialaţi membri ai societăţii trebuie să fie primii care să susţină lupta împotriva corupţiei-. Mai mult, întreaga scară a valorilor trebuie schimbată, prin promovarea altor tipuri de persoane şi a altor valori în societate, toate fundamentate pe transparenţă.

Profesorii trebuie susţinuţi în tratarea subiectului, în special în cadrul orelor de dirigenţie: organizarea de prezentări, de studii de caz, de jocuri de roluri, formarea de opinii şi ajutarea la luarea deciziilor potrivite în situaţiile de corupţie.

Educaţia împotriva corupţiei la şcoală poate fi formală şi informală. La nivel formal, elementele educaţiei împotriva corupţiei pot fi incluse, de exemplu, în curriculum, prin studierea lor în clasă sau la cursuri. Predarea ar trebui să fie una aplicativă şi interactivă pentru a trezi interesul participanţilor şi pentru a atrage atenţia în mod vizibil şi cu efecte prelungite. Având în vedere că ţinta cheie a educaţiei împotriva corupţiei este modelarea conştiinţei civice, mediul corespunzător de prezentare a aspectelor corupţiei este reprezentat de disciplinele socio-umane, incluzând educaţia civică, istoria, ştiinţele politice şi etica. Legătura cu aceste discipline este inevitabilă deoarece problema corupţiei este discutată în termeni legali, politici, istorici şi economici. Pe calea curriculumului, pot fi transmise concepte şi valori importante, în timp ce elevii sau studenţii parcurg programa obligatorie

O altă modalitate de prezentare este aceea de a aborda problema în cadrul altor teme, prezentând-o ca o ilustrare sau specificare a unui anumit caz, cu invitaţia elevilor sau studenţilor să se pună în diferite situaţii, să ofere soluţii, să critice observaţiile celorlalţi şi să analizeze modul în care au acţionat alte persoane.

La nivel informal, pot fi promovate activităţi extracurriculare: campanii publice, conferinţe ale elevilor şi alte evenimente.

Scopul educaţiei împotriva corupţiei este să construiască valori şi să dezvolte capacităţi necesare pentru a forma poziţia civică a elevilor împotriva corupţiei. Aceste lucruri nu se vor petrece în timp scurt, ci prin dezvoltarea de planuri şi idei ASTĂZI şi punerea lor în aplicare pentru schimbarea atitudinilor de la bază, singurul lucru care poate să devină un inamic redutabil al fenomenului corupţiei.

Sarcinile educaţiei împotriva corupţiei:

1. Introducerea fenomenului corupţiei: esenţa, cauzele şi consecinţele;
2. Promovarea intoleranţei faţă de corupţie;
3. Demonstrarea posibilităţilor de combatere a corupţiei
4. Contribuţia la atingerea standardelor deja incluse în curriculumul naţional, adică:

a. Valori (respect pentru valori democratice; interesul faţă de ceea ce se petrece în jurul nostru; onestitate, responsabilitatea pentru acţiunile şi comportamentul propriu; autoperfecţionarea continuă precum şi îmbunătăţirea competenţelor sociale şi culturale şi a cunoştinţelor etc.)

b. îmbunătăţirea capacităţilor (de a comunica, a identifica, a procesa şi a transmite informaţii; de a gândi critic şi de a rezolva probleme; de a planifica raţional şi de a organiza activităţi; de a gestiona resursele de timp, financiare

şi alte tipuri de resurse; de a acţiona creativ, cu sens; de a lua iniţiativă; de a fi independent, de a ne asuma responsabilitatea faţă de acţiunile proprii; de a coopera, de a rezolva dezacorduri şi conflicte în mod constructiv; de a lua parte la viaţa socială a şcolii, a comunităţii locale, a societăţii; dacă e necesar, de a exersa spirit de conducere în implementarea planurilor etc.)

Rezultatul final este formarea personalităţii care este conştientă de ameninţările inerente corupţiei la adresa bunăstării publice şi a securităţii statului, o personalitate care este intolerantă faţă de manifestările corupte, capabilă şi dornică să le elimine.

• Să înveţe elevii cum să recunoască corupţia (şi să distingă între corupţie şi alte infracţiuni);

• Să argumenteze de ce corupţia e rea;

• Să demonstreze mijloace de reducere a corupţiei.

B. Rolul administraţiei publice locale în prevenirea şi combaterea corupţiei în educaţie

Ministerul Educaţiei, Cercetării, Sportului şi Tineretului este autoritatea centrală a sistemului naţional de educaţie, instituţia care coordonează strategiile, politicile şi măsurile la nivel naţional, inclusiv în privinţa procesului de descentralizare a învăţământului pre-universitar. Atribuţiile sale de coordonare şi control la nivelul municipiului Bucureşti şi la nivelul judeţelor sunt îndeplinite de către Inspectoratul Şcolar General al Municipiului Bucureşti şi de Inspectoratele Şcolare Judeţene.

Ambele instituţii urmăresc transpunerea şi armonizarea directivelor europene în cadrul sistemului de educaţie naţională, iar una dintre principalele politici a fost legată de ***descentralizarea sistemului***, nu ca scop în sine, ci pentru crearea unui sistem de învăţământ organizat, administrat şi finanţat în conformitate cu regulile europene.

Descentralizarea în educaţie presupune:

• ***Redistribuirea responsabilităţilor, a autorităţii decizionale şi a răspunderii publice*** pentru funcţii educaţionale specifice, de la nivel central către nivelul local;

• ***Participarea*** factorilor non-administrativi, a reprezentanţilor societăţii civile, la procesul de luare a deciziilor (părinţi, ONG, mediul de afaceri, asociaţii profesionale, parteneri sociali etc);

• ***Transferul competenţelor decizionale*** de la nivelurile centrale către cele locale şi/sau organizaţionale, pentru a putea apropia decizia de beneficiarii serviciului public de educaţie [http://www.edu.ro/index.php/articles/12125].

Şcoala este **iniţiatorul cooperării** cu serviciile publice deconcenrate ale Ministerului, cu serviciile de asistenţă socială, de sănătate, cu alte organizaţii non-guvernamentale şi asociaţii ale

societăţii civile prin care poate să-şi asigure suportul extern pentru asigurarea transparenţei şcolare şi crearea unui climat optim de învăţar, de progres şi de dezvoltare în interiorul şcolii.

Rolul inspectoratelor şcolare este cel de a coordona, disemina şi sprijini implementarea strategiilor, politicilor şi măsurilor dispuse în conformitate cu Legea Educaţiei şi cu ordinele Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, de controla şi monitoriza la nivel teritorial activităţile depuse în şcoli, de a se asigura că au fost respectate toate prevederile legale şi că şcolile îşi îndeplinesc într-o manieră satisfăcătoare îndatoririle ce le revin. ele trebuie să intervină, dacă este necesar, în urma controalelor efectuate, sau în cazul unor evenimente semnalate fie de conducerea şcolii, fie de părinţi ori elevi pentru a identifica cauzele care au condus la respectivele evenimente şi pentru a contribui la măsurile necesare pentru redresarea situaţiei.

Primarul asigură respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor, a prevederilor Constituţiei, precum şi punerea în aplicare a legilor, a decretelor Preşedintelui României, a hotărârilor şi ordonanţelor Guvernului, a hotărârilor consiliului local; dispune măsurile necesare şi acordă sprijin pentru aplicarea ordinelor şi instrucţiunilor cu caracter normativ ale miniştrilor, ale celorlalţi conducători ai autorităţilor administraţiei publice centrale, ale prefectului, precum şi a hotărârilor consiliului judeţean, în condiţiile legii.

Pentru punerea în aplicare a activităţilor date în competenţa sa prin actele normative, primarul beneficiază de un aparat de specialitate, pe care îl conduce şi care este structurat pe compartimente funcţionale, în condiţiile legii. Compartimentele funcţionale ale acestuia sunt încadrate cu funcţionari publici şi personal contractual.

Primarul reprezintă unitatea administrativ-teritorială în relaţiile cu alte autorităţi publice, cu persoanele fizice sau juridice române ori străine, precum şi în justiţie.

Pentru exercitarea corespunzătoare a atribuţiilor sale, primarul colaborează cu serviciile publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe de specialitate ale administraţiei publice centrale din unităţile administrativ-teritoriale, precum şi cu consiliul judeţean.

În exercitarea atribuţiilor ce le revin, consiliile locale asigură, potrivit competenţelor sale şi în condiţiile legii, cadrul necesar pentru furnizarea serviciilor publice de interes local privind:

- condiţiile necesare bunei funcţionări a instituţiilor şi serviciilor publice de educaţie, sănătate, cultură, tineret şi sport, apărarea ordinii publice, de interes local; urmăresc şi controlează activitatea acestora;
- asigurarea ordinii publice, analizează activitatea Poliţiei Locale şi propune măsuri de îmbunătăţire a acesteia;

- contribuie la realizarea măsurilor de protecţie şi asistenţă socială, asigură protecţia drepturilor copilului, potrivit legislaţiei în vigoare; aprobă criteriile pentru repartizarea locuinţelor sociale; înfiinţează şi asigură funcţionarea unor instituţii de binefacere de interes local.

Primarul, viceprimarul, secretarul unităţii administrativ-teritoriale şi aparatul de specialitate al primarului constituie o structură funcţională cu activitate permanentă, denumită primăria comunei, oraşului sau municipiului, care duce la îndeplinire hotărârile consiliului local şi dispoziţiile primarului, soluţionând ***problemele curente ale colectivităţii locale***.

Deci:

- coordonează modul de abordare al siguranţei în şcoli, monitorizează respectarea angajamentelor şi oferă suport pentru facilitarea îndeplinirii acestor angajamente.
- organizează sesiunile de evaluare.
- avizează şi susţine în virtutea atribuţiilor sale de Punct de coordonare şi informare regional pentru învăţământul obligatoriu sarcinile ce revin şcolilor în privinţa abordării preventive şi administrative în cazul absenţelor şcolare şi al abandonului şcolar timpuriu, în conformitate cu cele prevăzute în Protocolul de Acţiune.
- adaptează angajamentele ce decurg din acorduri în conformitate cu activităţile inspectorilor şcolari.
- adaptează angajamentele ce decurg din acordurile încheiate la serviciile prestate în domeniul asistenţei şi ajutorului pentru tineri.
- Şi, în măsura în care este posibil, conform legislaţiei şi altor posibile limitări, va adopta prevederi în privinţa spaţiilor publice.

Alături de instituţiile sus-menţionate, alţi parteneri care trebuie să-şi aducă contribuţia punctuală la asigurarea siguranţei şcolare şi a unui climat optim de învăţare/predare sunt: sistemul de sănătate prin reţeaua de medici şcolari, sistemul de justiţie care să contribuie la asigurarea unui cadru legal care să ofere soluţii pentru problemele cu care se confruntă profesori, elevi şi părinţi, organizaţii non-guvernamentale preocupate de drepturile copilului etc

Cooperarea între autorităţile centrale/locale, poliţie, şcoli şi chiar societăţi comerciale şi organizaţii non-guvernamentale constituie principalul pilon pentru îmbunătăţirea climatului social, ceea ce va contribui în mod hotărâtor şi la creşterea nivelului de transparenţă în şcoli.

Cooperarea inter-instituţională în prevenire şi intervenţie presupune realizarea unor acorduri şi convenţii, dar şi stabilirea unei comunicări susţinute între principalii parteneri instituţionali, precum şi între aceşti parteneri şi organizaţii şi instituţii ale societăţii civile. Nu în cele din urmă, cooperarea inter-instituţională înseamnă ***instaurarea unei culturi a colaborării şi dialogului*** între instituţii cu strategii, viziuni şi politici diverse, ale căror obiective sunt diferite dar care, la o analiză

mai atentă, constată că există obiective şi acţiuni complementare, care deseori vizează faţete diferite ale aceluiaşi subiect. Cultura cooperării inter-instituţionale din România se află încă la început, de aceea ne mărginim să-i subliniem efectele benefice în ceea ce priveşte siguranţa şcolară şi asigurarea unui climat şcolar optim:

- Mai buna concertare a eforturilor tuturor instituţiilor publice implicate: astfel, la nivelul comunităţii siguranţa şcolară va fi inclusă drept componentă stabilă în planul de siguranţă publică locală, asigurând bazele unei bune colaborări cu autorităţile locale şi instituţiile subordonate acestora pe linia siguranţei şi ordinii publice;

- Posibilitatea Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, precum şi a inspectoratelor şcolare şi a şcolilor de a fi mai bine conectate la propunerile legislative de la nivelul central şi local care au impact asupra vieţii şcolii, precum şi de a atrage suporteri pentru interesele şcolii din mediul de afaceri, din partea organizaţiilor non-guvernamentale şi, în general, a societăţii civile, inclusiv pentru promovarea unor propuneri legislative pornite de la nivelul şcolii.

- Posibilitatea Ministerului Administraţiei şi Internelor, precum şi a inspectoratelor generale ale poliţiei, a structurilor acestora din teritoriu să-şi gestioneze cu mai multă eficacitate resursele materiale şi umane, prin încheierea de acorduri şi convenţii specifice, aşa încât eforturile şi intervenţiile să fie eficiente, de impact şi numai atunci când sunt necesare, conform înţelegerilor încheiate cu Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului iar, pe partea administrativă, oportunitatea de a lansa împreună cu acest minister propuneri legislative care să vină simultan în sprijinul ambelor instituţii.

- Obţinerea prin legislaţie a unor prevederi legislative integrate, coerente care să susţină şi să protejeze interesele minorului prin susţinerea propunerii legislative de către instituţiile interesate (Ministerul Muncii, Familiei şi Protecţiei Sociale, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, Ministerul Administraţiei şi Internelor, Ministerul Justiţiei etc.), împreună cu alte organizaţii şi instituţii interesate în problemele şcolii, copiilor şi adolescenţilor care sunt reprezentante ale societăţii civile;

- Oportunitatea de a transmite un mesaj univoc întregii societăţi, conform căruia există o strategie unitară, o viziune comună, politici şi instrumente comune în domeniul protejării şi apărării intereselor copiiilor, adolescenţilor şi tineretului, precum şi în cel al creării unui suport intern şi extern amplu pentru susţinerea demersurilor şcolii şi asigurarea dezvoltării sănătoase a tinerei generaţii şi în prevenirea şi combaterea cauzelor şi efectelor delincvenţei juvenile.

Întrebări de evaluare a cunoştinţelor

1. Care sunt principiile fundamentale ale învăţământului preuniversitar şi universitar? Analizaţi modul de manifestare a acestora.

2. Enumeraţi trei tipuri de parteneriate în învăţământ şi analizaţi regimul lor juridic.

3. Exemplificaţi diferitele definiţii ale noţiunii/fenomenului de corupţie propuse în documentele juridice adoptate la nivel naţional şi internaţional.

4. Care sunt principalele infracţiuni de corupţie reglementate în legislaţia românească şi cum sunt ele sancţionate?

5. Oferiţi două exemple de măsuri posibil a fi luate în cadrul strategiilor de combatere a corupţiei. Analizaţi modul în care ar putea influenţa acestea fenomenul prevenirii şi combaterii corupţiei.

6. Care este rolul autorităţilor locale în activităţile de prevenire, combatere ori sancţionare a corupţiei? Ar putea fi acesta îmbunătăţit? Oferiţi două exemple în acest sens.

Sistemul de evaluare:

Eficienta instruirii va fi evaluată atat printr-o grilă de evaluare, cât şi printr-un chestionar de feedback.

Bibliografie

Legislaţie:

- Constituţia României;
- Codul penal al României;
- Codul civil al României, intrat în vigoare la 1 octombrie 2011;
- Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 18 din 10 ianuarie 2011;
- Legea 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sanţionarea faptelor de corupţie publicată în Monitorul Oficial nr. 219 din 18 mai 2000;
- Ordonanţa Guvernului nr.26/2000 cu privire la asociaţii şi fundaţii, publicată în Monitorul Oficial nr. 39 din 31 ianuarie 2000;
- Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, publicată în Monitorul Oficial nr. 279 din 21 aprilie 2003;
- Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 159/2001 pentru prevenirea şi combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanţării de acte de terorism, aprobată prin Legea nr. 466/2002;
- Ordinul nr. 4492/2005 privind promovarea eticii profesionale în universităţi al Ministerului Educaţiei şi Cercetării, publicat în Monitorul Oficial 595 din 11 iulie 2005 ;
- *Convenţia penală a Consiliului Europei privind corupţia*, semnată de România la data de 27 ianuarie 1999;

- *Comunicarea (2003) 317 final către Consiliu, Parlamentul European şi Comitetul Economic şi Social - Programul naţional de prevenire a corupţiei* şi a *Planului naţional de acţiune împotriva corupţiei 3 din 2001.*

Tratate, cursuri, monografii:

- ***Ion Neagu:*** **Drept procesual penal : Tratat; Partea special*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2004;***

- ***Matei Basarab, Viorel Pasca, Radu Bodea, ş.a.:*** **Codul penal comentat. Vol II. Partea specială, *Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008;***

- Vasile Dobrinoiu, Traian Dima: *Drept penal. Curs selectiv pentru licenţă. Partea generală şi partea specială,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007;
- Vasile Papadopol, Mihai Popovici: *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977;
- Vasile Păvăleanu*: Drept penal special,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010.

Reviste de specialitate:
R.D.P. nr. 2/1995
R.D.P. nr. 4/1996
R.D.P. nr.2/1998
R.D.P. nr. 2/2005
R.R.D. nr. 2/1969
R.R.D. nr. 12/1969
R.R.D. nr. 4/1971
R.R.D. nr. 3/1972
R.R.D. nr. 6/1972
R.R.D. nr. 3/1972
R.R.D. nr. 6/1973
R.R.D. nr. 3/1980
C.D., 1970
C.D., 1971
C.D., 1973
Dreptul nr.8/1997
Dreptul nr. 10/1999
Dreptul nr. 12/1999
Dreptul nr. 3/2002
Dreptul nr. 2/2003
Buletinul jurisprudenţei. Culegere de decizii pe anul 2005, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2006

Altele:
S.P. Heyneman, *Defining the influence of education on social cohesion*, „International Journal of Educational Policy, Research and Practice", Vol. 3, 2002.
www.scj.ro
www.edu.ro

Titlul cursului:

Etică, lege şi prevenţie în procesul educaţional

Formatori :

Silvia Popescu

Carmen Pălăcean

Nicolae Culic

Titlul cursului: Etică, lege şi prevenţie în procesul educaţional

Grup țintă: Cadre didactice din învățământul preuniversitar și universitar , directori de unități școlare, consilieri de etică, consilieri psihopedagogi, funcţionari publici din MECTS, inspectorate școlare ,instituții publice cu competență și atribuții în promovarea și apărarea drepturilor cetățenești în general și în domeniul prevenirii si combaterii corupţiei în special ,ONG-uri

Corupţia este orice comportament al unui funcţionar public sau al unui individ cu statut echivalent care nu este în concordanţă cu puterea atribuită lui sau cu standardele etice sau promovarea unui astfel de comportament, încercand să obţină beneficii pentru sine sau pentru alte personae şi astfel subminând interesele persoanelor sau ale statului.

Compararea diverselor concepte despre corupţie ne arată că acţiunile care se califică drept corupţie în general includ următoarele elemente:

1. o persoană cu autoritatea (puterea) de a adopta decizii cu relevanţă pentru societate;

2. prevederi legale care reglementează luarea de decizii (legislaţie, principii, criterii, proceduri);
3. o persoană sau persoane care doresc o decizie favorabilă lor;
4. schimb reciproc avantajos între persoana care ia decizia şi persoana sau persoanele care doresc decizia;
5. norme violate de luare a deciziilor, daune cauzate societăţii

În mod concis corupţia inseamnă cumpărarea sau vânzarea de decizii care violează justiţia. Justiţia poate lua o formă legală (în cazurile în care se violează o normă scrisă) sau una morală (în cazurile în care nu există standarde de comportament însă bunul simţ sugerează că actul este nejust).

Rezumat: Cursul este necesar și oportun deoarece se adresează unui fenomen care ia amploare vizibilă în societatea românescă contemporană, este extrem de periculos și complex, cu trimiteri în toate domeniile vieții sociale, economice, juridice. Prin urmare cursul se va adresa unei mari plaje de cetățeni adulți, tineri în formare și unor persone și instituții fundamentale cu atribuții în menținerea și crearea unui mediu de existență curat moral și legislativ , dezirabil pentru o societate democratic. Zona de interes și aplicabilitate din perspectivă demografică a cursului este extrem de extinsă, dar în cazul de față atenția se focusează pe categorii sociale sensibile la fenomenul corupție: actori direcți și indirecți preocupați de instrucția, educația , formarea și dezvoltarea personală și profesională atât a tineretului cât și adulților din perspective educației civice(etice , legislative , decizionale) atât la nivel formal cât și informal. Prin cursul de față se intenționează să se contribuie la prevenirea reală , efectivă a corupției și la diminuarea vizibilă a acestui flagel acolo unde este déjà instalat la nivel macro și mediu în general și la nivel educațional în mod special. Cursul își propune să realizeze acest deziderat apelând la strategii educaționale, informaționale cum ar fi:

- Instrumentarea conceptuală și metodologică a populației țintă cu sistemul de concepte, noțiuni, legi, norme care definesc și explicitează cauzele, premisele, modul de concretizare efectivă (la nivelul societății în general și al sistemului educațional în special) acauzelor dar mai ales a efectelor și consecințelor fenomenului corupție;
- informarea adecvată și selectivă din perspectivă legislativă și etică a efectelor negative ale corupției;
- creșterea gradului de conștientizare a riscurilor și consecințelor flagelului numit corupție;

- instrumentarea actorilor din sistemul educațional cu competențe și mijloace de prevenire și combatere a corupției;
- schimbarea atitudinii și comportamentullui proactiv al publicului român în general și a celui din sistemul educațional în special în ceea ce privește fenomenul corupției.

Cuvinte/concepte cheie: etică, morală, lege, deontologie profesională , cod etic, integritate, corupţie, anticorupţie, plagiat, conflict de interese, activităţi ilicite, prevenire, conştientizare, responsabilizare, reforma morală.

Obiective generale:

- Extinderea orizontului informațional , științific și acțional al grupului țintă din perspectiva luptei anticorupție ;
- Intensificarea campaniilor și acțiunilor de informare și educare a populației țintă în procesul anticorupție ;
- Clarificarea conceptelor, conotațiilor , termenilor utilizați în explicarea fenomenului corupției;
- Diagnosticarea adecvată a fenomenului și nivelului corupției în sistemul educațional românesc: factori de risc, probleme legate de corupție, cazuistică (analiza , interpretare de chestionare, interviuri, studii de caz) ;
- Identificarea și interpretarea din perspectivă etică și legislativă a tipurilor de fenomene sociale , economice , legislative ce se află sub incidența flagelului corupției în sistemul educațional românesc.

Obiective specifice:

- Informarea și crearea de comportamente proactive necesare prevenirii și diminuării corupției;
- Creşterea transparenţei şi integrităţii în sistemul educațional de la nivel central până la nivel local;
- Formarea convingerilor personale și de grup privind necesitatea și utilitatea realizării și aplicării Codurilor de etică profesională și deontologie la toate nivelurile sistemului educațional;
- Creşterea gradului de înţelegere a mecanismelor corupţiei;

- Creşterea gradului de informare si conştientizare a publicului cu privire la consecinţele actelor de corupţie în sistemul educațional;
- Creşterea transparenţei în serviciile publice din domeniul educației;
- Îmbunătăţirea legislaţiei prin măsuri de prevenire a corupţiei în sistemul educațional;
- Pregătirea şi perfecţionarea cadrelor didactice in scopul prevenirii și diminuării corupţiei

Cuprins

Capitolul I. PRECIZĂRI CONCEPTUALE ŞI METODOLOGICE :

1. Conştientizare……7
2. Convingere morală…….....8
3. Deontologie profesională…… …8
4. Educaţia morală…….....9
5. Etica..... 9
6. Lege……...10
7. Morala……...11
8. Prevenţie……...12
9. Reformă morală…….....13
10. Responsabilitate……...14

Capitolul II. REFORMA EDUCAŢIEI, PARTE INTEGRANTĂ A REFORMEI MORALE ÎN ROMÂNIA.....14

Capitolul III. PERSPECTIVA ETICĂ ŞI PERSPECTIVA JURIDICĂ ASUPRA FENOMENULUI CORUPŢIEI 27

Capitolul IV. ROLUL ETICII ŞI DEONTOLOGIEI PROFESIONALE ÎN SISTEMUL EDUCAŢIONAL……31

Capitolul V. MĂSURI SOCIAL-JURIDICE PENTRU PREVENIREA ŞI COMBATEREA CORUPŢIEI.....62

a.Plan practic…….....63

b.Plan democratic…….....67

c.Plan etic…….....70

d.Plan legislativ…….....71

CAPITOLUL I. PRECIZĂRI CONCEPTUALE ŞI METODOLOGICE

Conștientizare

Este capacitatea specifică exclusiv ființei umane:

- de a-și da seama de realitatea înconjurătoare
- de a avea conștiință
- de a-și da seama de posibilitățile sale
- de a-și da seama de rolul care-I revine în societate
- de a acționa cu știință, conștient
- de a realiza scopuri dinainte stabilite
- de a acționa pe baza cunoașterii legilor obiective ale societății
- de a-și da seama de consecințele sociale ale acțiunilor și faptelor sale

Convingeri morale

Convingerile morale sunt certitudinile dobândite despre universalitatea și indispensalitatea moralei pentru comportamentul uman, despre necesitatea cultivării și promovării altruismului, solidarității,corectitudinii, rectitudinii, cinstei în relațiile cu ceilalți. Formarea convingerilor morale constituie o componentă a edificării morale a personalității. Acestea sunt rezultatul fuziunii componentelor cognitivă, afectivă și volitivă. Prin cunoștere normele, principiile și conceptele morale, valorile și atitudinile umane sunt conștientizate și interiorizate. Un obiectiv important al cunoașterii morale îl constituie valorile. Convingerile morale asigură agentului moral stabilitate și certitudine, siguranță individuală și comunitară.

Deontologia profesională

Deontologia reprezintă acea parte a eticii care studiază normele si obligațiile specifice unei activități profesionale. ***Deontologia*** este un cuvânt constituit prin compunere din două segmente cu identitate distinct: primul (*deontos, deont-, deonto-, deon-*) orientând gândirea spre ideea de *necesitate, nevoie, obligație, ceea ce se cade,* iar cel de-al doilea (*logos, logia*) spre ideea de *studiu, știința, discurs.*Dicționarele contemporane, atât cele românesti, cât si cele engleze, franceze, italiene identifică ***deontologia*** ca fiind *știinta (studiul, discursul) despre obligații (datorii). Deontologia profesională* este un set de reguli etice care se referă la o profesie anume și descrie normele obligatorii pentru practicarea unei profesii. Astfel, există deontologia cadrului didactic, deontologia profesiei medicale, deontologia meseriei de jurnalist etc.

Educaţia morală

În perspectivă pedagogică, educaţia morală reprezintă activitatea de formare-dezvoltare a conştiinţei morale a personalităţii umane, proiectată şi realizată la nivel teoretic şi nivel practic. Formarea-dezvoltarea conştiinţei morale la nivel "ideologic", angajează "teoria morală", bazată pe norme proiectate şi realizate în toate ciclurile vieţii. în mod special în plan cognitiv dar şi în plan afectiv şi volitiv. Formarea-dezvoltarea conştiinţei morale la nivel "psihosocial", angajează "practica morală", bazată pe acţiuni proiectate şi realizate în toate ciclurile vieţii, integra-te,în mod special, în plan atitudinal. Educaţia morală constă în activarea pedagogică a normelor, principiilor, valorilor morale în vederea formării de atitudini, sentimente, convingeri, comportamente, deprinderi şi obişnuinţe morale, a trăsăturilor morale de personalitate.Educatia morală urmărește să formeze și să dezvolte calități și însușiri pentru ca, pe baza lor, individul să se poată integra în grupul social și să poată duce o viața socială normală. In general, prin educația morală se urmarește formarea individului pentru a face bine și a-l promova, realizarea echilibrului său interior, generat și consolidat de respectarea cotidiană a normelor si pricipiilor morale.

Etica

Cuvântul “etica” provine din grecescul ETHOS care înseamnă loc natal, patrie,locuinţă, caracter. Din acest cuvânt a derivat ETHICOS care era legat de morală, fiind folosit în a defini o activitate cu un pronunţat character moral. Aristotel introduce noţiunea de ETHIKE care însemnă ştiinţa cunoaşterii şi a binelui.

"Dicţionarul explicativ al limbii române", ediţia 1975 defineşte ***etica*** ca fiind:

"stiinta care se ocupa cu studiul principiilor morale, cu legile lor de dezvoltare istorica, cu continutul lor de clasa si cu rolul lor in viata sociala; totalitatea normelor de conduita morala corespunzatoare unei anumite clase sau societati"

Unii specialişti definesc etica astfel:
„set de reguli, principii sau moduri de gândire care încearcă să ghideze activitatea unui anumit grup" sau este „încercarea sistematică şi raţională despre cum trebuie să acţionăm" (Singer, 1994, pag. 3-4).

Studierea eticii ca disciplina practica -numita si ***"etica aplicată"-,*** ca ultim curent în abordarea acestei stiinte, a avut o contributie foarte importantă atât în domeniul dreptului, al medicinii,al educației, etc.

Etica profesională reprezintă o diviziune a eticii contemporane a cărei fiinţare (în ultimul secol) s-a produs ca efect al instituirii şi multiplicării profesiilor în planul vieţii sociale şi examinează problemele de ordin moral legate de exercitarea acestora.

Lege

Cuvântul **lege** provine din limba latină *lex, legis.* Sunt cunoscute mai multe accepțiuni/semnificații:

- Este o categorie filosofică ce exprimă raporturi esenţiale, necesare, generale, relativ stabile şi repetabile între laturile interne ale aceluiaşi obiect sau fenomen, între obiecte sau fenomene diferite sau între stadiile succesive ale unui anumit proces.
- Reprezintă o modificare cu caracter regulat care intervine într-un fenomen, într-un proces etc., exprimând esenţa lui.
- Este o normă cu caracter obligatoriu, stabilită şi apărată de puterea de stat.

Reglementările din viața socială , au în comun, indiferent de specificul lor (reguli, legi, ordonanțe, decizii oficiale), caracterul *normativ* sau *prescriptive* **:** ele nu prezintă ceea ce are loc, ci *prescriu* ceea ce trebuie să se întîmple; norma exprimă totdeauna un *trebuie,* ea impune ceva drept obligatoriu.

Norma juridică(legea) are trei componenete:

- ipoteza, descrie situația concretă în care norma juridică are aplicare sau trebuie aplicată,
- dispoziția, care definește obligativitattea aplicării normei în această situație,

- sancțiunea, care stabilește corelația dintre vinovăție și pedeapsă.

Norma juridică se numește lege din cauza tăriei ei, iar functorul deontic *trebuie* este înlocuit cu un functor existențial.

Morală

Cuvântul ***morală*** provine din limba latină (***mos,moris,***care se traduce prin obicei,morală). "Dicționarul explicativ al limbii române"(1975), definește morala ca fiind:

"ansamblul normelor de convieţuire, de comportare a oamenilor unii față de alții și față de colectivitate, și a căror încălcare nu este sancționată de lege, ci de opinia publica".

Dicționarul limbii franceze defineste morala ca fiind:

"știința binelui și răului; teoria acțiuni umane în calitatea ei de a fi supusă datoriei și au ca scop binele; ansamblul de reguli de conduită considerate de o manieră absolută; ansamblu de reguli de conduită care decurg dintr-o anumită concepție despre morală".

Morala este definită în general ca fiind un ansamblu de norme de reglementare a comportamentului, fundate pe valorile de bine/rău, moral/imoral, cinste, corectitudine, sinceritate, responsabilitate, norme caracterizate printr-un grad ridicat de interiorizare şi impuse atât de către propria conştiinţă (conştiinţa morală), cât şi de presiunea atitudinilor celorlalţi (opinia publică).

Prevenirea corupției

Activitatea de prevenire a corupţiei este o totalitate de acţiuni îndreptate spre identificarea, analiza, limitarea sau excluderea fenomenelor generatoare de corupţie, precum şi a celor care o favorizează. Activitatea de prevenire a corupţiei, prin finalităţile sale, este un mijloc de reglementare a raporturilor sociale în scopul identificării cauzelor corupţiei, precum şi în scopul diminuării efectelor fenomenului, atât prin interacţiunea unor măsuri economico-sociale, educaţional pedagogice, organizaţional-instituţionale şi de drept, cât şi prin îmbinarea diferitor nivele preventive.

Obiectivele şi nivelele activităţii de prevenire a corupţiei

Obiectivul strategic al activităţii de prevenire a corupţiei este *diminuarea nivelului corupţiei prin trasarea, implementarea şi monitorizarea unor acţiuni preventive.*

Obiectivele tactice ale activităţii de prevenire a corupţiei sunt:

- influenţarea profilactică asupra dinamicii, structurii, cauzelor corupţiei la nivel general, precum şi nivelului de percepere socială a corupţiei (prevenire generală);
- prevenirea corupţiei în domenii concrete ale vieţii sociale sau în anumite segmente sociale (prevenire specială);
- prevenirea comiterii infracţiunilor de corupţie de către persoane concrete (prevenire individuală).

Activitatea de prevenire a corupţiei constă în următoarele *acţiuni generale:*

- identificarea şi neutralizarea cauzelor şi condiţiilor care generează şi/sau favorizează corupţia;
- identificarea şi neutralizarea fenomenelor şi proceselor care determină comiterea, creşterea şi răspîndirea infracţiunilor de corupţie, cum ar fi factorii ce determină formarea unei mentalităţi asociale corupte;
- identificarea şi excluderea condiţiilor concrete care determină comiterea infracţiunilor de corupţie de către persoane aparte;
- definirea formelor şi metodelor controlului asupra corupţiei.

Reforma morală

Este tipul de reformă realizat prin promovarea unui sistem de valori sănătos cu un standard etic şi moral înalt, iar apărarea acestor valori este necesar să se realizeze prin aplicarea unor sancţiuni imediate şi severe de natură legislativă şi morală.

Responsabilitatea

Este "*obligația de a face, de a răspunde, de a da socoteală, de a accepta și suporta consecințele*" (Conform DEX -1975) ; Responsabilitatea este sinonimă cu *răspunderea*. **Responsabilitatea este primul pas către schimbare.**

CAPITOLUL II

REFORMA EDUCAŢIEI, PARTE INTEGRANTĂ A REFORMEI MORALE ÎN ROMÂNIA

2.1. Despre morală și reformarea ei

În domeniul reformei morale, România are încă un drum lung de parcurs pâna la comprehensiunea și însușirea în practică a fenomenului. Este restructurarea profundă nu de formă ci de fond ce poate fi realizată prin promovarea unui sistem de valori sănătos cu un standard etic şi moral înalt; protejarea şi securizarea acestor valori trebuie să se realizeze prin aplicarea unor sancţiuni imediate şi severe de natură legislativă şi morală.Este foarte puternic relaționată cu conștiința morală. Dar, conștiința morală este condiționată la rându-i de existența socială pe care o reflectă. Ea este modelată de celelalte forme ale structurii sociale, cultura material și cultura spirituală. Principiile și normele moralei nu sunt impuse prin forța legilor (ca in justiție), ci respectarea lor se bazează pe conștiința și opinia publică. Așadar, raportarea moralei se face la niște repere marcate de o ridicată nota subiectiva și de o semnificativă relativitate, încât devin inevitabile întrebările:

1. Până în ce moment un comportament poate rămâne moral?
2. De unde începe imoralitatea acestuia?
3. De ce o atitudine considerată într-un anume context este morală, iar în altul imorală?
4. Se poate vorbi de un caracter reversibil al moralității – imoralității?

Așadar, funcția esențială a moralei este una socială și constă în utilizarea aprobării sau a dezaprobării morale pentru păstrarea și întărirea relațiilor sociale fundamentale existente la un moment dat sau, dimpotrivă, pentru schimbarea lor. Pentru ca schimbarea să se producă normal, trebuie să se sprijine pe forțe din interiorul societății, chiar dacă e stimulată, influențată de factori și idei din exterior – important este că evoluția structurii sociale să fie integrată unui proces interior firesc sau, cel puțin, să fie considerată ca atare de către societatea în cauză. Rolul educării în domeniul moralei este cel de a induce o identitate umană solidă și un confort optim de existență, este cel de a crea o unitate între conștiință și comportament.

Aplicație :

Realizați în grupe de câte 4 persoane analizele și interpretătile următoarelor texte cu scopul de:

1. a idenifica și prezenta semnificația și accepțiunile cumulative și complementare ale conceptului de morală;
2. a demonstra, argumenta , necesitatea reformei morale în societatea românescă

3. relaționa reforma educației cu reforma morală

"Morala unui om, scara lui de valori, nu are sens decât prin cantitatea si varietatea experiențelor care îi sunt date să le acumuleze." (A.Camus)

"Dezideratele morale sunt mai întotdeauna relative față de noi înșine și absolute față de ceilalți."

"Numai dacă ne situăm în mod ideal în aceleași condiții în care s-a aflat cel ce a luat o anumită hotărâre, putem să judecăm dacă aceasta a fost morală sau imorală." (B.Croce)

"Societatea… este scopul și izvorul moralei… Sistemele de morală practicate de către popoare sunt in funcție de organizarea socială a acestor popoare. în linii mari, fiecare societate are morala care îi trebuie." (E.Durkheim)

"Imperativul moral al vremurilor noastre ar trebui să sune astfel: deveniți o personalitate, pentru a o desfășura în toată plinătatea ei. Desfășurați-va personalitatea pentru a creea, prin ea, valorile de cultură ale umanității." (D.Gusti)

"Evoluția morală a omenirii…în linii mari, a trecut de la egoismul colectiv al micilor comunitati și egoismul individual, existent și la animale, la obligația morală de a privi în fiecare om, făraă nicio discriminare, umanitatea întreaga și de a face din fiecare om, în numele aceleiași umanități, un scop in sine, valoare supremă." (T.Herseni)

2.2.Educația morală și învățământul românesc

Educaţia morală constă în activarea pedagogică a normelor, principiilor, valorilor morale în vederea formării de atitudini, sentimente, convingeri, comportamente, deprinderi şi obişnuinţe morale, a trăsăturilor morale de personalitate. Prin procesul educaţiei morale se urmăreşte încorporarea şi punerea în act a valorilor morale a societăţii.

Obiectivele educaţiei morale se situează pe următoarele linii:

- *formarea conştiinţei morale* şi
- *formarea conduitei morale.*

Formarea conştiinţei şi conduitei morale presupun încurajarea atitudinilor pozitive şi reducerea sau preîntâmpinarea celor negative. Educaţia pentru valori morale este facilitată de prezenţa unui cadru afectiv pozitiv, stimulativ, generat de comportamentul profesorului. Respectul pentru personalitatea elevilor, stabilirea unor relaţii permisive cu copiii,

promovarea unui discurs echilibrat, fără stridenţe sau sentimentalisme argumentative, sinceritate şi credinţă sunt pârghii pentru formarea conştiinţei şi conduitei morale.

Formarea conduitei morale înseamnă acţiunea corelată asupra următoarelor structuri comportamentale:

- deprinderile morale,
- obişnuinţele morale,
- voinţa morală,
- caracterul.

Conduita morală este obiectivarea conştiinţei morale în fapte şi acţiuni. Din perspectivă psihopedagogică formarea conduitei vizează atât deprinderi şi obişnuinţe de comportare morală, cât şi trăsături pozitive de caracter.

Educaţia morală se va realiza pe următoarele *direcţii:*

- cunoaşterea valorilor;
- justificarea teoretică a valorilor;
- sădirea sentimentului obligaţiei;
- cultivarea voinţei de conformare a conduitei la valorile prevăzute;
- crearea obişnuinţei de acţiune în conformitate cu valorile alese.

În general, moralitatea are nevoie de o serie de precondiţii:

- sentimentul identităţii proprii şi a conştiinţei de sine
  ("Cine sunt eu?");
- acceptarea de sine
  ("Ce îmi place sau doresc cu adevărat?");
- conştiinţa necesităţii unor modele morale
  ("Cum trebuie să mă comport?", "După ce să mă ghidez?");
- activarea la subiect a unei conştiinţe mature
  ("Care este cel mai bun lucru pentru mine?");
- valorizarea conduitelor şi succesului
  ("Cum am acţionat?").

Obiective generale ale educaţiei morale:

a) la nivelul "teoriei" morale:

- formarea percepţiilor, reprezentărilor, noţiunilor, judecăţilor, raţionamentelor morale;
- însuşirea şi aprofundarea normelor morale la nivel teoretic superior, prin valorificarea noţiunilor, judecăţilor şi raţionamentelor morale dobândite anterior;

- formarea sentimentelor morale şi a trăsăturilor volitive morale;
- integrarea normelor morale, a noţiunilor, judecăţilor, raţionamentelor rnorale-sentimentelor morale-trăsăturilor volitive morale, la nivelul convingerilor morale (care reprezintă sinteza dimensiunii cognitive-afective-volitive a "teoriei" morale);

b) la nivelul "practicii" morale;

- formarea deprinderilor morale - componente automatizate ca răspuns Ia "cerinţe care se repetă în condiţii relativ identice" [Nicola,1992, p. 111-114];
- formarea obişnuinţelor morale - componente automatizate perfecţionate prin intensificarea motivului intern al acţiunii, cu efecte stabilizatoare în îimp;
- formarea atitudinilor morale, afective şi motivaţionaie, care susţin energizarea acţiunii morale;
- formarea atitudinilor morale caracteriale care asigură integrarea "obişnuinţelor morale" în structura personalităţii, ceea ce determină consecvenţa şi coerenţa acţiunii şi a conduitei morale.

2.3.Reforma educației

Reforma educaţiei reprezintă o schimbare fundamentală proiectată şi realizată la nivelul sistemului de educaţie în orientarea acestuia (schimbarea finalităţilor), în structura acestuia (de bază, materială, de relaţie, de conducere) şi în conţinutul procesului de instruire (schimbarea planului de învăţământ, a programelor şi a manualelor/cursurilor şcolar/universitare, a altor materiale destinate învăţării).

Conceptul de reformă a educaţiei înregistrează un anumit consens teoretic si metodologic, operabil chiar în condiţiile unor practici de politică a educaţiei foarte diversificate, extinse şi intensificate.

Definiţiile reformei, avansate în ultimele decenii vizează un tip superior de schimbare a educaţiei concepută ca:

- *"o refacere generală a sistemului în optica educaţiei permanente" care redistri-buie nivelurile învăţământul în timp şi spaţiu, prelungindu-le "după nevoile şi spre folosul fiecăruia"* [Faure et. al, 1974, p.242];
- *"o schimbare profundă îndreptată spre obiectivele şi structurile sistemului şi spre conţinuturile şi metodele educaţiei" (*Les reformes de l'education: experiences et pers-peciives, 1980, pag. 103*);*
- *" o restructurare care are ca "punct de plecare reconsiderarea substanţială a finalităţilor proprii învăţământului şi educaţiei" (*Curs de pedagogie, coordonatori: [Cerghit &Vlăsceanu,1988. p.51];

- *"o experienţă care urmăreşte modificarea fundamentelor sistemului educativ- - opţiunile politico-ideologice şi tehnico-pedagogice, nivelul de organizare pe cicluri şi de concretizare a conţinutului - nu numai îmbunătăţirea acestuia"* [Aguerrondo, 1992, p.356, 357];
- *"o transformare globală şi relevantă a sistemului educativ proiectată şi aplicată în funcţie de exigenţele societăţii de azi şi de mâine, dar şi de aspiraţiile celor ce învaţă" pe baza unui "proiect filosofico-pedagogic", elaborat de specialişti şi asumat la nivel de politică a educaţiei* [Văideanu, 1996, p71];

Analiza conceptului evidenţiază complexitatea proceselor de schimbare pedagogică,structurală şi sistemică,declanşate la scară socială, care solicită respectarea unei ordini ierarhice de maximă rigurozitate în proiectarea şi realizarea reformelor educaţiei.

Reformele educaţiei, necesare în ţările în curs de dezvoltare solicită, în şi mai mare măsură, proiectarea şi aplicarea unor *soluţii structurale,* care vizează în mod special:

- remedierea dezechilibrelor la nivel de sistem - cauza principală a disfuncţiilor pedagogice care generează risipa resurselor materiale, umane, financiare, persistentă structural;
- reducerea inegalităţilor existente în politica şcolară în ceea ce priveşte accesul la instrucţia de calitate, la toate nivelurile sistemului;
- lărgirea câmpului social de acţiune al educaţiei, concepută ca factor care operează (auto)reglator din interiorul activităţii culturale, politice, economice;
- alfabetizarea funcţională realizată/realizabilă la scară universală, pe criterii de eficienţă socială validate social;
- ameliorarea calitativă a activităţii prin creştere a eficacităţii generale de utilizare a resurselor pedagogice existente .

Învăţământul românesc reflectă tendinţele înregistrate în evoluţia reformelor educaţiei care pot fi sesizate prin analiza legislaţiei şcolare şi prin evidenţierea unor idei inovatoare consacrate în planul gândirii pedagogice.

Valoarea Reformei Educaţiei depinde de capacitatea acesteia de a susţine o linie generală de politică a educaţiei, relevantă pe termen mediu şi lung, la nivelul unor conexiuni de maximă generalitate care vizează:

a) principiile şi finalităţile sistemului de învăţământ;

b) structura de funcţionare a sistemului de învăţământ,

c) obiectivele procesului de învăţământ (obiectivele generale/criteriile de elaborare a planului de învăţământ; obiectivele specifice definite pe niveluri, trepte, cicluri de învăţământ; forme de instruire; dimensiuni ale educaţiei),

d) conducerea managerială a sistemului de învăţământ.

2.4.Corupția –obiect al reformei în educație și al reformei morale

Între reforma educației și reforma morală există multe locuri comune dar cel mai vizibil și îngrijorător totodată este fenomenul corupției , ambele conținând și promovând lupta anticorupție ca obiectiv major de realizare conținutului reformelor.

Corupţia din educație nu este specifică unui anumit stat sau regiuni. Ea este o îngrijorare la nivel mondial. Dar efectele ei sunt mai naccentuate în statele în curs de dezvoltare şi în cele aflate în tranziţie.

În România corupţia nu este o practică sistematică la nivelul sistemului de educație. Totuşi, cazurile punctuale de corupţie în educație ar trebui să îngrijoreze autorităţile. Deocamdată însă nu există o strategie de luptă împotriva corupţiei din sistemul educației. Personalul este reticent să accepte nu doar programe, ci chiar simple dezbateri pe această temă, deseori negând existenţa fenomenului chiar şi la nivelul general al societăţii. Nu există nici programe private în acest domeniu.

Lupta împotriva corupţiei din sistemul de educație nu trebuie considerată *un scop în sine*, ci este chiar unul din *mijloacele de reformare a sistemului*.

O strategie anticorupţie în educație ar trebui să includă:

- campanii regulate şi de impact,
- sondarea opiniei publice,
- organizarea de conferinţe şi grupuri de lucru,
- încurajarea apariţiei publicaţiilor pe această temă,
- reglementarea unor mecanisme adecvate de monitorizare a conduitei personalului din sistem,
- regândirea sistemului de recrutare şi de pregătire pentru a scădea vulnerabilitatea la corupţie,
- programe de formare în domeniul eticii și deontologiei în educație,
- creşterea transparenţei în activitatea educațională.
- *Toleranţa la corupţie trebuie să fie zero.*

Corupţia existentă în cadrul sistemului de educaţie este inacceptabilă indiferent de întinderea sa. Prin modalităţile de conştientizare a importanţei tratării corupţiei cu toată seriozitatea, se poate impune respectul faţă de lege şi respectul faţă de cetăţean.

Etica trebuie sădită, consolidată şi permanent actualizată. Considerăm că nu este suficientă o constrângere exterioară a cadrului didactic pentru a-l determina să adopte un comportament corect. Dezideratul luptei anticorupţie poate fi atins doar atunci când acesta izvorăşte dintr-o nevoie imperioasă internă a cadrului didactic care a înţeles *rolul fundamental pe care el însuşi îl joacă în viaţa cetăţii: acela de a forma, educa corectitudinea şi respectarea regulilor de către toţi cetăţenii, devenind chiar el un pilon moral al societăţii democratice.*

Vorbim deja de conştientizare, de pasiune, de vocaţie – de standarde cu adevărat importante de performanţă.

Vorbim de dezvăluirea adevărului şi de recunoaşterea greşelilor – de autenticitate.

Vorbim de realitate asumată şi schimbare – deci de ***reforma morală*.**

Aşadar, corupţia trebuie să facă obiectul reformei educației care, în final, trebuie să ducă la consolidarea şi îmbunătăţirea performanţelor acesteia și în cele din urmă atingerea țintei strategice și anume reforma morală.

2.5.Educația împotriva corupției - instrument de realizare a reformei morale în România

2.5.1.Perspective mai înguste şi mai largi (contextuale)

Educaţia impotriva corupţiei la şcoală poate lua cel puţin trei *forme.*

- *Prima formă* este suplimentarea curriculumului şi a activităţilor extracurriculare cu teme legate de combaterea corupţiei. Această formă nu ar prezenta dificultăţi de organizare, nu ar ocupa mult timp, dar ar fi ca o „inserare" în curriculum şi probabil s-ar consuma într-un eveniment singular.
- *A doua formă* este integrarea analizei valorilor şi conceptelor fundamentale legate de fenomenul corupţiei in cadrul disciplinelor care se predau, acordand atenţie deosebită aspectelor care nu au beneficiat de suficientă atenţie in prealabil.
- *A treia formă* este implicarea elevilor în mişcări publice de combatere a corupţiei şi în campanii de conştientizare

2.5.2.Teme cheie ale educaţiei impotriva corupţiei

- *Conceptul de corupţie*. O varietate de definiţii.
- *Tipologia;* criterii pe baza cărora se poate distinge intre corupţie şi alte tipuri de infracţiuni.

- *Consecinţele corupţiei.* Consecinţele economice, sociale, politice şi morale ale corupţiei; daune evidente şi ascunse ; victime ale corupţiei.
- *Originile corupţiei.* Extinderea corupţiei in diferite perioade, societăţi şi regimuri. Cauze psihologice, culturale, sociale, economice şi politice ale corupţiei. Posibilităţi de corupţie in organele democratice (partide politice, alegeri, parlament, guvern, curţi de justiţie şi autorităţi locale). Interesele publice şi personale.
- *Posibilităţi de combatere a corupţiei.* Rolul societăţii civile (auto-determinarea, intoleranţa, conştientizarea). Rolul mass mediei (deschidere). Intărirea cadrului legal: legislaţie, coduri etice, reguli. Căi de eliminare a cauzelor şi precondiţiilor corupţiei furnizate prin strategii şi programe.

2.6.Aplicație

Analizați și interpretați în echipe alcătuite din patru pesoane conținutul următoarelor texte astfel încât să demonstrați și să argumentați relația dintre ***reforma educației, istoria mentalităților și moralitatea publică.***

- Românii au moștenit din comunism reflexul autoamăgirii: dubla contabilitate și raportările false dinspre periferie către centru erau la ordinea zilei. Nevoia de-a drege pe hârtie rezultatele dezastruoase de pe teren a clădit o veritabilă cultură a duplicității.
- *Morala utilitară* („*lasă că merge și așa*“) a înlocuit *etica integrității* („*fiecăruia după merit*“).
    - În școli,după 1989, frecvența chiulului sau a copiatului a explodat. Într-un singur semestru al anului școlar 2010-2011, elevii (majoritar liceeni) au cumulat peste 30 de milioane de absenţe, adică un total de 3.457 de ani.
    - Rezultatele proaste la testele internaționale n-au întârziat să apară.
    - Sindicatele au vorbit mereu desire subfinanțare, dar niciodată despre penalizarea abaterilor de la deontologie.
    - În școala românească, de la ultimele examene de absolvire a liceului și până la redactarea lucrărilor de licență, master sau doctorat, furtul intelectual a devenit o banalitate. Sentimentul impunității – faptul că nimeni nu plătește pentru un plagiat și faptul că nimeni nu e pedepsit pentru revendicarea unui fals titlu academic – s-a vărsat în retorica indignării față de orice măsură disciplinară.
- *Copiatul trebuie privit ca fraudă şi pedepsit foarte dur.* Elevul nu trebuie să se teamă dacă nu a învăţat lecţia – pentru asta poate primi nota 3 de exemplu şi atât. Spaima lui trebuie să fie consecinţele fraudei care îl tentează! Iar spaima profesorilor adesea

părtaşi la copiere (vezi bacalaureatul) trebuie să fie spectrul neîntârziat al plecării pentru totdeauna din învăţământ. Cine trebuie pus la colț pentru acest tip de fraudă ?

- *Profesorul în primul rând!* Fiindcă are în mână toate pârghiile, legale pentru a impune respectarea regulilor jocului (regulamente, coduri, norme, reglementări) *Dar atâta timp cât profesorii nu sunt un exemplu de moralitate și profesionalism ce pretenții mai avem?*

  30% dintre profesori sunt depășiti de elevi la cultura generala!

  Alti 30% dintre ei se ocupa de afaceri!

  Și câți au mai rămas cei care-și fac meseria cu adevărat?

Reforma morală din şcoală trebuie realizată de toți factorii educaționali implicați direct și indirect în educație : teoreticieni –pedagogi ,specialiști ,profesori ,părinți și elevi.

CAPITOLUL III
PERSPECTIVĂ ETICĂ ȘI PERSPECTIVĂ JURIDICĂ ASUPRA FENOMENULUI CORUPȚIEI

3.1. Raportul dintre normele morale şi normele juridice

Între morală şi drept există şi asemănări şi deosebiri. Astfel, în ceea ce priveşte deosebirile, se poate aminti în primul rând că, în timp ce morala provine din comandamente religioase sau din comandamente impuse de comunitatea socială sau autoimpuse de conştiinţa individuală, norma juridică provine din prescripţiile autorităţilor publice, împuternicite cu atribuţii normative. Dreptul şi morala se deosebesc şi prin scopurile pe care le urmăresc. În timp ce morala vizează perfecţinea omului, dreptul nu tinde decât la o bună organizare a vieţii în societate. În timp ce morala priveşte îndatoririle omului faţă de sine însuşi, faţă de ideile sale, faţă de religia sa, interesându-se de forul său interior, dreptul nu se preocupă decât de comportamentele oamenilor în cadrul vieţii sociale [Popescu,2000, p. 125].Şi din punctul de vedere al sancţiunilor, există de asemenea deosebiri. Atât normele juridice, cât şi cele morale sunt obligatorii, dar obligativitatea lor este impusă prin modalităţi diferite. Respectarea dreptului este garantată prin prevederea unor sancţiuni, prin represiunea materială, organizată din punct de vedere social. Dreptul dispune şi foloseşte sancţiunea, constrângerea, execuţia silită, pentru a fi adus la îndeplinire comandamentul juridic. Sancţiunea morală se situează la nivelul conştiinţei individuale sau se materializează în reprobarea din partea altora, în blamul

public. Morala se mulţumeşte cu dezaprobarea etică, cel mult va recurge la blam moral, la protest principial, la „atmosferă”, la „presă proastă”. Oricum dezaprobarea morală rămâne difuză, necristalizată, neinstituţionalizată, necontondentă [Georgescu,2001, p. 37].În categoria deosebirilor dintre morală şi drept se include, ca esenţială, următoarea: în timp ce morala are ca obiect faptele interne, intenţiile, dreptul are ca obiect reglementarea faptelor materiale exterioare. Deci, nu pot fi controlate şi sancţionate juridic visele şi visarea, purele intenţii rămase fără urmare, proiectele necomunicate, etc. Mai mult, când este vorba de acţiuni concretizate, dreptul se mulţumeşte ca ele să fie conforme cu legalitatea, pe când morala cere ca ele să izvorască dinlăuntru, din *moralitate*.În ceea ce priveşte asemănările, se poate reţine faptul că normele juridice, cât şi normele morale se referă la raporturile dintre individ şi colectivitate, dintre grupurile sociale, la modul de convieţiure socială. Aşa cum s-a arătat în literatura de specialitate, atât regulile de drept, cât şi regulile de morală sunt reguli normative, logice, cu caracter raţional care se aplică unei realităţi de fapt. Atât regulile moralei, cât şi cele ale dreptului au la bază ideea de libertate, egalitate şi perfecţiune morală. Nici dreptul şi nici morala nu pot fi concepute fără libertate. Şi normele juridice şi normele morale stabilesc un model de comportament care poate fi sau nu urmat. Ambele se deosebesc de legile naturii, prin aceea că, în timp ce legile naturii sunt inviolabile, un singur fapt contrar fiind suficient pentru a le anula, normele juridice, ca şi normele morale pot fi încălcate. Deşi constituie sisteme normative disctincte, morala şi dreptul sunt strâns legate. Dreptul încorporează majoritatea preceptelor morale. Între drept şi morală nu poate să existe sciziune. Morala stă la baza dreptului. Dacă la baza dreptului nu ar sta morala, atunci el s-ar confunda cu forţa. Legea nu poate fi imorală. Între morală şi drept nu trebuie să existe sciziune. Îm plus, cu cât dreptul se dezvoltă mai mult, cu atât elementul moral joacă un rol mai important în drept. Ceea ce este contrar moralei nu trebuie să fie ocrotit de lege.Există valori care sunt promovate şi de drept şi de morală. O astfel de valoare este justiţa. Dreptul promovează şi protejează valori morale ca dreptatea, libertatea, adevărul. Valorile morale constituie suportul valorilor juridice. Dreptul trebuie să stimuleze adeziunea membrilor societăţii la valorile morale, prelunând preceptele fundamentale ale moralei şi înscriindu-le în lege. Dreptul şi morala constituie *o unitate de gândire şi acţiune* care priveşte condiţia şi fenomenologia umană ca pe un tot unitar, dar din puncte de vedere diferite: morala dinspre sinele insului, sub raportul perfecţiunii, dreptul dinspre convieţuirea socială, interesat fiind de corectitudinea în coordonarea acţiunilor, în armonizarea libertăţilor tuturora.

3.2.Perspectivă etică asupra fenomenului corupţiei

Pentru moralişti, corupţia reprezintă o degradare morală, slăbirea caracterului, absenţa virtuţii. Corupţia înseamnă egoism, prevalenţa valorilor materiale, transformarea oamenilor în mercenari [Radu,2010, p. 67].Conform lui Dobel (1978), corupţia apare atunci când această parte a naturii umane interacţionează cu „inegalitatea sistematică şi de durată în avere, putere şi statut" (p. 961). După Dobel, există inegalitate justă şi inegalitate coruptă. Inegalitatea justă este cea care contribuie la bunăstarea comună durabilă. Inegalitatea în avere este injustă şi are un impact direct asupra vieţii morale a individului. A-ţi devota timpul şi energia pentru a acumula avere determină o anumită perspectivă morală. Viaţa morală devine privatizată şi interesul personal devine motivul firesc al majorităţii acţiunilor. Competiţia pentru resursele materiale face ca relaţiile sociale normale să se reducă la căutarea propriului interes în dauna celorlaţi. Astfel, de indivizi acţionează din inclinaţie, şi nu din datorie, dacă utilizăm distincţia kantiană. Aceştia îşi sacrifică loialitatea şi virtutea civică şi generează mai multă inegalitate, subminând loialitatea şi bunăstarea celorlaţi cetăţeni [Radu,2010, p. 32]. Schimbarea morală şi inegalitatea nasc facţiuni care încearacă sistematic să captureze statul şi legile: „în realitate, guvernul devine un instrument al facţiunilor folosit de fiecare facţiune pentru a-şi proteja şi consolida propria autoritate, dar şi pentru a slăbi puterea celorlalte facţiuni[Dobel, 1978, p. 965]. Într-un asemenea mediu, violenţa degenerează şi instituţiile voluntare care susţin loialitatea şi valorile comune, precum educaţia, familia, religia şi armata, se descompun.

3.6.Perspectivă juridică asupra fenomenului corupţiei

După 1990, ca reacţie compensatorie la rigiditatea organizării sociale anterioare, dar şi a relaxării instanţelor de control social, s-a petrecut o difuzie rapidă a sferei private chiar în interiorul instituţiilor publice, prin modificările de mentalitate ale funcţionarilor sub presiunea noilor idealuri şi valori, găsindu-se formule alternative care să dea posibilitatea surmontării distanţei dintre "a vrea" şi "a avea". Corupţia a fost una una dintre ele şi a reprezentat un mijloc nepermis de adaptare socială, fie că a fost vorba de corupător sau de funcţionarul corupt. Corupţia este în esenţă un abuz de putere, de funcţie, din partea celor învestiţi cu exerciţiul acestora, săvârşit în scopul obţinerii de avantaje materiale ori de alte foloase.

Nici Codul penal în vigoare, nici prevederile penale din legi speciale, nu au dat o definiţie a conceptului penal de „corupţie" ori a aceluia de „infracţiuni de corupţie", dar reglementările internaţionale adoptate de România conţin definiţii ale acestuia.

Pentru prima dată în legislaţia română, prin prevederile Legii nr. 78/2000, conceptul penal de corupţie a fost limitat la doar patru infracţiuni: luarea de mită (art. 254 Cod pen.), darea de mită (art. 255 Cod pen.), primirea de foloase necuvenite (art. 256 Cod pen.) şi traficul de influenţă (art. 257 Cod pen.).

CAPITOLUL IV

ROLUL ETICII ŞI DEONTOLOGIEI PROFESIONALE ÎN SISTEMUL EDUCAŢIONAL

4.1.Distincția dintre etică și deontologie

Orice demers teoretic în sfera moralității are consistență în măsura în care parcurge traseul *realitate-valoare-norma-comportament moral*.

În ceea ce privește realitatea căreia i se atașează valorile morale specifice deontologiei, aceasta a fost, definita pâna în prezent; sintetizăm, doar, pentru a pune bazele înțelegerii celorlalte componente ale traseului, principalele sale *caracteristici:*

- este o realitate a practicii sociale;
- privește în exclusivitate relațiile dintre oameni;
- se identifică prin punerea în evidență a unei sfere ocupaționale distincte, la care se atașează, prin consecință, o anumită profesiune;
- se referă la un tip distinct al relațiilor inter-umane, acela al relațiilor de autoritate;
- privește domeniul autorității Legii morale, ca univers al valorilor morale specifice, în raport cu purtătorul autorității profesionale.

Etica profesională reprezintă o diviziune a eticii contemporane a cărei fiinţare (în ultimul secol) s-a produs ca efect al instituirii şi multiplicării profesiilor în planul vieţii sociale şi examinează problemele de ordin moral legate de exercitarea acestora. Oamenii au avut dintotdeauna diverse ocupaţii care, însă, s-au transformat în profesii odată cu îndeplinirea de către acestea a unor exigenţe speciale.

Conceptul de *conduită profesională* desemnează totalitatea modalităţilor de acţiune utilizate de un funcţionar în activitate. Ne referim astfel la modul în care se desfăşoară raporturile sociale şi profesionale corespunzătoare creării şi menţinerii la nivel înalt a prestigiului instituţiei şi al funcţionarilor, informarea publicului şi crearea unui climat de încredere şi respect reciproc între cetăţeni şi funcţionari, pe de o parte, şi între cetăţeni şi autorităţi, pe de altă parte.

De aceea, *deontologia profesională* apare ca *etică aplicată* unui domeniu de exercitare profesionalizată pentru profesioniştii activităţilor umane.

4.2.Principii ale unei conduite profesionale corecte

Pentru a stabili liniile directoare ale ***conduitei profesionale corecte*** au fost stabilite o serie de ***principii*** care se regăsesc în cadrul actelor normative ce reglementează acest domeniu.

Conduita profesională corectă se bazează pe următoarele principii:

- legalitatea;
- egalitatea,
- imparţialitatea şi nediscriminarea;
- transparenţa;
- capacitatea şi datoria de exprimare;
- disponibilitatea;
- prioritatea interesului public;
- profesionalismul;
- confidenţialitatea;
- respectul;
- integritatea morală;
- independenta operationala;
- loialitatea.

Rolul hotărâtor în formarea şi aprecierea conduitei profesionale revine mai multor ***factori***, între care:

- dezvoltarea capacităţilor intelectuale, lărgirea sferei de cunoaştere a diferitelor ipostaze ale activității proprii
- formarea unor deprinderi generale şi speciale de muncă implicate în îndeplinirea diverselor atribuţii ;
- formarea şi cultivarea unor calităţi de voinţă şi trăsături de caracter menite să ducă la deprinderi de muncă perseverentă şi continuă;
- deprinderea cu un regim zilnic de activitate ordonat, cu scopuri parţiale şi generale bine precizate, care să fie îndeplinite cu regularitate;

- dirijarea activităţilor colaterale pe direcţii convergente cu activităţile ce se desfăşoară pentru formarea conduitei de muncă;
- înţelegerea corectă a raporturilor dintre drepturi şi obligaţii.

4.3. Deontologia profesională ca dimensiune a competenței cadrului didactic

" Să nu privim niciodată omul ca mijloc,ci întotdeauna, numai ca scop"

IMMANUEL KANT

Fundamentele deontologice ale pedagogiei moderne derivă dintr-o privire a finalităților acesteia pe doua coordonate fundamentale: *una umanistă, cealaltă pragmatică.*

Din perspectiva *umanistă,* deontologia vine să normeze comportamentul profesorului sub exigența majoră a unui tip de acțiune umana aflat pe tarâmul formării personalității și împlinirii celor mai înalte aspirații ale tinerilor aflați în pragul asumării unor responsabilități sociale de rang înalt.

Din perspectivă *pragmatică,* deontologia se situează în linia unei raționalități teleologice, în viziunea căreia își plasează normele de conduită și comportament în ansamblul condițiilor necesare și suficiente ale unei înalte eficiente a procesului de învățământ.

Indiferent de unghiul sub care plasăm normele deontologiei, există un factor unificator care le dă identitatea, unitatea și necesitatea. Ele se degajă din universul valorilor morale care guvernează munca și viața profesorului și statuează condițiile morale ale exercitării autorității acestuia, fie ca autoritate deontică (instituționalizată), fie epistemică (generată de pregătirea profesională și științifică în calitate de cadru didactic)

Deontologia profesorului se supune pe deplin acestor exigențe, cu atât mai mult cu cât acțiunea reglementată se derulează într-un domeniu în care omul este deopotrivă scop și subiect al acțiunii. Tot ceea ce se proiectează si se deruleaza sub sintagma "învatamânt" stă sub semnul moralității și exigențelor deontologiei, fie că este vorba de domeniul didacticii, fie că este vorba de domeniul activităților conexe.

În primul caz, deontologia privește cu precădere autoritatea personalului didactic, în cel de-al doilea, pe aceea a personalului de conducere; în primul caz este vizată îndeosebi exercitarea autorității epistemice, în cel de-al doilea, cea a autorității deontice. În ambele cazuri, cuvântul de ordine al deontologiei este asemănător acelui "*Li*" confucianist sau

"oikeiopragiei" platonice, definind preocuparea ca lucrurile să fie ele însele cu rostul și finalitatea lor neîngrădite, este dreapta cumpănire a autorității.

Pentru a înțelege modul în care se nasc normele morale specifice deontologiei cadrelor didactice va trebui, fie și succint să definim, în ultima instanță, esența morală a unei relații de autoritate în acest domeniu. Referindu-ne la competențele semnificative ale profesiei de cadru didactic, considerate variabile independente, se impune specificarea dimensiunilor și a variabilelor comportamentale implicate.Analizând principalele competente cerute de profesia de cadru didactic, oglindite in legislația școlară actuală, descoperim ca alături de competențele în specialitate, de competențele practic-acționale, constructiv-creative și psiho-relaționale, un loc important îl ocupă competențele moral-etice, pe care cadrul didactic trebuie să le adecveze la profesie.

4.4.Cod deontologic – cod etic

Rareori se face distincția corectă între codul etic și cel deontologic . Există o distincție, atât etimologică, cât și de continut, *între etica si deontologie:*

Deontologia reprezintă acea parte a eticii care studiază normele si obligațiile specifice unei activități profesionale, pe când notiunea de *etica* are o sfera mai larga, îngloband atât studiul normelor și obligațiilor, cât și pe cel al noțiunilor primare care justifică instituirea acestor norme și obligații.

Etica presupune, în plus, o asumare de către corpul juridic a standardelor și normelor înscrise, și nu o edictare a lor de către un organism statal ca în cazul celor deontologice. Tot astfel, încălcarea normelor etice atrage o răspundere morala, pe când încălcarea celor deontologice atrage o răspundere juridică, și anume disciplinară.

Reglementarea normelor de conduită profesională sub forma unor Coduri de conduită a apărut din necesitatea înlăturării oricăror fapte generatoare de lipsă de integritate publică, inamicul nr. 1 în derularea procesului de evoluţie instituţională, prevederile acestor acte normative având rolul de a contribui la îmbunătăţirea calităţii serviciului public şi de a determina creşterea eficienţei instituţiilor şi autorităţilor publice.

Codul deontologic este editat de autorități pentru a reglementa principiile și regulile generale care caracterizează o profesie, așadar standardele minime necesare și obligatorii pentru exercitarea ei. Încălcarea regulilor deontologice poate și trebuie să fie sancționată disciplinar,

de regulă chiar de aceste autorități. Așadar, un cod de conduită deontologică este un mijloc de corecție impus de ”sus in jos”, care ”prescrie” comportamentele inacceptabile, iar sancțiunile sunt negative, disciplinare. Codurile deontologice contemporane sintetizate pentru diferitele profesii recunoscute şi formalizate constituie, de fapt, rezultatul final al unui amplu proces reflexiv care utilizează atât achiziţiile domeniului ştiinţific pe care îl materializează profesia în cauză, cât şi valenţele discursului filosofic.

Codul etic furnizează destinatarilor reguli cu privire la conduita în anumite situații concrete, care să-i ajute la îndeplinirea funcțiilor în instituție, dar și în afara exercitării funcției, pentru a contribui astfel la menținerea încrederii populației în sistem. Aceste reguli suplimentează obligațiile legale ale profesioniștilor și sunt menite să mărească responsabilitatea lor in exercitarea funcției. Este recomandabil ca aceste coduri să fie redactate de însuși corpul de persoane (de regulă, prin asociațiile profesionale) care vor fi și destinatarii, căci astfel de reguli se asumă, nu se impun. Întrucât un cod etic are rolul de a stimula comportamentul dorit chiar de corpul profesional, ar trebui ca “sancțiunile” să fie pozitive (cum ar fi premii, decoratii, avansari) pentru atingerea sau depășirea obiectivelor. Singura sancțiune reală trebuie să fie blamul, deteriorarea reputației în sânul corpului profesional, eventual excluderea din asociația profesională. Cu toate acestea, în funcție de gravitatea faptei, repetarea abaterilor și efectul faptei asupra insituției sau sistemului, încălcarea regulilor de conduită poate atrage o sancțiune disciplinară. Așadar, cele mai grave încălcări ale codului etic pot fi considerate de însuși legiuitorul chiar abateri disciplinare și să le sancționeze ca atare . Este, însa, necesar ca legea sa prevadă în mod expres și într-o modalitate neechivocă care sunt abaterile disciplinare. Exprimările generale fac ca legea să fie imprevizibilă și să dea loc la posibile abuzuri din partea organismelor disciplinare.

4.5.Codul deontologic al cadrului didactic

“Dacă nu poţi măsura ceva, nu-l poţi înţelege; Dacă nu-l poţi înţelege, nu-l poţi controla; Dacă nu-l poţi controla, nu-l poţi îmbunătăţi.” H. J. Harrington

Model pentru cod de etică și deontologie profesională în învățământ

Codul de etică și deontologie profesională

Codul de etică și deontologie profesională are valoare de cadru normativ și este obligatoriu pentru toate cadrele didactice, precum și pentru personalul contractual. El reglementează respectarea principiilor și a normelor morale.

Articolul 1. Libertatea profesională

(1) În spațiul școlar sunt interzise orice fel de presiuni și constrângeri politice, religioase și economice, exceptând constrângerile de natură științifică, legală și etică.

(2) Instituția școlară înțelege să-si protejeze membrii de orice fel de manifestări străine eticii si moralei creștine, precum acte de cenzură, manipulare, persecuție, calomnie etc.

(3) Orice membru al corpului profesoral trebuie să evite lezarea libertății celorlalți, pe baza respectului reciproc.

(4) În spațiul școlar nu pot fi initiate manifestări vizând prozelitismul religios, atașamentul politic sau oricare alte categorii de activități în afara celor de educație sau a celor culturale.

(5) Tot personalul Insituției școlare are obligația să respecte, în condițiile legii, confidențialitatea în problemele ce țin de viața privată, inclusiv, dar nu limitat, la datele cu caracter personal, convingerile și apartenența politică sau religioasă, dizabilități fizice sau psihice ascunse.

(6) Datele cuprinse în dosarele personale ale angajaților sau ale elevilor au caracter confidențial, neputând fi transmise parțial sau integral în alte condiții decât cele stabilite prin lege.

Articolul 2. Autonomia personală

(1) Nici un membru al corpului profesoral nu poate fi împiedicat sau întrerupt în exercitarea atribuțiilor sale profesionale, fără acordul explicit al acestuia. Instituția școlară promovează un mediu propice exercitării autonomiei personale, prin asigurarea condițiilor pentru ca fiecare cadru didactic sau nedidactic să poata lua și aplica decizii în cunoștință de cauză în privința propriei cariere profesionale.

(2) Toate informațiile relevante pentru cadrele didactice sau nedidactice sau pentru public în ansamblul său, referitoare la standardele de educație, programele educaționale, evaluarea, accesul și promovarea, precum și orice alte informații de interes, sunt oferite în mod egal și liber prin site-ul școlii, precum și prin alte mijloace de informare.

Articolul 3. Dreptatea si echitatea

(1) Nediscriminarea și egalitatea de șanse

Discriminarea, în mediul şcolar, reprezintă tratamentul inegal al unei persoane, tratament care urmăreşte sau conduce la încălcarea sau limitarea drepturilor persoanei respective pe baza genului biologic, rasei, vârstei, dizabilităţii, naţionalităţii, etniei, religiei, categoriei sociale, stării materiale sau mediului de provenienţă.

a) Cadrele didactice sau nedidactice au dreptul de a-şi desfăşura activitatea şi de a interacţiona într-un mediu liber de orice formă de discriminare, fără a împieta drepturile şi convingerile celorlalţi;

b) Şcoala nu poate exclude nicio persoană din programele ei din considerente arbitrare enumerate in definiţia discriminării;

c) Regulamentele Instituţiei şcolare se vor aplica tuturor membrilor săi, fără discriminare;

d) Orarul cadrelor didactice se va realiza astfel încât să permită eficientizarea procesului didactic, ţinând cont de capacitatea de efort a elevilor;

e) Regulile de susţinere a examenelor sunt aceleaşi pentru toţi elevii, dar ele vor fi adaptate astfel încât să nu dezavantajeze persoanele cu dizabilităţi.

(2) Eliminarea conflictelor de interese

Conflictele de interese decurg din intersectarea mai multor tipuri de relaţii sau poziţii, de natură să afecteze judecaţile şi evaluările corecte şi acţiunile membrilor comunităţii şcolare. Ele pot duce la unele practici ca favoritismul, ori la acte de persecuţie sau răzbunare.

a) Şcoala respinge orice act ce intervine în calea aplicării corecte şi echitabile a regulamentelor interne ale instituţiei şi a respectării drepturilor membrilor ei;

b) Este interzisă participarea în comisiile de evaluare, angajare şi promovare, evaluare a performanţei didactice si manageriale, audit etc. a persoanelor care se află într-o relaţie de soţi, afini şi rude până la gradul III cu candidaţii sau persoanele ce urmează să fie evaluate;

c) Soţii, afinii şi rudele până la gradul III nu pot ocupa concomitent funcţii de conducere, funcţii de control sau de autoritate astfel încât să fie în relaţie de subordonare directă unul faţă de celălalt;

d) Nicio persoană nu poate deţine mai multe funcţii de conducere la nivel de unitate şcolară, cumularea acestora fiind interzisă;

e) Este interzisă participarea la negocieri a persoanelor care au relaţii de rudenie cu angajaţi ai furnizorilor de servicii sau ai societaţilor comerciale, cu care instituţia are relaţii de colaborare;

f) Colaborările externe sau alte obligații profesionale externe ale membrilor comunității școlare și ale personalului administrativ vor fi astfel organizate încât să nu afecteze îndeplinirea integrală a sarcinilor profesionale ale acestora;

g) Instituția școlară respinge orice formă de corupție în mediul școlar;

h) Instituția școlară respinge favoritismul în situații de evaluare, angajare sau promovare sau de distribuire a sarcinilor didactice sau administrative.

(3) Egalitatea de șanse

a) Instituția școlară garantează egalitatea de șanse pentru membrii comunității sale;

b) Promovarea se face pe bază de concurs organizat, transparent și obiectiv, pe criterii profesionale, pedagogice, științifice și morale, nediscriminativ;

c) Toți membrii comunității școlare beneficiază de șanse egale la studii, acces la cercetare științifică și formare profesională.

Articolul 4. Meritul

(1) Singura ierarhizare calitativă, acceptată de Instituția școlară este aceea în funcție de performanța profesională.

(2) Aceasta ierarhizare se stabilește după calitatea cursurilor și a activităților practice, a indrumării și consilierii elevilor și a recunoașterii științifice, după prestigiul adus instituției și implicarea în procesele de educație, de cercetare științifică și de management.

(3) Responsabilitatea față de standardele de evaluare a performanțelor profesionale și de aplicare a acestora revine conducerii școlii.

Articolul 5. Profesionalismul

Profesionalismul reprezintă ansamblul de elemente ce vizează competența în exercitarea profesiei, credința în autonomia deciziilor profesionale și a exercitării profesiei, identificarea cu specialitatea și cu cei din același domeniu, dedicarea față de cariera didactică și obligația morală de a lucra în serviciul educației, solidaritatea colegială și competiția loială cu cei din aceeași instituție și domeniu, evitând implicarea emoțională excesivă și tratamentul preferențial nejustificat.

(1) Cadrele didactice au obligația profesională de a cunoaște cercetarea și evoluția domeniului disciplinei proprii, conform specializării.

(2) Membrii instituției implicați în procesul instructiv-educativ au obligația morală de a transmite elevilor informații de actualitate din domeniu.

(3) Membrii comunității școlare implicați în cercetare, activități practice sau extracurriculare au obligația de a respecta consimțământul informat al participanților, precum și siguranța acestora.

(4) Recunoașterea publică a contribuției altor persoane sau instituții la rezultatele obținute este o îndatorire etică a colectivului profesoral participant la asemenea activități.

(5) Fiecare membru al comunității școlare trebuie să-si pună toate cunoștințele și abilitățile profesionale in slujba școlii și să promoveze interesele acesteia.

Articolul 6. Onestitatea si corectitudinea intelectuală

(1) *Onestitatea profesională* se referă la toate tipurile de activități care sunt în folosul educației, dezvoltării cunoașterii, evaluării corecte a performanței elevilor, cadrelor didactice și a altor categorii de angajați.

Proprietatea intelectuală include invențiile și drepturile de autor pentru diferite categorii de lucrări. Membrilor comunității școlare le este interzisă orice formă de fraudă intelectuală, cum ar fi plagiatul total sau parțial, copiatul la examene și concursuri, insușirea lucrărilor altor personae (inclusiv de pe internet), tentativele de corupere și fraudă, substituirea lucrărilor și a persoanelor examinate, însușirea rezultatelor cercetărilor altor persoane. La orice examen sau concurs candidații își asumă în scris răspunderea privind originalitatea lucrărilor care fac obiectul examenului sau concursului.

Vor fi sancționate atât fraudele intelectuale, cât și tentativele sau facilitarea acestora.

Frauda intelectuală include:

a) înșelăciunea (folosirea unui sprijin neautorizat din partea unor persoane, folosirea unor materiale sau mijloace de documentare interzise in timpul evaluării etc.);

b) fabricarea datelor (utilizarea unor date improvizate într-o cercetare sau experiment, modificarea intenționată a datelor unui experiment sau a unei cercetări, citarea unor articole inexistente etc.);

c) plagiatul (preluarea integrală sau parțială, fără citarea sursei, a unui material realizat de un alt autor si prezentarea acestuia ca aparținând propriei persoane - fie într-o lucrare scrisă, de tipul referatelor, articolelor, tezelor de licență, experimentelor, fie într-o prezentare orală). Instituția școlară apără dreptul la proprietate intelectuală si stabilește mecanismele prin care beneficiile rezultate se vor reîntoarce echitabil către membrii comunității școlare aflați la originea sa.

- Se consideră plagiat compilația de fragmente din mai multe surse/autori, fără referințe clare la textele sursă.
- Se considera plagiat omiterea marcajelor de citare în text și a mentionării lucrării sursă in bibliografia finală.
- Este considerata plagiat prezentarea unui citat (text bloc dintr-un material străin) fără utilizarea indicilor care semnalează în mod convențional prezența unei citari (ghilimele, litere

cursive, paragrafe distincte indentate etc.).

- Nu constituie plagiat folosirea unor sintagme sau definiții, considerate de către comunitatea disciplinară ca făcând parte din fondul de noțiuni de bază, comune, al disciplinei respective.
- Pentru ca o acuzație de plagiat să fie validă, trebuie să fie însoțită de o dovadă clară, prin indicarea textului sau a textelor din care s-a plagiat.
- Comiterea fraudei intelectuale de către un cadru didactic va fi probată conform definițiilor date anterior, de către Comisia de etică de la nivelul școlii sau inspectoratului școlar.

Articolul 7. Transparența

Transparența presupune accesul la informații (asigurat prin publicarea pe pagina web a școlii), atât în ceea ce privește admiterea, evaluarea, angajarea și promovarea, cât și în privința surselor de finanțare.

(1) Elevii au dreptul la acces în privința informațiilor despre criteriile de evaluare la teste, examene, colocvii etc., încă de la începutul fiecărui curs sau activitate practică, precum și la explicații privind nota obținută.

(2) Școala definește și pune la dispoziție, în timp util și în mod echitabil pentru toți cei interesați, criteriile de selecție pentru angajare și promovare, oferind particularități ale postului scos la concurs, programul special necesar exercitării postului etc.

(3) Școala tratează în mod corect și egal candidații pentru admitere, respectiv, angajare, promovare etc.

(4) Școala asigură deplina transparență in utilizarea fondurilor repartizate pentru instruire și perfecționare, administrate in strictă conformitate cu scopurile și regulile în funcție de care au fost acordate.

Articolul 8. Responsabilitatea

(1) Școala asigură climatul necesar asumării responsabilității impuse de poziția profesională și publică a fiecărui membru al comunității sale.

(2) Membrii personalului didactic și nedidactic sunt obligați să respecte standardele etice și profesionale și în situațiile în care reprezintă public institutia.

(3) Nu sunt permise dezinformarea, calomnierea, denigrarea publică a programelor și a persoanelor din instituție de către membrii propriei comunități școlare.

(4) Susținerea prestigiului instituției constituie o obligatie etică elementară în comportamentul cotidian al tuturor membrilor școlii.

Articolul 9. Respectul și toleranța

(1) Se va păstra un mediu școlar adecvat studiului și educației, deschis, în egală măsura, tuturor membrilor comunităților școlare.

(2) Respectul față de ceilalți presupune rezolvarea disputelor prin argumente raționale și este interzisă utilizarea unor tipuri de limbaj (cuvinte, etichetări, stil sau ton) sau acțiuni care reprezintă atacuri la persoană.

(3) Amenințarea, violența și agresivitatea fizică sau verbală sunt interzise atât în spațial școlar, cât și în afara acestuia.

(4) *Hărțuirea* reprezintă comportamentul degradant, intimidant sau umilitor care urmărește sau conduce la afectarea gravă a capacității unei persoane de a-și desfășura în mod firesc activitățile profesionale și de studiu sau de a-și exercita drepturile. Ea constă, de regulă, într-un comportament repetat (amenințări fizice și verbale, critici umilitoare, avansuri sexuale etc.), dar poate consta și în acte singulare, atunci când acestea au o natură agresivă (de obicei, de natura fizică).

(5) Instituția școlară nu admite nicio formă de hărțuire în mediul școlar, cum ar fi: misoginismul, rasismul, șovinismul, xenofobia, hărțuirea în privința convingerilor religioase sau politice etc.

(6) In condițiile în care este exercitată de către persoane cu funcții ierarhic superioare victimei sau este exercitată de profesori asupra elevilor, de evaluatori asupra persoanelor evaluate, harțuirea presupune abuzul de putere, care constituie o circumstanță agravantă.

Articolul 10. Sancțiuni

(1) Pentru abaterile constatate, Comisia de etica de la nivelul școlii stabilește, în funcție de gravitate, aplicarea sancțiunilor stipulate de legislația in vigoare.

(2) Sancțiunile aplicate elevilor sunt, in funcție de gravitatea abaterii:

1. mustrarea verbală în fața clasei;

2. avertismentul scris;

3. preavizul de exmatriculare;

4. eliminarea pentru o perioadă de timp;

5. anularea examenului fraudat pentru persoana în cauză;

6. exmatricularea.

(3) In cazul abaterilor grave, de natură penală, vor fi sesizate organele în drept.

Articolul 11. Dispozitii finale

(1) Codul etic al instituției școlare se completează cu regulamentele în vigoare ale ministerului și nu contravine acestora.

(2) Orice modificare a prezentului Cod se aproba în ședința C. A al instituției Școlare.

(3) Codul etic, precum și orice modificare a acestuia, se aduce la cunoștința membrilor comunității școlare prin publicarea pe site-ul școlii și la avizierul unitătii de învătământ.

4.6. Domenii în care poate să apară corupţia în învăţământ

Pentru a introduce o ordine în analiză, vom realiza o listă a tuturor segmentelor sistemului de învăţământ care pot fi afectate de corupţie, ordinea listării neînsemnând nicidecum intensitate sau frecvenţă de apariţie ori severitate a impactului.

1. Sume ilegal percepute la admiterea sau înscrierea copiilor în şcoală sau grădiniţă, sau la înscrierea în anumite clase, procedură care, legal, este gratuită şi nu necesită examene sau alte tipuri de evaluări. Studiile de marketing educaţional arată că există şcoli şi grădiniţe preferate de părinţi pentru care există concurenţă. Ştim că funcţia de director în acest tip de şcoli este dorită, chiar dacă indiferent de faptul că persoana respectivă a contribuit cu ceva sau nu la creşterea instituţională şi la succesul şcolii. Este "o jucărie frumoasă", care, în contextul numirii cu delegaţie a directorilor de şcoală, este dată ca recompensă, pe criterii netransparente – este necesară doar numirea din partea inspectorului şcolar general. De multe ori, acest tip de favoruri capătă aspecte rafinate, banii sau bunurile neintervenind explicit – serviciul se plăteşte prin alt serviciu, sau prin tezaurizarea, de regulă pe termen scurt, a "bunăvoinţei" câştigate – de fapt, a utilizării potenţiale a altei reţele sociale sau decizionale, posibil sediu sau sursă a corupţiei, sau, în cel mai bun caz, generatoare de servicii acceptabile, la care directorul, profesorul sau decidentul nu ar fi avut altminteri acces. Un exemplu banal poate fi generarea unor relaţii foarte bune cu o instituţie, partid sau organizaţie, care, în afara deciziei favorabile solicitate, ar fi fost indiferente sau ostile. Filosofia "do ut des" poate funcţiona şi în afara solicitării exprese – dau, decid, fac, pentru a putea beneficia pe viitor de

servicii. Este filosofia “te servesc, mă serveşti”, sau, cum circulă în folclorul urban ”legea lui Ohm”: eşti om cu mine, sunt om cu tine.

2. Cazul extrem este “scoaterea la licitaţie” a locurilor din şcoli şi grădiniţe, şi oferite celui care dă mai mult. Aceste fenomene există, lumea ştie de ele, produc venituri de multe ori semnificative, dar nu sunt recunoscute şi nici sancţionate. De regulă, cei care practică aceste metode au “spatele asigurat” la instanţe superioare – inspectoratul şcolar, minister, primărie, partide politice etc. Misiunea de protecţie poate fi reală sau doar propagată, fiind uneori “culoare de camuflaj mimetic” – un individ fără “pile” acreditează ideea că le-ar avea.

3. Favorizarea copiilor din unele comunităţi la admitere, în timp ce alţii sunt supuşi unor taxe suplimentare. Autorul nu are cunoştinţă de existenţa unui astfel de fenomen, deşi cazuri de discriminare au existat şi există.

4. Note bune sau examene trecute prin dare de mită profesorilor, examinatorilor, directorilor sau altor oficiali ierarhici sau din sisteme de influenţă a deciziei financiare – consiliul local, primărie. Cazul extrem este atunci când preţul este deja cunoscut, iar candidaţii sau elevii cunosc aceasta şi se conformează, fără a li se cere să plătească; de multe ori, şi acest aspect este mult mai rafinat, existând o serie de interpuşi –“ lanţul slăbiciunilor”.

5. Comunicarea rezultatelor examinării, a notelor, de regulă, numai după achitarea plăţii solicitate.

6. Falsificarea documentelor şcolare, ştergerea din cataloage şi foile matricole, eliberarea de acte de studii fără temei legal sau false – fie prin eludarea unor ani de repetenţie, fie prin menţionarea altor note.

7. Delapidarea, însuşirea necuvenită a fondurilor sau bunurilor care au fost destinate pentru sau drept material didactic, clădiri sau bunuri ale şcolii.

8. Materiale achiziţionate care sunt sub standard – fie acestea manuale, material didactic, software; cauzele pot fi în mituirea din partea producătorilor, editorilor, a furnizorilor de licenţe etc.

9. Monopolizarea sau atribuirea incorectă a achiziţiilor pentru mesele şcolare, uniforme, alte servicii destinate instituţiilor de învăţământ.

10. Meditaţiile, consultaţiile private în afara şcolii cu elevii proprii, sau meditaţiile în general. Din păcate, deşi este posibil, teoretic, ca un profesor să nu îşi piardă motivaţia pentru a desfăşura orele la catedră, aceştia nu pot refuza o sursă de venituri suplimentare, declarate sau nu, deoarece au nevoie de aceşti bani – mulţi se sacrifică, prestând supramuncă şi distrugându-şi sănătatea, dar alţii fac “industrie” din aceasta. Mai grav, industria aceasta şi trecerea de care se bucură unii profesori se bazează pe supoziţia sau afirmaţia că aceştia ar fi

mai bine informaţi, orientaţi ori ar avea acces la subiectele de examen. Foarte puţini profesori, de regulă pensionari, preferă să trăiască doar din meditaţii particulare.

11. Utilizarea bunurilor sau proprietăţilor şcolii pentru activităţi lucrative în afara scopurilor instituţionale. Uneori, aceste activităţi se desfăşoară la cererea unor autorităţi – ierarhice, dar mai adesea, din administraţia locală, care este şi posesoarea clădirilor şi terenurilor. Uneori, elevii şi profesorii prestează muncă sau servicii neplătite sau neînregistrate în folosul unor persoane aparţinând administraţiei locale sau autorităţilor ierarhice. Alteori, solicitanţii serviciilor sau muncii sunt profesorii, iar prestatorii sunt elevii sau părinţii acestora.

12. Exploatarea sau abuzul asupra copiilor din partea personalului şcolii, în diferite moduri (fizic, sexual etc.).

13. Vicierea recrutării personalului didactic în varii modalităţi, în urma influenţei produse de mită, favoruri sexuale etc.

14. Subiecte de examen divulgate, parţial sau total, şi vândute înainte de examen.

15. Salarii plătite ilegal, pentru profesori care nu au prestat muncă sau care nu sunt angajaţi ai unităţilor de învăţământ.

16. Absenteism nedeclarat la cote înalte. Aceasta influenţează raportul nr.elevi/nr.profesori, sporind în mod nejustificat cheltuielile. Acest fenomen apare în mod curent în comunităţile cu copii romi sau în zonele defavorizate, în care copiii prestează activităţi în cadrul gospodăriei familiei.

17. Declararea unui număr mai mare de copii înscrişi pentru a spori alocaţiile cuvenite şcolii sau ariei de răspundere administrativă a autorităţii locale. Există şi cazul declarării unui număr mai mare de copii cu dizabilităţi pentru a obţine finanţare suplimentară.

18. Mituirea auditorilor sau organelor de control pentru a ascunde sau îmbunătăţi rapoartele sau rezultatele controlului.

19. Însuşirea necuvenită sau gestiunea ilegală a fondurilor obţinute de la ONG, organisme de asistenţă sau de la părinţi.

20. Alocarea de resurse sau distribuirea de facilităţi elevilor, profesorilor sau şcolilor de către politicieni, în special în perioada campaniei electorale pentru a obţine voturile profesorilor sau părinţilor.

4.7.Studii de caz

Abuzuri şi practici lipsite de integritate în școală

Contribuţii financiare suplimentare ale părinţilor

În toate şcolile există şi funcţionează cunoscutele „fonduri”: cel al şcolii şi cel al clasei. În ce măsură acestea pot fi considerate o impunere din partea şcolii este un subiect discutabil. Toţi părinţii consideră normal să contribuie la fondul şcolii şi la fondul clasei cu sume modice Contribuţia anuală la fondul şcolii variază între 50.000 şi 1.000.000 de lei vechi; suma este mai mare în oraşe mai mari şi în şcoli considerate mai bune. Se poate vorbi de o obligativitate în ceea ce priveşte plata fondului şcolii, dar aceasta are limite flexibile şi nu există mijloace disciplinare împotriva elevilor care nu îl achită. Toţi părinţii au afirmat că sunt de acord să plătească o sumă de bani pentru că este în beneficiul propriilor copii („*Contribuţia este benevolă, dar am înţeles-o, pentru că este pentru binele copiilor noştri.”*). Profesorii insist pe caracteristica facultativă a contribuţiei şi pe faptul că decizia în ceea ce priveşte cuantumul şi termenul de achitare ale fondului şcolii aparţine în toate cazurile Comitetului de Părinţi. De asemenea, cheltuirea banilor se face întotdeauna cu acordul Comitetului (părinte: *„Banii nu pot fi cheltuiţi decât cu semnătura preşedintelui comitetului de părinţi”*). De obicei este vorba de alegerea dintre câteva propuneri ale conducerii şcolii (părinte: *„Noi nu ştim aşa bine care sunt priorităţile, directorul ne spune*
cam ce s-ar putea face”). Mai ales în zonele în care nivelul de trai este mai scăzut a fost subliniat
faptul că familiile fără posibilităţi materiale nu trebuie să contribuie la fondul şcolii. Elevii sunt mai critici cu privire la aceste contribuţii. Sunt de acord cu faptul că este un lucru bun ca familiile care au posibilitatea să doneze bani şcolii, dar o parte din ei consideră că sistemul actual include o obligaţie, chiar dacă nu este formulată explicit *(„Fondul şcolii este obligatoriu într-o formă sau alta”*; *„Mulţi copii nu sunt de acord, dar s-a hotărât prin comitetul de părinţi să contribuie toţi”),* şică mecanismul prin care este impusă obligaţia este o presiune asupra elevului *(„Dacă nu ai adus te strigă o dată, de două ori, ţi se spune hai că trebuie, până la urmă dai”*).

În toate şcolile sunt create mecanisme care să apere şcoala de eventualele acuzaţii de natură fiscal cum ar fi :

- contracte individuale de donaţie semnate de părinţi
- strângerea banilor în conturi care nu aparţin şcolii, ci sunt deschise pe numele Preşedintelui Comitetului de Părinţi (un astfel de mecanism este descris mai jos)
- înfiinţarea unei asociaţii a părinţilor cu conturi proprii

Mecanism de colectare şi utilizare a fondului şcolii:

„Banii sunt strânşi la nivelul clasei de către preşedintele comitetului de părinţi şi sunt apoi depuşi într-un cont al părinţilor – titular este un părinte. Se fac tabele şi este o foaie de

vărsământ în cont. Decizia ce se face cu banii este luată de Comitetul de Părinţi pe şcoală, la propunerea directorului."

Contribuţiile la fondul clasei sunt mai mici .Banii strânşi sunt folosiţi pentru îmbunătăţirea sălii de clasă (curăţenie, diverse consumabile, zugrăvit etc.) sau în unele cazuri pentru materiale didactice. În unele şcoli şi în unele clase comitetul de părinţi al clasei se autoorganizează

în vacanţa de vară pentru a zugrăvi sau a curăţa mobilierul. La nivelul şcolii nu se organizează astfel de acţiuni. De asemenea ,se strâng bani de cadouri pentru profesori cu diverse ocazii (Crăciun, 1 martie, zile onomastice etc.), dar afirmă că în general nu simt nici o obligaţie sau presiune să facă acest lucru. Cadourile sunt considerate firești, *„aşa se face, aşa e frumos"*.

Dintre efectele nedorite ale perpetuării tradiţiei fondului şcolii, se menționează faptul că sunt destul de mulţi părinţi care consideră că responsabilitatea lor se rezumă la a aduce copilul la şcoală şi a plăti o sumă oarecare de bani. De asemenea, există părinţi a căror percepţie este că singura cerinţă a şcolii de la ei este una financiară (*„Viaţa e aşa cum este, traiul e foarte greu, sunt părinţi cu mai mulţi copii la şcoală, problema banilor e o problemă. Vedeţi dumneavoastră, când se cere ajutorul, se ceretot banul."*).

Meditaţii impuse şi alte favoruri cerute de profesori

Meditaţiile reprezintă un lucru normal şi acceptat ca atare în sistemul de educaţie, indiferent dacă întrebăm elevi, părinţi sau profesori. În general, la meditaţii apelează elevul sau familia sa, din dorinţa de a primi o pregătire suplimentară, cu diferite obiective (examene, note mai mari, nevoia de rigoare în învăţare). Se semnalează însă cazuri în care meditaţiile sunt impuse de profesori. Principala metodă prin care profesorul face acest lucru este depunctarea repetată e elevilor, până când aceştia apelează din proprie iniţiativă la meditaţii.

Mecanism de impunere a meditaţiilor descris de elevi

„Te ascultă o dată, îţi dă un doi, un trei. Pe urmă iar te ascultă, iar notă mică. După care te întrebi de ce te ascultă numai pe tine, şi mergi şi o întrebi şi pe ea, şi techeamă la meditaţii şi altfel nu rezolvi problema"

O a doua formă de impunere a meditaţiilor este printr-o sugestie directă, de obicei adresată părinţilor

„La şedinţă m-a luat deoparte şi mi-a spus că băiatul nu prea se descurcă aşa cum ar trebui şi ca să evit problemele mai bine îl aduc la meditaţii").

Elevii şi părinţii vorbesc deschis despre aceste practici. Ei afirmă că sunt puţine cazuri, şi că majoritatea profesorilor nu fac astfel de lucruri, dar în fiecare şcoală sunt cel puţin câteva exemple. La rândul lor, profesorii recunosc existenţa unor meditaţii impuse, dar afirmă că

sunt excepţii, cazuri foarte rare; ei au tendinţa de a plasa aceste cazuri în alte şcoli, dar au fost şi opinii mai radicale (*„E mult mai grav decât vrem noi să recunoaştem. Sub protecţia anonimatului ar fi bine să faceţi un sondaj prin şcoli printre elevi”*).

Meditaţiile impuse suntrecunoscute ca o problemă curentă. Mai mult, profesorii şi elevii spun că între „legendele şcolii” intră şi cazurile de profesori care practică acest tip de constrângere.

Reacţia elevilor şi a părinţilor referitoare la această practică poate urma două căi:

- *Acceptarea situaţiei.*

  Este reacţia cea mai frecventă, în care părinţii şi elevii se resemnează cu situaţia, consideră că nu o pot schimba, şi încearcă să se acomodeze cu ea (elev: *„o colegă se duce săptămânal la meditaţii, chiar dacă n-are nevoie, doar să nu îi facă probleme”*; părinte: *„mai avem un an şi termină copilul, asta e, ce să facem, l-am dat la meditaţii”*). Motivaţia pasivităţii este dată de dorinţa de a nu avea probleme, mai ales în cazul elevilor din anii terminali, dar şi de credinţa că lucrurile nu se pot schimba (părinte:*„dacă de ani de zile se ştie şi nu s-a făcut nimic, eu ce pot să fac?”*).

- *Încercarea de a schimba ceva.*

  Este în general iniţiativa părinţilor care nu acceptă situaţiaşi încearcă să discute cu dirigintele clasei sau directorul şcolii. În majoritatea cazurilor,urmarea a fost o încercare discretă de mediere din partea celor avertizaţi, fără discuţiideschise sau alertarea altor organisme. În majoritatea cazurilor, nu s-a ajuns la o rezolvare completă a problemei, în sensul că de cele mai multe ori profesorul în cauză şi-a temperat atitudinea în relaţie cu un elev, dar nu şi-a schimbat obiceiurile. Există cazuri în care părinţii decid să îşi transfere elevii în alte clase sau chiar în alte şcoli pentru a ocoli un anume profesor.

Consiliul Profesoral nu este de regulă implicat în rezolvarea cazurilor de acest gen semnalate conducerii şcolilor.

De altfel, profesorii sunt foarte reticenţi în a discuta acest subiect. Ei afirmă că sunt doar cazuri izolate, care nu necesită atenţia Consiliului de Administraţie al şcolii..

Rareori se întâlnesc situații în care elevii afirmă că au fost cazuri de abuz încheiate prin măsuri administrative: *„am făcut o listă cu semnături, am mers la doamna directoare şi am vorbit şi profesorul în cauză a fost schimbat de la clasă.*

Impunerea meditaţiilor este forma cea mai frecventă de solicitare a unor favoruri de către profesori. Există însă și situații în care profesorii solicită bani, obiecte, servicii pentru o

evaluare mai bună a elevilor. Mecanismele prin care se întâmplă acest lucru sunt similare cu cele descrise în cazul meditaţiilor impuse. De asemenea, profesorii care fac acest lucru sunt cunoscuţi fie din anii anteriori, fie din maniera cu care abordează unele probleme la clasă (elev: *„mai sunt profesori care te întreabă ce e tata, ce e mama, unde lucrează şi tu înţelegi ce trebuie să faci”*). Un astfel de caz este descries de un părinte astfel:: *„Este o doamnă profesoară care cere; cere bani, cere produse din diferite domenii, cere. Efectiv un elev nu poate să contrazică un profesor, dacă vrea să îl încuie, îl încuie. Dau pentru o oră 500.000 la aşa zise meditaţii particulare, la o materie care nu mă interesează, şi oricum vorbeşte despre reviste sau modă. Sunt alţii care doar plătesc, nici nu se duce copilul chipurile la meditaţii. Nu pot să zic nimic, că decât să mi-o lase corigentă... aşa se pune problema, ori, ori. M-am interesat, am aflat că au fost cazuri când s-au transferat de la liceul respectiv. Eu am vorbit şi cu doamna directoare, şi ştie, şi mi-a zis să aduc dovadă, dar eu chiar n-am timp şi mi-ar părea rău şi de copil”*

Presiuni asupra profesorilor pentru influenţarea evaluării

Din perspective părinţilor şi elevilor se culpabilizează și se reclamă problema favorurilor cerute de profesori, iar din perspective profesorilor se reclamă presiunile părinţilor sau presiunile administrative.

Profesorii reclamă că există un număr îngrijorător de mare de părinţi care sunt preocupaţi în primul rând de notele obţinute de copii lor şi nu de ceea ce învaţă sau nu. Dintre aceştia, sunt destui cei care insistă în diverse moduri pentru a influenţa evaluarea. Acest lucru poate să însemne obţinerea unei note mai mari, evitarea corigenţelor, „rezolvarea” unei situaţii de indisciplină.

O astfel de situaţie (presiuni din partea părinţilor) este descrisă astfel:

- *„Părinţii au foarte puţin timp şi se implică foarte puţin în educarea copiilor. Părinţii se simt vinovaţi când şcoala sesizează problemele copiilor şi sunt chemaţi la şcoală. Simţindu-se vinovaţi recunosc acest lucru şi spun că sunt gata să facă ceva, dar tot nu au timp. Atunci părintele găseşte calea mai păcătoasă, tot calea ilegală: eu fac orice, sunt om cu bani, fac orice ca să îmi salvez copilul de la situaţia aceasta, deci nu se găseşte calea educativă corectă, ci tot corupţie, tot influenţă, presiune dacă se poate, şi acum este presiunea omului cu bani, patronul.”*
    - *„Bun, nu-i merge băiatul, nu-i nimic, îmbunătăţim laboratoare şi învăţa ăilalţi mai bine, care vor să înveţe mai bine”*
    - *„Dacă sunt aspru, sever şi nu trece copilul respectiv, am rezolvat-o, nu-i nici o problemă, dar în schimb şcoala nu are bani. Dacă însă nu mă uit într-o*

anume parte suficient de bine şi trec pe lângă va câştiga şcoala. Care-i soluţia optimă, că eu n-o ştiu?"

- *-„Aceasta este situaţia reală: este soluţia practică, dar imorală prostul dacă nu munceşte, măcar plăteşte, şi beneficiază ăilalţi mulţi"*

În general cazurile de presiuni ale părinţilor care sponsorizează şcoala există, sunt acceptate tacit şi nu se discută despre ele. Profesorii le privesc ca pe un compromis care trebuie făcut pentru ca şcoala să aibă resurse. Tot ei sugerează că astfel de presiuni se fac şi prin intermediul conducerii şcolii:

- *„Nu plec de la premisa că directorul ar lua, că nu pot să ştiu, dar el trebuie să vadă ce face, ia o sumă importantă pentru şcoală, din care poţi renova trei clase şi să beneficieze nouăzeci de elevi sau…"*

Nu întotdeauna profesorii ştiu despre ce este vorba. Există cazuri în care notele unui elev au fost schimbate în catalog fără cunoştinţa şi, implicit, fără consimţământul profesorilor. În aceste situații lucrurile se explică prin intervenţii de la nivelul inspectoratului, care au pus atât conducerea şcolii cât şi pe profesorul în cauză în imposibilitate de a reacţiona.

Exemplu de intervenţie administrativă care influenţează evaluarea:

- *„Era o fată despre care ştiam că rămăsese repetentă şi a venit la ore. Am întrebat-o: tu ce cauţi aici, că ai rămas repetentă? Şi mi-a spus că nu e adevărat, că a trecut. Am verificat din nou şi într-adevăr, trecuse. Pentru că a venit cu o intervenţie, şi a trecut." Întrebare: aţi discutat cazul în Consiliul Profesoral sau în alt organism?*

  „Ce să discute în Consiliul Profesoral, că un inspector general sau un inspector oarecare a avut o intervenţie şi a făcut chestia asta? Ce să-i fac eu ăluia, vă daţi seama că inspectorul general află şi mă dă afară de nu mă văd"

Profesorii reclamă că aceste intervenţii sunt greu de contracarat din cauza poziţiei de forţă pe care o are inspectorul general sau chiar un inspector de specialitate în raport cu şcoala, atât în ceea ce priveşte managementul resurselor umane (funcţia directorului şi chiar slujbele profesorilor pot fi decise la inspectorat), cât şi managementul financiar (sunt proiecte care trebuie aprobate formal de MECTS reprezentat în teritoriu de inspectori). Se adaugă întreg mecanismul politic descris anterior, rezultând un sistem de educaţie extrem de vulnerabil la astfel de practici. Din păcate astfel de intervenții devin tot mai frecvente și au un efect devastator pentru întregul sistem, subminând exact valorile pe care acesta ar trebui să se clădească.

De aceea tot mai frecvent profesorii spun:

- *„e suficient că elevii cunosc situaţia; eu pot să le vorbesc oricât despre corectitudine, cinste, învăţătură şi aşa mai departe, ei ştiu că au un coleg lăsat de profesor şi trecut de bani”.*

Achiziţii preferenţiale de materiale didactice

Sunt cunoscute cazuri în care există presiuni pentru achiziţionarea preferenţială a unor manuale sau alte materiale didactice. Sunt *mai multe mecanisme de acest gen*:

- profesorii insistă la clasă pentru ca elevii să cumpere anumite culegeri, caiete etc. Această problemă poate fi întâlnită în situaţia în care profesorul în cauză este şi autorul sau co-autorul volumelor respective. Un elev spune: *„a publicat nu ştiu ce culegere şi a venit la clasă şi a întrebat cine vrea să o cumpere, nu a aşteptat răspunsul şi a zis «bine, deci toată lumea, aduceţi banii săptămâna viitoare»”*. Evident, este vorba de un număr limitat de profesori în această situaţie şi, dintre ei, nu toţi au o atitudine similară.
- a doua situaţie, mai răspândită, este cea în care un profesor este distribuitor pentru produsele unei edituri (elev: *„întotdeauna când apare o culegere sau ceva nou la editura pentru care vinde ea, vine la clasă şi ne întreabă cine vrea să cumpere, şi dacă nu prea vrea nimeni începe şi ne dă teme numai din culegerea respectivă”*).
- directorul sau un inspector insistă ca profesorii să cumpere anumite volume. Este vorba de exact acelaşi mecanism de mai sus, dar la un alt nivel. În acest caz, un director sau un inspector sunt fie autor, fie distribuitor al unei edituri, şi îşi folosesc poziţia administrativă pentru a face presiuni asupra profesorilor să cumpere materialele respective (profesor: *„mai e şi câte un inspector care distribuie materiale pentru editură, când vine în şcoală sau mergem la întâlniri, ştim că trebuie să cumpărăm şi ultimele apariţii”*).
- anumite edituri au acces preferenţial în şcoală. Sunt şcoli în interiorul cărora sunt deschise standuri pentru vânzare de carte şcolară. În unele cazuri, anumite edituri, care au o relaţie bună cu conducerea şcolii, au acces preferenţial, în sensul că doar produsele lor sunt prezentate şi vândute.

Evaluare subiectivă

Există cazuri de profesori care, fără scopul de a obţine favoruri sau alte foloase necuvenite, practică un sistem de evaluare subiectiv. Problema în sine este delicată, pentru că la rândul lor elevii şi părinţii se află în situaţia de a judeca subiectiv gesturileprofesorilor. Este vorba de doua categorii mari:

- *profesori care au elevi „preferaţi”*

Un astfel de profesor are întotdeauna tendinţa să acorde o notă mai mare unui elev despre care are o părere mai bună, şi una mai mică unui alt elev, care răspunde la fel de bine, dar despre care consideră că în general este mai slab pregătit. De cele mai multe ori sunt profesori care în primul an sau chiar primul semestru îşi formează o anumita impresie despre un elev sau altul, şi până la sfârşitul ciclului liceal păstrează această prejudecată (elev: *„dacă te-a văzut într-a noua că înveţi şi răspunzi bine, pe urmă te ţine minte aşa şi chiar dacă nu prea înveţi tot iei notă mare”*). Această problemă este confirmată şi de profesorii, aici a oferindu-se şi o posibilă explicaţie: Subiectivismul profesorului impus de condiţiile de lucru *„Am ore la 10 clase diferite, în fiecare sunt minim 30 de elevi. În total înseamnă 300 de elevi pe care îi văd săptămânal maxim o oră sau două. Fizic vorbind, îmi este imposibil să îi cunosc pe toţi; îmi este foarte greu şi să reţin numele tuturor, ce să mai vorbim de chipuri. Atunci cum să fac eu evaluare continuă? Încerc să fac fişe, dar încercaţi să cuprindeţi în astfel de fişe scrise 300 de elevi, să vedeţi ce volum de muncă este. Se poate întâmpla foarte bine ca în unele cazuri să fiu influenţată de rezultatele anterioare şi să nu îmi dau seama dacă un elev începe să nu mai înveţe, sau altul să se pregătească ceva mai bine, mai ales dacă schimbările nu sunt bruşte. Mi-ar place să lucrez mai mult cu fiecare în parte, dar în condiţiile actuale nu pot să fac asta”*

- *profesori exagerat de exigenţi*

  În general este vorba de profesori cu vechime, care aduc argumentul degradării sistemului de învăţământ pentru a impune standarde nerealiste. Un astfel de exemplu este dat de un părinte:

  Exemplu de evaluare nerealistă

  „Chiar aici în şcoală este o doamnă profesoară de care, credeţi-mă, din suflet vă spun, copiii din clasa în care este fetiţa mea sunt terorizaţi. Nu este normal ca din trei clase să fie 50 de copii corigenţi la aceeaşi materie, în primul semestru. Nu se poate discuta cu ea. S-a discutat cu domnul director, dar degeaba. Nu poţi să vorbeşti cu ea, pentru că prinde ură pe copilul respectiv şi îl lasă repetent.”

4.7.2.Aplicație:

Interpretați următoarele texte

Cine de la cine învață

Rugămintea unui elev către profesorii săi

”Respectă-mi drepturile de copil şi demnitatea. Nu mă umili şi nici nu folosi violenţa verbală sau fizică cu mine. Din asta voi învăţa numai să mă ascund de tine, să mint şi să îmi fie frică. La un comportamnet pozitiv întotdeauna voi răspunde pozitiv, deci încearcă să fi blând, iubitor şi înţelegător. Păstrează-mi sufletul curat! ”

”Nu mă lăsa să văd şi să învăţ lucruri rele. Tu eşti modelul meu. Nu mă minţi, căci o să cred că minciuna este singura cale în viaţă; nu folosi forţa, căci o să cred că forţa este ceva normal în relaţiile cu ceilalţi; nu mă critica, căci astfel voi învăţa să condamn; nu mă respinge, căci voi crede că nu mă doreşti şi aş putea începe să te urăsc pentru asta. Ajută-mă să învăţ valorile morale: adevărul, cinstea, încrederea, bunătatea, iubirea. ”

CAPITOLUL V

MĂSURI SOCIAL-JURIDICE PENTRU PREVENIREA ŞI COMBATEREA CORUPŢIEI

Domeniul de acţiune I

Analize, studii, cercetări privind fenomenul corupției

(Plan practic)

Sprijinirea administraţiei publice în vederea evaluării dimensiunii fenomenului de corupţie.

- Realizarea de studii, analize şi auditări independente de către organisme cu experienţă în domeniu pentru identificarea cauzelor, factorilor şi riscurilor asociate corupţiei la nivelul administraţiei publice (independent pentru fiecare domeniu de vizat) pe baza unor indicatori relevanţi. (Se recomandă utilizarea instrumentelor sociologice prezentate în *anexe*);
- Diseminarea concluziilor şi recomandărilor studiilor, analizelor şi auditărilor independente ;
- Adaptarea politicilor publice, acolo unde este cazul, conform recomandărilor rezultatelor studiilor, analizelor şi auditurilor independente.

Domeniu de acţiune II

Cooperare, transparență,integritate, simplificarea procedurilor administrative

(Plan democratic)

2.1 Promovarea dialogului cu societatea civilă prin intensificarea implicării ei în proiecte şi programe de conştientizare a riscurilor asociate faptelor de corupţie

- Dezvoltarea de parteneriate cu societatea civilă în vederea promovării iniţiativelor anti-corupţie
- Încheierea de protocoale/convenţii între instituţiile publice şi sindicate/patronate/asociaţii profesionale din sectoarele vulnerabile pentru includerea de standarde şi măsuri anticorupţie.

2.2. Îmbunătăţirea fluxului de informaţii către mass-media şi public asupra activităţilor de prevenire şi combatere a corupţiei

- Colaborarea cu asociaţiile profesionale din domeniul mass-media prin:
  - încheierea de protocoale/convenţii de parteneriat între instituţiile publice şi media pentru dezvoltarea unei informări avizate a publicului ;

- organizarea de mese rotunde/seminarii în vederea identificării celor mai potrivite metode/mijloace de informare a publicului;
- organizarea trimestrială de dezbateri publice pe teme legate de corupţie.

- Promovarea acţiunilor anticorupţie şi diseminarea exemplelor de bune practici prin:
  - prezentarea în mod sistematic prin intermediul mass-media a unor statistici privind număr de cazuri semnalate, număr de cazuri în curs de cercetare, număr cazuri soluţionate, măsuri dispuse ;
  - publicarea/actualizarea pe site-ul instituţiei a unor statistici privind nr. de cazuri semnalate, nr. cazuri în curs de cercetare, nr. cazuri soluţionate, măsuri dispuse .

2.3.Continuarea campaniilor de informare a publicului cu privire la drepturile şi obligaţiile ce îi revin în relaţia cu autorităţile şi instituţiile publice în vederea stimulării unei atitudini civice anticorupţie

- Continuarea campaniilor de informare în privinţa mijloacelor pe care cetăţeanul le are la dispoziţie pentru a sesiza şi a obţine recunoaşterea drepturilor sale (petiţii, sesizări, tel-verde, reclamaţii, acţiuni în justiţie)
- extinderea sistemului tel-verde privind sesizarea faptelor de corupţie şi la alte instituţii decât cele existente
- Campanii de presă cu tema "Funcţionarul public este la dispoziţia dumneavoastră"
- Elaborare şi diseminare broşuri privind definirea faptelor de corupţie şi a modalităţilor de sesizare;

2.4. Creşterea transparenţei în serviciile publice.

Dezvoltarea de instrumente şi mecanisme specifice pentru asigurarea transparenţei activităţii instituţiilor publice

- Implementarea de instrumente şi mecanisme pentru a asigura eficienţa şi transparenţa activităţilor
- Dezvoltarea şi adaptarea instrumentelor şi mecanismelor (managementul calităţii, managementul riscului, Cadrul Comun de Auto-evaluare al modului de funcţionare a instituţiilor publice) la specificul activităţii lor

- Elaborarea/actualizarea manualului de proceduri interne privind gestionarea riscurilor asociate actelor si faptelor de corupţie;

Eficientizarea activităţilor de control intern prin:

- Efectuarea de controale tematice şi inopinate pentru prevenirea actelor de corupţie;
- Efectuarea de controale în vederea identificării posibilelor incompatibilităţi sau conflicte de interese în care s-ar putea afla angajaţii;

Eficientizarea activităţilor de control extern prin:

- Monitorizarea efectuată de către autorităţile de reglementare asupra compartimentelor/comisiilor de specialitate ale consiliilor locale/primăriilor
- Implementarea şi diseminarea standardelor referitoare la calitatea, condiţiile şi termenele prestării serviciilor publice
- Implementarea noilor standardelor referitoare la calitatea, condiţiile şi termenele prestării serviciilor publice
- **D**iseminarea acestor standarde la nivelul fiecărei instituții
- Crearea unor sisteme de benchmarking in vederea cresterii calitatii serviciilor publice, prin măsuri de simplificare administrativă

Îmbunătăţirea gradului de comunicare cu publicul precum şi a colaborării inter şi intra-instituţionale

- Elaborare carta/convenţie/ angajament care să cuprindă un set de angajamente privind calitatea serviciilor pe care instituţia şi le asuma în relaţia cu cetăţeanul prin :

  - facilitarea accesului la servicii
  - primire atentă şi amabilă (contactul direct, telefonic, electronic şi poştal)
  - răspuns la cerere într-un termen prestabilit
  - introducerea practicii de organizare a audienţelor

- Elaborare sondaje de opinie pentru măsurarea gradului de satisfacţie a cetăţenilor cu privire la calitatea serviciilor publice;
- Punerea la dispoziţia publicului, în mod gratuit, a unor formulare de plângere cu privire la conduita funcţionarului public din instituţie;

- Editarea broşuri cu proceduri şi documente necesare pentru personal şi cetăţeni;
- Încheierea de protocoale de colaborare în vederea realizării de schimburi de date

  între diverse instituţii ale administraţiei publice, pentru a elimina redundanţa informaţiilor solicitate cetăţenilor;
- Încheierea de protocoale de colaborare între instituţii cu atribuţii în domeniul combaterii criminalităţii economico- financiare si spălării banilor pentru organizarea de acţiuni comune
- Elaborarea unei noi strategii integrate de funcţionare a liniilor telefonice gratuite de tip „TelVerde";

Utilizarea noilor tehnologii ale informaţiei în vederea creşterii transparenţei serviciilor publice

- Creşterea numărului de servicii oferite cetăţenilor în sistem de ghişeu unic.
- Extinderea prezentării în format electronic a formularelor şi procedurilor în vederea

  completării şi transmiterii acestora on-line
- Actualizarea informaţiilor de interes general oferite în format electronic
- Introducerea sistemului electronic de management al documentelor

  repartizare şi monitorizare electronică a documentelor.

2.5.Prevenirea corupţiei în instituţiile publice prin:

- *Eficientizarea sistemului instituţional*
- *Asigurarea transparenţei şi responsabilităţii în activitatea politică*
- *Intensificarea cooperării instituţiilor publice cu societatea civilă*
- *Rolul organizaţiilor neguvernamentale*
- *Rolul mass-media*
- *Educaţia civică*
- *Extinderea colaborării internaţionale*

Domeniu de acţiune III

Dezvoltarea sistemului de management al resurselor umane în vederea diminuării riscurilor asociate fenomenului de corupţie (Plan etic)

Creşterea transparenţei privind posturile vacante, publicitatea organizării concursurilor, condiţiile de recrutare şi selecţie a personalului din sectoarele vizate de prezenta Strategie, referitor la recrutarea din sursă externă

- Extinderea modalităţilor de informare cu privire la posturile vacante, organizarea concursurilor, condiţiilor de recrutare şi selecţie a personalului;
- Revizuirea condiţiilor de recrutare şi selecţie a personalului prin evaluarea şi valorizarea criteriilor specifice de competenţă profesională, în vederea eliminării/ diminuării riscurilor cooptării de personal slab pregătit profesional/incompatibil şi deci vulnerabil la săvârşirea actelor/faptelor de corupţie (testări specifice, teste de

Creşterea transparenţei posturilor vacante, a condiţiilor generale şi specifice utilizate în vederea ocupării posturilor prin publicitatea organizării concursurilor de promovare

- Afişarea condiţiilor generale şi specifice utilizate în vederea promovării la avizierul instituţiei şi la direcţia de resurse umane;
- Afişarea posturilor vacante în vederea promovării la avizierul instituţiei şi la direcţia de resurse umane;

Dezvoltarea sistemelor de carieră în sectoarele vulnerabile la corupţie prin dezvoltarea şi implementarea ghidurilor de carieră

- Elaborarea şi actualizarea strategiilor de dezvoltare a resurselor umane
- Monitorizare implementării strategiei de dezvoltare a resurselor umane
- Elaborare de planuri de carieră individuale
- Elaborare ghiduri de carieră specifice pentru fiecare instituţie
- Rotaţia/redistribuirea personalului

Adaptarea programelor de formare profesională a personalului, în funcţie de vulnerabilitatea la fapte de corupţie specifice fiecărui domeniu şi completarea modulelor de formare în mod corespunzător.

- Actualizarea curriculei privind cursurile de formare profesională a personalului din sectoarele vulnerabile prin includerea de Programe de instruire distincte care au incidenţă cu dezvoltarea competenţei profesionale şi/sau cu conduita şi deontologia profesională (achiziţii publice, debutul în funcţia publică, egalitatea de şanse şi tratament, deontologie profesională etc.
- includerea în programele deja existente a unor module/ teme dedicate analizei domeniilor, cauzelor apariţiei factorilor de risc specifici care pot genera/favoriza acte şi fapte de corupţie
- program de instruire axat pe conduită, etică şi deontologie profesională;

- Adaptarea sesiunilor de instruire anticorupţie în funcţie de specificul fiecărei structuri, precum şi de indicele de predispoziţie în implicarea în fapte de corupţie ai angajaţilor acestora

Continuarea şi dezvoltarea tematicilor specifice anticorupţie dezbătute în şcolile de formare şi perfecţionare

Testarea integrităţii personalului

Testul de verificare a integrităţii profesionale reprezintă o metodă de identificare, evaluare şi înlăturare a vulnerabilităţilor şi riscurilor care determină personalul MECTS să comită fapte de corupţie. Scopul testului de verificare a integrităţii profesionale îl reprezintă prevenirea faptelor de corupţie în care ar putea fi implicaţi funcţionari ai ministerului.

Obiectivele testării integrităţii constau în:

- Verificarea comportamentului profesional;
- Prevenirea faptelor de corupţie;
- Prevenirea apariţiei şi extinderii vulnerabilităţilor şi factorilor de

risc;

- Respectarea dispoziţiilor legale;
- Modul de îndeplinire a atribuţiilor de serviciu.

Personalul de conducere trebuie să-şi dovedească eficienţa astfel:

- să comunice cu personalul;
- să contribuie la dezvoltarea personalului şi să ofere protecţie;
- să stabilească şi să menţină standarde;
- să aibă o perspectivă strategică;
- să iasă în evidenţă şi să fie responsabil;
- să stabilească priorităţi;
- să încurajeze creativitatea.

Domeniu de acţiune IV

Perfecţionarea cadrului legislativ şi asigurarea aplicării legislaţiei

Simplificarea procedurilor administrative în vederea îmbunătăţirii serviciilor publice (plan legislativ)

In domeniul legislativ:

- se vor elabora acte normative cu reglementări anticorupţie eficiente, conform normelor, recomandărilor şi standardelor internaţionale;
- se impune modificarea legislaţiei anticorupţie in conformitate cu prevederile actelor internaţionale;

- ameliorarea sistemului legislativ;
- inlăturarea contradicţiilor şi ambiguităţilor care au ca efect interpretarea dublă a legislaţiei.
- se impune consolidarea capacităţilor instituţiilor responsabile de asigurarea respectării legislaţiei penale,

Analiza şi eliminarea factorilor legislativi, organizatorici şi tehnologici care limitează calitatea prestării serviciilor

- Evaluarea cadrului normativ general, axat pe prevenirea şi combaterea corupţiei, în special a legislaţiei privind prestarea serviciilor publice;
- Implementarea propunerilor de îmbunătăţire a legislaţiei, de eliminare a suprapunerilor şi care să abroge în acelaşi timp procedurile speciale care nu mai sunt necesare, sunt depăşite sau pot favoriza corupţia
- Dezvoltarea de proceduri de lucru alternative pentru instituţiile selectate, inclusiv soluţii informatice unde este cazul

Măsuri de prevenire şi combatere a corupţiei în rândul personalului din MECTS, inspectoratele școlare și instituțiile de învățământ (plan aplicativ pe toate planurile)

Principiile pe care se bazează implementarea acestui program de măsuri sunt:

- întregul personal al instituţiilor de învățământ (MECTS, inspectorate școlare, instituții de învățământ)are datoria de a semnala şi schimba comportamentele ilegale şi care nu respectă etica profesională;
- responsabilizarea concretă a tuturor inspectorilor și directorilor privind monitorizarea integrităţii personalului propriu;
- supraveghere şi intervenţie activă în prevenirea şi combaterea corupţiei;
- transparenţă în activitate;
- prezumţia de nevinovăţie;
- echidistanţa;
- prioritatea măsurilor preventive;
- premisa de bună credinţă;
- dreptul de a avea sprijin şi protecţie împotriva victimizării;
- trimiterea în judecată a persoanelor corupte şi vizarea celor care încearcă să corupă personalul instituţiei;
- activitatea operaţională şi informaţională are, în mare parte, un caracter proactiv;
- control preventiv; asigurarea unui nivel decent de salarizare.

Obiective generale:

a. Detectarea şi gestionarea riscurilor;

b. Supervizare şi conducere

c. Recrutarea, verificarea şi securitatea personalului;

d. Educare, instruire şi comunicare.

e. Deschidere şi transparenţă

a. Detectarea şi gestionarea riscurilor

Obiective specifice:

- Crearea şi aplicarea unor instrumente de lucru capabile să identifice riscurile de corupţie în rândul personalului instituţiei (inspectorat, instituţie școlară)
- Sporirea rezistenţei la corupţie a structurilor instituţiei.

Măsuri propuse

- Crearea colectivului pentru analiza factorilor de risc ce generează sau favorizează corupţia personalului din aparatul propriu,
- Întocmirea programului de prevenire şi a planului de acţiuni pentru implementare a programului;
- Identificarea structurilor din cadrul instituţiei, cu grad ridicat de risc de corupţie, a vulnerabilităţilor acestora;

b. Supervizare şi conducere

Obiectiv specific:

- Îmbunătăţirea activităţilor de monitorizare a factorilor de risc ce generează sau favorizează corupţia în rândul personalului.

Măsuri propuse

- Stabilirea unor indicatori specifici de atenţie şi alarmă pentru monitorizarea factorilor de risc
- Realizarea unei diagnoze periodice a culturii organizaţionale proprii structurilor instituţiei şi stabilirea unor măsuri de optimizare a acesteia

c. Recrutarea, verificarea şi securitatea personalului

Obiectiv specific:

- Asigurarea recrutării şi selecţionării personalului exclusiv după criteriile competenţei, şi al egalităţii şanselor, dar şi în conformitate cu normele de comportament stabilite pentru domeniul propriu de activitate.

Măsuri propuse

- Publicarea tuturor posturilor vacante pe site-ul instituţiei;
- Implicarea consilierilor etici în susţinerea, periodică, a unor şedinţe de informare asupra Codului de conduită a funcţionarilor;
- Verificarea suplimentară a personalului ce va fi încadrat în posturi cu risc ridicat de corupţie;
- Împlementarea sistemului „cazierului de afaceri interne" pentru monitorizarea personalului predispus la fapte de corupţie.

d. Educare, instruire şi comunicare

Obiective specifice:

- Creşterea nivelului de informare a personalului instituţiei în domeniul anticorupţie;
- Dezvoltarea unui plan de comunicare internă a mesajelor anticorupţie adoptate de MECTS

Măsuri propuse :

- Participarea membrilor colectivului pentru analiza factorilor de risc cegenerează sau favorizează corpuţia personalului ;
- Organizarea unor informări, şedinţe/seminarii periodice, în cadrul cărora personalul instituţiei va fi prelucrat şi informat asupra prevederilor legale în domeniul luptei împotriva corupţiei;
- Realizarea unui sistem de comunicare internă pentru promovarea standardelor etice înalte.

e. Deschidere şi transparenţă

Obiectiv specific:

- Sporirea transparenţei activităţilor în scopul prevenirii şi combaterii corupţiei în rîndul personalului propriu.

Măsuri propuse

- Publicarea pe site-ul instituţiei a programului de măsuri anticorupție
- Publicarea pe site-ul instituţiei a declaraţiilor de avere şi de interese al conducătorilor instituţiei.

Beneficii *aduse de măsurile de prevenire și combatere a actelor de coruptie în rândul personalului din instituțiile de învățământ*

- îmbunătăţirea imaginii şi prestigiului Instituţiei
- reducerea riscului de intrare şi reţinere în sistem a personalului corupt sau predispus la corupţie;

- o mai bună corelare a măsurilor şi acţiunilor de prevenire şi combatere a corupţiei realizate la nivelul MECTS cu cele întreprinse la nivelul Inspectoratelor Școlare județene și a ISMB
- creşterea gradului de transparenţă a activităţilor

Mesaje cheie :

- *Integritatea nu se negociază;*
- *Corupţia ne priveşte pe toţi;*
- *Zero toleranţă faţă de corupţie;*
- *Nimeni nu este mai presus de lege;*
- *Avem nevoie de implicarea activă a şefilor în prevenirea corupţiei;*
- *Întregul personal are datoria de a raporta faptele de corupţie;*
- *Persoanele care raportează nereguli vor fi sprijinite şi susţinute;*
- *Transparenţa previne corupţia;*
- *Avem nevoie de ajutorul societăţii civile pentru a stopa corupţia ;*
- *Cu toţii avem responsabilitatea de a preveni şi combate corupţia;*
- *Evaluarea perfomanţei individuale este influenţată pozitiv de nivelul implicării fiecăruia în prevenirea şi combaterea corupţiei;*
- *Eşti responsabil dacă ai ştiut dar nu ai făcut nimic pentru a preveni implicarea colegului în acte de corupţie;*
- *Consecinţele indiferenţei noastre sunt deseori ireparabile;*
- *Împreună vom reuşi*

Aplicație

1. *Realizați patru grupuri de lucru ,completați chestionarele din* ***anexa nr. 1*** *și interpretați răspunsurile din perspectiva identificării nivelului de :*
   i. *informare*
   ii. *înțelegere*
   iii. *conștientizare*
   iv. *responsabilizare a fenomenului de corupție .*

Completați individual fișele de interviu din ***anexa nr.2 ,*** *schimbați-le între dvs, și realizați astfel autoevaluarea propriilor opinii prin comparație cu ale colegului dvs. din perspectiva* ***analizei percepţiilor în privinţa respectării principiilor şi normelor de conduită în profesia de cadru didactic.***

Sistem de evaluare (vezi fişele din anexe)

ANEXE

Anexa nr. 1.

Chestionar PRIVIND RESPECTAREA CODULUI DE CONDUITĂ

1. În ce măsură credeţi că personalul de conducere , personalul didactic de predare şi personalul auxiliary din Instituția (MECTS, Inspectorat, instituție școlară) respectă obligaţiile de mai jos?

	Respectă în totalitate această obligativitate/	Este respectată din când în când	Este respectată rar	Nu o respectă	Nu ştiu
Au o atitudine conciliantă şi evită generarea conflictelor					
Au un comportament bazat pe respect, bună-credință, corectitudine şi amabilitate.					
Au o atitudine imparțială şi justificată pentru rezolvarea clară şi eficientă a problemelor elevilor, părinților , cadrelor didactice					

2. În opinia dvs., câţi din personalul de conducere, didactic de predare din [*denumirea instituţiei*] sunt corupţi?

Aproape toţi

O mare parte

O mică parte

Aproape niciunul

4. În general, credeţi că personalul de conducere, didactic de predare din [*denumirea instituţiei*] au un comportament profesionist la locul de muncă?

1	2	3	4	5

Profesionist……Neprofesionist

5. Cum apreciaţi calitatea serviciilor publice de care aţi beneficiat la [*denumirea instituţiei*]?

1	2	3	4	5

Calitate…… ……..Lipsă de calitate

6. Personalul de conducere, didactic de predare, respectă legile în exercitarea atribuţiilor de serviciu?

1	2	3	4	5

*Respectă legil**e……**…… ……Nu respectă nicio lege*

7. În general, credeţi că personalul de conducere, didactic de predare din [*denumirea instituţiei*] fac propagandă pentru partidele politice ?

1	2	3	4	5

Nu fac propagandă……..Fac propagandă

8. În general, din [*denumirea instituţiei*] sunt imparţiali în exercitarea atribuţiilor de serviciu?

1	2	3	4	5

Sunt imparţiali……Nu sunt imparţiali

9. În general, credeţi că personalul de conducere, didactic de predare din [*denumirea instituţiei*], în exercitarea atribuţiilor de serviciu, solicită ori acceptă cadouri, servicii, favoruri, invitaţii sau orice alt avantaj?

1	2	3	4	5

Nu solicită şi nu acceptă cadouri …… Solicită şi acceptă cadouri

10. Pe care dintre practicile de mai jos le consideraţi etice şi pe care nu leconsideraţi etice?

Nr. crt.	Practica	Este etic (moral, corect)	Nu este etic (moral, corect)	Depinde de situație	Nu știu
1	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar				

	public din învățământ, manipulează rapoartele şi cifrele pentru a ieşi bine la evaluare.				
2	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, rezolvă cu prioritate o solicitare din partea unui prieten deşi sunt multe cereri care aşteaptă la rând.				
3	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ rezolvă mai întâi cererea persoanei de la care a primit un pachet cafea şi apoi se ocupă şi de celelalte cereri, chiar dacă celelalte au fostdepuse înaintea acesteia.				
4	Un inspector, director , funcționar public din învățământ îl promovează într-o funcție superioară pe fiul prietenului său pentru că are atribuții de promovare a personalului.				
5	Un inspector, director , funcționar public din învățământ are de ales între a angaja două persoane cu aceeaşi pregătire profesională şi experiență în muncă şi decide să îl angajeze pe un bărbat în postul de referent în locul candidatei de etnie roma pentru că nu poți avea încredere în romi.				
6	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, le povesteşte prietenilor ilegalitățile care se fac în instituția în care lucrează.				
7	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, când pleacă într-o delegație, le cere celor de la hotel să îi treacă şi				

	cheltuielile de masă în factura pentru camera dar să nu menționeze în factură acest lucru pentru a-şi însuşi banii de diurnă				
8	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, contrasemnează un document la insistențele superiorului său ierarhic deşi ştie că documentul nu este corect întocmit.				
9	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, ştie că o persoană din conducere (ce îi este superior ierarhic) este în conflict de interese dar nu spune nimic pentru că nu e treaba lui.				
10	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, ştie că un coleg al său este în conflict de interese dar nu spune nimic pentru că nu e treaba lui.				
11	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, ştie că un subordonat este în conflict de interese dar nu spune nimic pentru că nu e treaba lui.				
12	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, ştie că o persoană din conducere (ce îi este superior ierarhic) este în conflict de interese şi transmite toate informațiile unui amic jurnalist.				
13	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, ştie că o persoana din conducere (ce îi este superior ierarhic) este în conflict de interese şi difuzează aceste informații				

	pe un blog/site, sub anonimat				
14	Un inspector, director , cadru didactic, funcționar public din învățământ, ştie că un coleg de-al său este în conflict de interese şi îi transmit voalat că are informații despre aceste lucruri pentru a-i cere un favor.				

Anexa nr. 2.

Fișa de interviu de profunzime pentru analiza percepţiilor în privinţa respectării principiilor şi normelor de conduită

Ghid de interviu – [*denumirea instituţiei*]

Data interviului [……..]

Nume persona intervievată

[……]

Funcţia persoanei intervievate [.....

……]

Nume intervievator [……]

Întrebări orientative

3. Care sunt motivele pentru care v-aţi ales această meserie? Ce vă atrage/ place sau vă nemulţumeşte/ displace? dacă vă gândiţi în perspectivă, unde vă vedeţi peste 2-3 ani? /ocupaţi aceeaşi funcţie etc.

4. Ce părere aveţi despre normele din codul de conduită a cadrelor didactice?

Sunt suficiente, sunt clare, sunt coerente între ele? Credeţi că aceste norme ajută sau împiedică

Cadrele didactice în îndeplinirea sarcinilor?

5. Credeţi că aceste norme sunt cunoscute în instituţia dvs.? De ce?

6. Credeţi că aceste norme sunt respectate în instituţia dvs.? De ce?

7. Credeţi că se întâmplă ca personalul didactic de predare , auxiliar și de conducere din instituția în care lucrați să aibă dileme etice în anumite situaţii? Să aibă îndoieli despre cum ar trebuie să acţioneze într-o situaţie concretă? Îmi puteţi da exemple.

8. Cum apreciaţi calitatea muncii în instituţie? Credeţi că există persoane din instituţia dvs.care nu au integrat în activitatea proprie o etică a muncii şi a responsabilităţii faţă de elevi, părinți, colegi ?

9. Credeţi că există în instituţia dvs. cadre didactice de predare și de conducere care utilizează funcţia în beneficiu personal? Îmi puteţi da exemple generice în care un inspector, director se foloseşte de poziţia sa în interes personal? Credeţi că astfel de situaţii se pot regăsi şi la dvs. în instituţie?

10. Credeţi că unele cadre didactice , directori, inspectori desfăşoară activităţi politice sau sprijină partidele politice, folosindu-se de funcţia publică pe care o ocupă? De ce credeţi că fac acest lucru?

11. Cum credeţi că se organizează promovarea în instituţia dvs.? Credeţi că procesul se desfăşoară corect?

12. Ce părere aveţi despre micile atenţii? Credeţi că directorii, inspectorii, cadrele didactice primesc atenţii?

13. Din experienţa dvs., din tot ce aţi auzit, consideraţi că anumite departamente sunt mai vulnerabile la încălcarea normelor de conduită? Care sunt acestea? Cum vă explicaţi acest lucru?

14. Credeţi că există cazuri în care s-a intervenit / s-au făcut presiuni pe linie politică sau de partid asupra instituţiei dvs.? Ce credeţi că trebuie făcut pentru ca astfel de presiuni să se diminueze?

15. Credeţi că, în cazul achiziţiilor publice, de exemplu, există anumite relaţii sau afinităţi între firmele câştigătoare şi persoane aflate în funcţii de decizie? Aţi auzit că ar exista anumite firme care câştiga de obicei? În ce manieră se întreţin aceste afinităţi? / cum se întreţin aceste relaţii? / credeţi că există anumite „proceduri" prin care se întreţin aceste relaţii?

16. Credeţi că un cadru didactic, director, inspector poate fi imparţial în decizii? De ce?

17. Cum interpretaţi datele privind aplicarea normelor de conduită la nivelul instituţiei dvs.?

18. Puteţi enumera 5 probleme de conduită care se regăsesc la nivelul instituţiei dvs.? Puteţi da exemple generice cu situaţii de acest tip?

19. Alte întrebări pe care le consideraţi relevante pentru instituţia dvs.?

Anexa nr. 3

Fișa de evaluare a competențelor cursanților la finalul formării

1. În opinia dumneavoastră, ce înțelegeți prin fenomenul de corupție?
2. Este influențată corupția în învățământ de corupția la nivel general? Cum? Enumerați cel puțin trei factori- cauză
3. Precizați cel puțin cinci forme de corupție din învățământ.
4. Care considerați că ar fi principalele soluții de combatere a corupției din sistemul de învățământ? Enumerați cel puțin cinci astfel de soluții.
5. Considerați utilă funcția consilierului de etică din instituția școlară? Dacă da, precizați cel
   puțin trei motive
6. Identificaţi asemănările/deosebirile dintre normele morale şi normele juridice.

Anexa nr. 4

1. Fișa de evaluare a competențelor cursanților la finalul formării

7. În opinia dumneavoastră, ce înțelegeți prin fenomenul de corupție?
8. Este influențată corupția în învățământ de corupția la nivel general? Cum? Enumerați cel puțin trei factori- cauză
9. Precizați cel puțin cinci forme de corupție din învățământ.
10. Care considerați că ar fi principalele soluții de combatere a corupției din sistemul de învățământ? Enumerați cel puțin cinci astfel de soluții.
11. Considerați utilă funcția consilierului de etică din instituția școlară? Dacă da, precizați cel
    puțin trei motive
12. Identificaţi asemănările/deosebirile dintre normele morale şi normele juridice.

2.Fișa de evaluare a calității programului și a stagiului de formare

Vă invităm să ne ajutați la îmbunătățirea calității prezentului curs de formare exprimându-vă opinia asupra formulărilor de mai jos , conform următoarei grile de evaluare :

1. nu sunt deloc de acord
2. nu sunt de acord
3. nu am nici o opinie
4. de acord
5. sunt întru totul de acord

1. *Cursurile au fost organizate bine*
2. *Logistica a fost bună*
3. *Cunoştinţele dobândite au fost utile*
4. *Calitatea prezentărilor a fost bună*
5. *Formatorul a rezervat timp suficient întrebărilor şi discuţiilor*
6. *Formatorul ilustrat teoria cu aplicaţii concrete*
7. *Consider că acest curs îmi va fi util în activitatea mea viitoare*
8. *Sugestii pentru activităţi viitoare*----------
9. *Alte observaţii*----------

Bibliografie

Abraham , Pavel, *Corupţia*, Editura Detectiv, Bucureşti, 2005;

Airaksinen, Timo, *Ethics of coercion and authority: A philosophical study of social life*. University of Pittsburgh Press, 1988;

Aguerondo, Inés: "*Es posible impartir educación de calidad con menores costos?",* en *Perspectivas, Revista trimestral de Educación Comparada*, Vol XXVII, nr.2, junio 1997.

Andrei, T., Matei, A. şi Roşca, I.G., *The Corruption. An Economic and Social Analysis,*Bucureşti: Editura Economică, 2009;

Banciu, Dan, Dorinică , Ioan, Rădulescu, Sorin M., *Corupţia in România. Realitate şi percepţie socială*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2005;

Bauman, Zygmunt - *Etica postmodernă*, Amarcord, Timişoara, 2000;

Bergovich, B., *Corruption: Concepts, Types, Causes and Consequences,* Center for the Opening
and Development of Latin America, 2005;

Brehier, Emile, *Mari teme ale Filosofiei,* Editura Humanitas, Bucureşti,1993;

Campos ,J. Edgardo, Sanjay Pradhan, *The Many Faces of Corruption: tracking vulnerabilities at the sector level,* World Bank, 2007;

Căşuneanu, Costel, Dobrinoiu, Vasile, Hotca, Mihai-Adrian, Murea, Marius, Neagu, Norel, *Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie*, Editura Wolters Kluwer, Bucureşti, 2009;

Cerghit, Ioan, Vlăsceanu, Lazăr (coord),*Curs de pedagogie*, Universitatea Bucureşti, 1988;

Cherciu, Elena, *Corupţia. Caracteristici şi particularităţi în România*, Editura Lumina Lex, 2004;

Coman, Ramona, *Media, Justice and Politic or how the Independence of the Judiciary became an issue on the Romanian policial agenda*, în Judicial Reforms in Central and Eastern European Countries, Vanden Broele Publishers, Brugge, 2007 ;

Copoeru, Ion, *Coordonate ale profilului moral al magistratului. Studiu de caz cu privire la implementarea Codului deontologic al judecătorilor şi procurorilor din România*, în Copoeru, Ion, Szabo, Nicoleta (coord.), *„Dileme morale şi autonomie în contextul democratizării şi al integrării europene"*, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2007 ;

Costiniu, Florin (coord.), *Codul deontologic al magistraţilor. Ghid de aplicare,*Editura Hamangiu, Bucureşti, 2007;

Crăciun, Dan, Morar, Vasile, Vasile Macoviciuc – *Etica afacerilor*, ed. Paidea, Bucureşti, 2005;

Danileț, Cristi, *Mecanisme de corupţie şi politici anticorupţie în sistemul juridic*, în Ion Copoeru, Nicoleta Szabo (coord.), „Etica şi cultura profesională", Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2008, pp. 218-255;

Denhardt, R.B., *Public Administration. An Action Orientation*, Belmont: Wadsworth, 1999;

Diaconescu, Horia, *Infracţiunile de corupţie şi cele asimilate sau în legătură cu corupţia*, Editura All Beck, Bucureşti, 2004;

Dicționarul explicativ al limbii române, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Editura Academiei Române, 1975;

Dictionnaire de la philosophie, Larousse, Paris, 1995;

Faure, Edgar (și colabor.), *A învăța să fii,* Editura Didacticã și Pedagogicã, București, 1974;

Dicţionar de pedagogie, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti,1979;

Dobel, Patrick J. , *The Corruption of a State*, în The American Political Science Review, vol. 72, nr. 3, sep., 1978;

Friedman, M. și Friedman, R., *Libertatea de a alege. O declaraţie personală,* Bucureşti: Editura Publica, 2009;

Frunză, Mihaela (coord.)- *Feţele toleranţei*, ed. Fundaţiei Axis, Iaşi, 2003;

Fundaţia Parteneri pentru Dezvoltare Locală, *Sănătatea organizaţiei. Un ghid practic de tratament şi prevenire a corupţiei în administraţiile şi comunităţile locale. Concepte şi strategii*, vol. I, Bucureşti, 2006.

Hubert, René, *Traité de pédagogie générale*, PUF, Paris, 1965;

Johnston, M., *Corupţia şi formele sale*, Iaşi: Polirom, 2007

Kessler, G.M., *Law and Law Enforcement Issues*, New York: Nova Science Publishers, 2007;

Georgescu, Paul Alexandru, *Filozofia dreptului în contextul actualităţii*, Editura Universităţii Titu Maiorescu, Bucureşti, 2001;

Klitgaard, R., MacLean-Abaroa, R. şi Parris, H.L., *Oraşe corupte. Ghid practic de tratament şi*

prevenire, Bucureşti: Humanitas, 2006;

Kotkin, S. şi Sajo, A., *Political Corruption in Transition. A Skeptic's Handbook,* Budapest: Central European University Press, 2002;

Lewis, C.W. şi Gilman, S.C., *The Ethics Challenge in Public Service*, New Jersey: Jossey Bass, 2005;

Luca, Cătălin(coord.), Pivniceru, Mona, *Deontologia profesiei de magistrat. Repere contemporane*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2008;

Machiavelli, N., *Principele,* Bucureşti: Editura Antet, 2000;

MacIntyre, A., *After Virtue. A Study in Moral Theory,* Notre Dame, Indiana: University of Notre

Dame Press, 2007;

MacIntyre, A., *Ethics and Politics,* Cambridge: Cambridge University Press, 2006;

Miller, S., Roberts, P. şi Spence, E., *Corruption and Anti-Corruption. An Applied Philosophical Approach,* Essex: Pearson Prentice Hall, 2005;

Miller, W.L., Grodeland, A.B. şi Koshechkina, T.Y., *A Culture of Corruption. Coping with Government in Post-Communist Europe,* Budapest: Central European University Press, 2001;

Mungiu-Pippidi, A.*, „Corruption: Diagnosis and Treatment”, , Journal of Democracy,* vol. 17, nr. 3, National Endowment for Democracy and John Hopkins University Press, 2006; ;

Nicola, Ioan, *Pedagogie,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992 ;

Peters, B.G. şi Pierre, J. (editori), *Handbook of Public Administration,* London: Sage Publications, 2004;

Popescu, Silvia, *Etica în afaceri*, Editura Universității Titu Maiorescu, București, 2008;

Popescu ,Sofia, *Teoria generală a dreptului,* Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2000; Radu

Radu,Nicolae , *Corupţia şi politicile anticorupţie*, Editura Polirom, Iaşi, 2010;

Singer, Peter (ed.)- *Tratat de Etică*, Iaşi, Polirom, 2006;

Thiroux, J.P. şi Krasermann, K.W., *Ethics. Theory and Practice,* Essex: Prentice Hall, 2009;

Van Duyne P.,*“Will ‘Caligula’ go transparent?”, Forum on crime and society,* 2001, Vol.1;

Vattimo, Gianni , *Etica interpretării*, ed. Pontica, Constanţa, 2000;

Văideanu, George, *Educaţia la frontiera dintre milenii,* Ed.Politica 1982;

Vedinaş ,Verginia, *Deontologia vieţii publice*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2007 ;

Vlăsceanu, Lazăr, *Decizie şi inovaţie în învăţământ,* Editura Didactică şi Pedagogică, R.A..Bucureşti, 1996;

Walzer, Michael - *Despre tolerare*, ed. Institutului European, Iaşi, 2002 .

„Prevenirea corupţiei în educaţie

prin informare, formare şi responsabilizare”

Proiect cofinanţat din Fondul Social European, prin Programul Operațional ”Dezvoltarea Capacității Administrative” – Cod SMIS 30342

Material editat de **Universitatea Titu Maiorescu** Bucureşti

Data publicării: iunie 2012

„Conţinutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziţia oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României”